

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Samalla voimassa oleva laki kumottaisiin. Esityksen mukaan henkilötietotietojen käsittelyä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että sääntely olisi yhteensopivaa Euroopan unionin tietosuojasäädösten kanssa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, yhdyskunta-seuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia, valvotusta koevapaudesta annettua lakia, yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia ja rikoslakia. Lakeihin tehtäisiin lähinnä menettelysäännöksiä koskevia muutoksia. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää menettelytapoja seuraamusten täytäntöönpanossa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa	6
2.1.1 Nykytila.....	6
2.1.2 Nykytilan arviointi	8
2.2 Hallintolain soveltaminen seuraamusten täytäntöönpanossa	10
2.3 Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittaminen	11
2.3.1 Nykytila.....	11
2.3.2 Nykytilan arviointi	12
2.4 Sakon maksuajan myöntäminen vankilassa	13
2.5 Rangaistusajan suunnittelu.....	13
2.5.1 Nykytila.....	13
2.5.2 Nykytilan arviointi	15
2.6 Kurinpitomenettely ja velvollisuuksien rikkominen	15
2.6.1 Nykytila.....	15
2.6.2 Nykytilan arviointi	17
2.7 Päihitteettömyyden valvonta	17
2.7.1 Nykytila.....	17
2.7.2 Nykytilan arviointi	19
2.8 Voimakeinojen käyttö	19
2.8.1 Nykytila.....	19
2.8.2 Nykytilan arviointi	20
2.9 Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittäminen.....	21
2.10 Päätösvalta	22
2.10.1 Nykytila.....	22
2.10.2 Nykytilan arviointi	23
2.11 Muutoksenhakusäännökset	24
2.11.1 Nykytila.....	24
2.11.2 Nykytilan arviointi	25
2.12 Muut muutokset	25
3 Tavoitteet.....	26
3.1 Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa	26
3.2 Menettelysäännösten muutokset	26
3.3 Päätösvalta- ja muutoksenhakusäännösten muutokset	26
4 Ehdotukset	26
4.1 Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa	26
4.2 Hallintolain soveltaminen	27
4.3 Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittaminen	28

HE 246/2020 vp

4.3.1 Keskeiset ehdotukset.....	28
4.3.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	29
4.4 Sakon maksaminen vankilassa.....	30
4.4.1 Keskeiset ehdotukset.....	30
4.4.2 Vaihtoehtoiset toteuttamistavat.....	30
4.4.3 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	31
4.5 Rangaistusajan suunnittelu.....	31
4.6 Kurinpito ja velvollisuuksien rikkominen.....	32
4.6.1 Keskeiset ehdotukset.....	32
4.6.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	32
4.7 Päihitteetömyyden valvonta	33
4.7.1 Keskeiset ehdotukset.....	33
4.7.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	33
4.8 Voimakeinojen käyttö	34
4.8.1 Keskeiset ehdotukset.....	34
4.8.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	35
4.9 Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen	35
4.9.1 Keskeiset ehdotukset.....	35
4.9.2 Vaihtoehtoiset toteuttamistavat.....	35
4.10 Päätösvalta	36
4.11 Muutoksenhaku	37
4.12 Keskeisimmät muut ehdotukset	37
5 Pääasialliset vaikutukset	38
5.1 Taloudelliset vaikutukset	38
5.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	39
5.3 Vaikutukset vankien ja yhdyskuntaseuraamuksiin tuomittujen asemaan	39
5.4 Tietosuojavaikutukset	39
6 Lausuntopalaute.....	40
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	40
7.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa	40
7.2 Vankeuslaki.....	70
7.3 Tutkintavankeuslaki.....	86
7.4 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta	87
7.5 Laki valvotusta koevapaudesta	99
7.6 Laki yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta.....	106
7.7 Rikoslaki	109
7.8 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	110
7.9 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa.....	110
7.10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä.....	110
8 Lakia alemman asteinen sääntely	110
9 Voimaantulo	110
10 Toimeenpano ja seuranta	110
11 Suhde muihin esityksiin.....	110
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	110
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	110
12.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa	111

HE 246/2020 vp

12.1.1	Henkilötietojen suoja ja siitä säätäminen	111
12.1.2	Julkisuuslainsäädännön ja ehdotetun lain välinen suhde	112
12.1.3	Henkilötietojen käsittelyn edellytykset	112
12.1.4	Rekisteröidyn oikeudet ja oikeusturva	114
12.2	Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohta	115
12.3	Täytäntöönpanoa koskevien menettelysäännösten ja muutoksenhakusäännösten täsmentäminen	116
12.4	Asetuksen- ja määräyksenantovaltuudet	117
LAKIEHDOTUKSET		119
1.	Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa	119
2.	Laki vankeuslain muuttamisesta	136
3.	Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	152
4.	Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	162
5.	Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta	172
6.	Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	179
7.	Laki rikoslain 8 luvun muuttamisesta	185
8.	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 §:n muuttamisesta	186
9.	Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta	187
10.	Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta	188
LIITE		190
RINNAKKAISTEKSTIT		190
2.	Laki vankeuslain muuttamisesta	190
3.	Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	218
4.	Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	235
5.	Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta	257
6.	Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	271
7.	Laki rikoslain 8 luvun muuttamisesta	282
8.	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 §:n muuttamisesta	283
9.	Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta	284
10.	Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta	285

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Rikosseuraamuslaitoksessa käynnistettiin vuonna 2011 toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähanke. Hankkeen nimeksi tuli vuonna 2013 ROTI. Roti-hankkeella luodaan Rikosseuraamuslaitokselle yksi yhteinen tietojärjestelmä, joka yhdistää nykyisen vankitietojärjestelmän ja yhdyskuntaseuraamusten Tyyne-tietojärjestelmän.

Roti-hanke on paitsi tietojärjestelmähanke, myös toiminnan kehittämishanke, joten hankkeen yhteydessä kehitetään myös Rikosseuraamuslaitoksen menettelytapoja. Uusi tietojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön toukokuussa 2021.

Hankkeen edetessä havaittiin, että tietojärjestelmän ja menettelytapojen uudistamisessa on arvioitava myös lainmuutostarpeita. Tätä varten hankkeen yhteyteen asetettiin oikeusministeriössä työryhmä, jonka tehtävänä oli käsitellä hankkeen aikana esille tulevia lainmuutostarpeita ja valmistella tarvittaessa säännösten muutosehdotukset.

1.2 Valmistelu

Oikeusministeriö asetti vuonna 2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida lainmuutostarpeet Roti-hankkeen yhteydessä. Työryhmä laati Roti-hankkeen edetessä luonnoksen hallituksen esitykseksi tietojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä tehtäviksi lainmuutoksiksi. Esitys sisältää ehdotuksen uudeksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä useita ehdotuksia seuraamusjärjestelmää koskevien menettelysäännösten uudistamiseksi ja yhtenäistämiseksi.

Esityksessä nämä ehdotukset on jaksoteltu keskeisten asiakokonaisuuksien mukaisesti kokonaisuksiin. Ehdotusta henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettavaksi laiksi käsitellään omissa jaksoissaan. Muilta osin seuraavien lukujen jaksot on ryhmitelty teemoittain. Kussakin jaksossa käsitellään kyseiseen teemaan liittyvät vankeuslain (767/2005), tutkintavankeuslain (768/2005), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015), valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013), yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) ja osin myös rikoslain (39/1889) muutostarpeet.

Keskeiset asiakokonaisuudet ovat: hallintolain (434/2003) ja seuraamusten täytäntöönpanoa koskevien lakien suhde, rangaistusajan suunnittelu, kurinpitomenettely ja velvollisuuksien rikominen, päihitteettömyyden valvonta, voimakeinojen käyttö, päätösvaltasäännökset ja muutoksenhakusäännökset. Yksittäisiin lakeihin liittyviä asiakokonaisuuksia ovat sakon maksaminen vankilassa, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittaminen ja valvotun koevapauden valmistelu.

Lisäksi esitykseen sisältyy muita yksittäisiä lainmuutoksia.

Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella. Tiedot lausuntokierroksesta löytyvät suomeksi osoitteesta:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=4794d05f-6d59-4bb0-b55e-6166b6e66657>

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa

2.1.1 Nykytila

Yleinen tietosuojalainsäädäntö ja laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki on vuodelta 2015 (1069/2015). Laissa säädetään rangaistusten täytäntöönpanon sekä muiden Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilörekisterien pitämisestä ja muusta henkilötietojen käsittelystä. Laki sisältää säännökset Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereistä, tietojen käsittelyn periaatteista, rekisteröidyn oikeuksista sekä tietoturvallisuudesta ja tietojen säilyttämisestä.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain antamisen jälkeen tietosuojalainsäädäntö on muuttunut. Voimaan ovat tulleet luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuoja-asetus*, tietosuojalaki (1050/2018) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettu laki (1054/2018), jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*. Näitä säädöksiä sovelletaan myös Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyyn niiltä osin kuin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa ei toisin säädetä. Laki on erityislaki myös suhteessa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999).

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kannalta keskeisin uusi säädös on helmikuussa 2019 voimaan tullut rikosasioiden tietosuojalaki. Tämän lain säätämisen yhteydessä tehtiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoon liittyneet välttämättömät muutokset.

Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisterit

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain perusteella pidetään viittä valtakunnallista henkilörekisteriä: niin kutsutun muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä täytäntöönpanorekisteriä, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtävissä yhdyskuntaseuraamusrekisteriä, vankeusrangaistusten täytäntöönpano- ja tutkintavankeuden toimeenpanotehtävissä valvonta- ja toimintarekisteriä, vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehtävissä turvallisuustietorekisteriä sekä vankien ja tutkintavankien tapaaajista tapaaajarekisteriä.

Erityisenä rekisterinä voidaan mainita myös henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n 4 momentissa ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitettu sosiaalityön asiakasrekisteri. Kyse on sosiaaliviranomaisilta saaduista erittäin arkaluonteisista tiedoista, kuten henkilön sosiaalihuollon tarvetta ja sosiaalipalveluiden käyttöä koskevista tiedoista.

Tietojen käsittelyn periaatteet

Rikosasioiden tietosuojalain 4–12 §:t sisältävät säännökset henkilötietojen käsittelyn periaatteista. Lain 4 §:ssä säädetään lainmukaisuusvaatimuksesta, jonka mukaan henkilötietoja saa kä-

sitellä vain, jos se on tarpeen laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn, esimerkiksi rikos-oikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanon alaan säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Henkilötietoja on käsiteltävä asianmukaisesti ja huolellisesti. Lain 5 §:ssä säädetään käyttötarkoitussidonnaisuudesta: rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja käyttötarkoituksia varten eikä niitä saa käsitellä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteen so-pimattomalla tavalla.

Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:ssä säädetään tarpeellisuusvaatimuksesta. Sen mukaan käsitel-tävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia eivätkä ne saa olla liian laajoja käsittelytarkoituksiinsa nähden. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheetonta viivytystä. Henkilötiedot, joista rekisteröity on tunnistettavissa, saa säilyttää vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta. Tie-tojen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei säilyty-sajoista muualla toisin säädetä.

Rikosasioiden tietosuojalain 7 § edellyttää henkilötietojen virheettömyyttä, täsmällisyyttä ja ajantasaisuutta. Lain 8 §:n mukaan eri asemassa olevien rekisteröityjen henkilötiedot on mah-dollisuuksien mukaan erotettava toisistaan. Kohtuullisina pidettävien toimenpitein on myös ero-tettava tosiseikkoihin perustuvat henkilötiedot henkilökohtaisiin arvioihin perustuvista henkilö-tiedoista. Lain 9 § koskee siirrettävien tai saataville asetettävien henkilötietojen laadun varmen-tamista, 11 § erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn edellytyksiä ja 12 § henkilötun-nuksen käsittelyä.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 11 §:ssä säädetään rekiste-rinpitäjän ja tiedot tallentaneen Rikosseuraamuslaitoksen yksikön vastuusta tietojen oikeelli-suudesta. Lain 12 §:ssä on säännökset arkaluonteisten tietojen käsittelystä. Kyse on muun mu-assa rikollista tekoa ja rikoksen seuraamusta sekä sosiaalihuoltoa koskevista tiedoista. Lain 12 §:n 4 momentin nojalla on mahdollista rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella kerätä muitakin rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä kuin pykälän 1–3 momenteissa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 13 §:ssä on säännökset tie-tojen käsittelyyn oikeutetuista. Lähtökohtana on, että tietojen käsittelyyn ovat oikeutettuja Ri-kosseuraamuslaitoksen virkamiehet siltä osin kuin se on tarpeen heidän virkatehtäviensä suorit-tamiseksi. Erityiset käsittelyrajoitukset koskevat sosiaalityön asiakasrekisterin tietoja, joita saa-vat käsitellä ainoastaan sosiaalityön tehtäviin osallistuvat henkilöt sekä turvallisuustietorekiste-rin tietoja, joita saavat käsitellä ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikseen nimeämät Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet.

Voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 14–26 §:t sisältävät yksityiskohtaiset säännökset tietojen luovuttamisesta Rikosseuraamuslaitoksen hen-kilörekistereistä muun muassa esitutkintaviranomaisille, Oikeusrekisterikeskukselle, syyttäjille, tuomioistuimille, ulosottoviranomaisille, maahanmuuttoviranomaisille ja Kansaneläkelaitok-selle. Laissa on tarkasti säädetty, mitä tietoja, mille viranomaiselle tai muulle taholle ja mihin käyttötarkoituksiin on mahdollista luovuttaa. Turvallisuustietorekisterin tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä on ehdotettu hallituksen esityksessä eduskunnalle vankeusaikaisen rikolli-suuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp) muutettavaksi siten, että poliisi tai muu esitutkintaviranomainen voi aikaisem-paa paremmin saada Rikosseuraamuslaitokselta tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Voimassa olevan lain 28 ja 29 §:ssä on säännökset Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta. Kyse on muun muassa poliisilta, Oikeusrekisterikeskukselta, tuomioistuimilta, kunnan sosiaali- ja terveystieteiden viranomaisilta sekä Maahanmuuttoviranomaisilta saatavista tiedoista.

Rekisteröidyn oikeudet

Rikosasioiden tietosuojalain 22–30 §:t sisältävät säännökset rekisteröidyn oikeuksista, muun muassa tietosuojaselosteesta ja rekisteröinnistä ilmoittamisesta, rekisteröidyn tarkastusoikeudesta, tarkastusoikeuden rajoituksista sekä henkilötietojen oikaisemisesta, poistamisesta ja käsittelyn rajoittamisesta.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa on erityissäännökset tietojen käsittelystä ilmoittamisesta, tarkastusoikeuden rajoittamisesta ja tarkastusoikeuden toteuttamisesta. Lain 30 §:n mukaan tietojen käsittelystä ilmoittamisvelvollisuudesta voidaan poiketa, jos se on välttämätöntä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi. Lain 31 §:ssä säädetään, että rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestykselle ja turvallisuudelle tai henkilön turvallisuudelle. Tarkastusoikeutta ei ole turvallisuustietorekisterin tietoihin eikä asianomistajan tietoihin, kun on kyse esimerkiksi vangin vapauttamisesta ilmoittamisesta. Tarkastusoikeuden toteuttamista koskevassa 32 §:ssä säädetään, että rekisteröidyn on tarkastettava tietonsa henkilökohtaisesti Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä ja todistettava henkilöllisyytensä. Laki sisältää vielä säännöksen virheelliseksi todetun tiedon säilyttämisestä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi.

Tietoturvaluus ja tietojen säilyttäminen

Rikosasioiden tietosuojalaki sisältää säännökset henkilötietojen suojaamisesta. Lain 31 §:n mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän tulee teknisin ja organisatorisin toimenpitein huolehtia henkilötietojen riittävästä suojaamisesta ottaen huomioon käsittelystä rekisteröidyn oikeuksille aiheutuva riski. Laki sisältää säännökset myös henkilötietojen suojaamisesta automatisoidussa käsittelyssä sekä rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuudesta ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 34 § sisältää säännökset tietojen poistamisesta rekisteristä ja tietojen tarkistamisesta. Seuraamusten täytäntöönpanoon ja tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvien tietojen enimmäissäilytysaika on kymmenen vuotta viimeisen seuraamuksen suorittamisen päättymisestä. Näiden tietojen tarpeellisuus tulee tarkistaa joka kolmas vuosi. Turvallisuustietorekisterin tiedot tulee poistaa viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisestä merkinnästä ja niiden tarpeellisuus on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Tapaajatiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tapaamisajankohdasta tai tapaamiskiellon päättymisestä. Tapaajatietojen tarpeellisuus on tarkistettava vähintään joka toinen vuosi.

Lain 35 §:ssä säädetään henkilötietojen siirron kirjaamisesta ja dokumentoinnista. Lain 36 § koskee tietojen pysyvää säilyttämistä.

2.1.2 Nykytilan arviointi

Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisterit

Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisterikonaisuus ja sitä koskeva lainsäädäntö ovat pääosin olleet toimivia. Tietosuojaa koskevan yleisen lainsäädännön muuttuminen sekä eräät Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalliset muutokset edellyttävät joitakin muutoksia henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin.

Uuteen tietojärjestelmään siirryttäessä voimassa olevan lain mukainen erillisiin rekistereihin perustuva järjestelmä ei olisi yhtä tarkoituksenmukainen kuin yhteen rekisteriin omina tietojoukkoinaan koottavat tiedot. Kuitenkin voidaan pitää asianmukaisena sitä, että hyvin poikkeuksellisia ja arkaluonteisia tietoja sisältävä turvallisuustietorekisteri olisi oma rekisterinsä.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n 4 momentissa ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen käsittelyn käytännöissä on ollut jossakin määrin epäselvää, mitkä tiedot tallennetaan tähän rekisterin osaan ja missä tehtävissä toimivilla Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä on näiden tietojen käsittelyoikeus. Näiden seikkojen selkiönnäminen on välttämätöntä.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöstä vankilassa asioimassa käyvien henkilöiden henkilötietojen käsittelystä. Käytännön työssä on kuitenkin todettu tarpeelliseksi voida kirjata näitä tietoja rekisteriin, jotta voidaan asianmukaisesti todeta, ketkä ovat vankilassa käyneet ja millä asialla.

Tietojen käsittelyn periaatteet

Voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain voidaan todeta hyvin täyttävän tietojen käsittelyn lainmukaisuus-, käyttötarkoitussidonnaisuus-, virheettömyys-, eräiden henkilötietojen toisistaan erottamisen ja henkilötietojen laadun varmentamisen vaatimukset.

Voimassa olevan lain 12 § koskee arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Pykälän 3 momentissa säädetään sosiaalihuoltoon liittyvien tietojen käsittelystä ja kuten edellä on todettu, niitä koskevien tietojen käsittelystä on syytä säätää nykyistä tarkemmin. Pykälän 4 momentin nojalla on mahdollista rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella kerätä muitakin rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä kuin pykälän 1–3 momenteissa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Suostumusperusteista tietojen keräämistä ei voida pitää nykyisen tietosuojalainsäädännön perusteella asianmukaisena.

Voimassa olevan lain säännöksiä tietojen luovuttamisesta Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereistä voidaan pitää pääosin asianmukaisina. Käytännön työssä on todettu joitakin yksittäisiä muutostarpeita, kuten se, että Rikosseuraamuslaitoksen tulisi voida oma-aloitteisesti luovuttaa vankeusrangaistuksen tai tutkintavankeuden alkamista ja päättymistä sekä vangille tai tutkintavangille maksettavia taloudellisia etuuksia koskevia tietoja ulosottoviranomaisille, jotta nämä voisivat hoitaa virkatehtävänsä asianmukaisesti.

Säännökset Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta ovat pääosin asianmukaiset. Joitakin täsmennyksiä on tarpeen tehdä, kuten se, että Rikosseuraamuslaitos voisi saada tietoja myös seuraamuksen suorittajan käyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Voimassa olevassa laissa tällainen tiedonsaannin mahdollisuus koskee rikoksesta epäillyn tietoja.

Rekisteröidyn oikeudet, tietoturvaluisuus ja tietojen säilyttäminen

Rikosasioiden tietosuojalain 22–30 §:t sisältävät säännökset rekisteröidyn oikeuksista, muun muassa tietosuojaselosteesta ja rekisteröinnistä ilmoittamisesta, rekisteröidyn tarkastusoikeudesta, tarkastusoikeuden rajoituksista sekä henkilötietojen oikaisemisesta, poistamisesta ja käsittelyn rajoittamisesta. Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa on erityissäännökset tietojen käsittelystä ilmoittamisesta, tarkastusoikeuden rajoittamisesta, tarkastusoikeuden toteuttamisesta sekä virheelliseksi todetun tiedon säilyttämisestä. Nämä säännökset vastaavat yleisen tietosuojalainsäädännön ja Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan vaatimuksia.

Uuden tietosuojalainsäädännön vaatimusten, erityisesti rikosasioiden tietosuojalain 6 §:ssä säädetyn tarpeellisuusvaatimuksen perusteella Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereiden säilytys- ja tietojen tarkistamisen aikoja voidaan pitää varsin pitkinä. Niitä voidaan osittain pitää pitkinä myös Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kannalta, koska esimerkiksi rangaistusajan suunnittelun tulee perustua henkilön ajantasaiseen tilanteeseen eikä silloin esimerkiksi yli viiden vuoden ikäiset tiedot välttämättä ole tarpeellisia tilanteissa, joissa henkilö ei näinä viitenä vuotena ole suorittanut rikosseuraamusta. Muilta osin voimassa olevan lain säännöksiä tietoturvallisuudesta ja tietojen säilyttämisestä voidaan pitää asianmukaisina.

2.2 Hallintolain soveltaminen seuraamusten täytäntöönpanossa

Hallintolain 2 §:n 1 momentin mukaan laissa säädetään hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovelletaan valtion viranomaisissa. Lain 5 §:n mukaan hallintolain asemasta sovelletaan muun lain säännöksiä, jotka poikkeavat hallintolaista. Hallintolakia sovelletaan siten myös vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ja tutkintavankeuden toimeenpanoon, jollei vankeuslainsäädännössä erityisesti säädetä poikkeuksista hallintolakiin. Käsitellessään hallituksen esitystä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 263/2004 vp.) perustuslakivaliokunta (PeVL 20/2005 vp.) korosti hyvän hallinnon takeiden näkökulmasta sitä, että hallintolakia sovelletaan myös vankilaviranomaisiin, jollei esimerkiksi vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa ole siitä poikkeavia säännöksiä.

Vankeuslain 1 luvun 7 §:ssä säädetään, että vankia on kuultava asumista, vankilaan ja toimintaan sijoittamista, kurinpitoa sekä muuta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä noudattaen, mitä hallintolain 34 §:ssä säädetään. Säännöksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta piti epäselvänä, onko kuulemista koskevalla säännöksellä tarkoitettu poikkeusta hallintolain kuulemisvelvoitteista. Lakivaliokunta totesi mietinnössään (LaVM 10/2005 vp.), että saadun selvityksen mukaan vangin kuulemista koskevan säännöksen tarkoituksena on ohjata täytäntöönpanosta vastaavien virkamiesten käytäntöjä ja korostaa kuulemisen tärkeyttä. Tähän tarkoitukseen nähden säännös oli lakivaliokunnan mielestä syytä säilyttää vankeuslaissa. Valiokunta muotoili kuitenkin säännöstä siten, ettei sen sanamuotoa voida tulkita poikkeukseksi hallintolaista.

Vankeuslaissa ja muissa seuraamusten täytäntöönpanoa koskevissa laeissa on useita säännöksiä, joissa edellytetään hallintopäätöksen tekemistä kirjallisesti tai jotka vastaavat muuten sisältöään hallintolain säännöksiä. Osin vankeuslaissa säädetään poikkeuksista hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) menettelysäännöksiin. Tämä koskee erityisesti muutoksenhakumenettelyä, joka poikkeaa joiltain osin yleissäännöksistä.

Vankeuslain ja muiden seuraamusten täytäntöönpanoa koskevien lakien suhde hallintolakiin ei ole kaikilta osin selvä. Laeissa viitataan vain hallintolain kuulemista koskevaan säännökseen, vaikka myös muita hallintolain säännöksiä on noudatettava vankia, yhdyskuntaseuraamusta

suorittavaa ja tutkintavankia koskevassa päätöksenteossa. Toiseksi vankeuslain joissakin yksittäisissä säännöksissä edellytetään kirjallisen päätöksen tekemistä, vaikka velvollisuus kirjallisen päätöksen tekemiseen seuraa suoraan hallintolaista.

Eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on usein havaittu puutteita hallintolain menettelysäännösten noudattamisessa. Laillisuusvalvontaratkaisuihin on säännöllisesti kiinnitetty huomiota muun muassa päätösten perustelemiseen ja vangin kuulemiseen. Ratkaisussaan EOAK/6065/2016 apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota hallintolain soveltamiseen osasto-sijoittelua koskevassa päätöksenteossa. Ratkaisun mukaan vankiloissa on esiintynyt epäselvyyttä siinä, tuleeko hallintolain kirjaamis- ja päätöksentekovelvoitteita soveltaa, koska vankeuslaissa ei erikseen säädetä tällaisista velvollisuuksista osastosijoittelun osalta.

Edellä todetun perusteella on perusteltua täsmentää hallintolain ja seuraamusten täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön välistä suhdetta siten, että vankeuslainsäädännössä säädettäisiin hallinnollisesta menettelystä vain silloin, jos säännöksillä on tarkoitus poiketa hallintolaista.

2.3 Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittaminen

2.3.1 Nykytila

Täytäntöönpanoon ryhtyminen

Vuonna 2018 yhdyskuntaseuraamusasiakkaita oli päivittäin keskimäärin 2959. Noin 1000 henkilöä suoritti päivittäin yhdyskuntapalvelua ja noin 700 henkilöä oli määrätty ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi valvontaan. Valvontarangaistusta suoritti päivittäin 33 henkilöä ja nuorisorangaistusta 8 henkilöä. Loput noin 1000 henkilöä oli määrätty ehdonalaisen vapauden valvontaan.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 14 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on laadittava yhdyskuntaseuraamukseen tuomitulle täsmennetty rangaistusajan suunnitelma viipymättä, kun rangaistus on tullut lainvoimaiseksi. Lain 16 §:n mukaan täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä jo käräjäoikeuden tuomion perusteella ennen kuin tuomio on tullut lainvoimaiseksi, jos tuomittu on tyytynyt käräjäoikeuden tuomioon yhdyskuntaseuraamuksen osalta ja antanut kirjallisen suostumuksensa täytäntöönpanoon.

Lain 17 §:n 2 momentin mukaan yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen suorittaminen alkaa päivänä, jolloin on täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen, työpalvelupäivä tai muuhun toimintaan osallistumisen päivä taikka käynnistyy muu yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon mukainen valvonta. Yhdyskuntapalvelun, johon tuomittu on seuraamusselvityksessä todettu soveltuvan tukipalveluin, ja nuorisorangaistuksen suorittaminen alkaa päivänä, jolloin tuomittu ja valvoja tapaavat ensimmäisen kerran tuomion tultua täytäntöönpanokelpoiseksi. Käytännössä suorittaminen siis alkaa ensimmäisestä seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvästä tilaisuudesta.

Tästä poiketen ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan valvonta-aika alkaa kulua, kun tuomittu on antanut suostumuksensa valvonnan täytäntöönpanon aloittamiseen tai kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi valvontaa koskevalta osaltaan. Valvonnan alkamisajankohta poikkeaa siten muista yhdyskuntaseuraamuksista.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 17 §:n 1 momentin mukaan yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpano on aloitettava ilman aiheetonta viivytystä ja seuraamus on

suoritettava loppuun yhden vuoden ja kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Useaa yhdyskuntaseuraamusta täytäntöön pantaessa määräaika on kuitenkin yksi vuosi ja kuusi kuukautta luettuna viimeisenä täytäntöönpanokelpoiseksi tulleesta tuomiosta.

Lain 19 §:ssä säädetään menettelystä vuoden ja kolmen kuukauden määräajan pidentämiseksi. Jos seuraamusta ei ole saatu pantua täytäntöön 17 §:ssä säädetyn määräajan kuluessa, Rikosseuraamuslaitoksen on ilmoitettava asiasta käräjäoikeudelle. Käräjäoikeus voi harkintansa mukaan pidentää suorittamisen määräaika, muuntaa suorittamatta olevan osan vankeusrangaistukseksi tai katsoa seuraamuksen suoritetuksi. Täytäntöönpanon määräajan pidentämishakemuksia tehtiin vuonna 2019 yhteensä 641 kappaletta.

Lykkääminen ja keskeyttäminen

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 18 §:ssä säädetään täytäntöönpanon lykkäämisestä ja keskeyttämisestä. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetään perusteista, joilla täytäntöönpanoa voidaan lykätä tai keskeyttää. Tällaisia perusteita ovat muun muassa muu kuin lyhytaikainen sairaus, päihdekuntoutukseen osallistuminen ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpano. Näissä tilanteissa lykkäys tai keskeytys saa kestää enintään vuoden.

Pykälän 4 momentissa säädetään lykkäyksestä tai keskeytyksestä muuttuneiden olosuhteiden edellyttämän selvityksen tai velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen ajaksi. Näissä tapauksissa lykkäys tai keskeytys saa kestää enintään kuukauden. Lisäksi lain 26 §:ssä säädetään siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytettävä täytäntöönpano, jos tuomitun epäilty törkeä velvollisuuksien rikkominen on saatettu syyttäjän ja tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Täytäntöönpanon lykkäys- tai keskeytyspäätöksiä tehtiin vuonna 2019 noin 750. Näistä noin 230 tehtiin sairauden perusteella loput muista syistä.

2.3.2 Nykytilan arviointi

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymistä koskevat säännökset poikkeavat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä koskevista säännöksistä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ei esimerkiksi säädetä rangaistuksen alkamisajankohtaa koskevan päätöksen tekemisestä, kuten vankeuslaissa. Täytäntöönpanon lykkäystä ja keskeyttämistä koskeva sääntely on toteutettu osin eri tavalla kuin vankeuslaissa. Määräaikojen laskennassa noudatetaan osin yleisiä määräaikojen laskemista koskevia säännöksiä toisin kuin vankeuslaissa, jonka mukaan rangaistusajankohdan laskenta tapahtuu päiväluvun mukaan. Säännösten epäselvyys on vaikeuttanut yhtenäisten käytäntöjen muodostumista. Olisikin perusteltua yhtenäistää seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaa sääntelyä tältä osin.

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätty valvonta alkaa nykyisten säännösten nojalla jo tuomion lainvoimaiseksi tulosta. Käytännössä kuitenkin ensimmäinen valvontatapaaminen saadaan vain harvoin toteutettua nopeasti tuomion lainvoimaiseksi tulon jälkeen. Toisin kuin muissa yhdyskuntaseuraamuksissa osa rangaistuksesta ehtii siten kulua ilman, että valvontaa voidaan järjestää. Noin 10 % valvonnoista päättyy ilman, että valvottavaa tavataan kertaakaan. Olisikin perusteltua yhtenäistää valvonnan alkamisajankohtaa suhteessa muihin yhdyskuntaseuraamuksiin siten, että Rikosseuraamuslaitos määräisi myös ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohdan.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanolle on säädetty hyvin kaavamainen määräaika yksi vuosi ja kolme kuukautta. Tämän ajan pidentämistä täytyy hakea käräjäoikeudesta. Ei ole taroituksenmukaista, että tuomioistuimessa käsitellään tällaisia täytäntöönpanon keston liittyviä kysymyksiä, joihin ei liity esimerkiksi epäilyä velvollisuuksien rikkomisesta. Olisikin perusteltua muuttaa sääntelyä siten, että Rikosseuraamuslaitos voisi nykyistä joustavammin yksittäistapauksessa päättää siitä, missä aikataulussa yhdyskuntaseuraamus pannaan täytäntöön.

Käytännössä on myös ollut viiveitä siinä, kuinka tieto tuomitusta yhdyskuntaseuraamuksesta on tullut tuomioistuimesta Rikosseuraamuslaitokselle. Sääntelyä on myös tältä osin perusteltua selkeyttää tuomioiden yhdenvertaisen ja viivytyksettömän täytäntöönpanon varmistamiseksi.

2.4 Sakon maksuajan myöntäminen vankilassa

Sakon muuntorangaistus pannaan täytäntöön vankilassa, jollei sakotettu maksa muunnettua sakkoa. Sakko on mahdollista maksaa vielä vankilassa. Vankeuslain 2 luvun 8 §:n mukaan sakotetulla on vielä muuntorangaistuksen täytäntöönpanon alettuakin viisi arkipäivää aikaa maksaa sakko, jolloin muuntorangaistuksen täytäntöönpano raukeaa. Muuntorangaistusta täytäntöön pantaessa vankeuslain 2 luvun 7 §:n nojalla vankilassa jo muuta rangaistusta suorittavalle voidaan myöntää lykkäystä sakon maksamiseen enintään kaksi kuukautta.

Vuonna 2019 pelkkää sakon muuntorangaistusta suorittaneita vankeja oli noin 1400. Näistä noin 450 eli noin 30 prosenttia maksoi sakon viiden päivän maksuajan kuluessa.

Vuonna 2019 muun rangaistuksen ohella sakon muuntorangaistusta suorittaneita oli noin 1000. Hieman yli 500 vankia sai kaksi kuukautta maksuaikaa sakon maksamiseen ja noin 250 vankia maksoi sakon maksuajan kuluessa.

Viime vuosina sakon muuntorangaistusjärjestelmää on pyritty yksinkertaistamaan. Esimerkiksi lausumassaan EV 363/2014 vp. eduskunta edellytti, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita.

Sakon maksaminen on mahdollista vielä silloinkin, kun täytäntöönpano vankilassa on jo alkanut. Näissä tilanteissa sovelletaan edelleen kahta eri maksuaikaa riippuen siitä, onko tuomittu jo vankilassa vai saapuuko hän sinne suorittamaan muuntorangaistusta. Tuomioistuinkäytännössä on joissakin tapauksissa ollut epäselvyyttä, miten maksuaikoja koskevia säännöksiä tulisi soveltaa. Näistä syistä on syytä arvioida säännösten yksinkertaistamista.

2.5 Rangaistusajan suunnittelu

2.5.1 Nykytila

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaan vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten. Pykälän 2 momentin nojalla hyvissä ajoin ennen vangin todennäköistä vapauttamista suunnitelmaa täydennetään vapauttamissuunnitelmalla ja valvontasuunnitelmalla. Vapauttamissuunnitelmaa laadittaessa arvioidaan tarvittavassa laajuudessa vangin edellytykset selviytyä vapaudessa sekä hänen palvelujen tarpeensa.

Pykälän 2 momentin mukaan rangaistusajan suunnitelma sisältää suunnitelman vangin sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, valvotusta koevapaudesta ja ehdonalaista vapauttamisesta sekä poistumisluvan myöntämisestä. Pykälän 3 momentin mukaan rangaistusajan suunnitelman sisällössä ja laajuudessa otetaan huomioon vangin rangaistusajan pituus, aikaisemmat vankeusrangaistukset, vangin työ- ja toimintakyky sekä hänen henkilöstään, rikollisuudestaan ja olosuhteistaan saadut tiedot. Suunnitelman sisältöä on täsmennetty vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2015) 15 §:ssä.

Luvun 7 §:ssä säädetään suunnitelman laatimismenettelystä. Rangaistusajan suunnitelma laaditaan arviointikeskuksessa tai muussa täytäntöönpanotoimien aloittamisesta vastaavassa yksikössä. Suunnitelmaa tarkennetaan siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä vangin kanssa ja tarvittaessa yhteistyössä muun muassa sosiaaliviranomaisten kanssa. Suunnitelman toteutumista on seurattava ja se on vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 16 §:n nojalla otettava uudelleen tarkasteltavaksi vähintään kolme kertaa vuodessa.

Tutkintavangille ei laadita rangaistusajan suunnitelmaa. Tutkintavankeuslain 4 luvun 3 §:n nojalla tutkintavangin suostumuksella voidaan tutkintavankeusaikana aloittaa vankeuslain 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman laatiminen rangaistusajan suorittamista ja ehdonalaista vapautta varten.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n nojalla syyttäjä tai tuomioistuimien pyytää Rikosseuraamuslaitosta laatimaan seuraamusselvityksen, jos rikoksesta epäiltyä syytetään rikoksesta, josta todennäköisesti tuomitaan yhdyskuntapalvelu tai valvontarangaistus taikka rikokseen 21 vuotta täytettyään syyllistyneelle ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaa. Lain 11 §:n mukaan seuraamusselvitykseen liitetään rangaistusajan suunnitelma, jos Rikosseuraamuslaitos pitää rikoksesta epäiltyä soveltuvana suorittamaan yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistusta, ehdollista vankeutta valvottuna tai nuorisorangaistusta taikka jos syyttäjä tai tuomioistuin sitä erikseen pyytää.

Lain 11 §:n 1 momentissa säädetään rangaistusajan suunnitelman sisällöstä. Suunnitelma sisältää tiedot: 1) tuomitun velvollisuuksista; 2) täytäntöönpanoon sisältyvästä työstä, palkattomasta työstä, kuntoutuksesta, koulutuksesta tai muusta toiminnasta sekä valvontatapaamisista; 3) valvontatavoista sekä muista valvontaan liittyvistä yksityiskohdista; 4) täytäntöönpanoon liitettävistä, tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävistä tukitoimenpiteistä.

Suunnitelma on laadittava yhteistyössä rikoksesta epäillyn kanssa ja tarvittaessa yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden viranomaisten kanssa on kartoitettava tukitoimet, joiden avulla edistetään tuomitun elämänhallintaa. Suunnitelman laatimismenettelystä ja sisällöstä on säädetty myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (551/2015).

Lain 14 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos laatii ja vahvistaa yhdyskuntaseuraamuksen täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman viipymättä, kun yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus, ehdollinen vankeus, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangaistus on tullut lainvoimaiseksi tai 16 §:ssä tarkoitetulla tavalla täytäntöön pantavaksi taikka kun Rikosseuraamuslaitos on 70 §:n mukaisesti asettanut ehdonalaista vapautteen päästettävän vangin valvontaan. Suunnitelma sisältää 11 §:ssä edellytettyä täsmällisemmät tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanosta. Lain 46 §:ssä säädetään erikseen valvontarangaistuksen täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman sisällöstä siltä osin kuin se poikkeaa 14 §:ssä säädetystä.

Lain 15 §:n mukaan olosuhteiden olennaisen muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan hyväksyttävän syyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos voi muuttaa rangaistusajan suunnitelmaa.

Valvotun koevapauden täytäntöönpano

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 14 §:ssä säädetään valvotun koevapauden rangaistusajan suunnitelman sisällöstä. Sääntely vastaa pitkälti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 14 §:ää ja 46 §:ää.

Pykälän 2 momentin mukaan rangaistusajan suunnitelmassa on oltava tiedot koevapauteen sijoitetun taloudellisesta toimeentulosta koevapauden aikana.

Lain 15 §:n mukaan vankilan johtaja tai elinkautisvangin tapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vahvistaa rangaistusajan suunnitelman. Suunnitelmaan on liitettävä koevapauteen määrätyn suostumus valvottuun koevapauteen sekä hänen kanssa samassa asunnossa asuvien täysi-ikäisten suostumuksen valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa.

Lain 16 §:n nojalla rangaistusajan suunnitelmaa voidaan muuttaa olosuhteiden muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan perustellun syyn vuoksi.

2.5.2 Nykytilan arviointi

Vankeuslain rangaistusajan suunnitelmaa koskevat säännökset ovat olleet voimassa vuodesta 2006 lähtien. Säännökset eivät enää kaikilta osiltaan parhaalla tavalla vastaa nykykäytäntöä. Onkin perusteltua arvioida sääntelyn muutostarpeet.

Vankeuden ja yhdyskuntaseuraamusten rangaistusajan suunnitelmaa koskeva sääntely poikkeaa osin toisistaan muun muassa sääntelyn täsmällisyyden ja säädöstason osalta. Sääntelyä on tältä osin perusteltua yhtenäistää.

2.6 Kurinpitomenettely ja velvollisuuksien rikkominen

2.6.1 Nykytila

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslain 15 luvussa säädetään kurinpidosta vankilassa. Luvun 3 §:n mukaan järjestysrikkomuksena voidaan käsitellä muun muassa vankilassa epäillyksi tehty rikos, josta voi seurata sakkorangaistus, poistumislupaehtojen rikkominen tai vankilan järjestyssäännön rikkominen.

Luvun 9 §:n mukaan järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Asiassa on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla. Asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheuttomasti saateta epäilyksen alaiseksi. Luvun 11 §:n nojalla vankia on kuultava järjestysrikkomusta selvitetäessä. Hänelle on myös varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää näyttöä oman selvityksensä tueksi. Luvun 12 §:n mukaan asian selvittämisestä on pidettävä pöytäkirjaa. Luvun 14 §:n nojalla vanki voidaan tietyin edellytyksin pitää asian selvittämisen ajan erillään muista vangeista.

Luvun 10 §:ssä säädetään siitä, missä vankilassa järjestyserikkomusasia on käsiteltävä.

Luvun 15 §:ssä säädetään varsinaisesta kurinpitokäsittelystä. Säännöksen mukaan kurinpitorangeistusta koskeva asia käsitellään suullisessa menettelyssä vankilan johtajan, turvallisuudesta vastaavan virkamiehen, vangin ja esteettömän todistajan läsnä ollessa. Menettelyssä voidaan käyttää videoneuvotteluyhteyttä. Vangille on kurinpitoasian käsittelyssä varattava tilaisuus esittää oma selvityksensä sekä näyttöä sen tueksi. Myös kurinpitoasian käsittelystä on luvun 12 §:n nojalla pidettävä pöytäkirjaa.

Luvun 16 §:n mukaan kurinpitoasiassa päätösvaltaa käyttää vankilan johtaja. Asian selvittämisestä ja selvitysvaiheessa vangille annettavasta muistutuksesta sekä vangin erillään pitämisestä asian selvittämisen ajan päättää turvallisuudesta vastaava virkamies.

Luvun 18 §:n nojalla tarkemmat säännökset järjestyksirikkomuksen selvittämisestä ja kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 51 ja 52 §:ssä säädetään siitä, mitä tietoja kurinpitoasian selvittämisestä ja kurinpitokäsittelystä on kirjattava.

Tutkintavankeuslaissa on vankeuslakia vastaavat säännökset kurinpidosta.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa velvollisuuksien rikkomista koskevat säännökset poikkeavat vankeuslain kurinpitoa koskevista säännöksistä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 21 §:ssä säädetään yhdyskuntaseuraamukseen tuomitun yleisistä velvollisuuksista, kuten velvollisuudesta täyttää toimintavelvollisuutensa ja pitää yhteyttä valvojaan. Yksittäisiä yhdyskuntaseuraamuksia koskevissa lain luvuissa on säädetty kuhunkin seuraamukseen liittyvistä erityisistä velvollisuuksista.

Lain 25 §:ssä säädetään menettelystä velvollisuuksien rikkomistilanteissa. Pykälän mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä epäily velvollisuuksien rikkomisesta, ellei kyse ole lain 26 §:ssä tarkoitetusta velvollisuuksien törkeästä rikkomisesta. Jos tuomitun todetaan selvityksen perusteella rikkoneen velvollisuuksiaan, hänelle voidaan antaa varoitus tai jos rikkomus on vähäinen, huomautus.

Lain 74 §:ssä säädetään erityisestä menettelystä, jos ehdonalaisen vapauden valvontaan määrätty rikkoo hänelle määrättyjä lääkehoitovelvoitteita. Säännöksen nojalla tuomitulle on annettava kehoitus noudattaa velvollisuuksiaan. Jos tuomittu kehotuksesta huolimatta rikkoo velvollisuuksiaan, käsitellään asia lain 26 §:ssä tarkoitettuna törkeänä velvollisuuksien rikkomisena.

Lain 26 §:ssä säädetään velvollisuuksien törkeästä rikkomisesta. Törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta on kyse, jos tuomittu ei aloita seuraamuksen suorittamista tai jättää suorittamisen kesken, eikä hänellä ole menettelyynsä hyväksyttävää syytä, taikka hänelle annetusta kirjallisesta varoituksesta huolimatta uudelleen tai muutoin tahallisesti ja törkeästi rikkoo 21, 22, 38, 49, 72 tai 73 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan. Säännöksen nojalla asia on näissä tapauksissa saatettava syyttäjän ja tuomioistuimen käsiteltäväksi. Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytettävä täytäntöönpano, jos kyse on yhdyskuntapalvelusta, valvontarangaistuksesta, nuorisorangaistuksesta tai 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneen ehdollisen vankeuden valvonnasta.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään menettelystä törkeän velvollisuuksien rikkomisen käsittelyssä tuomioistuimessa.

Lain 27 §:n nojalla tarkemmat säännökset järjestysrikkomuksen selvittämisestä ja kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Valvotun koevapauden täytäntöönpano

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 27 §:ssä säädetään pitkälti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasti velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä.

Lain 26 §:n mukaan valvottu koevapaus voidaan peruuttaa, jos koevapauteen sijoitettu syyllistyy rikokseen taikka törkeästi ja tahallisesti rikkoo tässä laissa tarkoitettuja velvollisuuksiaan. Jos koevapauteen sijoitettu menettelee muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tässä laissa säädettyjen velvollisuuksiensa vastaisesti, hänelle on annettava suullinen huomautus tai, jollei sitä pidetä riittävänä, kirjallinen varoitus.

Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpano

Myös yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa on pääosin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja valvotusta koevapaudesta annettua laki vastaavat säännökset velvollisuuksien rikkomisesta.

2.6.2 Nykytilan arviointi

Vankeuslain kurinpitomenettelyä koskevat säännökset ovat osittain tarpeettoman monimutkaiset ja tulkinnanvaraiset. Vankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten kurinpitomenettely ja velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen poikkeavat osin toisistaan. Osin erot johtuvat seuraamusten erilaisesta luonteesta, mutta kaikilta osin erot eivät ole perusteltuja. Esimerkiksi eri laeissa käytetään erilaisia käsitteitä kuten muistutus tai huomautus. Sääntelyä on perusteltua selkeyttää.

Myös velvollisuuksien rikkomista ja kurinpitomenettelyä on selvennettävä suhteessa hallintolain säännöksiin. Laissa olisi perusteltua säätää menettelystä vain siltä osin kuin se poikkeaa hallintolaista.

2.7 Päihitteettömyyden valvonta

2.7.1 Nykytila

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslain 16 luvun 6 a §:n mukaan alkoholin, muun päihdyttävän aineen ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden valmistaminen ja käyttö vankilassa on kiellettyä.

Vankeuslain 16 luvun 7 §:ssä säädetään päihitteettömyyden valvonnasta vankilassa. Pykälän 1 momentin nojalla vangilta voidaan ottaa virtsa- tai sylkinäyte tai puhalluskoe, jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden vaikutuksen alainen. Pykälän 3 momentin nojalla päihdevalvontaa voidaan suorittaa myös, jos esimerkiksi poistumisluvan tai muiden lupien ehdoksi on asetettu päihitteettömyysvelvollisuus. Tällöin päihdevalvontaa voidaan tehdä sen valvomiseksi, että vanki noudattaa luvan ehtoja.

Pykälän 2 momentin nojalla virtsa- tai sylkinäytettä taikka puhalluskoetta ei tarvita, jos päihitys on ulkoisten merkkien perusteella ilmeinen eikä vanki itse vaadi koetta. Luvun 9 §:ssä

säädetään, että päihtymystilaa koskevat havainnot ja turvatarkastuksen toimittaminen kuljetuksen aikana on kirjattava Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön vahvistaman kaavan mukaiselle lomakkeelle.

Luvun 7 §:n 4 momentin mukaan vangilta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy virtsa- tai sylkinäytteen antamisesta tai puhalluskokeen suorittamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

Tutkintavankeuslain 11 luvussa on vastaavan sisältöiset säännökset.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:n mukaan tuomittu ei saa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon alettua käyttää huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja huumausaineita. Tuomittu ei saa olla yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutus- tai muussa toimintapaikassa ja täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Lain 49 §:n mukaan valvontarangaistukseen tuomittu ei saa täytäntöönpanon aikana käyttää huumausainelain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta, alkoholia eikä muuta päihdyttävää ainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Lain 61 §:n mukaan ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan tuomittu ja lain 65 §:n mukaan nuorisorangeistukseen tuomittu tai lain 72 §:n mukaan ehdonalaisen vapauden valvontaan määrätty ei saa olla valvontatapaamisissa eikä valvonnan täytäntöönpanon edellyttämässä toiminnassa eikä edellyttämässä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Yhdyskuntaseuraamusten päihteettömyysvelvollisuuden valvonnasta säädetään lain 22 §:ssä. Pykälän 1 momentin nojalla tuomittu on velvollinen päihteettömyytensä valvomiseksi vaadittaessa suorittamaan puhalluskokeen. Suorittaessaan yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistusta tai ehdollista vankeutta, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tuomittu on velvollinen vaadittaessa antamaan sylki- tai virtsanäytteen. Tuomittu voidaan myös velvoittaa menemään terveydenhuollon yksikköön antamaan virtsanäyte.

Pykälän 2 momentissa säädetään vankeuslakia vastaavasti siitä, ettei näytettä tarvitse ottaa, jos päihtymys on ulkoisista merkeistä päätellen ilmeinen eikä tuomittu vaadi näytteen ottamista. Vankeuslakia vastaavasti pykälän 3 momentin nojalla tuomitulta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeesta taikka sylki- tai virtsanäytteen antamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

Pykälän 4 momentissa säädetään menettelyssä positiivisen testituloksen jälkeen. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitoksen on tällöin ryhdyttävä lain 25 ja 26 §:ssä säädettyyn menettelyyn velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi. Virtsa- tai sylkinäytteen tulos on kuitenkin ennen toimenpiteitä lähetettävä varmistettavaksi laboratoriossa.

Valvotun koevapauden täytäntöönpano

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 18 §:n mukaan koevapauden sijoitettu ei saa valvotun koevapauden aikana käyttää huumausainelain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta, alkoholia eikä muuta päihdyttävää ainetta eikä rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Lain 19 §:ssä säädetään päihteettömyyden valvonnasta valvotussa koevapaudessa. Säännös vastaa pitkälti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 22 §:ää.

Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpano

Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:n mukaan valvottava ei saa olla valvontatapaamisissa, valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutus- tai muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuudessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen. Valvottava ei saa valvonta-aikana käyttää huumausainelain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta.

Lain 13 §:ssä säädetään päihteettömyyden valvonnasta yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikana. Säännös vastaa pitkälti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 22 §:ää.

2.7.2 Nykytilan arviointi

Kuten edeltä käy ilmi, päihteettömyyden valvontaa koskevat säännökset poikkeavat toisistaan eri seuraamusten täytäntöönpanossa. Olisi perusteltua, että säännökset olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa on käytännössä osoittautunut tulkinnanvaraiseksi, milloin päihteettömyyden valvontaan voidaan ryhtyä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 22 §:n nojalla päihdevalvontaa voidaan käyttää tuomitun päihteettömyyden valvomiseksi. Kuitenkin päihteettömyysvelvollisuuden laajuus on erilainen eri seuraamuksissa. Olisi perusteltua täsmentää säännöksiä siltä osin, milloin eri seuraamusten yhteydessä voidaan käyttää päihdevalvontaa.

Vankeuslaissa ei säädetä lainkaan päihteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä. Yhdyskuntaseuraamusten osalta laissa on yksittäisiä säännöksiä esimerkiksi siitä, miten päihdetestin tulokset varmistetaan. Eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisussaan dnro 645/2/13 ja apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/6034/2016 käsitellyt vankiloiden päihdevalvonnassa noudatettavaa menettelyä. Ratkaisuissaan he toivat esille sen, ettei menettelystä päihdevalvonnassa ole lainkaan säännöksiä. He saattoivat oikeusministeriön arvioitavaksi, tulisiko sääntelyä täsmentää.

2.8 Voimakeinojen käyttö

2.8.1 Nykytila

Vankeuslain 18 luvun 6 §:ssä säädetään voimakeinojen käytöstä. Säännöksen nojalla voimakeinoja voidaan käyttää esimerkiksi vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitettun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoi-
menpiteen suorittamiseksi. Voimakeinojen on oltava tarpeellisia ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Voimankäyttövälineitä saa käyttää ainoastaan asianmukaisen koulutuksen saanut virkamies. Laissa ei ole säädetty erikseen ampuma-aseen käytöstä.

Luvun 9 §:n nojalla tarkemmat säännökset voimankäyttövälineistä annetaan valtioneuvoston asetuksella ja voimakeinojen käytöstä ja voimakeinojen käytön koulutuksesta Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä. Vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2015) 59 §:ssä

on määritelty voimankäyttövälineiksi suojakilpi, patukka tai teleskooppipatukka, kaasusumutin, etälamautin ja pistooli. Asetuksen 60 ja 61 §:ssä on säännökset ampuma-aseen kantamisesta ja säilyttämisestä. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on antanut määräyksen, jossa määrätään muun muassa voimakeinojen käytön edellyttämästä koulutuksesta ja sen järjestämisestä sekä voimankäyttövälineiden säilytyksestä, huollosta ja kantamisesta.

Tutkintavankeuslaissa ja lain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tutkintavankeudesta (549/2015) on vastaavan sisältöiset säännökset.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 31 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on valvotun koevapauden valvontaan liittyvää virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tai muun henkilön terveyttä uhkaavan teon tai tapahtuman torjumiseksi, valvottuun koevapauteen sijoitetun kiinni ottamiseksi, vankilaan toimittamiseksi, valvonta- ja tarkastustehtävän suorittamiseksi sekä valvontalaitteiden pois ottamiseksi. Voimakeinojen on oltava tarpeellisia ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Lain 41 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset voimankäyttövälineistä. Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 21 §:ssä on vastaavan sisältöinen säännös.

Valvotusta koevapaudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1076/2013) 12 §:n mukaan voimankäyttövälineitä ovat käsiraudat, henkilön sitomiseen tarkoitettu muovinen side, teleskooppipatukka ja kaasusumutin. Valvotun koevapauden täytäntöönpanossa voimakeinona ei voida käyttää ampuma-asetta.

Vankeuslain 18 luvun 2 §:ssä säädetään tilanteista, joissa vangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla. Valvotusta koevapaudesta annetussa laissa tai yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa ei säädetä sitomisesta.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ei ole säännöksiä voimakeinojen käytöstä.

2.8.2 Nykytilan arviointi

Vankeuslainsäädännön voimakeinojen käyttöä koskeva sääntely eroaa poliisilain (872/2011) vastaavista säännöksistä. Poliisilain 2 luvun 17 §:ssä säädetään voimakeinojen käytön edellytyksistä ja voimakeinojen käytössä huomioitavista seikoista. Poliisilain 2 luvun 18 §:ssä säädetään varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta. Lain 2 luvun 19 §:ssä säädetään erikseen ampuma-aseen käytöstä. Ampuma-aseen käytölle on säädetty muita voimakeinoja korkeampi kynnyks ja päätösvalta on lähtökohtaisesti päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä. Poliisilain esitöissä (HE 224/2010 vp. s. 25) todettiin, että aiemmin uusiin lain 2 luvun 18 ja 19 §:iin liittyvistä seikoista oli säädetty sisäministeriön asetuksessa poliisin voimakeinojen käyttämisestä (979/2004). Säännösten asiallisen merkityksen vuoksi muun muassa ampuma-aseen käytöstä oli esitöiden mukaan perusteltua säätää laissa.

Poliisin voimakeinojen käyttöä koskeviin säännöksiin lisättiin poliisilakia uudistettaessa myös selventävät säännökset poliisin voimakeinojen käytön ja hätävarjelun suhteesta. Poliisilain 2 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan poliisimiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävar-

jeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa poliisimies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon poliisimiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Poliisilain esitöissä (HE 224/2010 vp, s. 22-25) käsiteltiin laajasti kysymystä poliisin oikeudesta hätävarjeluun. Uuteen säännökseen kirjattiin nimenomaisesti poliisimiehen oikeus rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun hätävarjeluun silloin, kun oikeudettoman hyökkäyksen torjunnassa ei ole kyse poliisilaissa tarkoitettujen voimakeinojen käyttämisestä. Lisäksi pidettiin perusteltuna tuoda laissa esille se, että virantoimituksessa ollessaan poliisimies toimii hätävarjelutilanteessakin virkavastuulla ja sitä, että poliisimiehelle voidaan asettaa voimakeinojen käytön oikeutusta hätävarjelutilanteessa arvioitaessa korkeammat vaatimukset kuin tavalliselle kansalaiselle.

Myös rajavartiolaiton (578/2005), tullilain (304/2016) ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) voimakeinojen käyttöä koskevat säännökset vastaavat poliisilainia.

Vankeuslain, tutkintavankeuslain, valvotusta koevapaudesta annetun lain ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain voimakeinojen käyttöä koskevat säännökset olisivat perusteltua saattaa yllä mainituilta osiltaan vastaamaan muiden turvallisuusviranomaisvoimakeinojen käytöstä säädettyä. Erityisesti ampuma-aseen käytölle tulisi lain tasolla säätää nykyistä korkeampi kynnys.

Valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa ei säädetä lainkaan sitomisesta, vaan sitomisen on katsottu olevan osa voimakeinojen käyttöä. Kuitenkin esimerkiksi vankeuslaissa ja poliisilaissa sitominen on erotettu voimakeinojen käytöstä erilliseksi itsenäiseksi toimivaltuudekseen. Näin ollen olisi perusteltua säätää erikseen sitomisesta myös valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa.

2.9 Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittäminen

Rikoslain 2 c luvun 8 §:n nojalla vanki voidaan sijoittaa valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:ssä säädetään tarkemmin edellytyksistä, joiden tulee täytyä, että vanki voidaan sijoittaa valvottuun koevapauteen. Koevapauden edellytyksenä on muun muassa, että vangin rangaistusaikaisen käytöksen perusteella voidaan pitää todennäköisenä, että hän noudattaa koevapauden ehtoja, sitoutuu päihitteettömyyteen ja että vangilla on käytössään koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto.

Laissa säädetään tällä hetkellä erikseen sitoutumisesta tai suostumuksesta koevapauden edellyttämään valvontaan, lääkehoitoon, siihen, että Rikosseuraamuslaitos on yhteydessä muihin viranomaisiin ja yhteisöihin edellytysten selvittämiseksi, yhteydenpitovelvollisuuksiin ja asunnossa pysymisvelvollisuuteen, päihitteettömyyteen sekä asunnon soveltuvuuden selvittämiseen. Lain 10 §:ssä säädetään lisäksi, että vangin on annettava nämä sitoumukset ja suostumukset kirjallisesti.

Sääntely poikkeaa tältä osin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetusta laista, jonka 10 §:n 4 momentin nojalla seuraamusselvityksessä selvitetään, suostuuko rikoksesta epäilty yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen tuomitsemiseen ja sen täytäntöönpanoon. Val-

vontarangaistuksen osalta lain 44 §:ssä edellytetään lisäksi, että epäilty suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos on yhteydessä muihin viranomaisiin ja yhteisöihin edellytysten selvittämiseksi.

Käytännössä useiden erilaisten sitoumusten ja suostumusten selvittäminen on aiheuttanut epäselvyyttä. Olisikin perusteltua yhtenäistää valvotussa koevapaudessa annettavien suostumusten ja sitoumusten antamista koskevia säännöksiä suhteessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 9 §:n mukaan vankilassa on selvittävä vangin edellytykset sijoittua valvottuun koevapauteen hyvissä ajoin ennen mahdollista koevapauteen sijoittamista, jollei se ole rangaistusajan lyhyden vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Lain 11 §:ssä säädetään erikseen siitä, että koevapauden edellytykset on selvittävä vangin hakemuksesta, vaikkei koevapaus sisältyisi vangin rangaistusajan suunnitelmaan. Vangin hakemusta ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin kaksi kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, ellei vangin työ-, asunto-, perhe- tai muissa vastaavissa olosuhteissa ole tapahtunut olennaista muutosta.

Lain 40 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla vangilla on muutoksenhakuoikeus päätökseen, joka koskee 11 §:ssä tarkoitettua vangin hakemusta koevapauteen sijoittamisesta. Laissa ei ole säännöksiä muutoksenhakuoikeudesta lain 9 §:n nojalla tehtävään päätökseen valvottuun koevapauteen sijoittamisesta.

Käytännössä on osoittautunut epäselväksi, voidaanko valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen aloittaa jo ennen tuomitun tuloa vankilaan. Lain sanamuodon mukaan edellytysten selvittäminen tehdään vankilassa.

Toiseksi on osoittautunut epäselväksi, milloin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta tehdään kielteinen päätös. Laissa säädetään muutoksenhakuoikeudesta ainoastaan lain 11 §:n nojalla vangin hakemuksesta tehtyyn päätökseen. Säännösten perusteella on epäselvää, tehdäänkö kielteistä päätöstä myös lain 9 §:n nojalla tehdystä edellytysten selvittämisestä ja onko vangilla muutoksenhakuoikeus tällaiseen päätökseen.

Kolmanneksi on epäselvää, voidaanko vanki velvoittaa päihitteettömyyden valvontaan jo koevapauden edellytyksiä selvittäessä.

Edellä todetun perusteella on perusteltua täsmentää valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksiä ja niiden selvittämistä koskevia säännöksiä.

2.10 Päätösvalta

2.10.1 Nykytila

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki tulivat voimaan vuonna 2006, jolloin toteutettiin vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskeva lainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistus aiheutti runsaasti muutoksia lakien toimivalta- ja päätösvaltasäännöksiin. Täsmällisemmät säännökset toimivaltuuksista ja päätösvallasta lisäsivät vankien ja tutkintavankien ohella myös henkilökunnan oikeusturvaa.

Uudistuksessa toimivaltaa siirrettiin hallinnossa alaspäin lähemmäksi vankia. Päätösvaltaa siirrettiin keskusvirastolta vankiloille ja vankiloissa edelleen johtajalta muille virkamiehille. Eriytisesti yksittäistä vankia koskeissa päätöksissä päätösvaltaa siirrettiin keskusvirastolta vankiloille.

Vangin oikeusturvan vuoksi toimivalta etenkin eräissä turvaamistoimien käyttöön liittyvissä tilanteissa on säädetty vankilan johtajalle.

Yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpano

Päätösvaltasäännökset on vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa eritelty virkanimikkeittäin erikseen kussakin päätöstoimivaltasäännöksessä. Tämä on arvioitu välttämättömäksi asioiden moninaisuuden vuoksi. Sen sijaan valvotusta koevapaudesta annetussa laissa, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa sekä yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa on kussakin yksi päätöstoimivaltasäännös.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 30 §, valvotusta koevapaudesta annetun lain 32 § sekä yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 29 § sisältävät yksityiskohtaiset säännökset siitä, mikä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on toimivaltainen päättämään mistäkin asiasta.

2.10.2 Nykytilan arviointi

Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin kuuluu paljon erilaista hallinnollista päätöksentekoa sekä tosiasiallista hallintotoimintaa. Vankeus- ja tutkintavankeuslakien osalta muutoksenhakua koskevan sääntelyn uudistus vuonna 2015 selvensi sitä, milloin kyse on hallinnollisesta päätöksenteosta ja milloin tosiasiallisesta hallintotoiminnasta. Yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden sekä yhdistelmärangaistuksen osalta sen sijaan on edelleen jossain määrin selkiintymätöntä, milloin on kyse hallintopäätöksen teosta, jolloin tulee noudattaa hallintolain päätöksentölle asettamien vaatimuksia ja milloin sen sijaan tosiasiallisesta hallintotoiminnasta.

Eri lakien päätösvaltasot olisi perusteltua yhtenäistää. Yhtenäistämässä tulee huomioida niin vankeuslain ja tutkintavankeuslain kuin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta, valvotusta koevapaudesta ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettujen lakien toimivaltasäännökset. Säännökset olisi perusteltua yhtenäistää myös kieliasultaan, sillä jo vankeuslain sisäisesti päätöstoimivaltatasoissa on käytetty useita erilaisia muotoiluja.

Joiltain osin on myös perusteltua arvioida sitä, voitaisiinko päätöstoimivaltaa siirtää alemmalle virkamiestasolle.

Kaikissa tarkasteltavana olevissa laeissa on myös asiakokonaisuuksia, joissa toimivalta asiasta päättämiseksi puuttuu tai se on epäselvä ja tulkinnanvarainen. Vankeuslain ja soveltuvien osin tutkintavankeuslain osalta kyse on virka-ajan ulkopuolella tehtävistä tärkeistä syistä myönnettävään poistumislupa- ja poistumisluvan peruutuksiin, vangin siirtoihin ja erillään pitämiseen liittyvistä päätöstoimivaltaa edellyttävistä toimenpiteistä. Lisäksi päätöstoimivallasta omaan työhön ja ulkopuoliseen toimintaan ja puhelimen käytön epäämiseen ei ole säädetty.

Eräissä päätöstoimivaltasäännöksissä toimivalta on säädetty alemmalle virkamiestasolle, jos asia ei siedä viivytystä. Kaikki tällä tavoin säädetty päätökset eivät kuitenkaan ole sellaisia, etteikö niistä voisi päättää alemmallakin virkamiestasolla ilman kiireellisyyden edellytystä.

Vastaava koskee säädetyn toimivallan lisäksi säädettyä edellytystä johtajan määräyksestä päätöstoimivallan käyttämiseksi.

Valvotusta koevapaudesta annetussa laissa, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa ja yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa on kussakin siis yksi päätöstoimivaltasäännös. Tämä sen vuoksi, että näiden seuraamusten osalta hallinnollista päätöksentekoa koskevat asiakokonaisuudet eivät ole niin moninaiset kuin vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa, joten päätöstoimivalta koskeva sääntely on voitu koota yhteen pykälään. Myös näiden lakien osalta on ilmennyt tarve arvioida, onko hallinnollinen päätöksenteko ja päätöstoimivallan sääntely riittävää.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain päihdevalvontaa koskevat päätöstoimivaltasäännökset poikkeavat yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetusta laista sekä valvotusta koevapaudesta annetusta laista ja yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetusta laista siinä eritelmäänkö päätöstoimivalta muun päihdevalvonnan ja verinäytteen antamisesta päättämisen osalta erikseen. Eroavuudelle ei ole seuraamusten eroavuuksista johtuvaa perustetta. Säännösten yhdenmukaistaminen on siten tältäkin osin perusteltua.

2.11 Muutoksenhakusäännökset

2.11.1 Nykytila

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakua koskevat säännökset uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2015. Tavoitteena oli turvata muutoksenhakuoikeus hallinnollisiin päätöksiin perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla. Muutoksilla pyrittiin täsmentämään lain tasolla, mitkä vankeinhoitoviranomaisen ratkaisut koskevat perustuslain 21 §:n tarkoittamalla tavalla vangin oikeuksia tai velvollisuuksia. Hallintolainkäytössä muutoksenhakuoikeus rakentuu tosiasiallisen hallintotoiminnan ja valituskelpoisten hallintopäätösten jaotteluun.

Epäselvyys rajanvedossa tosiasialliseen hallintotoimintaan ja muutoksenhakukelpoiisiin hallintopäätöksiin on johtunut ja johtuu jossain määrin edelleen osittain vankeuslainsäädännössä omaksutusta lähtökohdasta, että toimivaltuuksien käyttöä koskevasta päätösvallasta säädetään täsmällisesti vankeuslaissa. Monet vankeuslain toimivaltuudet ovat täsmällisestä päätösvallan sääntelystä huolimatta tosiasiallista hallintotoimintaa.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusäännöksiä uudistettaessa muutoksia perusteltiin myös sillä, että tuolloin voimassa olleet lain säännökset eivät täysin poistaneet tarvetta valittaa suoraan perustuslain 21 §:n nojalla, mikä ei ole perusteltua vankien oikeusturvan ennakoitavuuden ja järjestelmän yleisen selkeyden kannalta. Myös vankien yhdenvertaisuuden kannalta on ongelmallista, jos muutoksenhakukelpoisuuden sisällön määrittely jää yksittäisissä tapauksissa hallintotuomioistuimen tehtäväksi. Valitukset suoraan perustuslain nojalla sopivat lisäksi huonosti yhteen oikaisuvaatimusmenettelyn kanssa.

Muutoksenhakua koskevien menettelysäännösten täsmällisyys kuuluu myös perustuslain 21 §:n oikeusturvavaatimuksen alaan. Siksi muutoksenhakumenettelyä koskevia säännöksiä katsottiin olevan tarpeen tarkentaa siten, että muutoksenhakujärjestys on yksiselitteinen ja yhteensopiva perustuslain ja hallintolainkäyttölain (586/1996) kanssa.

Yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpano

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ja valvotusta koevapaudesta annetussa laissa on säädetty ainoastaan muutoksenhakukelpoisista päätöksistä, vastaavasti kuten vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa ennen näiden lakien muutoksenhakua koskevien säännösten uudistamista vuonna 2015. Yhdyskuntaseuraamuksia ja valvottua koevapautta koskevat muutoksenhakusäännökset ovat tulleet voimaan ennen vankeuslain muutoksenhakusäännösten uudistamista, eikä niiden muutostarpeita tarkasteltu samassa yhteydessä eikä ole arvioitu myöhemmin.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muutoksenhakuoikeutta koskevan pykälän perusteluissa todetaan, että muutoksenhakumahdollisuus koskisi ehdotetussa laissa säädettyjä päätöksiä, joissa tehdään tuomitun oikeusasemaan sillä tavoin vaikuttavia ratkaisuja, että muutoksenhakumahdollisuutta pidetään aiheellisena. Asioissa, joissa ei ole muutoksenhakumahdollisuutta, olisi kuitenkin mahdollisuus tehdä hallintokantelu. Valvottua koevapautta koskevan muutoksenhakuoikeutta koskevan säännöksen osalta asiaa ei ole lähemmin perusteltu.

2.11.2 Nykytilan arviointi

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusäännökset on uudistettu vuonna 2015 eikä näiden säännösten osalta ole ilmennyt tarvetta arvioida säännösten muutostarvetta muutoin kuin yksittäisten asiaryhmien osalta.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa taikka valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ei ole säädetty muutoksenhakukiellosta. Tämän vuoksi on perusteltua arvioida myös näiden lakien osalta tarpeesta säätää muutoksenhakukiellosta sekä se, onko muutoksenhakukelpoiset päätökset säädetty riittävän täsmällisesti, tarkastellen asiaa vastaavista lähtökohdista joista syistä vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusäännökset uudistettiin vuonna 2015. Edelleen on arvioitava vankeuslain, tutkintavankeuslain, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain, valvotusta koevapaudesta annetun lain sekä yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain yhdenmukaisuus muutoksenhakusäännösten osalta. Laki yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta tuli voimaan vuonna 2018. Laki sisältää säännökset sekä muutoksenhakukelpoisista että muutoksenhakukiellon alaisista päätöksistä.

Tarkasteltaessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta ja valvotusta koevapaudesta annettujen lakien nojalla tehtäviä päätöksiä sekä näiden lakien nojalla tehtävien päätösten osalta muutoksenhausta säädettyä, voidaan todeta, että päätökset, joiden osalta muutoksenhakuoikeus on säädetty vastaavat pitkälti vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädettyä. Muutoksenhakukelpoisten päätösten osalta ei ole näin ollen tarvetta arvioida asiaa laajemmin, mutta säännöksiin on tarpeen tehdä eräitä yksittäisiä tarkennuksia. Vastaava voidaan todeta yhdistelmärankaistuksen osalta.

2.12 Muut muutokset

Hankkeen yhteydessä on edellä jaksoissa 2.1–2.11 käsiteltyjen muutostarpeiden lisäksi tullut esille useita yksittäisiä lainmuutostarpeita. Kyse on osin teknisuonteisista tai yksittäisiin menettelysääntöihin liittyvistä muutoksista. Näitä muutoksia käsitellään tarkemmin jäljempänä.

3 Tavoitteet

3.1 Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa

Esityksen tavoitteena on ensinnäkin ottaa aikaisempaa yksityiskohtaisemmin huomioon muuttuneen yleisen tietosuojalainsäädännön vaatimukset. Näistä keskeisin on tietojen tarpeellisuusvaatimusta täyttävä poistoaikojen lyhentäminen.

Toiseksi tavoitteena on ottaa huomioon Rikosseuraamuslaitoksen toimintatavoissa tapahtuneet ja tapahtuvat muutokset. Uusien toimintatapojen omaksumista tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen uuden tietojärjestelmän käyttöönotossa. Kyse on esimerkiksi rekisterikokonaisuuden selkiinnytämistä ja eräiden tietokokonaisuuksien aikaisempaa tarkemmasta määrittelemisestä. Lisäksi tavoitteena on korjata joitakin sääntelyn yksityiskohtia, kuten viranomaisten tiedonvaihdon varmistamiseen liittyviä seikkoja.

3.2 Menettelysäännösten muutokset

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää seuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä menettelysäännöksiä. Sääntelyn selkeyttäminen parantaa niin tuomiotaan suorittavien kuin henkilökunnankin oikeusturvaa ja edistää seuraamusten täytäntöönpanon lainmukaisuutta.

Toisena tavoitteena on yhtenäistää eri seuraamuksia koskevaa sääntelyä, mikä parantaisi menettelytapojen yhdenmukaisuutta kaikessa seuraamusten täytäntöönpanossa. Erityisesti pyritään yhtenäistämään eri lakien sääntelyä täytäntöönpanon aloittamisessa, rangaistusajan suunnittelussa, päiheteetömyyden valvonnassa, kurinpidossa ja velvollisuuksien rikkomisen käsittelyssä sekä voimakeinojen käytössä.

3.3 Päätösvalta- ja muutoksenhakusäännösten muutokset

Esityksen tavoitteena on yhtenäistää lakien päätösvoimivaltaa sekä muutoksenhakua koskevat säännökset kunkin lain erityispiirteet huomioiden. Edelleen tavoitteena on selkiyttää teknisesti erityisesti vankeuslain ja tutkintavankeuslain päätösvoimivaltaa koskevia säännöksiä.

Lisäksi tavoitteena on säätää kaikissa laeissa kattavasti niin muutoksenhakukelpoisista kuin muutoksenhakukieltoon asetettavistakin päätöksistä. Esityksellä pyritään täsmentämään lain tasolla, mitkä ratkaisut koskevat perustuslain 21 §:n tarkoittamalla tavalla valvottuun koevapauksen määrätyn taikka yhdyskuntaseuraamusta suorittavan henkilön oikeuksia tai velvollisuuksia siten, että päätöksen muutoksenhakuoikeudesta tulee säätää.

4 Ehdotukset

4.1 Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Lakiin tulisi siinä määrin paljon muutoksia, että selvyuden vuoksi on syytä antaa kokonaan uusi laki. Lain rekisterirakenne ehdotetaan muutettavaksi siten, että pääosa tiedoista olisi yhdessä rekisterissä, joka jakautuu toiminnallisesti määriteltyihin kokonaisuuksiin, tietojoukkoihin. Näiden tietojoukkojen sisältöihin tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa tarpeellisiksi havaitut lisäykset ja täsmennykset. Näitä olisivat esimerkiksi, että tutkintavankeutta koskevien tietojen yhteyteen lisättäisiin tutkintavankeuden vaihtoehtoina käyttöön otetut tutkinta-aresti ja tehostettu matkustuskielto. Uusina tietojoukkoina rekisteriin voitaisiin tallen-

taa tiedot vankiloissa asioivista henkilöistä sekä valvontarangaistuksen ja valvotun koevapauden suorittajan kanssa samassa asunnossa asuvien kirjallisesta suostumuksesta ja mielipiteen ilmaisusta siitä, että asunnossa suoritetaan rikosseuraamusta.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi Rikosseuraamuslaitoksen sosiaali- ja terveystieteiden omainsilta saamien tietojen käsittelyä. Kyseisten tietojen käsittelyoikeus rajataan sosiaalihuollon ammattihenkilöille sekä rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia tai yhdyskunta-seuraamusta suorittavaa koskevan päätöksen esittelijälle ja päätöksentekijälle.

Esityksessä ehdotetaan tietojen luovuttamisen ja saamisen osalta nojautumista rikosasioiden tietosuojalain mukaiseen, kyseisen lain soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten välisen tiedonsaannin turvaamiseen. Kyse on tiedonsaannista esimerkiksi rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen, syyteharkinnan, tuomioistuinkäsittelyn ja seuraamuksen täytäntöönpanon tehtävissä. Muilta osin ehdotettavassa laissa säädettäisiin voimassa olevan tavoin yksityiskohtaisesti, mitä tietoja, mille taholle ja mihin käyttötarkoituksiin voidaan luovuttaa.

Esityksessä ehdotetaan tietojen säilyttämisaikojen lyhentämistä. Kyse on tietojen tarpeellisuusvaatimuksen täyttämistä. Rikosseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot tulisi poistaa viimeistään viiden vuoden kuluttua viimeisen seuraamuksen suorittamisen päättymisestä. Kuitenkin niin kutsuttua muodollista täytäntöönpanoa koskevien tietojen enimmäissäilytysaika olisi edelleen kymmenen vuotta. Laissa olisi edelleen erityiset säännökset tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta.

4.2 Hallintolain soveltaminen

Vankeuslain 1 luvun 7 §:ssä ja tutkintavankeuslain 1 luvun 6 §:ssä on viittaussäännös hallintolain 34 §:n kuulemista koskevaan säännökseen. Sääntelytekniikka ei ole selkein mahdollinen, koska hallintolakia sovelletaan lähtökohtaisesti kokonaisuudessaan myös vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa. Säännösten soveltamiskäytännössä on edellä kuvatulla tavalla aiheutunut epäselvyyttä siitä, milloin hallintolain säännöksiä sovelletaan.

Näin ollen ehdotetaan, että vankeuslain 1 luvun 7 § kumottaisiin. Vankeuslaista kumottaisiin myös muut säännökset, jotka ovat päällekkäisiä hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa. Vankeuslakiin jäisivät vain sellaiset säännökset, jotka merkitsevät poikkeusta hallintolaista tai vankilaolosuhteet huomioon ottaen täsmenävät hallintolain säännöksiä.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, tulisiko vankeuslaissa olla informatiivinen viittaus hallintolain soveltamiseen. Periaatteessa tällainen säännös ei ole välttämätön, koska hallintolakia sovelletaan yleislakina. Kuitenkin edelleen voidaan pitää perusteltuna korostaa hallintolain soveltamisen tärkeyttä ja ohjata virkamiesten käytäntöjä siten, että vankeuslakiin lisättäisiin viittaussäännös hallintolain soveltamiseen. Nykyisestä poiketen viittaus koskisi kuitenkin hallintolakia kokonaisuudessaan. Viittauksen nojalla olisi myös lain tasolla selvää, että hallintolakia sovelletaan rangaistusten täytäntöönpanossa.

Tutkintavankeuslakiin, valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ja yhdistelmäseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin tehtäisiin vastaavat muutokset.

4.3 Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittaminen

4.3.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetystä täytäntöönpanon 1 vuoden ja 3 kuukauden enimmäisajasta luovuttaisiin. Samalla luovuttaisiin myös tämän määräajan pidentämisen käsittelystä tuomioistuimessa. Määräajan sijasta laissa säädettäisiin, että täytäntöönpano olisi aloitettava ja tuomio pantava täytäntöön ilman aiheutonta viivästystä.

Vankeuslakia vastaavasti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa säädettäisiin myös siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen olisi määrättävä täytäntöönpanon alkamisajan kohta. Jäljempänä kuvatulla tavalla täsmennyssä rangaistusajan suunnitelmassa määrättäisiin myös täytäntöönpanon aikataulu. Näillä säännöksillä varmistettaisiin se, että täytäntöönpano tapahtuisi joutuisasti.

Ehdotukset yhtenäistäisivät täytäntöönpanon aloittamisen menettelyä suhteessa vankeuden täytäntöönpanoon. Ehdotukset lisäävät Rikosseuraamuslaitoksen harkintavaltaa siinä, millaisella aikataululla yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpano tapahtuisi. Tämä olisi perusteltua, koska yksittäisten tuomittujen olosuhteet voitaisiin ottaa aiempaa joustavammin huomioon jo täytäntöönpanon aloittamisaikaa ja aikataulua määrättäessä. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että tällaisten seikkojen vaikutusta täytäntöönpanon kestoon käsitellään tuomioistuimessa. On perustellumpaa, että täytäntöönpanosta vastaava Rikosseuraamuslaitos päättää täytäntöönpanon aikataulusta.

Lähtökohtana olisi edelleen, että tuomiot pantaisiin täytäntöön ilman aiheutonta viivästystä. Selkeät säännökset täytäntöönpanon alkamisajan määräämisestä ja täytäntöönpanon aikataulusta turvaisivat edelleen sen, että täytäntöönpano tapahtuu joutuisasti. Jos tuomittu ei aloita täytäntöönpanoa tai lopettaa sen kesken, asia voitaisiin edelleen saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi törkeänä velvollisuuksien rikkomisena.

Viime kädessä täytäntöönpanon enimmäisaika määräytyisi rikoslaissa säädettyjen raukeamisajkojen perusteella.

Lisäksi täytäntöönpanon aloittamista koskeviin säännöksiin esitetään muita yksittäisiä muutoksia.

Ensinnäkin jatkossa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa ei voitaisi aloittaa tuomitun suostumuksellakaan ennen tuomion lainvoimaisuutta. Täytäntöönpano aloitettaisiin vasta tuomion tultua lainvoimaiseksi tai täytäntöönpanokelpoiseksi kuten lainvoimainen tuomio. Käytännössä täytäntöönpanon aloittaminen tuomitun suostumuksella on voinut koskea lähinnä tilanteita, joissa tyytymättömyyden ilmoittamiseen tai valituksen tekemiseen varattu aika on kesken tai syyttäjä on valittanut tuomiosta. Valitusajan kulumisen ei viivästyä yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa siinä määrin, että tarvetta suostumusperusteiselle täytäntöönpanolle olisi. Voidaan myös ylipäänsä pitää ongelmallisena, että tuomion täytäntöönpano aloitettaisiin, jos syyttäjä hakee tuomioon muutosta.

Toiseksi ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitos määrää ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohdan samalla tavalla kuin muissakin yhdyskuntaseuraamuksissa. Nykyään ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisaika on päivä, jolloin tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Nykyinen sääntely poikkeaa muista yhdyskuntaseuraamuk-

sista siltä osin, ettei Rikosseuraamuslaitos ole määrännyt valvonnan alkamisajankohtaa. Käytännössä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanon aloittaminen ei tapahdu välittömästi. Tilastojen mukaan vuonna 2019 noin 30 prosentissa valvonnoista ensimmäinen tapaaminen valvojan kanssa toteutui yli kuukauden kuluttua täytäntöönpanokelpoisen tuomion saapumisesta Rikosseuraamuslaitokselle. Noin 10 prosenttia valvottavista ei vuonna 2019 päätyneissä valvonnoissa tavattu lainkaan.

Tuomittujen yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi on perusteltua, että valvonnan täytäntöönpano alkaa Rikosseuraamuslaitoksen määräämästä alkamisajankohdasta eikä tuomion lainvoimaiseksi tulosta. Muutos tarkoittaisi sitä, että valvonta kattaisi myös tosiasiallisesti koko vuoden ja kolmen kuukauden ajan ja toteutettaisiin rangaistusajan suunnitelman perusteella kuten muidenkin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano. Näin voidaan myös varmistaa se, ettei valvonnan tosiasialliseen alkamiseen tule esimerkiksi viiveitä sen johdosta, ettei tuomittua tavoiteta.

Ehdollisen vankeuden koeajan alkaminen määräytyisi edelleen rikoslain 2 b luvun 3 §:n nojalla. Koeaika alkaisi tuomion julistamisesta. Koeaika ja valvonta alkaisivat siten eri ajankohdasta. Koeajan päätyminen ei myöskään vaikuttaisi valvonnan kestoon kuten nykyisinkin.

Rikoslaisissa ei ole tällä hetkellä säännöksiä ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan raukeamisesta. Koska esityksessä ehdotetaan muutoksia valvonnan alkamisajankohtaan ja säännökset täytäntöönpanon enimmäiskestosta kumottaisiin, valvonnalle olisi tarpeen säätää raukeamisajankohta. Valvonnan täytäntöönpano raukeaisi ehdotetun rikoslain 8 luvun 12 b §:n nojalla kolmen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antopäivästä.

Kolmanneksi säädettäisiin, että yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa rangaistusajat ja muut määräajat laskettaisiin vankeutta vastaavasti päiväluvun mukaan. Lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka nojalla yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitetut ajat laskettaisiin siten, että vuosi on 365 päivää ja kuukausi 30 päivää.

Neljänneksi lykkäystä ja keskeyttämistä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin.

4.3.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Norjassa rikosseuraamusviranomaisen päättää yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon alkamisajankohdasta. Täytäntöönpanon alkamisajankohdasta ei ole säännöksiä laissa. Rangaistusajan suunnitelma tehdään yhteistyössä tuomitun kanssa, ja tuomitun tähän käyttämä aika kuuluu yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoaikaan. Täytäntöönpano pyritään suunnittelemaan niin, että tuomittu tarpeen mukaan voi jatkaa työssäkäyntiä tai opiskelua. Rikosseuraamusviranomaisen voi kutsua tuomitun puhutteluun ja asettaa yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanolle uusia ehtoja, jos tuomittu on tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkonut hänelle asetettuja ehtoja. Vakavimmissa tapauksissa rikosseuraamusviranomaisen voi keskeyttää yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon, jos tuomittu rikkoo hänelle asetettuja ehtoja. Asia voidaan silloin viedä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomittu yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon aikana syyllistyy uuteen rikokseen tai häntä epäillään sellaisesta, voi tuomioistuin muuntaa yhdyskuntaseuraamuksen vankeusrangaistukseksi.

Ruotsissa rikosseuraamusviranomaisen vastaa siitä, että yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon alkaa mahdollisimman pian tuomion tultua täytäntöönpanokelpoiseksi ja viimeistään kahdeksan viikon sisällä. Täytäntöönpanoa varten laaditaan yhdessä tuomitun kanssa yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon työsuunnitelma. Yhdyskuntaseuraamus on suoritettava sen ajan puitteissa, joissa teosta tuomittu vankeusrangaistuskin olisi suoritettu. Tuomio, jossa

on tuomittu yhdyskuntaseuraamus, voidaan kumota ja asiassa voidaan antaa uusi tuomio, jollei tuomittu noudata yhdyskuntaseuraamukseen kuuluvia velvollisuuksiaan.

Islannissa henkilö, joka on tuomittu enintään kahdentoista kuukauden vankeusrangaistus, voi lain mukaan suorittaa rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna, jollei tämä rangaistuksen suorituksen muoto ole yleisen edun vastaista. Yhdyskuntapalvelun pituudesta päättää rikosseuraamusviranomainen, mutta sen kesto on lain mukaan vähintään kaksi kuukautta. Yhdyskuntapalvelun sisältönä on yleishyödyllinen työ, mutta rikosseuraamusviranomainen voi päättää, että enintään viidennes rangaistuksesta suoritetaan opiskeluna tai kuntoutuksena. Rikosseuraamusviranomainen pyrkii yhteistyössä tuomitun kanssa löytämään hänelle sopivan työn. Ennen täytäntöönpanon alkua tuomitun soveltuvuus yhdyskuntapalveluun arvioidaan. Täytäntöönpano alkaa välittömästi, kun tuomittu on hyväksynyt yhdyskuntapalvelun ehdot.

4.4 Sakon maksaminen vankilassa

4.4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että säännöksiä sakon maksamisesta vankilassa muutettaisiin. Ehdotuksen mukaan kaikille muuntorangaistusta suorittaville varattaisiin viisi arkipäivää aikaa maksaa muunnetut sakot. Nykyisin vankilaan saapuvilla on ollut viiden päivän maksuaika, mutta vankilassa jo oleville muuntorangaistukseen tuomituille on voitu myöntää kahden kuukauden maksuaika.

Ehdotus yksinkertaistaisi muuntorangaistusten käsittelyä vankilassa, koska kaikille tuomituille varattaisiin suoraan lain nojalla viisi päivää aikaa sakkojen maksamiseen. Rikosseuraamuslaitoksen ei tarvitsisi erikseen tehdä päätöksiä maksuajan myöntämisestä, koska maksuaika määräytyisi suoraan lain nojalla.

Vaikka ehdotus lyhentäisi sakon maksuaikaa vankilassa, edelleen ehdotuksella turvattaisiin vankien mahdollisuus maksaa sakko vankilassa. Tämä olisi perusteltua, koska edellä kuvatulla tavalla useat muuntorangaistukseen tuomitut maksavat sakon vielä vankilaan saavuttuaan.

Toiseksi on huomattava, että vuoden 2019 alussa sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 36 §:ää muutettiin siten, että muuntorangaistukseen tuomittu voi saada Oikeusrekisterikeskukselta sakolle maksuaikaa kuusi kuukautta vielä muuntorangaistustuomion jälkeenkin. Tällä muutoksella pidennettiin sakotetun mahdollisuutta maksaa sakko ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa vankilassa. Kokonaisuutena sakotetun mahdollisuus maksaa sakkonsa on siten aiempaa laajempi, vaikka maksumahdollisuus vankilassa lyhenisikin.

4.4.2 Vaihtoehtoiset toteuttamistavat

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu myös muita vaihtoehtoja säätää sakon viimeisimmästä maksuajankohdasta.

Esimerkiksi oikeusministeriön asettama selvitysmies esitti raportissaan vuonna 2013, että: ”Sakkojen maksamisen viimeisin ajankohta olisi muuntorangaistuksen täytäntöönpanon alkamisajankohta vankilassa.”

Ehdotus tarkoittaisi sitä, että sakkoa ei voisi enää maksaa vankilassa muuntorangaistuksen täytäntöönpanon alettua. Ehdotus selkeyttäisi rajanvetoa varallisuusseuraamuksen ja vankeuden välillä ja poistaisi nykyisessä järjestelmässä olevan epäkohdan siitä, että sakotettu voi joutua

suorittamaan osan muuntorangaistuksesta vankeutena, mutta silti maksaa sakon kokonaisuudessaan. Ehdotus on edellä mainitun sakkojen maksumahdollisuuksien lisäämistä koskevan tavoitteen vastainen ja voi jossain määrin lisätä vankeutena suoritettavien muuntorangaistusten määrää. Kuitenkin yhdessä muiden tässä raportissa esitettyjen ehdotusten kanssa toteutettuna, nämä negatiiviset vaikutukset jäisivät vähäisiksi.

Toisaalta ei ole perusteltua siirtää viimeisintä maksuajankohtaa yllä ehdotettua aikaisempaan, koska silloin vaikutus muuntorangaistuksena täytäntöön pantavien sakkorangaistusten määrään kasvaisi nykyisestä.”

Selvitysmiehen ehdotus olisi järjestelmän yksinkertaisuuden kannalta paras. Kuitenkin maksuja suoritetaan paljon vielä vankilassa ja vuoden 2021 alussa sakon muuntorangaistusten määrä tulee entisestään lisääntymään sakkojen muuntokelpoisuuteen tehtyjen lainmuutosten vuoksi. Vankilaan jo tulleiden sakotettujen maksumahdollisuudesta luopuminen voisi siten lisätä sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien määrää. On myös edelleen perusteltua pyrkiä siihen, että mahdollisimman moni sakko maksetaan rahana. Näistä syistä on päädytty edellä esitettyyn ehdotukseen.

4.4.3 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Norjassa vankeudeksi muunnettu sakko voidaan maksaa vielä vankilaan tulon jälkeen. Maksuajasta ei ole säädetty. Tuomittu vapautetaan vankilasta välittömästi hänen maksettuaan sakonsa. Vuonna 2019 mahdollistettiin myös sakon muunto yhdyskuntapalveluksi, joka edellyttää, että tuomittu hakee muuttoa.

Ruotsissa vankeudeksi muunnettu sakko voidaan maksaa vielä vankilaan tulon jälkeen. Rikosseuraamusviranomaisen tekee silloin päätöksen sakon muunnon perumisesta. Maksuajasta ei ole säädetty.

Islannissa vankeudeksi muunnettu sakko voidaan maksaa vielä vankilaan tulon jälkeen. Maksuajasta ei ole säädetty.

4.5 Rangaistusajan suunnittelu

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain säännöksiä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimismenettelystä täsmennetään. Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin niistä asioista, jotka suunnitelmassa täytyy huomioida. Erillisen vapauttamissuunnitelman laatimisesta ehdotetaan luovuttavaksi. Vapautumisvaiheen valmistelu tapahtuisi kuten tähänkin asti, mutta suunnitelma tehtäisiin jatkossa osana rangaistusajan suunnitelman täsmenämistä.

Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain rangaistusajan suunnitelmaa koskeviin säännöksiin. Erityisesti muutokset koskisivat täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman sisältöä. Laista siirrettäisiin asetustasolle suunnitelman yksityiskohtaista sisältöä koskevat säännökset. Lisäksi luovutettaisiin suunnitelman erillisestä vahvistamisesta ja poistettaisiin velvollisuus antaa suunnitelma tiedoksi henkilökohtaisesti. Edelleen suunnitelman sisältö tulisi kuitenkin käydä tuomitun kanssa tarkoituksenmukaisella tavalla läpi.

Säännösmuutoksilla yhtenäistettäisiin vankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain sääntelyä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja suunnitelman laatimismenettelystä.

Myös valvotun koevapauden rangaistusajan suunnitelman vahvistamisesta luovuttaisiin.

4.6 Kurinpito ja velvollisuuksien rikkominen

4.6.1 Keskeiset ehdotukset

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslain kurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi. Säännöksistä poistettaisiin tarpeetonta päällekkäisyyttä ja luvun rakennetta yksinkertaistettaisiin.

Sisällöllisinä muutoksina ehdotetaan, että nykyisessä laissa käytetystä muistutuksesta luovutaisiin ja se korvattaisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa käytetyllä huomautuksella. Laissa säädettäisiin myös nykyistä selkeämmin siitä, että järjestysrikkomuksen käsittely voitaisiin päättää jo selvittämisen yhteydessä joko antamalla vangille huomautus taikka jos asiaa ei ole perusteltua viedä kurinpitokäsittelyyn esimerkiksi puuttuvan näytön vuoksi.

Varsinainen kurinpitokäsittely olisi edelleen suullinen. Nykyisten säännösten nojalla suullisessa käsittelyssä on oltava läsnä vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies ja esteetön todistaja. Esityksessä ehdotetaan, että laista poistettaisiin säännös käsittelyssä läsnä olevista henkilöistä. Tämä olisi perusteltua, koska kyse on hallinnollisesta kurinpitomenettelystä, eikä läsnäolijoista ole tarpeen säätää laissa. Vangilla on oikeus hakea muutosta kurinpitopäätökseen, joten läsnäolijoista säätäminen ei ole tarpeen vangin oikeusturvankaan kannalta.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin vastaavat muutokset.

Yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpano

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain, valvotusta koevapaudesta annetun lain ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain velvollisuuksien rikkomista koskevia säännöksiä ehdotetaan myös selkeytettäväksi. Laissa säädettäisiin erikseen velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja mahdollisuudesta keskeyttää täytäntöönpano selvittämisen ajaksi. Lisäksi säännöksiin tehtäisiin teknisluonteisia muutoksia.

4.6.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Norjassa kurinpitomenettelyä käytetään rangaistuksena vankilassa, jos vanki tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkoo vankilan rauhaa, järjestystä ja kurinalaisuutta tai laissa säädettyjä edellytyksiä ja ehtoja. Tällaisia ehtoja ovat velvollisuuksien rikkomiset poistumisluvan tai vangin kuljetuksen aikana. Päätöksen kurinpitomenettelystä tekee rangaistusten täytäntöönpanosta vastaava viranomais.

Ruotsissa kurinpitorangeistuksia voidaan antaa sekä ehdottomaan vankeuteen että yhdyskuntaseuraamukseen tuomitulle, jos hän rikkoo rangaistukseen liittyviä ehtoja. Kurinpitoasia on käsiteltävä kiireellisenä. Kurinpitopäätös annetaan kirjallisena ja tuomitulla on oikeus tulla kuuluksi.

Islannissa kurinpitorangeistuksena ehdottomaan vankeuteen tuomitulle on yksinäisyysrangaistus. Sen edellytyksenä ovat laissa tarkoin määritellyt teot, joita ovat pako, laittomien tavaroiden tai aineiden salakuljetus vankilaan, väkivalta toisia vankeja tai vankilahenkilökuntaa vastaan tai väkivallalla uhkaaminen, vakava vandalismi taikka muut vakavat rikokset tai rikosten uusiminen. Yhdyskuntaseuraamukseen tuomitulle voidaan myös antaa kurinpitorangeistus, jos hän ei

enää täytä yhdyskuntaseuraamuksen kriteerejä tai jos hän rikkoo rangaistukseen liittyviä ehtoja. Rikosseuraamusviranomaisen voi päättää, että täytäntöönpanon ehtoja muutetaan, yhdyskuntaseuraamuksen kesto pidennetään tai että yhdyskuntaseuraamus muunnetaan vankilaksi. Kurinpitopäätös on aina perusteltava ja se on annettava kirjallisena ja todistajien läsnä ollessa tuomittulle.

4.7 Päihdeettömyyden valvonta

4.7.1 Keskeiset ehdotukset

Päihdeettömyyden valvontaa seuraamusten täytäntöönpanossa yhtenäistettäisiin. Laeissa säädettäisiin yhdenmukaisesti päihdeettömyyden valvonnan edellytyksistä ja menettelystä päihdeettömyyden valvonnassa.

Päihdeettömyyden valvonnan edellytykset eroteltaisiin kahteen ryhmään. Ensinnäkin säädettäisiin tilanteista, joissa päihdeettömyyden valvonta perustuisi epäilyyn vangin tai tuomitun päihdytyksestä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa nämä tilanteet koskisivat erityisesti sitä, jos tuomitun epäiltäisiin olevan päihtynyt täytäntöönpanoon liittyvissä tilaisuuksissa. Toiseksi säädettäisiin tilanteista, joissa päihdeettömyyden valvonta perustuisi vangin tai tuomitun antaman päihdeettömyssitoumuksen varmistamiseen. Tällöin edellytyksenä ei olisi epäily vangin tai tuomitun päihdytyksestä. Tällaiset tilanteet koskisivat esimerkiksi vangin poistumisluvun ehtojen tai valvontarangaistuksen taikka valvotun koevapauden ehtojen noudattamista.

Voimassa olevassa laissa on eroa siinä, minkä tyyppistä päihdevalvontaa eri seuraamuksissa voidaan käyttää. Nuorisorangaistuksen ja ehdonalaisten vapauden valvonnassa voidaan nykyisin käyttää vain puhalluskoetta ja verikoetta, kun taas muissa seuraamuksissa myös virtsa- ja sylkinäytteen ottaminen on mahdollista. Säännöksiä muutettaisiin siten, että niin puhalluskoe kuin virtsa-, sylki- tai verinäytekin voitaisiin ottaa riippumatta siitä, mitä seuraamusta tuomittu suorittaa. Näin ollen samat testausmenetelmät olisivat yhdenmukaisesti käytettävissä kaikkien yhdyskuntaseuraamusten valvonnassa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että valvotun koevapauden edellytyksiä selvitettyä, vanki voitaisiin velvoittaa päihdeettömyyden valvontaan sen varmistamiseksi, että hän täyttää päihdeettömysselvityksen koevapauden alkaessa. Säännös on perusteltu sen vuoksi, että vangin päihdeettömyydestä voitaisiin varmistua jo ennen koevapauden alkua. Näin välttäisiin tilanteita, joissa valvottuun koevapauteen sijoitetun päihdeiden käyttö kävisi ilmi välittömästi koevapauden alun jälkeen.

Lisäksi laeissa säädettäisiin menettelystä päihdeettömyyden valvonnassa. Tarkoituksena on säätää kaikissa seuraamusten täytäntöönpanossa yhtenäiset menettelysäännökset siitä, kuinka päihdeettömyyden valvonnassa menetellään. Keskeiset menettelysäännökset koskisivat näytteiden käsittelyä ja testitulosten varmistamista.

4.7.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Norjassa rikosseuraamusviranomaisen voi rangaistuksen täytäntöönpanon aikana kieltää tuomittua, joko vankia tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa, käyttämästä päihteitä, jos tämä on välttämätöntä uuden sellaisen rikoksen estämiseksi, joka kohdistuu toisen elämään, terveyteen tai vapauteen. Rikosseuraamusviranomaisen voi myös määrätä tuomitun päihdeettömyyteen, jos hän rikkoo hänelle asetettuja velvollisuuksiaan. Myös tuomioistuimien voi määrätä, että tuomitun on pidättäydyttävä käyttämästä päihteitä. Rikosseuraamusviranomaisen vastaa kiellon valvon-

nasta ja siitä, millä tavoin valvonta suoritetaan. Käytännössä päihdetestejä tehdään sekä päih-teiden käytön epäilyn perusteella että satunnaistesteinä. Päihdevalvonnassa voidaan käyttää pu-halluskokeita, sylki- tai virtsanäytteitä, verikokeita tai muista kokeita, jotka voidaan suorittaa ilman vaaraa tai erityistä epämuikavuutta tuomitulle.

Lain mukaan vain terveydenhuoltohenkilökunta saa ottaa verikokeita. Laissa säädetään kokei-den oton asianmukaisista menettelyistä. Lisäksi asiasta on annettu ohjeistusta. Kokeita voidaan eräissä tapauksissa tehdä määritellyissä lääkärikeskuksissa tai vankiloissa. Kaikilla ehdonalais-valvojilla on oltava alkoholin puhalluslaitteet. Päihdetesteihin ja niiden varmentamiseen sovel-letaan standardoituja menettelyjä.

Ruotsissa vanki voidaan velvoittaa antamaan päihdetesti, jolleivät lääketieteelliset tai vastaavat syyt puhu sitä vastaan. Vastaavasti yhdyskuntapalvelua suorittava henkilö, jolle on tuomittu suojeluvalvonta (skyddstillsyn), voidaan velvoittaa antamaan päihdetesti. Laissa ei ole määri-telty, missä tilanteissa tai minkä edellytysten täytyessä kokeita saa ottaa. Ruotsin oi-keusasiamies on kuitenkin todennut, että virtsakokeen kohdalla on kysymys henkilökatsastuk-sesta ja voimakeinojen käytöstä, joita ei tule käyttää laajemmassa määrin kuin mikä on välttä-mätöntä ja tarkoituksenmukaista. Päihdevalvonnassa voidaan lain mukaan käyttää puhallusko-keita, sylki- tai virtsanäytteitä, veri-, hiki- tai hiuskokeita.

Rikosseuraamusviranomaisen määräysten mukaan vain terveydenhoitohenkilökunta saa ottaa verikokeita. Muun päihdekokeen kuin verikokeen ottaa rikosseuraamushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai koe otetaan tällaisen henkilön ollessa läsnä. Vanki tai yhdyskuntaseuraamusta suo-rittava saa antaa virtsakokeen ilman toisen henkilön läsnäoloa, jos sillä on olemassa erityiset syyt ja se voidaan antaa ilman vaaraa, että koetta manipuloidaan. Jos kokeen antajalla on päih-deongelma, voidaan olettamana pitää, että kokeen manipuloinnin vaara on olemassa.

Kaikki kokeet lähetetään oikeuslääketieteen virastoon (Rättsmedicinalverket) analysoitavaksi.

Islannissa rikosseuraamusviranomaisen voi määrätä, ettei tuomittu rangaistuksen täytäntöönpa-non aikana saa käyttää alkoholia tai muita päihteitä. Käytännössä tämä kirjataan aina tuomitun ja rikosseuraamusviranomaisen väliseen sopimukseen.

4.8 Voimakeinojen käyttö

4.8.1 Keskeiset ehdotukset

Vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, valvotusta koevapaudesta annettua lakia ja yhdistelmäran-gaistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia täydennettäisiin uusilla säännöksillä varautumi-sesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta. Vankeuslakia ja tutkintavankeuslakia täydennettäisiin myös säännöksellä ampuma-aseen käytöstä. Ampuma-aseen käytölle säädettäi-siin muuta voimakeinojen käyttöä korkeampi kynnys. Nykyäänkin kynnys ampuma-aseen käyt-töön on korkea, mutta tämä ei käy ilmi lainsäädännöstä. Ehdotettu sääntely vastaisi poliisilaissa poliisin voimankäytöstä säädettyä. Vastaavan sisältöiset säännökset on myös rajavartiolaissa, tullilaissa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa. Sääntelyn yhtenäi-syys on perusteltua voimankäytön peruseriaatteiden samankaltaisuuden vuoksi.

Voimakeinojen käyttöä koskevaan säännökseen lisättäisiin myös yllä mainittuja lakeja vastaa-vasti säännös Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta virantoimituksessa hätävarje-luun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa Rikosseuraamus-

laitoksen virkamies toimisi virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelussa käytettyjen voimakkeiden puolustettavuutta olisi otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Valvotusta koevapaudesta annettua lakia ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia täydennettäisiin myös säännöksellä sitomisesta, jotta sääntely vastaisi vankeuslakia ja tutkintavankeuslakia. Toimivalta koskisi tilanteita, joissa valvottuun koevapauteen sijoitettu olisi välttämätöntä sitoa karkaamisen estämiseksi, väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi tai uhkaavan väkivallan estämiseksi. Käytännössä tällaiset tilanteet liittyvät useimmiten siihen, että valvotussa koevapaudessa oleva antaa positiivisen päihdetestin ja otetaan kiinni vankilaan toimittamiseksi. Tällöin voi olla välttämätöntä sitoa henkilö toimenpiteen turvaamiseksi.

4.8.2 Lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Norjassa, Ruotsissa tai Islannissa vankilahenkilökunta ei käytä ampuma-aseita. Asiasta ei ole säännöksiä.

4.9 Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen

4.9.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi valvotun koevapauden valmistelua koskevia säännöksiä.

Ensinnäkin ehdotetaan selkeytettäväksi säännöksiä siltä osin, mitä sitoumuksia ja suostumuksia vangin tulee koevapauteen sijoittamiseksi antaa. Vangilta ei enää pyydetä erikseen sitoumusta päihteettömyyteen tai lääkehoitoon, vaan hän antaisi yhden suostumuksen valvottuun koevapauteen sijoittamiseksi. Lisäksi suostumus olisi annettava edelleen vangin asunnon soveltuvuuden selvittämiseen ja yhteydenpitoon muihin sidostahoihin.

Toiseksi sääntelyä muutettaisiin siten, että valvottuun koevapauteen sijoitettavan kanssa samassa asunnossa asuvien alaikäisten mielipiteen selvittämien tulisi nykyisestä poiketen tehdä aina yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa. Sääntely vastaisi menettelyä valvontarangaistuksen edellytysten selvittämisessä. Muutoksen avulla turvattaisiin myös nykyistä paremmin lasten oikeuksien toteutuminen kuulemisten yhteydessä.

Kuten edellä jaksossa 4.7 on todettu vankeuslaissa ja valvotusta koevapaudesta annetussa laissa säädettäisiin myös, että vanki voitaisiin velvoittaa päihteettömyyden valvontaan jo koevapauteen sijoittamisen edellytyksiä selvittäessä. Näin voitaisiin jo edellytyksiä selvittäessä varmistua siitä, että vanki noudattaa koevapauden ehtona olevaa päihteettömyysvelvollisuutta.

Lisäksi säännöksiin tehtäisiin teknisluonteisia täsmennyksiä.

4.9.2 Vaihtoehtoiset toteuttamistavat

Esitystä valmisteltaessa on myös arvioitu mahdollisuutta valmistella valvottuun koevapauteen sijoittaminen jo ennen kuin vanki saapuu vankilaan. Valmistelun yhteydessä katsottiin kuitenkin, että tämä aiheuttaisi epäselvyyttä sen suhteen, voiko valvottu koevapaus alkaa hyvin pian vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon alkamisen jälkeen. Oikeusministeriössä on käynnissä seuraamusjärjestelmän laajempi kokonaistarkastelu. Kysymys valvotun koevapauden valmistelun aloittamisesta ja aikaisimmasta alkamisajankohdasta jätettiin käsiteltäväksi tuon hankkeen yhteydessä.

4.10 Päätösvalta

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain päätösvaltatason poikkeavat eräiden päätösvaltaryhmien osalta toisistaan. Poikkeamaa ei voida perustella tutkintavankeuden luonteella. Tutkintavankeuslain säännökset ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan vankeuslain sääntelyä, koska tutkintavankeuslaissa päätöstoimivalta on säädetty poikkeavien asiaryhmien osalta yksinomaan tai lähtökohtaisesti vankilan johtajan toimivaltaan taikka sääntely poikkeaa siltä osin, onko päätöstoimivalta turvallisuudesta vai toiminnoista vastaavalla virkamiehellä. Kyse on peruseruokavaliosta poikkeamisesta, ulkoilun epäamisestä, vangin päästämistä ulkopuolelle kuultavaksi sekä sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja sen peruuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan vankeuslakiin eräitä muutoksia, joiden osalta on käytännössä havaittu puutteita päätöstoimivaltaa koskevassa sääntelyssä. Päivystävän virkamiehen virka-ajan ulkopuolella tehtävien päätösten osalta esitetään lisättäväksi säännökset sakon muuntorangaistukseen tuomittu vapauttamisesta, tärkeällä syyllä myönnettävästä poistumisluvasta, poistumisluvan peruuttamisesta, suljettuun vankilaan siirtämisestä siksi ajaksi, jonka rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen vaatii sekä erillään pitämisestä.

Esityksessä on edelleen huomioitu rikosseuraamusalan tutkintouudistus. Uuden tutkinnon mukaisen rikosseuraamustyöntekijän toimenkuvassa pääpaino on lähityössä ja rangaistusajan suunnitelman seurannassa sekä tavoitteiden mukaisten sisältöjen luomisessa. Tutkimus koostuu rikosseuraamusalan opinnoista sekä ammattikorkeakoulututkinnon opinnoista. Tutkintouudistuksen myötä eräisiin päätösvaltasäännöksiin on lisätty ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies päätöstoimivaltaiseksi virkamieheksi.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain päätöstoimivaltaa koskevia säännöksiä on pyritty myös selkeyttämään poistamalla johtajan määräys ja kiireellisyysvaatimus eräiden päätösten osalta toimivallan perusteena, jos näille lisäedellytyksille ei ole arvioitu olevan kyseisen toimivallan osalta perusteita.

Vankeuslain, tutkintavankeuslain, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain, valvotusta koevapaudesta annetun lain sekä yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain päätöstoimivaltaa koskevia säännöksiä esitetään yhtenäistettäväksi. Vankeuslain ja tutkintavankeuslain osalta verinäytteen ottoa koskeva päätöstoimivalta eritellään muusta päihdevalvonnan päätöstoimivaltasääntelystä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärankaistuksen osalta, että rangaistusajan suunnitelmasta tehdään vankeuslain sääntelyä vastaavasti päätös.

Voimassa olevien säännösten mukaan yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärankaistuksen osalta rangaistusajan suunnitelma vahvistetaan. Yhdyskuntaseuraamusten osalta esitetään säädettäväksi myös täytäntöönpanon ryhtymisen sijasta täytäntöönpanon alkamisajasta. Lakien päätösvaltasäännöksiä täsmennettäisiin näiltä osin.

Kyse olisi päätöksistä, jotka olennaisesti vaikuttavat seuraamuksen täytäntöönpanoon ja henkilön oikeusasemaan. Muutosten seurauksena päätöstoimivaltaa koskevat säännökset olisivat yhtenäiset eri laeissa siten kuin se on perusteltua kunkin lain erityispiirteet huomioiden. Tämä koskisi sekä hallintopäätöksiksi katsottavien päätösten määrittelyä, että päätöstoimivaltatasoja. Tämä puolestaan turvaa perustuslain 21 §:ssä säädettyä oikeutta saada perusteltu päätös sekä oikeutta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

4.11 Muutoksenhaku

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakua koskevat säännökset on uudistettu vuonna 2015 ja näiden lakien muutoksenhakusäännösten osalta esitys sisältää ainoastaan ehdotukset eräiksi täsmennyksiksi. Kurinpitoa koskevia vankeuslain 15 luvun ja tutkintavankeuslain 10 luvun säännöksiä esitetään täsmennettäväksi. Lisäksi muutoksenhakuoikeutta laajennettaisiin päätökseen vangin erillään pitämiseksi kurinpitoasian selvittämiseksi. Vangilla ei ole muutoksenhakuoikeutta päätökseen, joka koskee lupaa ulkopuoliseen toimintaan (8 luvun 9 §:n 3 momentti). Muutoksenhakuoikeus tällaisen luvan peruuttamista koskevaan päätökseen on kuitenkin säädetty. Säännöstä on perusteltua täsmentää tältä osin.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain osalta muutoksenhakua koskevat muutosehdotukset ovat vähäisiä ja teknisluontoisia.

Vankeus- ja tutkintavankeuslakien muutoksenhakusäännösten muutosten tavoitteena oli turvata muutoksenhakuoikeus hallinnollisiin ratkaisuihin perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla. Yhdyskuntaseuraamusten ja valvotun koevapauden osalta muutoksenhakua koskevia säännöksiä on esityksessä arvioitu vankeus- ja tutkintavankeuslakiin tehtyjä laajempia muutoksia vastaavasti. Yhdistelmärangeistusta koskevaa muutoksenhakusäännöstö on perusteltua arvioida kokonaisuudessaan.

Esitys sisältää ehdotukset myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain, valvottua koevapautta koskevan lain sekä yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain päätösvaltasäännösten muuttamiseksi. Tämä selventää osaltaan hallintopäätösten ja tosiasiallisen hallintotoiminnan välistä rajaa. Muutettavien päätöstoimivaltasäännösten perusteella on mahdollista lähemmin arvioida edelleen mitkä ratkaisut koskevat perustuslain 21 §:n tarkoittamalla tavalla oikeuksia tai velvollisuuksia joiden osalta henkilöllä tulee olla oikeus saada päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa taikka valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ei ole säännöksiä muutoksenhakukiellon alaisista päätöksistä. Asiantilaa on voimassa olevan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain esitöissä perusteltu siten, että asioissa, joissa ei ole muutoksenhakumahdollisuutta, olisi kuitenkin mahdollisuus tehdä hallintokantelu. Yhdyskuntaseuraamusten ja valvotun koevapauden osalta muutoksenhakukiellosta on kuitenkin perusteltua säätää vastaavasti kuin vankeus- ja tutkintavankeuslaissa sekä yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa on säädetty. Säättämällä näitä lakeja vastaavasti siitä, mitkä päätökset ovat muutoksenhakukelpoisia ja mistä puolestaan ei ole muutoksenhakuoikeutta vähennetään tarvetta hakea muutosta soveltamalla suoraan perustuslain 21 §:n nojalla. Esityksessä pyritään myös yhtenäistämään eri lakien muutoksenhakusäännökset siten, että asiaryhmät, joista on muutoksenhakuoikeus ja toisaalta muutoksenhakukiellon alaiset päätökset olisivat yhtenevästi säädetty eri laeissa.

4.12 Keskeisimmät muut ehdotukset

Esitykseen sisältyy lisäksi useita yksittäisten säännösten muutoksia. Valtaosin muutokset ovat luonteeltaan teknisiä. Keskeisimmät sisällölliset muutokset olisivat seuraavat.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 5 §:ssä säädetään koevapauteen kuuluvien toimintavelvollisuustuntien vähimmäismääräksi 5 tuntia viikossa. Laissa ei kuitenkaan ole säännöksiä toimintavelvollisuuden enimmäismäärästä kuten yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 41 §:ssä valvontarangeistuksen osalta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valvotun koevapauden toimintavelvollisuudelle valvontarangeistusta vastaava enimmäistuntimäärä.

Vangin siirtämisestä avolaitoksesta suljettuun vankilaan päihderikkomusten vuoksi säädetään vankeuslain 6 luvun 2 §:ssä. Pykälän nojalla ei tällä hetkellä ole välittömästi mahdollista tehdä vangin pysyvää siirtoa avolaitoksesta suljettuun vankilaan, jos vankia epäillään huumausainerikoksesta. Siirto voidaan nykyisen säännöksen nojalla tehdä vasta, kun poliisi on päättänyt esitutkinnan käynnistämisestä. Käytännössä esitutkinnan käynnistämisestä päättäminen voi kestää pitkään.

Esityksessä ehdotetaan, että pysyvä siirto voitaisiin näissä tilanteissa tehdä jo siinä vaiheessa, kun vanki antaa positiivisen näytteen päihdeettömyyden valvonnassa. Tämä olisi perusteltua, koska tällöin vangin pysyvistä sijoittamisesta suljettuun vankilaan voitaisiin päättää nykyistä nopeammin.

Rikoslain 8 luvun 12 §:ssä säädetään rangaistusten täytäntöönpanon raukeamisesta tilanteissa, joissa täytäntöönpano on keskeytynyt. Säännöksessä ei ole huomioitu keskeytymistilanteita muiden kuin vankeusrangaistuksen, sakon muutorangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun osalta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännökset raukeamisajankohdan laskemisesta muidenkin seuraamusten täytäntöönpanon keskeytymistilanteissa. Koska ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan alkamisaika ei esityksen perusteella enää alkaisi automaattisesti tuomion lainvoimaisuudesta, rikoslain 8 luvun 12 b §:ään ehdotetaan myös uutta säännöstä ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeamisajankohdasta.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ei ole säädetty valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisestä eikä laskelmassa olevan virheen korjaamisesta. Rangaistusaikapäätöksestä on säädetty yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa. Vankeuslaissa on tällaiset säännökset. Esityksessä ehdotetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin täydennettäväksi vankeuslakia vastaavat säännökset valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta.

5 Pääasialliset vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys liittyy Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän uudistamishankkeeseen. Hankkeen kustannusarvio on noin 37 miljoonaa euroa ja uusi tietojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön toukokuun alussa vuonna 2021.

Hankkeesta arvioitiin alun perin saatavaksi yhteensä 70 henkilötyövuoden kustannushyöty. Kustannushyödyn piti toteutua vuosien 2014-2016 aikana osana Rikosseuraamuslaitoksen sopeutumissuunnitelmaa, jos Roti-hankkeen käyttöönotto olisi toteutunut alkuperäisessä aikataulussa. Alkuperäisessä sopeuttamissuunnitelmassa Roti-hankkeen avulla suunniteltiin saatavan 10 henkilötyövuoden säästö vuonna 2014, 15 henkilötyövuoden säästö vuonna 2015 ja 45 henkilötyövuoden säästö vuonna 2016. Rikosseuraamusalueet ovat sopeuttamissuunnitelman aikana toteuttaneet suunnitellut henkilötyövuosivähennykset. Tavoiteltu kustannushyöty toteutuu kuitenkin vasta Roti-tietojärjestelmän käyttöönotosta alkaen.

Ehdotetut lainmuutokset voidaan toteuttaa nykyisten määrärahojen puitteissa. Lainmuutoksilla yksinkertaistetaan ja selkeytetään rangaistusten täytäntöönpanoon liittyviä menettelytapoja osana tietojärjestelmähanketta. Lainmuutosten kustannushyödyt sisältyvät koko hankkeesta saataviksi arvioituihin kustannushyötyihin.

Sakon muutorangaistuksen kahden kuukauden maksuajasta luopuminen voi vähäisessä määrin lisätä sakon muutorangaistusta suorittavien vankien määrää, koska esimerkiksi vuonna 2019

noin 250 vankia maksoi sakon kahden kuukauden maksuajan kuluessa. Voidaan kuitenkin arvioida, että valtaosa tällaisista vangeista voi maksaa sakon myös viiden päivän maksuajan kuluessa, joten vaikutus sakkojen maksamiseen olisi vähäinen.

5.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetut säännösmuutokset yksinkertaistaisivat ja selkeyttäisivät menettelytapoja rangaistusten täytäntöönpanossa.

Ehdotukset aiheuttaisivat muutoksia Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Erityisesti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamiseen, päätöksentekoon ja muutoksenhakusääntelyyn tulisi muutoksia, jotka edellyttäisivät nykyisten käytäntöjen muuttamista ja henkilökunnan kouluttamista hallinnollisten päätösten tekemiseen. Nämä muutokset voisivat vähäisessä määrin lisätä viranomaisten työmäärää esimerkiksi lisääntyvinä oikaisuvaatimuksina. Muutokset eivät kuitenkaan olisi suuria, koska esimerkiksi tuomittujen kuuleminen on ollut vakiintunut osa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa jo nykyisin.

Toisaalta esimerkiksi sakon muutorangaistuksen erillisistä maksuaikapäätöksistä luopuminen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon enimmäisajan pidentäminen tuomioistuimessa vähentäisivät viranomaisten ja tuomioistuinten työtä.

5.3 Vaikutukset vankien ja yhdyskuntaseuraamuksiin tuomittujen asemaan

Ehdotetun lainsäädännön muutokset täsmentäisivät hallinnollisia menettelytapoja tuomittuja ja vankeja koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa. Tämä parantaisi rangaistukseen tuomittujen oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta.

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohtaa koskeva ehdotus saattaisi kaikki valvontaan tuomitut yhdenvertaiseen asemaan, koska valvonta alkaisi kaikilla tuomituilla vasta Rikosseuraamuslaitoksen määräämästä ajankohdasta.

5.4 Tietosuojavaikutukset

Rikosseuraamuslaitoksen uuden tietojärjestelmän toteutus perustuu henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleiseen lainsäädäntöön eli tietosuojasetukseen, tietosuojalakiin ja rikosasioiden tietosuojalakiin. Ehdotetussa laissa olisi yleissäännöksiä täydentävät, nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa koskevat säännökset, joiden periaatteet ovat yleisen tietosuojalainsäädännön mukaiset.

Tietosuojan toteutumista varmistavia ehdotetun lain säännöksiä olisivat esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen pitämien henkilörekisterien käyttötarkoituksen ja sisällön yksityiskohtainen määrittely laissa, erityisen arkaluonteisia henkilötietoja koskevien käsittelyoikeuksien erityiset rajoitukset, henkilötietojen saamisen ja luovuttamisen yksityiskohtaiset säännökset siitä, mikä taho saa mitkään tiedot ja mihin käyttötarkoituksiin sekä voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna lyhennetyt eräiden tietojen poistamisajat.

Ehdotetuissa säännöksissä on otettu huomioon tietosuojan vaatimat seikat. Voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna ehdotetut säännökset kehittäisivät tietosuojaa Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa entisestään.

6 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta antoi lausunnon 26 tahoja. Kaikki lausunnonantajat kannattivat esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia.

Lausunnonantajien huomiot koskivat yksittäisiä säännösmuutoksia ja niiden perusteluja.

Henkilötietojen käsittelyä koskevan lain yksittäisiin säännöksiin esitettiin muutoksia. Lausunnoissa esitetyt huomiot on otettu huomioon säännöksissä ja niiden perusteluissa jaksossa 7.1 kuvatulla tavalla.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies esitti harkittavaksi, tarvitseeko vankeuslakiin säätää poikkeuksia esimerkiksi hallintolain kuulemisvelvoitteista. Jatkovalmistelussa arvioitiin, että hallintolain kuulemista koskevat säännökset mahdollistavat riittävästi esimerkiksi suullisen kuulemisen käyttämisen päätöksenteossa. Näin ollen ei ole perusteltua säätää ehdotettua laajempia poikkeuksia hallintolain soveltamiseen.

Muutamissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että sakon maksuaika lyhenee osalla vangeista suhteessa nykyiseen. Tätä ei pidetty perusteltuna. Edellä jaksossa 4.4 esitetyistä syistä maksuajan lyhentämistä voidaan pitää perusteltuna.

Lisäksi lausunnoissa esitettiin yksittäisiä täsmennysehdotuksia yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon lykkäystä ja keskeytystä, vankeusrangaistuksen rangaistusajan suunnittelua, kurinpitoasian ja velvollisuuksien rikkomisen käsittelyä, päihdeettömyyden valvontaa, päätösvaltaa ja muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Esityksen yksittäisiä pykäläiä on muokattu lausuntojen perusteella.

Muutamissa lausunnoissa ehdotettiin harkittavaksi sitä, voisiko Rikosseuraamuslaitokselle säätää toimivallan suorittaa päihdeettömyyden valvontaa vangin omasta pyynnöstä tai muiden viranomaisen pyynnöstä. Jatkovalmistelussa arvioitiin, että Rikosseuraamuslaitokselle ei ole perusteltua säätää päihdevalvontatoimivaltaa rangaistusten täytäntöönpanon ulkopuolisiin tehtäviin. Tällaisissa tilanteissa tulee soveltaa muuta lainsäädäntöä ja menetellä päihdetestauksessa siinä säädetyllä tavalla.

Valvotun koevapauden edellytysten selvittämistä koskevaa menettelyä ehdotettiin edelleen täsmennettäväksi. Jatkovalmistelussa on arvioitu, ettei lausuntopalaute edellytä säännösten muuttamista. Esityksen perusteluja on kuitenkin selvennetty menettelyn selkeyttämiseksi.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain soveltamisala. Lain soveltamisala määräytyisi henkilötietojen käsittelytarkoituksen perusteella. Lakia sovellettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen käsitellessä tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellisia henkilötietoja. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 3 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano, ehdonalaan vapautteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano ja muu rangaistusten täytäntöönpano sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään. Sakon muuntorangaistus on vankeusrangaistus. Yhdistelmärankaistuksesta annetun lain

(801/2017) 1 §:n 2 momentin mukaan yhdistelmärangaistukseen kuuluvan ehdottoman vankeuden täytäntöönpanoon sovelletaan vankeuslain säännöksiä. Mainitun lain 3 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanosta. Pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 d §:n 3 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos vastaa vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta määrätyn tutkinta-arestin teknisestä valvonnasta. Se järjestää tutkinta-arestia koskevan keskusvalvonnan valtakunnallisesti tai alueellisesti noudattaen, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 57 §:ssä säädetään. Pakkokeinolain 2 luvun 12 f §:n mukaan tutkinta-arestin valvonnasta ja toimeenpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitos vastaa myös pakkokeinolain 5 luvun 1 a §:ssä tarkoitetun tehostetun matkustuskiellon teknisestä valvonnasta. Mainitut tutkintavankeuden vaihtoehdot otettiin käyttöön vuoden 2019 alusta lukien.

Edellä todettu lain soveltamisala vastaisi voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) soveltamisalaa. Kyse olisi siis henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksen hoitaessa tutkintavankeuden ja sen vaihtoehtojen toimeenpanotehtäviä sekä rikosseuraamusten täytäntöönpanotehtäviä. Lakia ei sovellettaisi esimerkiksi henkilöstö- ja taloushallintoon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn.

Lakia sovellettaisiin ainoastaan sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista tai jos henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Ehdotettu laki olisi Rikosseuraamuslaitoksen suorittaman henkilötietojen käsittelyn erityislaki. Lain 2 §:n 1 momentissa todettaisiin henkilötietojen käsittelyyn liittyvät yleislait. Siltä osin kuin kyse on henkilötietojen salassapidosta ja luovuttamisesta, sovelletaan yleislakina viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018, *rikosasioiden tietosuojalaki*). Rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa käsitellään erittäin arkaluonteisia tietoja, jotka liittyvät esimerkiksi rikolliseen käyttäytymiseen, henkilön yksityiselämään ja yleiseen tai yksityiseen turvallisuuteen. Voimassa olevassa ja ehdotetussa henkilötietojen käsittelyä Rikosseuraamuslaitoksessa koskevassa laissa on useita erityissäännöksiä salassapidosta sekä tietojen luovuttamisesta ja saamisesta. Niitä käsitellään kyseisten pykälien osuudessa.

Rikosseuraamuslaitoksen seuraamusten täytäntöönpanoon ja tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä sovelletaan siis yleislakina suhteessa nyt ehdotettavaan lakiin rikosasioiden tietosuojalakia. Sen 2 §:ssä määritellään lain sääntelemässä henkilötietojen käsittelyssä käytettävät keskeiset käsitteet. Käsitteistä todetaan tässä yhteydessä seuraavat. Henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön (*rekisteröity*) välittömästi tai välillisesti liittyviä tietoja. Tietojen käsittelyllä tarkoitetaan tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista sekä muuta toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin. Rekisterillä tarkoitetaan jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, riippumatta siitä, onko tietojoukko keskitetty, hajautettu taikka toiminnallisin tai maantieteellisin perustein jaettu.

Rikosasioiden tietosuojalain 2 luku sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista, kuten lainmukaisuusvaatimuksesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta, tarpeellisuusvaatimuksesta, virheettömyysvaatimuksesta sekä henkilötunnuksen käsittelystä. Lain 3 luvussa

säädetään muun muassa rekisterinpitäjän vastuusta (14 §), sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta (15 §), käsittelytoimien selosteesta (18 §) ja lokitiedoista (19 §). Rikosasioiden tietosuojalain 4 luvussa on säännökset rekisteröidyn oikeuksista, muun muassa tietosuojaselosteesta ja ilmoitusvelvollisuudesta (22 §), rekisteröidyn tarkastusoikeudesta (23 §) ja sen rajoituksista (24 §), henkilötietojen oikaisemisesta, poistamisesta ja käsittelyn rajaamisesta (25 §) sekä rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta (28 §). Rikosasioiden tietosuojalain 5 luvussa säädetään tietoturvallisuudesta, muun muassa henkilötietojen suojaamisesta (31 ja 32 §). Laki sisältää säännökset myös tietosuojavastaavasta (6 luku), henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille (7 luku), valvontaviranomaisesta (8 luku), oikeusturvasta (9 luku), vahingonkorvauksesta (60 §), rangaistussäännöksistä (61 §) ja vaihtolovelvollisuudesta (62 §). Rikosasioiden tietosuojalain säännökset koskevat sellaisinaan myös Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyä, jollei nyt ehdotettavassa laissa toisin säädetä nimenomaan seuraamusten täytäntöönpanoon ja tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvien erityistarpeiden vuoksi.

Voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 24 §:n mukaan lain 14–23 §:ssä säädetty tietojen luovuttaminen voidaan toteuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Kyse on tarkkarajaisesta tietojen luovuttamisesta esimerkiksi poliisille, maahanmuuttoviranomaisille, Oikeusrekisterikeskukselle, syyttäjälle, tuomioistuimelle, Rajavartiolaitokselle ja Kansaneläkelaitokselle. Lain 28 §:n nojalla Rikosseuraamuslaitoksella on mahdollisuus saada teknisen käyttöyhteyden avulla laissa säädetty yksityiskohtaiset tiedot muun muassa oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä, väestötietojärjestelmästä, poliisin henkilörekisteristä, ulosoton tietojärjestelmästä ja ulkomaalaisrekisteristä. Vuoden 2020 alusta lukien tuli voimaan julkisen hallinnon tiedonhallinnosta annettu laki (906/2019, *tiedonhallintalaki*). Tiedonhallintalailla varmistetaan viranomaisten tietoaineistojen yhdenmukainen hallinta ja tietoturvallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Laki sisältää säännökset julkisen hallinnon teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Lain tarkoituksena on vähentää erityislainsäädännön säännöksiä teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien välityksellä tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Tiedonhallintalaissa ei säädetä tiedonsaantioikeuksista, vaan niistä säädetään edelleen muualla lainsäädännössä, kuten Rikosseuraamuslaitoksen osalta pääosin henkilötietojen käsittelyä Rikosseuraamuslaitoksessa koskevassa lainsäädännössä.

Ehdotetun lain 10 §:ssä säädettäisiin vankeusrangaistusta suorittavia tai tutkintavankeudessa olevia tapaamassa käyvien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden sekä vankilassa asioivien henkilöiden henkilötietojen käsittelystä siltä osin kyse on yleislainsäädännöstä poikkeavista säätämistarpeista. Kyse on siis ulkopuolisista henkilöistä, joiden henkilötietojen käsittely tapahtuu lähtökohtaisesti yleislainsäädännön perusteella ja ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien täyttämiseksi välttämättömin osin tästä henkilötietojen käsittelystä säädettäisiin nyt ehdotettavassa laissa. Ehdotetun lain 2 §:n mukaan tapaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden ja asioijien henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin ehdotetun lain lisäksi luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuoja-asetus* sekä tietosuojalakia (1050/2018). Tässä tarkoitettut henkilöt ovat ulkopuolisen asemassa, joten lähtökohtaisesti heidän henkilötietojensa käsittelyyn sovellettaisiin yleistä lainsäädäntöä muilta osin kuin nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien yksityiskohtien osalta. Siten esimerkiksi rekisteröidyn oikeudet määräytyisivät pääosin yleisen lainsäädännön nojalla.

Ehdotetun lain 2 §:n 3 momentissa olisi henkilötietojen käsittelyä koskeva, voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaava rangaistussäännökseen viittaava säännös, jonka mukaan rangaistus tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:ssä.

3 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyyn liittyvät käsitteet. Ehdotetun 3 §:n 1 kohdan *rikoksesta epäillyn* ja 2 kohdan *tuomitun* määritelmät vastaavat voimassa olevan lain määritelmiä. Ehdotetun pykälän 3 kohdan mukaan *vangilla* tarkoitettaisiin henkilöä, joka suorittaa vankeusrangaistusta, yhdistelmä-rangaistusta tai sakon muuntorangaistusta. Säännös vastaa muilta osin voimassa olevan lain säännöstä, paitsi että siihen on lisätty vuoden 2018 alusta lukien voimaan tulleen yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain perusteella yhdistelmä-rangaistuksen suorittaja. Rikoslain 2 c luvun 11 §:n 1 momentin mukaan yhdistelmä-rangaistus koostuu ehdottomasta vankeudesta ja sitä välittömästi seuraavasta valvonta-ajasta, jonka pituus on vuosi. Vangin käsitteeseen liisättäisiin myös eräät lain nojalla vankilassa olevat henkilöt, jotka voimassa lainsäädännössä kuuluvat *Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun* määritelmään. Kyse olisi sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 77 §:n 4 momentin mukaista arestia vankilassa suorittavasta, valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 26 §:n mukaisesti vankilaan toimitetusta tai yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 24 §:n nojalla säilöön otetusta. Lain selkeyden lisäämiseksi Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun käsite poistettaisiin.

Ehdotettu 4 kohdan *tutkintavangin* määritelmä olisi uusi. Voimassa olevassa laissa tutkintavanki on kuulunut Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun määritelmään, jossa tutkintavankia on tarkoittanut vangittu-ilmaisu. Selkeyden vuoksi tutkintavanki määriteltäisiin omassa kohdassaan. Tähän määritelmäkohtaan sisällytettäisiin myös pakkokeinolain 2 luvun 12 a §:ssä tarkoitettuun tutkinta-arestiin ja 5 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun tehostettuun matkustuskieltoon määrätty henkilö. Rikosseuraamuslaitos vastaa näiden toimenpiteiden teknisestä valvonnasta. Tästä toiminnasta syntyvien tietojen käsittelystä säädetäisiin ehdotetun lain 8 §:ssä. Selvyden vuoksi todetaan, että myös tutkintavangin henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan rikosasiain tietosuojalakia, vaikka Rikosseuraamuslaitos ei ole esitutkintaviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen laissa säädetty tehtävä on kuitenkin tutkintavankeuden toimeenpano esitutkintaviranomaisten tehtävien turvaamiseksi.

Ehdotetun 3 §:n 5 kohdan mukaan *yhdyskuntaseuraamusta suorittavalla* tarkoitetaan ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan tuomittua, nuorisorangaistusta, yhdyskuntapalvelua tai valvontarangaistusta suorittavaa, valvontaan asetettua ehdonalaisessa vapaudessa olevaa, valvotussa koevapaudessa olevaa tai yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikaa suorittavaa. Kyseinen määrittely vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä muutoin, paitsi että siihen on lisätty edellä todetun yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikaa suorittava henkilö.

Ehdotetun lain 3 §:n 6 kohdassa määriteltäisiin *tapaaja*. Tapaamisessa olisi kyse vankeuslain 13 luvun 1 §:ssä ja tutkintavankeuslain 9 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta tapaamisesta. Tapaajia ovat esimerkiksi vangin lähiomainen ja asianajaja. Tältä osin säännös vastaisi voimassa olevan lain määritelmää, paitsi että siihen lisättäisiin tutkintavangin tapaaja edellä ehdotettua 4 kohdassa todetuista syistä. Tässä kohdassa tarkoitettujen henkilöiden tietoja käsiteltäisiin lain 10 §:n 1 momentin perusteella. Kohdassa 7 määriteltäisiin muu vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävä henkilö kuin tapaaja. Tämä määritelmä olisi uusi. Sillä tarkoitettaisiin esimerkiksi vangin kanssa kirjeenvaihdossa tai puhelinyhteydessä olevaa henkilöä, jonka henkilötietoja käsitellään ehdotetun lain 8 §:n 3 momentin perusteella. Mainitun momentin mukaan vangin tai tutkintavangin tietoihin saataisiin sisällyttää toimintojen ja valvonnan järjestämisen sekä laitosisjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömiä tietoja muusta vankiin tai tutkintavankiin tai yhteyttä pitävästä henkilöstä.

Ehdotetun pykälän 8 kohdassa määriteltäisiin *asioijan* käsite. Kyse olisi henkilöstä, joka asianmukaisen luvan perusteella käy vankilassa hoitamassa tietyn asian. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi vankilaan tavaraa tuovat sekä vankilassa vankien toimintoja ja uskonnonharjoitusta järjestävät henkilöt. Asianajaja olisi kuitenkin tapaa, koska hänen tulonsa vankilaan liittyy tietyn vangin tai tutkintavangin tapaamiseen.

Ehdotetussa 3 §:n 9 kohdassa määriteltäisiin vielä *ulkopuolisen henkilön* käsite. Kyse olisi henkilöistä, joiden henkilötietoja kerätään ehdotetun lain 11 §:n 4 momentin nojalla turvallisuustietorekisteriin, joka sisältää vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja sekä tietoja poikkeuksellisista turvallisuutta vaarantavista tapahtumista vankilassa. Tietojen käsittelyn edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta tai vaarantavan vankilan turvallisuutta.

2 luku. **Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisterit**

4 §. *Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän henkilörekisterit.* Ehdotetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö pitäisi Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmää ja henkilörekistereitä. Näin on myös voimassa olevassa lainsäädännössä. Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että rekisterinpitäjänä toimisi Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö. Rekisterinpitäjän nimenomainen toteaminen olisi välttämätöntä, jotta on selvää, mille taholle kuuluu tähän tehtävään liittyvät velvollisuudet. Pykälän 3 momentissa todettaisiin rikosseuraamusrekisteriin kuuluvien henkilötietojen ryhmät. Tietojärjestelmän henkilörekistereiden määrä ehdotetaan supistettavaksi nykyisestä viidestä kolmeen. Nykyiset täytäntöönpanorekisteri, yhdyskuntaseuraamusrekisteri sekä valvonta- ja toimintarekisteri yhdistettäisiin rikosseuraamusrekisteriksi, joka koostuisi kolmentyyppisistä tiedoista. Tämä jaottelu kolmeen tietoryhmään selkiinnyttäisi tietojen käsittelyoikeuksien rajaamista. Ehdotetun rikosseuraamusrekisterin tietosisältö olisi jokseenkin sama kuin edellä mainittujen nykyisten rekistereiden. Siihen tehtäisiin joitakin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisiin muutoksiin liittyviä tarkistuksia. Tietosisällöistä säädettäisiin ehdotetun lain 6–8 §:ssä.

Ehdotetun lain 4 §:n 4 momentin mukaan rikosseuraamusrekisteriin sisältyisivät myös tapaa, muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä ja asioijia koskevat tiedot. Voimassa olevassa laissa on jokseenkin ehdotetun lain mukainen tapaa,rekisteri. Muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden ja asioijien henkilötietojen käsittelystä ei ole säädetty voimassa olevassa laissa. Koska tapaa,at, muut vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävät henkilöt ja asioijat eivät ole Rikosseuraamuslaitoksen toimeenpano- eivätkä täytäntöönpanotoimien kohteina, heidän henkilötietojensa käsittelyyn sovelletaan ensisijaisesti tietosuojasetusta ja tietosuojalakia. Tämä on tietosuojasetuksen soveltamisalan lähtökohta. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa erityisesti tapaa, ja muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä sekä jossakin määrin asioijia koskeviin henkilötietoihin voi kuitenkin liittyä sellaista arkaluonteisten tietojen käsittelyä, joka saattaa sisältää erityisiä riskejä henkilötietojen suojan kannalta. Tapaa,ien tietoihin voi sisältyä esimerkiksi tapaa,amista koskeviin järjestelyihin ja määräyksiin liittyviä erityisiä huomioita, kuten henkilön toimintakykyyn ja perheyhteyksiin liittyviä tietoja. Henkilötietojen käsittelyn erityistä sääätämistarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös se, että tavatakseen esimerkiksi lähiomaistaan, tapaa,ajan on suostuttava siihen, että Rikosseuraamuslaitos ylipäätään käsittelee häntä koskevia tietoja. Tapaa,ien ja muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden henkilötietoja käsitellään paitsi tapaa,amisen ja muun yhteydenpidon järjestämiseen, myös vankilan valvontaan liittyviin tarkoituksiin.

Asioijien henkilötietojen käsittelystä sääätämistä myös ehdotettavassa laissa puoltavat seuraavat seikat. Asioijien henkilötietoihin voisi henkilön yksilöimistietojen lisäksi sisältyä esimerkiksi

heidän toiminnastaan aikaisemmilla vankilakäyntikerroilla liittyviä arkaluonteisia, valvonnallisia tietoja, kuten epäilyjä toimintakyvyn puutteista. Asiojia koskeviin tietoihin voisi sisältyä myös esimerkiksi henkilön terveydentilaa koskevia tietoja, kuten liikuntaesteisen tai näkövammaisen henkilön vankilan tiettyyn paikkaan saattamiseen liittyvä erityinen tieto. Niin ikään tieto vankilaan päihdetoimintaa järjestämään tulevan henkilön kuulumisesta päihdeongelman hoitoon liittyvää toimintaa järjestävään vertaistukiryhmään olisi arkaluonteinen tieto. Myös esimerkiksi maallikkosaarnaajan tulo vankilaan sisältää hänen uskonnollista vakaumustaan sisältävän tiedon.

Rikosseuraamuslaitoksen myös muihin kuin vankiin tai tutkintavankiin kohdistuvat toimenpiteet koskevat perustavaa laatua olevia perusoikeuksia, erityisesti yksityisyydensuojaa. Varsinkin tapajia ja muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä koskevissa henkilö-tiedoissa voi olla kyse vankilan ja vankien valvonnan kannalta merkityksellisistä tiedoista, kuten tutkinnallisista syistä asetetuista yhteydenpidon rajoituksista. Kyse voi olla myös henkilön vapauden rajoittamisesta, esimerkiksi jos tapaja määrätään tapaamiskieltoon. Tapajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden ja asioiden henkilö-tietojen käsittelyä koskevaa erityissääntelyä puoltaa myös se, että kyse on myös viranomaisen rekisteristä. Kyseisten tietojen käsittely on Rikosseuraamuslaitokselle säädettyjen tehtävien hoitamisen kannalta välttämätöntä. Edellä mainittujen seikkojen perusteella voidaan todeta, etteivät tietosuojasetuksen ja tietosuojalain säännökset yksinään ole riittävän yksityiskohtaiset turvaamaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan liittyvää tapajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden ja asioiden henkilö-tietojen asianmukaista käsittelyä.

Ehdotetun pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään kuuluu myös vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvan taikka vankeusaikaisen rikollisuuden ehkäisemiseen ja laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä henkilö-tietoja sisältävä turvallisuustietorekisteri. Säännös olisi voimassa olevan lain mukainen. Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään kuuluisi myös vankeuslain 19 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen asianomistajien tietoja sisältävä tämän lain 12 §:ssä tarkoitettu asianomistajarekisteri.

5 §. Yksilöintiedot. Ehdotetun 5 §:n 1 momentissa säädettäisiin tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan rekisteröidyn yksilöimiseen tarvittavista henkilö-tiedoista. Näitä tietoja olisivat nimi, henkilötunnus, Maahanmuuttoviraston antama asiakasnumero tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, koti- ja asuinpaikka ja osoite sekä mahdolliset henkilötuntemerkit. Säännös olisi pääosin voimassa olevan lain mukainen. Ehdotettavan lain uudistettavien määritelmien mukaisesti tutkintavanki lisättäisiin rekisteröityjen joukkoon. Selvyyden vuoksi yksilöintitiedot ilmaistaisiin numeroituna luettelona. Voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna ehdotetaan lisättäväksi se, että henkilötunnuksen ohella ja sen kaltaisena yksilöintitietona olisi mahdollista tallentaa muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus, kuten ulkomaan kansalaisen henkilötunnus tai Maahanmuuttoviraston asiakkailleen antama asiakasnumero.

Ehdotetun 5 §:n 2 momentti sisältäisi säännöksen valokuvan ottamisesta ja tallentamisesta yksilöintitietoihin. Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään rekisteröidystä vangista, tutkintavangista, valvontarangaistusta suorittavasta, valvotussa koevapaudessa olevasta tai yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikaa suorittavasta henkilöstä voitaisiin ottaa valokuva ja tallentaa se hänen yksilöintitietoihinsa. Vankilassa on välttämätöntä voida varmistaa henkilön henkilöllisyys. Sama koskee valvottua koevapautta, valvontarangaistusta ja yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikaa suorittavia henkilöitä, joiden henkilöllisyys pitää voida varmistaa täytäntöönpanoon kuuluvilla valvontakäynneillä henkilön kotona tai seuraamuksen suorittamiseen liittyvässä muussa paikassa. Säännös vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä sillä lisäyksellä, että valoku-

van ottamisen ja tallentamisen mahdollisuus koskisi myös tutkintavankia ja yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa suorittavaa. Tutkintavangin osalta tämä lisäys perustuisi ehdotetun lain määritelmäpykälän selkiennyttämiseen.

Ehdotetun 5 pykälän 3 momentin mukaan rikosseuraamusrekisteriin voitaisiin tallentaa 1 momentin mukaisia yksilöintitietoja myös rikoksesta epäillystä. Ehdotetun lain 3 §:n 1 kohdan mukaan kyse olisi henkilöstä, josta laaditaan yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemista varten seuraamusselvitys tai rangaistusajan suunnitelma taikka jolle valmistellaan muu tuomiota edeltävä toimenpide tai lausunto. Ehdotetun 5 §:n 4 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja yksilöintitietoja voitaisiin tallentaa 11 §:ssä tarkoitettuun turvallisuustietorekisteriin myös ulkopuolisesta henkilöstä, jos mainitun 11 §:n 4 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Kyse olisi siitä, että henkilön voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta tai vaarantavan vankilan turvallisuutta. Ehdotetun 5 §:n 5 momentin mukaan tapaaajasta, muusta vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävästä henkilöstä ja asioijasta tallennettaisiin yksilöintitietoina rekisteröidyn nimi ja henkilötunnus tai muu yksilöintiin tarvittava tunnus. Tapaaajien osalta ehdotettu säännös vastaa voimassa olevaa. Voimassa olevassa laissa ei säädetä muista vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävistä henkilöistä eikä asioijista. Rikosseuraamuslaitoksen tulee tarkasti tietää, ketkä ovat yhteydessä vankiin tai saapuvat vankilaan ja millä asialla. Näin ollen myös heidän yksilöintinsä olisi välttämätöntä.

6 §. *Henkilötietojen käsittely muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä.* Ehdotetussa 6 §:ssä säädettäisiin rikosseuraamusrekisterin muodolliseen täytäntöönpanoon liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Muodollisen täytäntöönpanon tehtäviin kuuluu muun muassa ottaa vastaan valtakunnallisen oikeushallinnon tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösjärjestelmästä tuomiot, selvittää tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuus, lähettää tuomiot vankiloille ja yhdyskuntaseuraamustoimistoille täytäntöönpantaviksi sekä seuraamuksen suorittamista pakoilevien henkilöiden etsintäkuuluttaminen. Muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä käsiteltäisiin seuraavia henkilötietoja: mistä rikoksesta tai rikoksista henkilö on tuomittu, tuomiotiedot, rangaistusaikalaskelmat, rangaistuksen täytäntöönpanoa, tutkintavankeuden tai tutkinta-arestin toimeenpanoa, tehostetun matkustuskiellon teknisen valvonnan alkamista ja päättymistä, täytäntöönpanon lykkäämistä ja keskeyttämistä sekä etsintäkuulutuksia koskevat tiedot. Ehdotettu säännös vastaisi pääosin voimassa olevaa lainsäädäntöä, mutta olisi nykyistä yksityiskohtaisempi sekä sisältäisi nimenomaisesti mainittuina myös tutkintavankeuden vaihtoehdot. Ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä myös muita kuin 1 momentissa säädettyjä muodollisen täytäntöönpanon tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja.

7 §. *Henkilötietojen käsittely yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon tehtävissä.* Ehdotetun 7 §:n 1 momentissa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemista varten laadittavaan seuraamusselvitykseen, rangaistusajan suunnitelmaan ja niiden valmisteluun tarvittavaan kartoitukseen sekä muihin valmisteleviin toimenpiteisiin ja lausuntoihin liittyvien tietojen käsittelystä rikosseuraamusrekisterissä. Tiedot koskisivat rikoksesta epäillyn aikaisempaa rikollisuutta, päihteiden käyttöä ja muita henkilökohtaisia ja sosiaalisia olosuhteita sekä valvonnan ja rikoksettoman elämän tukemisen tarvetta. Näiden lisäksi kyse voisi olla muista selvityksen, suunnitelman ja niiden valmistelun kannalta välttämättömistä tiedoista. Ehdotettu säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevaa henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n 1 momenttia, mutta ehdotettu säännös sisältäisi nimenomaisen luettelon käsiteltävistä tiedoista, kun voimassa olevassa säännöksessä tietosisällöt määrittellään kyseisten selvitysten ja suunnitelmien perusteella.

Kyse olisi ensinnäkin tiedoista, joita Rikosseuraamuslaitos tarvitsee yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n mukaisen seuraamusselvityksen laatimiseen. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan syyttäjä tai tuomioistuin pyytää Rikosseuraamuslaitosta laatimaan

seuraamusselvityksen, jos rikoksesta epäiltyä syytetään rikoksesta, josta todennäköisesti tuomitaan yhdyskuntapalvelu tai valvontarangaistus taikka rikokseen 21 vuotta täytettyään syyllistyneelle ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvonta. Rikosseuraamuslaitos voi myös rikoksesta epäillyn pyynnöstä laatia seuraamusselvityksen, jos siihen on painava syy. Rikosseuraamuslaitos arvioi seuraamusselvityksessä rikoksesta epäillyn edellytykset ja valmiudet suoriutua yhdyskuntaseuraamuksesta. Selvitystä tehtäessä otetaan huomioon rikoksesta epäillyn aikaisempi rikollisuus, pähteiden käyttö ja muut henkilökohtaiset ja sosiaaliset olosuhteet sekä valvonnan ja rikoksettoman elämän tukemisen tarve. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan seuraamusselvityksessä selvitetään, suostuuko rikoksesta epäilty yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen tuomitsemiseen ja sen täytäntöönpanoon. Seuraamusselvityksessä selvitetään myös, suostuuko rikoksesta epäilty siihen, että rikokseen 21 vuotta täyttäneenä syyllistyneelle ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomittavaan valvontaan sisällytetään 60 §:n 3 momentissa tarkoitettu kuntoutus tai avohoito. Samankaltaiset seuraamusselvitystä koskevat säännökset ovat valvontarangaistuksen osalta yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 44 §:ssä sekä nuorisorangaistukseen ja rikokseen alle 21-vuotiaana syyllistyneen ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomittavan valvonnan osalta nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annetussa laissa. Toiseksi kyse olisi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 11 §:ssä säädetystä, syyttäjälle ja tuomioistuimelle laadittavasta, seuraamukseen tuomitsemisen harkinnassa käytettävästä rangaistusajan suunnitelmasta. Tämä suunnitelma sisältää tiedot tuomitun velvollisuuksista, täytäntöönpanoon sisältyvästä työstä, palkattomasta työstä, kuntoutuksesta, koulutuksesta tai muusta toiminnasta, seuraamuksen suorittamisen valvonnasta, täytäntöönpanoon liitettävistä, tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävästä tukitoimenpiteistä sekä tuomitun elämänhallintaa edistävien tukitoimenpiteiden jatkuvuuden turvaamisesta rangaistuksen tultua suoritetuksi.

Ehdotetun lain 7 §:n 2 momentissa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvissä tehtävissä käsiteltävistä henkilötiedoista. Kyse olisi yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanossa tarvittavista tiedoista, jotka koskisivat tuomitun velvollisuuksia, valvontatapoja, valvontatapaamisia ja muita valvonnan yksityiskohtia, toimintavelvollisuutta, täytäntöönpanoon liitettäviä, tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistäviä tukitoimenpiteitä sekä seuraamuksen suorittamiseen sisältyvien velvollisuuksien rikkomista ja rikkomisen seuraamusta. Lisäksi rekisteri voisi sisältää seuraamuksen täytäntöönpanon kannalta välttämättömiä muita kuin edellä todettuja tietoja. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 6 §:n 2 momenttia, mutta kuten edellä 1 momentin osalta on todettu, säännös sisältäisi nimenomaisen luettelon käsiteltävistä tiedoista, ei ainoastaan viittausta rangaistusajan suunnitelmassa oleviin tietoihin.

Valvontarangaistuksen, valvotun koevapauden ja yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan suorittajan päihdetesteissä näkyvistä lääkitystiedoista ehdotetaan säädettäväksi 7 §:n 3 momentissa. Vastaavan sisältöinen säännös on voimassa olevassa laissa. Lääkitystä koskeva ilmaisu muutettaisiin vastaamaan nimenomaisesti päihdetestin tulokseen viittaavaksi eli kyse olisi henkilön käyttämän lääkityksen vaikuttavista aineista, jotka näkyvät päihdetestissä positiivisena tuloksena. Tämä tieto auttaa arvioimaan, mikä on luvallista lääkeaineiden käyttöä ja mikä velvollisuuksien rikkomiseksi katsottavaa päihdyttävien aineiden käyttöä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n 1 momentin mukaan rikoksesta epäillyn tai tuomitun on annettava rangaistusajan suunnitelman laatimista ja rangaistuksen täytäntöönpanoa varten tarvittavat tiedot käyttämästään lääkityksestä. Vastaavan sisältöinen säännös on valvotusta koevapaudesta annetun lain 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:n 4 kohdassa.

Ehdotetun 7 §:n 4 momentissa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa toimivan henkilökunnan työturvallisuuden kannalta tärkeistä tiedoista siten, että Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja myös henkilökuntaan kohdistuvista uhkailmoituksista ja muista poikkeuksellisten tilanteiden ilmoituksista. Vastavanlainen säännös on voimassa olevassa laissa vankilassa työskentelevän henkilökunnan ja vankilassa tapahtuvien poikkeuksellisten tilanteiden osalta. Säännöksen tarve on todettu myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotyössä ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen poikkeuksellisten tilanteiden kirjaamisessa.

Ehdotetun 7 §:n 5 momentissa olisi voimassa olevan lain mukainen säännös, jonka mukaan rikoksesta epäillyn ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin saadaan sisällyttää edellä todetuissa momenteissa tarkoitettujen asioiden käsittelemiseksi välttämättömät tiedot myös rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisista tai muista henkilöistä. Ehdotetussa säännöksessä täsmennettäisiin, mitä nämä käsiteltävät tiedot olisivat. Kyse olisi asian käsittelemisen kannalta välttämättömästä rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisen tai muun henkilön nimeä, yhteystietoja ja asioiden käsittelemiseen liittyvää asemaa koskevista tiedoista. Tiedot voisivat koskea rikoksesta epäillyn tai tuomitun perheenjäseniä, jotka ovat mukana seuraamuksen täytäntöönpanon aikaisia toimintoja järjestettäessä ja toteutettaessa. Näissä tilanteissa sekä rikoksesta epäilty tai tuomittu että hänen lähiomaisensa tai muu henkilö ovat valmiit tähän yhteiseen asioiden hoitamiseen. Tiedot voisivat koskea myös esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen kanssa yhteistyössä toimivan viranomaisen tai järjestön työntekijöitä. Kyseiset tiedot olisivat välttämättömiä rikoksesta epäillyn tai tuomitun sosiaalisen tilanteen selvittämiseksi sekä rangaistuksen täytäntöönpanon aikana toteutettavien, sosiaalista toimintakykyä parantamaan tähtäävien toimintojen järjestämiseksi. Muut välttämättömät tiedot voisivat koskea esimerkiksi valvontarangaistuksen täytäntöönpanossa käytettävän asunnon muun asukkaan tilannetta, kuten sitä, että hän on kyseisessä asunnossa tai että hänen psyykinen tilansa tulee ottaa kotikäynnillä huomioon taikka että asunnossa asuu pieniä lapsia.

Ehdotetun 7 §:n 6 momentti koskisi valvontarangaistuksen suorittajan ja valvottuun koevapauteen sijoitetun henkilön kanssa samassa asunnossa asuvien henkilöiden suostumusta ja mielipidettä ja sen selvittämistä koskevien henkilötietojen käsittelyä. Säännös olisi uusi. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 45 §:n 2 momentin ja 52 §:n 1 momentin sekä valvotusta koevapaudesta annetun lain 9 §:n 2 momentin ja 25 §:n 1 momentin mukaan rikokseen syylliseksi todetun tuomitseminen valvontarangaistukseen ja vangin sijoittaminen valvottuun koevapauteen edellyttää, että seuraamuksen suorittajan kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuva täysi-ikäinen henkilö antaa tähän kirjallisen suostumuksensa ja alle 18-vuotiaan mielipide selvitetään. Suostumuksen tulee sisältää rikoslain 6 luvun 11 a §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutus siitä, että suostumus on annettu omasta vakaasta tahdosta. Kirjallisen suostumuksen voi peruuttaa. Valvontarangaistuksessa alaikäisen mielipide on selvitettävä ja häntä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen, mitä lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään. Mielipide on kirjattava rangaistusajansuunnitelmaan liitettävään asiakirjaan. Valvotun koevapauden järjestelyissä alaikäistä on tarvittaessa kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa lastensuojelulain 20 §:n mukaisesti. Valvontarangaistuksen tai valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustelusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa. Lastensuojelulain 20 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti ja siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin. Näistä toimista syntyneiden henkilötietojen käsittelystä säädettäisiin yksityiskohtaisesti ehdotetun lain 7 §:n 6 momentissa. Rikosseuraamusrekisteri sisältäisi

kirjallisen suostumuksen antajan nimen, kotiosoitteen sekä suostumuksen tai sen peruutuksen ajankohdan ja sisällön sekä mielipiteen ilmaisijan nimen, syntymävuoden, kotiosoitteen, mielipiteen ilmaisun ajankohdan ja sisällön sekä ilmaisutilanteessa läsnä olleen lastensuojelun viranhaltijan nimen ja näkemyksen mielipiteen ilmaisusta. Tämän momentin tiedot koskisivat siis valvontarangaistusta suorittavan ja valvottuun koevapauteen sijoitetun perhe- ja muita sosiaaliin tilanteeseen liittyviä seikkoja. Lisäksi näihin tietoihin voisi sisältyä kirjallisen suostumuksen antajan ja peruuttajan sekä mielipiteen ilmaisijan toteamia sellaisia asioita, jotka esimerkiksi estävät kyseisen seuraamuksen suorittamisen. Kyse on erittäin arkaluonteisista tiedoista. Tästä syystä tietojen käsittelyoikeus olisi ehdotetun 14 §:n 2 momentin nojalla rajoitettu. Ehdotetun 36 §:n 1 momentin nojalla rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta näihin tietoihin.

8 §. *Henkilötietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä.* Ehdotettu 8 § vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 7 §:n mukaista valvonta- ja toimintarekisterin sääntelyä. Pykälään tehtäisiin tarvittavat lisäykset käyttörahan, toimintarahan ja palkan maksuun liittyvistä tilitiedoista sekä tutkinta-arestin toimeenpanon ja tehostetun matkustuskiellon teknisen valvonnan mukaisia rajoituksia ja niiden noudattamista koskevista tiedoista. Pykälästä poistettaisiin säännös, jonka mukaan vangin tai tutkintavangin tietoihin sisältyy tiedot vankeuslain 19 luvun 4 §:n nojalla tehtävästä ilmoituksesta asianomistajalle, kun vanki vapautetaan tai hän poistuu vankilasta taikka muusta säilytystilasta. Tällainen säännös ehdotetaan säädettäväksi ehdotetun lain 12 §:ksi.

Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä laitospöytäkirjojen ylläpitämistä sekä vankien ja tutkintavankien valvontaa ja toimintaan osallistumista varten tarvittavat, momentissa luetellut tiedot. Kyse olisi sijoittamista Rikosseuraamuslaitoksessa ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä, valvonnan järjestämistä, turvallisuuden ylläpitämistä, osallistumisvelvollisuuden täyttämistä ja muuhun toimintaan osallistumista sekä siihen liittyviä taloudellisia etuuksia ja niiden maksamista ja niistä tehtäviä pidätyksiä, koulutusta, työkokemusta ja sosiaalista tilannetta, arvioitua työ- ja toimintakykyä, tehtyjä arviointia ja suunnitelmia, yhteyksiä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle, järjestysrikkomusta ja sen seuraamusta, karkaamista ja avolaitoksesta luvatta poistumista sekä poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityöluo- luehtojen rikkomista samoin kuin Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomista sekä tutkinta-arestin toimeenpanon taikka tehostetun matkustuskiellon teknisen valvonnan mukaisia rajoituksia ja niiden noudattamista koskevista tiedoista.

Ehdotettu 8 §:n 2 momentti sisältäisi voimassa olevan lain 7 §:n 2 momentin mukaisen säännöksen, jossa säädetään Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta käsitellä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja vankeja tai tutkintavankeja koskevista, vankeuslain tai tutkintavankeuslain nojalla tehdyistä päätöksistä, jotka koskevat sijoittamista vankilaan ja vankilassa, siirtämistä vankilasta toiseen, toimintaan osallistumista, vapaa-ajan toimintoihin osallistumisen epäämistä, kirjeenvaihtoa, puheluita, tapaamisia ja muita yhteyksiä vankilan ulkopuolelle, poistumislupaa, kurinpitoa, tarkastamista sekä turvaamistoimenpiteitä ja voimakeinojen käyttöä. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja henkilökuntaan kohdistuvista uhkailmoituksista ja muista poikkeuksellisten tilanteiden ilmoituksista. Ehdotetun 2 momentin mukaiset tiedot tulisivat sinänsä rekisteröitäviksi 1 momentin nojalla, mutta kyse olisi lähinnä päätöksen lopputulosta koskevan tiedon merkitsemisestä rekisteriin, esimerkiksi että vangille on myönnetty poistumislupa tietyn ajankohdaksi tai että poistumislupaa ei ole myönnetty ja päätöksen lyhyt perustelu, kuten että ehtojen noudattaminen ei ole todennäköistä. Ehdotetussa 2 momentissa kyse olisi nimenomaan kyseisiä asioita koskevien päätösten ja niiden perustelujen merkitsemisestä rekisteriin. Päätöksen perustelut voivat sisältää viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti asianosaisjulkisuuden ulkopuolelle rajattuja tietoja. Mainitun säännöksen mukaan

asianosaisella ei olisi oikeutta asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

Ehdotetun 8 §:n 3 momentissa säädettäisiin siitä, että vangin tai tutkintavangin tietoihin saadaan sisällyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömät tiedot muun vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävän henkilön, vangin tai tutkintavangin lähiomaisen taikka muun henkilön nimestä, yhteystiedoista ja asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta sekä muista välttämättömistä seikoista. Säännöstä täsmennettäisiin voimassa olevaan säännökseen nähden siten ja niillä perusteilla kuin ehdotetun 7 §:n 5 momentissa on todettu. Myös tässä pykälässä olisi kyse tuomitun sosiaalisen tilanteen selvittämiseksi, rangaistuksen täytäntöönpanon aikana toteutettavien, sosiaalista toimintakykyä parantamaan tähtäävien toimintojen järjestämiseksi, mahdollisen valvotun koevapauden toteuttamiseksi sekä vapautumisen valmistelemiseksi välttämättömistä tiedoista.

Voimassa olevaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin on hallituksen esityksessä 6/2020 vp ehdotettu lisättäväksi säännös, jonka mukaan rikosseuraamusrekisteri sisältää myös sellaisia tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä. Säännöstä on perusteltu siten, että kyse olisi tiedoista, joita Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet saavat havainnoidessaan toimintaympäristöään toimivaltuuksiensa mukaisia tehtäviä suorittaessaan. Kyse olisi esimerkiksi työvuoron vaihtuessa tarvittavasta tiedonvälityksestä, jotta vankilan järjestys ja ihmisten turvallisuus voidaan taata. Tietoja tallennettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen luotettavuudesta ja oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Jos tietojen arvioidaan perustellusti liittyvän rikolliseen toimintaan, niiden ilmoittamisesta poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle säänneltäisiin vankeuslain 19 luvun 1 §:n 3 momentissa. Hallituksen esityksessä 6/2020 vp ehdotettu säännös otettaisiin sellaisenaan nyt ehdotettavan lain 8 §:n 4 momentiksi. Nämä tiedot olisivat luonteeltaan sillä tavoin väliaikaisia, että ne jokseenkin välittömästi poistettaisiin tai siirrettäisiin lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin. Ehdotetun lain 31 §:n 3 momentin 6 kohdan mukaan nämä tiedot poistettaisiin viimeistään kahden kuukauden kuluttua niiden merkitsemisestä rekisteriin.

9 §. Sosiaalihuollon tietojen käsittely. Ehdotettu 9 § sisältäisi säännökset sosiaalihuollon tietojen käsittelystä. Voimassa olevassa laissa tätä asiaa koskevat säännökset ovat yhdyskuntaseuraamusrekisteriä koskevan 6 §:n 4 momentissa sekä valvonta- ja toimintarekisteriä koskevan 7 §:n 3 momentissa. Sosiaalihuollon tietojen käsittelyyn liittyvien erityisvaatimusten ja selkeyden vuoksi tästä säädettäisiin omassa pykälässään. Ehdotetun 9 §:n 1 momentti sisältäisi voimassa olevan lainsäädännön kaltaisen, mutta nykyisiä säännöksiä täsmällisemmän säännöksen sosiaalihuollon tiedoista. Täsmennys koskisi sitä, että yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemisen edellytysten selvittämisessä sekä rangaistusten täytäntöönpanon valmistelussa, täytäntöönpanossa ja täytäntöönpanon jälkeisiä mahdollisia tukitoimenpiteitä suunniteltaessa tarvitaan sosiaalihuollon tietoja. Kyse on esimerkiksi henkilön elämäntilanteen selvittämisestä siltä osin, pystyykö hän suorittamaan yhdyskuntaseuraamuksen, mitkä rangaistuksen täytäntöönpanoon sisällytettävät toimet parantavat hänen valmiuksiaan elää rikoksetonta elämää ja mitä kunnan tarjoamia tukipalveluita hän tarvitsee ja voi saada, jotta rikoksetoman elämän tavoite voisi toteutua. Rekisteri sisältäisi 7 ja 8 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin liittyviä rikoksesta epäillyn, tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan seuraamusselvityksen laatimisessa sekä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, täsmentämisessä, muuttamisessa ja toteuttamisessa tarpeellisia sosiaalihuollon tietoja sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisista sosiaa-

lihuollon tarpeesta, hänen saamistaan sosiaalipalveluista ja tukitoimista sekä muista sosiaalietuuksista. Säännöksessä todettaisiin, että näistä tiedoista käytettäisiin *sosiaalihuollon tiedot* -käsitettä.

Ehdotetun 9 §:n 1 momentin jälkimmäisessä virkkeessä säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti, että sosiaalihuollon tietoihin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ja muusta tietojen käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015). Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:n 2 kohdan mukaan sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 14 §:ssä mainittuja sosiaalipalveluja sekä mainittuihin palveluihin liittyviä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön tai perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin mukaan kunnallisia sosiaalipalveluita ovat muun muassa sosiaalityö, sosiaalinen kuntoutus, asumispalvelut, päihdetyö ja mielenterveysyhteistyö. Rikosseuraamuslaitoksen tekemän sosiaalihuoltoon liittyvän työn olennainen osa liittyy rikoksesta epäillyn, tuomitun ja seuraamusta suorittavan rikoksettoman elämän valmiuksien parantamiseen. Tässä työssä korostuu se, että Rikosseuraamuslaitoksen suunnittelemat ja toteuttamat sosiaalihuollon toimenpiteet liitetään kunnan sosiaalihuollon asiakassuunnitelmiin. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaan rangaistusajan suunnitelman laatimista Rikosseuraamuslaitoksen tulee tarpeen mukaan yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa arvioida rikoksesta epäillyn elinolosuhteita ja tukitoimenpiteiden tarvetta. Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpano sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävät tukitoimet on sovittava yhteen. Sosiaalihuoltolain 39 §:n 3 momentissa säädetään muun muassa, että asiakassuunnitelman sisältö on sovittava yhteen henkilön tarvitsemien muiden hallinnonalojen palvelujen ja tukitoimien kanssa. Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, voidaan asiakkaan suostumuksella laatia sosiaalihuollon ja muiden hallinnonalojen palveluja ja tukitoimia koskeva yhteinen suunnitelma, jossa on suunnitelman laatimiseen ja käyttöön näiden tarpeellisia tietoja. Vankeuslain 10 luvun 6 §:n mukaan vankia on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa ja suhteiden ylläpitämisessä hänen lähiomaisiinsa tai muihin läheisiin sekä asumiseen, työhön, toimeentuloon, sosiaalietuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvien asioiden hoitamisessa. Sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisessä noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädetään.

Sosiaalihuollon tietojen käsittelyssä sovelletaan siis sosiaalihuollon alan säännöksiä. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 14 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai muusta yksityisestä henkilöstä, ovat salassa pidettäviä. Lain 15 § sisältää säännökset vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Lain 16 §:ssä säädetään suostumuksesta tietojen antamiseen. Lähtökohdaksi on, että salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoja asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään. Lain 17 §:ssä on säännökset salassa pidettävien tietojen antamisesta asiakkaan hoidon ja huollon turvaamiseksi tilanteissa, joissa 16 §:n mukaista suostumusta ei ole saatu, mutta tiedot ovat välttämättömiä asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, hoidon, huollon tai koulutuksen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi taikka toimeentulon edellytysten turvaamiseksi. Edellä tarkoitetuissa tapauksissa tietoja saa antaa toiselle sosiaalihuollon viranomaiselle, sen toimeksiannosta sosiaalihuollon tehtäviä suorittavalle henkilölle tai yhteisölle sekä muulle viranomaiselle. Muun muassa edellä todettujen sosiaalihuollon tietojen salassapitoa koskevien säännösten nojalla on välttämätöntä, että myös rikosseuraamusrekisterin sisältämien sosiaalihuollon tietojen käsittely on rajattua.

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on siis järjestää rangaistusten täytäntöönpano niin, että henkilön valmiudet elää rikoksetonta elämää paranevat. Tämä merkitsee muun muassa henkilön

sosiaaliseen tilanteeseen paneutumista, tilanteen parantamisen edellytysten selvittämistä, rangaistusajan suunnitelman laatimista sekä suunnitelman toteuttamista. Sosiaalihuoltolain 15 §:n mukaan sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhden muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.

Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävä sosiaalihuoltoon liittyvä työ voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1) työhön, jossa Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada tietoja sosiaalihuollosta, 2) yhdessä sosiaalihuollon kanssa tehtävään työhön ja 3) Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävään sosiaalihuoltoon ohjaavaan työhön. Rikosseuraamuslaitoksessa ei tehdä sosiaalihuoltolain mukaista työtä, mutta toimitaan yhteistyössä käytännön sosiaalityötä tekevien kanssa rikosseuraamusta suorittavien henkilöiden elämäntilanteen parantamiseksi. Työnsä tekemiseen Rikosseuraamuslaitos saa laissa säädetyn edellytyksin tietoja sosiaali- ja terveystieteiden alueilta ja alalla toimivilta muilta tahoilta. Kyse on tiedoista, joita tarvitaan esimerkiksi seuraamusselvityksen laatimiseen, rikosseuraamukseen tuomitun rangaistusajan suunnitelman laatimiseen ja toteuttamiseen sekä tukitoimenpiteiden jatkuvuuden turvaamiseen rangaistuksen tultua suoritetuksi.

Rikosseuraamuslaitos on edellä todettujen tehtävien toteuttamiseksi laajentanut useiden virkamiesryhmien tehtävänkuvia siten, että tehtävässä on kyse niin kutsutusta lähityöstä, jossa arkielämän kanssakäymisen yhteydessä hoidetaan vankien ja tutkintavankien erilaisia asioita yhdessä heidän kanssaan. Siten esimerkiksi monet rikosseuraamusesimiehet, rikosseuraamustyöntekijät, erityisohjaajat ja vartijat toimivat tehtävissä, joissa kokonaisvaltaisesti käsitellään vangin tai tutkintavangin asioita. Pääosin nämä tehtävät ovat luonteeltaan muuta kuin sosiaalityöksi luonnehdittavaa työskentelyä. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotehtävissä sosiaalityön tekeminen on ollut vakiintunut toimintatapa jo vuosikymmenien ajan. Ehdotetun 9 §:n 2 momentissa todettaisiin, mihin sosiaaliviranomaiselta saatuihin asiakirjoihin voi sisältyä 1 momentissa tarkoitettuja sosiaalihuollon tietoja. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain 15 §:ssä säädetään palvelutarpeen arvioinnista ja viitataan lisäksi sosiaalihuoltolain 37 §:ään ja 39 §:n 2 momentin 1–3 ja 5 kohtaan. Näiden mukaan palvelutarpeen arviointi sisältää muun muassa yhteenvedon asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta, sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä, asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta, tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä sekä asiakkaan ja työntekijän arvion asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain 16 §:ssä säädetään asiakassuunnitelmasta ja viitataan lisäksi sosiaalihuoltolain 39 §:n 2 momentin 4 ja 6–9 kohtaan. Kyse on muun muassa palvelutarpeen arvioon perustuvasta asiakkaan tuen tarpeesta, asiakkaan tarvitsemien palveluiden kuvauksesta, palvelulle ja asiakkuudelle asetetuista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi sekä asiakkaan tukemiseen osallistuvista yksityishenkilöistä ja heidän tehtävistään. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain 17 §:ssä säädetään asiakaskertomuksesta, jossa on muun muassa kuvaus sosiaalihuollon asiakkaan tilanteesta, kaikki asiakkaaseen tai asiakkuuteen liittyvät tapahtumat, joissa asiakkaan asiaa on käsitelty, sekä tieto siitä, ketkä ovat osallistuneet asian käsittelyyn sekä asiakkuuden alkamisen ja päättymisen ajankohdat.

Ehdotetun 9 §:n 2 momentissa olisi kyse myös lastensuojelulain mukaisten suunnitelmien ja päätösten sisältämien tietojen käsittelystä. Lastensuojelulain 30 §:n mukaiseen asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös

asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Huostaan otettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille sekä se, miten lapsen terveydenhuolto, varhaiskasvatus, perusopetus ja muu lapsen opetus järjestetään. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta hänen vanhempiensa ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan hänen etunsa mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleen yhdistämisestä. Huostaan otetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelmassa on arvioitava muun palveluntarpeen arvioinnin lisäksi myös, millä tavoin vanhemmille järjestettävän erityisen tuen avulla voidaan edistää perheen jälleen yhdistämistä. Jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle tai nuorelle ja hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaaville. Lastensuojelulain 30 a §:n mukaan sijaishuoltopaikan tulee täydentää yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa asiakassuunnitelmaa tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Jos lapselle ei ole aiemmin laadittu hoito- ja kasvatussuunnitelmaa, tulee se laatia viipymättä, jos lapseen on kohdistettu sijaishuollossa rajoituksia tai on todennäköistä, että lapseen tullaan kohdistamaan rajoituksia. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoituksena on havainnollistaa asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja kuvata yksityiskohtaisesti, miten lapsen tarpeisiin vastataan turvaten lapsen hyvä kohtelu. Ehdotettu 9 §:n 2 momentti koskisi myös lastensuojelulain perusteella tehdyistä päätöksistä luovutettuja tietoja. Tällaisia ovat muun muassa päätös lastensuojelulain 36 §:ssä tarkoitettua lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteistä, 37 §:ssä tarkoitettua sijoituksesta avohuollon tukitoimenpiteenä, 38 ja 39 §:ssä tarkoitusta lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja sen jatkamisesta sekä 40 §:ssä tarkoitettua huostaanotosta ja sijaishuollosta.

Ehdotetussa 9 §:n 2 momentissa olisi siis kyse tietojen käsittelystä, joka olisi sosiaalityötä ja edellyttäisi sen mukaisia valmiuksia. Tässä tarkoitettu tietojen käsittelyn oikeus olisi ehdotetun lain 14 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan pääosin rajattu sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtäväksi. Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat ne, jotka ovat kyseisen lain nojalla saaneet ammatinharjoittamisoikeuden eli *laillistetut ammattihenkilöt* sekä ne, joilla kyseisen lain nojalla on oikeus käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä eli *nimikesuojatut ammattihenkilöt*. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan laillistettu ammattihenkilö on oikeutettu toimimaan asianomaisessa ammatissa ja käyttämään asianomaista ammattinimikettä. Nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimikkeistä ja ammattinimikkeen edellyttämästä koulutuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöoikeuden edellytyksenä on lisäksi, että henkilö on merkitty 16 §:ssä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin nimikesuojattuna ammattihenkilönä. Nimikesuojatun ammattihenkilön tehtävissä voi toimia muukin henkilö, jolla on riittävä koulutus, kokemus ja ammattitaito. Valtioneuvoston asetuksella säädetään nimikesuojatun ammattihenkilön tehtävissä toimivalta muulta henkilöltä vaadittavasta riittävästä koulutuksesta. Lain 7 §:n mukaan sosiaali- ja terveysalan lupaja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Lain 8 §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysalan lupaja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosionomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa. Rikosseuraamuslaitoksessa tätä työtä tehdään pääosin rikosseuraamusmiehen, rikosseuraamustyöntekijän ja erityisohjaajan nimikkeillä. Rikosseuraamuslai-

toksessa sosiaalityötä tekevät henkilöt ovat pääosin sosionomin koulutuksen suorittaneita. Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelee hieman alle kymmenen sosiaalityöntekijää ja noin 90 sosionomia.

Sosiaaliviranomaisten luovuttamien tiettyjen asiakirjojen sisältämiä tietoja käsiteltäessä toimitaisiin käytännössä siten, että sosiaalihuollon ammattihenkilöt poimisivat näistä asiakirjoista seuraamusselvityksen laatimisessa sekä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, täsmentämisessä, muuttamisessa ja toteuttamisessa tarvittavat tiedot ja kirjoittaisivat näistä tiedoista tekemänsä havainnot seuraamusselvityksen ja rangaistusajan suunnitelman käyttötarkoitusten mukaisiksi. Kyse olisi rikoksesta epäillyn, tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan käyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihteiden käytöstä ja päihdehuollon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta, edunvalvonta-asioista sekä elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa tarvittavista tiedoista. Näiden tietojen käsittely rikosseuraamusalan valvonnan ja toiminnan järjestämisen tehtävissä on tarpeellista Rikosseuraamuslaitoksen uusintarikollisuuteen vaikuttamistehtävän täyttämiseksi.

Ehdotetun 9 §:n 3 momentissa todettaisiin, että Rikosseuraamuslaitos saa sosiaalihuollon tietoja myös muilta kuin sosiaaliviranomaisilta. Kyse olisi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuista toimijoista, joita ovat muut julkisoikeudelliset yhteisöt kuin valtio ja kunnat, Kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, koulutuksen järjestäjä, sosiaalipalvelun tuottaja, terveyden- ja sairaudenhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö sekä terveydenhuollon ammattihenkilö.

Rikosseuraamuslaitoksessa esimerkiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain nojalla tehtävä sosiaalihuollollisia toimia sisältävä työ ei ole sosiaalihuoltolaissa tarkoitettua sosiaalityötä. Kyse on esimerkiksi henkilön päihdeongelman hoitoon, perhesuhteiden ylläpitämiseen, elämänhallinnan valmiuksien parantamiseen ja rikoksen uusimisriskin vähentämiseen tähtäävistä toimista. Tätä työtä koskevat tiedot tallennetaan yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa, vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskeviin tietoihin. Rikosseuraamuslaitoksessa tässä tarkoitettua tietoa voidaan käyttää esimerkiksi henkilön sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnissa. Rikosseuraamuslaitos ei siis ole sosiaalihuoltolain mukainen toimija vaan sosiaalihuollon yhteistyöviranomainen.

Rikosseuraamuslaitoksen työssä syntyy 9 §:n 1 momentin tietoihin liittyvää sosiaalihuollon tietoa. Pykälään ehdotetun 4 momentissa todettaisiin, mitä asioita Rikosseuraamuslaitoksen työssä syntyvä sosiaalihuollon tieto koskisi. Kyse olisi henkilön käyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, työkokemuksesta, työ- ja toimintakyvystä, päihteiden ja päihdehuollon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta, edunvalvonta-asioista sekä elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa tarvittavista seikoista. Tämä tieto ei siis kuitenkaan olisi sosiaalihuoltolain 15 §:ssä tarkoitettua sosiaalityön tekemisessä syntyvää sosiaalihuollon tietoa. Ehdotetun 9 §:n 4 momentissa tarkoitettujen tietojen käsittely ei olisi sillä tavoin rajoitettu kuin pykälän 1 ja 2 momenteissa tarkoitettu tieto.

Ehdotetun 9 §:n 5 momentin mukaan pykälän 1–4 momentissa tarkoitettuihin tietoihin saataisiin sisällyttää 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömät tiedot myös rikoksesta epäillyn, vangin, tutkintavangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisen tai muun henkilön nimestä, yhteystiedoista ja asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta sekä muista välttämättömistä seikoista. Säännöstä täsmennettäisiin voimassa olevaan säännökseen nähden siten ja niillä perusteilla kuin ehdotetun 7 §:n 5 momentissa on todettu. Myös tässä

pykälässä olisi kyse tuomitun sosiaalisen tilanteen selvittämiseksi, rangaistuksen täytäntöönpanon aikana toteutettavien, sosiaalista toimintakykyä parantamaan tähtäävien toimintojen järjestämiseksi välttämättömistä tiedoista.

10 §. *Vankien ja tutkintavankien tapaajia, heihin muutoin yhteyttä pitäviä sekä vankilassa asioivia koskevat tiedot.* Ehdotetun lain 10 §:n 1 momentissa säädettäisiin, mitä henkilötietoja Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä vankeja tai tutkintavankeja vankilassa luvallisesti tapaamassa käyvistä henkilöistä. Momentin 1–4 kohtien mukaan näitä tietoja olisivat tapaajan nimi ja henkilötunnus tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus, ketä tapaaja saapuu tapaamaan, tapaamisen ajankohta sekä tietoa mahdollisesta tapaamiskiellosta, sen sisällöstä, perusteesta ja voimassaoloajasta. Nämä tiedot olisivat voimassa olevan lainsäädännön mukaiset, lisätynä henkilötunnuksen vaihtoehtona muu yksilöintitunnus. Ehdotetun momentin 5–7 kohdat olisivat uudet. Ehdotettu 5 kohta sisältäisi tiedon sähköisesti toteutettavassa tapaamisessa tarvittavasta tapaajan yhteystiedosta. Kyse olisi esimerkiksi skype-yhteystiedosta. Ehdotetun 6 kohdan mukaan rikosseuraamusrekisteri voisi sisältää tiedon myös tapaamiseen liittyvistä erityisistä järjestelyistä ja määräyksistä. Erityisissä järjestelyissä olisi kyse esimerkiksi tapaamisen valvonnassa tarvittavasta erityisestä tarkkaavaisuudesta tai tapaajan tarvitsemasta huolenpidosta vankilaan tullessaan ja siellä liikkeessaan. Tapaamiseen liittyvät erityiset määräykset voisivat koskea esimerkiksi tapaamiseen liittyviä rajoituksia. Ehdotetun 7 kohdan mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä myös tietoa tapaamisessa havaitusta laitospöytäkirjasta tai turvallisuutta vaarantavasta seikasta. Tämä olisi välttämätöntä valvonnan järjestämiseksi.

Ehdotetun 10 §:n 2 momentti koskisi vankiin tai tutkintavankiin muutoin kuin tapaamisin yhteyttä pitävän henkilön henkilötietojen käsittelyä. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä henkilön nimeä, henkilötunnusta tai muuta henkilön yksilöintiin tarvittavaa tunnusta, yhteydenpidon kohteena olevaa vankia tai tutkintavankia, yhteydenpidon tapaa ja ajankohtaa sekä yhteydenpidossa havaittua laitospöytäkirjasta tai turvallisuutta vaarantavaa seikkaa koskevaa tietoa.

Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty asioijia koskevien henkilötietojen käsittelystä, vaan asioijien tietoja on käsitelty yleisen tietosuojalainsäädännön perusteella. Kuten edellä ehdotetun 4 §:n perusteluissa on todettu, myös asioijia koskevien henkilötietojen käsittelystä olisi välttämätöntä säätää ehdotetussa laissa. Kyse olisi siis esimerkiksi tavarantoimittajista, vankilaan korjauslaitosta tulevista tai vankien toimintojen järjestäjistä. Rekisteri sisältäisi asioijien nimen ja henkilötunnuksen tai muun henkilön yksilöintiin tarvittavan tunnuksen, asioinnin syyn ja toteutustavan, vankilaan saapumis- ja lähtöajan sekä asiointiin liittyvät mahdolliset erityiset järjestelyt ja määräykset. Erityiset järjestelyt ja määräykset voisivat koskea esimerkiksi asioijan tavanomaisesta poikkeavaa saattamista tai valvontaa vankilassa.

11 §. *Turvallisuustietorekisterin käyttötarkoitus ja tietosisältö.* Ehdotettu 11 § sisältäisi säännökset turvallisuustietorekisteristä. Kyseinen pykälä olisi samansisältöinen kuin mitä on ehdotettu hallituksen esityksessä 6/2020 vp. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan turvallisuustietorekisteri sisältäisi vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja vangeista ja tutkintavangeista, joiden voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankaran rangaistus on vankeutta. Ehdotetun 11 §:n 2 momentin mukaan turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja myös poikkeuksellisista turvallisuutta vaarantavista tapahtumista vankilassa. Kyse olisi sellaisista poikkeuksellisiin tapahtumiin liittyvistä tiedoista, joita ei tietojen erityisen turvallisuutta koskevan arkaluonteisuuden vuoksi voitaisi kirjata ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettuihin rikosseuraamusrekisterin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä käsiteltäviin henkilötietoihin. Kyse voisi olla myös vankilan ulkopuolelta vankilaan suunnattavasta toimenpiteestä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rekisterin tietosisällöstä. Turvallisuustietorekisteriin kirjattavia tietoja voisivat olla tiedot, joita saadaan vankeuslain tai tutkintavankeuslain toimivaltasäännösten mukaisissa Rikosseuraamuslaitoksen tehtävissä. Kyseisiä tietoja voitaisiin käsitellä, jos ne ovat turvallisuustietorekisterin käytön kannalta välttämättömiä. Tietoja voitaisiin kirjata, jos on konkreettinen ja perusteltu epäily olettaa, että vanki tai tutkintavanki syyllistyy rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Toimivaltasäännösten mukaisen toimenpiteen ja tietojen käsittelyn tarkoituksena on estää rikokseen syyllistyminen ja ylläpitää laitosturvallisuutta. Kyseisiä tietoja ovat maksukortin käytön valvontaan, kirjeenvaihtoon, tapaamisiin, puheluihin, internetin käyttöön ja muihin teleyhteyksiin sekä vankeuslain 16 ja 17 luvussa sekä tutkintavankeuslain 11 ja 12 luvussa tarkoitettuihin tarkastuksiin liittyviä tietoja sekä vankeuslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa valvonnassa saatuja tietoja. Edellä tarkoitettut tarkastukset ja valvontatoimet koskevat esimerkiksi vangin turvatarkastusta, henkilöntarkastusta, erityistarkastusta, henkilönkatsastusta ja päihitteettömyyden valvontaa sekä muun henkilön turvatarkastusta vankilan alueella ja tapaajan henkilöntarkastusta. Pykälässä säädettäisiin myös siitä, että rekisteriin voidaan kirjata myös muiden viranomaisten rekistereistä saatuja, rekisteröityyn liitettävissä olevia tietoja sekä muulta viranomaiselta tai yksityiseltä henkilöltä saatuja vihjetietoja.

Ehdotetun 11 §:n 4 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta kirjata turvallisuustietorekisteriin ja käsitellä myös muuta henkilöä kuin vankia ja tutkintavankia koskevia tiettyjä tietoja. Kyse olisi maksukortin käytön valvontaan, kirjeenvaihtoon sekä tapaamisiin, puheluihin, internetin käyttöön ja muihin teleyhteyksiin liittyvistä tiedoista sekä Rikosseuraamuslaitoksen muiden viranomaisten rekistereistä saamista rekisteröityyn liitettävissä olevista tiedoista. Käsittelyn edellytyksenä olisi, että henkilön voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta tai vaarantavan vankilan turvallisuutta. Muiden henkilöiden kuin vankien ja tutkintavankien osalta rekisteröimisen kynnys olisi korkeampi. Käytännössä kyse olisi mahdollisesta rikoskumppanista tai henkilöstä, jonka voidaan perustellusti muutoin epäillä vaarantavan vankilan turvallisuutta.

Pykälän 5 momentissa edellytettäisiin, että turvallisuustietorekisteriin kirjataan peruste, jonka nojalla henkilön rekisteröinti tapahtuu. Pykälän 6 momentissa säädettäisiin vielä, että tietoja tallennettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

Turvallisuustietorekisteri sisältää siis poikkeuksellisia ja vaarallisia tilanteita tai sellaisten uhkaa koskevia tietoja. Kun vankilassa havaitaan tai saadaan muutoin tieto vankilaturvallisuutta vaarantavasta tapahtumasta tai mahdollisesti rikollisesta toiminnasta, on arvioitava, mitä asiassa on katsottava tapahtuneen, kenen epäillään olleen toiminnassa mukana ja miten asian käsittelyssä on syytä edetä. Tämä arviointi edellyttää myös turvallisuustietorekisterin sekä Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän muiden rekisteritietojen yhdistämistä. Johtopäätöksenä voi olla tapahtuman käsitteleminen vankilassa tai asian siirtäminen poliisiin käsiteltäväksi. Turvallisuustietorekisterin poikkeuksellisen luonteen vuoksi sen käsittely ja rekisteröidyn oikeudet olisivat rajoitetut. Ehdotetun lain 14 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan turvallisuustietorekisterin tietoja saisivat käsitellä vain Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikseen nimeämät Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet. Ehdotetun lain 36 §:n 1 momentin mukaan rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta turvallisuustietorekisterin tietoihin. Ehdotetun lain 31 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan tieto olisi poistettava turvallisuustietorekisteristä viimeistään 5 vuoden kuluttua viimeisestä merkinnästä. Pykälän 3 momentin 3 kohdan perusteella turvallisuustietorekisterin sisältämien tietojen tarpeellisuus olisi tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

12 §. *Asianomistajarekisteri.* Vankeuslain 19 luvun 4 §:n mukaan vangin vapauttamisesta ja vankilasta poistumisesta saadaan ilmoittaa asianomistajalle tai muulle henkilölle, jos vangin käyttäytymisen tai hänen esittämiensä uhkausten johdosta on perusteltua syytä epäillä, että vanki syyllistyy tämän tai tälle läheisen henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan rikokseen. Ilmoitus voidaan antaa myös henkilölle, johon nähden vangilla on lähestymiskielto. Lisäksi vakavasta väkivalta- tai seksuaalirikoksesta tuomitun vangin muun muassa vapauttamisesta, karkaamisesta, vankilasta luvatta poistumisesta, vankilaan palaamatta jäämisestä, poistumisluvasta tai muusta luvasta poistua vankilasta ilman valvontaa on ilmoitettava asianomistajalle, jos asianomistaja on esitutkintalain 4 luvun 19 §:ssä tarkoitetulla tavalla ilmoittanut haluavansa saada tällaisen ilmoituksen. Jotta Rikosseuraamuslaitos voisi asianmukaisesti tehdä tällaisen ilmoituksen, se saisi käsitellä asianomistajista seuraavia tietoja: asianomistajan nimi ja henkilötunnus tai muu hänen yksilöintiinsä tarvittava tunnus, ensisijainen yhteydenottotapa ja yhteystiedot, joihin asianomistaja on pyytänyt toimittamaan kyseisen ilmoituksen, päätös tai muu peruste, jonka nojalla ilmoitus tehdään sekä ketä vankia ilmoitus koskee. Asianomistajan oikeuksien turvaamiseksi nämä tiedot olisivat omassa rekisterissään, eivät siis enää kyseisen vangin tiedoissa. Asianomistaja voisi muun muassa käyttää rekisteröidyn tarkastusoikeutta tietosuojasäännösten mukaisesti.

Ehdotetussa 12 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että vanki, jonka vankilasta poistumisesta ja muista vastaavista seikoista ilmoitetaan asianomistajalle, ei ole asianomistajarekisterin rekisteröidyn asemassa. Hänellä ei siis olisi oikeutta tarkastaa tai käyttää muita rekisteröidylle kuuluvia tietosuojaoikeuksia kyseisen rekisterin osalta. Ehdotetun lain tarkastusoikeuden rajoituksia koskevan 36 §:n 2 momentissa säädettäisiin vielä erikseen, ettei vangilla ole tarkastusoikeutta asianomistajarekisterin tietoihin.

3 luku **Henkilötietojen käsittelyn periaatteet**

Henkilötietojen käsittelyn periaatteista säädetään tietosuoja-asetuksessa, tietosuoja-laissa sekä rikosasioiden tietosuoja-laissa. Rangaistusten täytäntöönpanossa erityinen merkitys on rikosasioiden tietosujalain mukaisissa henkilötietojen käsittelyn periaatteissa. Näitä ovat muun muassa seuraavat. Rikosasioiden tietosujalain 4 §:ssä säädetään lainmukaisuusvaatimuksesta, jonka mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla tarpeen toimivaltaisen viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Henkilötietoja on käsiteltävä asianmukaisesti ja huolellisesti. Lain 5 §:n 1 momentissa säädetään käyttötarkoitussidonnaisuudesta, jonka mukaan tietoja saa käsitellä ainoastaan nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten eikä niitä saa käsitellä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Lain 6 § koskee tarpeellisuusvaatimusta. Käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia. Tietoja ei saa kerätä eikä säilyttää liian laajasti. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheutonta viivytystä. Henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei henkilötietojen säilytysajoista toisin säädetä. Rikosasioiden tietosujalain 7 §:ssä edellytetään, että henkilötiedot ovat täsmällisiä ja virheettömiä. Virheelliset tiedot tulee poistaa tai oikaista viipymättä.

Tietojen käsittelyn periaatteista säädetään siis yksityiskohtaisesti rikosasioiden tietosujalaissa. Ehdotetussa laissa olisi vain rikosseuraamusalalla tarvittavat erityissäännökset.

13 §. *Eryyisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely.* Rikosasioiden tietosujalain 11 § sisältää säännöksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Tässä tarkoitettuja henkilötietoja ovat muun muassa henkilön etnistä alkuperää, uskonnollista tai filosofista vakaumusta, terveyttä, seksuaalista suuntautumista sekä henkilön yksiselitteistä tunnistamista koskevat biometriset tiedot. Eryyisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely edellyttää, että se on välttämätöntä ja tarvittavat suojatoimet on toteutettu. Lisäksi edellytetään, että

tästä käsittelystä on säädetty laissa tai kyse on kyseisessä pykälässä säädetystä käsittelystä. Seuraamusten täytäntöönpanon osalta tarvitaan laintasoinen säännös näiden tietojen käsittelymahdollisuudesta. Ehdotetun lain 13 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Rikosseuraamusrekisterissä voisi tältä osin olla uskonnollista tai muuta vakaumusta, sormenjälkeä ja terveyttä koskeva tieto. Sinänsä terveystiedot kuuluvat Vankiterveydenhuollon pitämään potilasrekisteriin, mutta eräitä terveyttä ja sairaudenhoitoa koskevia tietoja voi olla tallennettuna myös rikosseuraamusrekisteriin, esimerkiksi liittyen lääkityksen antamiseen, henkilön terveydentilan toimintaan osallistumiseen asettamiin rajoituksiin tai erityisiin valvonnallisiin tarpeisiin.

Voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevan 12 §:n 4 momentin mukaan yksittäistapauksessa rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella voidaan kerätä ja tallentaa muitakin kuin 1–3 momentissa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja, jos ne ovat rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä. Mainittujen momenttien mukaiset tiedot koskevat rikoksesta epäillyn, tuomitun, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan, vangin tai Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta, terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta, hoitotoimenpiteitä, sosiaalihuollon tarvetta sekä sosiaalihuollon palveluita ja etuuksia. Säännös siitä, että rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella voitaisiin kerätä tietoja, joiden keräämisestä ei ole säädetty laissa, poistettaisiin ehdotetusta laista, koska suostumuksen perusteella tietojen kerääminen ei ole nykyisen tietosuojalainsäädännön mukaista.

14 §. *Tietojen käsittelyyn oikeutetut.* Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisterit sisältävät arkaluonteista ja salassa pidettävää tietoa. Siksi on välttämätöntä mahdollisimman tarkasti rajata se henkilöjoukko, joka voi käsitellä rekistereiden tietoja. Ehdotetun lain 14 §:n 1 momentissa olisi Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereissä olevien tietojen käsittelyyn oikeutettuja koskeva perussäännös, jonka mukaan tietojen käsittelyyn ovat oikeutettuja Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet siltä osin kuin se on tarpeen heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Säännös olisi saman sisältöinen kuin voimassa olevassa laissa.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin perussäännöstä tiukemmista tietojen käsittelyn oikeuksista. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin 9 §:ssä tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen käsittelystä. Näiden tietojen käsittelyyn sovelletaan sosiaalihuollon asiakaslain säännöksiä muun muassa tietojen kirjaamisessa, salassapidossa, vaitiolovelvollisuudessa ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa. Ehdotetun 9 §:n 1 ja 2 momentin mukaisia sosiaalihuollon tietoja saisivat käsitellä vain sosiaalihuollon ammattihenkilöt sekä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet, jotka tarvitsevat näitä tietoja esitellessään taikka tehdessään rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevan päätöksen. Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan henkilöt, jotka ovat kyseisen lain nojalla saaneet ammatinharjoittamisoikeuden eli laillistetut ammattihenkilöt sekä henkilöt, jotka ovat kyseisen lain nojalla saaneet oikeuden käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä eli nimikesuojatut ammattihenkilöt. Kyseisissä tehtävissä toimivilta virkamiehiltä edellytetään 9 §:n perusteluissa kuvatuin tavoin Valviran hakemuksesta myöntämää laillistusta tai nimikesuojauksen rekisteröintiä. Laillistus ja nimikesuojauksen rekisteröinti siis tarvitaan, vaikka kyseiseen tehtävään liittyvä virkanimike olisi jokin muu kuin esimerkiksi sosiaalityöntekijä tai sosionomi. Rikosseuraamuslaitoksessa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävien nimikkeet olisivat käytännössä esimerkiksi rikosseuraamusesimies ja rikosseuraamustyöntekijä. Sosiaalihuollon tietoja saisivat käsitellä myös ne Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet, joiden virkatehtäviin kuuluu esitellä tai ratkaista rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevia päätöksiä. Kyse olisi esimerkiksi vangin poistumisluvan tai valvomattoman tapaamisen

myöntämisestä, yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä taikka ehdonalaisessa vapaudessa olevan valvonnan lakkauttamisesta.

Ehdotetun 14 §:n 2 momentin 2 kohdassa kyse olisi tiedoista, jotka koskevat valvontarangaistusta tai valvottua koevapautta suorittavan kanssa samassa asunnossa asuvan täysi-ikäisen suostumusta ja alaikäisen mielipidettä tästä järjestelystä. Ehdotetun 7 §:n 6 momentin perusteluissa on todettu näiden tietojen mahdollinen erityinen arkaluonteisuus. Näiden järjestelyjen tekemisessä on mahdollisesti läheinen yhteys sosiaalihuollon toimintaan. Erityisesti alaikäisen mielipiteen selvittämisessä on pääsääntöisesti kyse myös yhteydestä lastensuojelun kanssa. Näiden seikkojen perusteella voidaan pitää välttämättömänä sitä, että tietojen käsittelyoikeus on ainoastaan kyseisen seuraamuksen suorittamisen valmistelun, edellytysten selvittämisen ja täytäntöönpanon vastuuhenkilöiksi nimetyillä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä. Lisäksi ehdotetun lain 14 §:n 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen käsittelyssä noudatetaan, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa säädetään käytön valvonnasta. Säännös on voimassa olevan lain mukainen, lisäksi 3 momentin säännös käsittelevän valvonnasta.

Ehdotetun 2 momentin 3 kohta koskisi turvallisuustietorekisterin tietojen käsittelyn rajoitusta. Turvallisuustietorekisteri olisi poikkeuksellisia tapahtumia koskevia tietoja sisältävä rekisteri. Siihen tallennettavien tietojen erityisen arkaluonteisuuden vuoksi tietoja saisivat käsitellä vain Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikseen nimeämät Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet. Säännös olisi voimassa olevan lain mukainen.

15 §. *Rikosseuraamusrekisterin tietojen käsittely muuhun kuin niiden keräämis- ja tallentamistarkoitukseen.* Ehdotettu 15 § sisältäisi säännökset siitä, millä edellytyksillä Rikosseuraamuslaitos voisi käsitellä rikosseuraamusrekisterin tietoja muuhun kuin edellä olevissa pykälissä säädettyihin kyseisten tietojen varsinaisiin käyttötarkoituksiin. Pykälän 1 momentin mukaan tietoja voisi käsitellä muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallentamistarkoitukseen, jos se on tarpeen laillisuusvalvontatehtävässä tai seuraamusten täytäntöönpanoon liittyvän valvonnan taikka toiminnan yleiseksi kehittämiseksi. Kyse olisi esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön laillisuusvalvontatehtävässään tai seuraamusten vaikuttavuutta koskevissa selvityksissään ja tutkimuksissaan tarvitsemista henkilötiedoista. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan rikosseuraamusrekisterin sisältämiä tietoja voitaisiin käyttää myös alan koulutuksen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, jos se on välttämätöntä. Tässä tarkoituksessa käytettävistä tiedoista poistettaisiin henkilön yksilöinnin mahdollistavat tiedot.

4 luku **Oikeus tietojen saamiseen**

16 §. *Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta.* Ehdotetun lain 16 §:ssä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada lain soveltamisalaan kuuluvien asioiden hoitamisessa tarvitsemiaan salassapidettäviä henkilötietoja muilta valtion viranomaisilta, kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta sekä eräiltä muilta tahoilta, joilla on velvollisuus antaa sosiaalihuollon viranomaisille tietoja. Pykälässä olisi yksityiskohtainen luettelo, mihin tarkoituksiin Rikosseuraamuslaitos voisi kyseiseltä taholta saada tietoja. Pääosin ehdotettu pykälä vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Ehdotetun 1 momentin johtolauseen henkilöjoukkoon lisättäisiin tutkintavanki ja poistettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettu lain 3 §:ään ehdotettujen määritelmien mukaisesti. Johtolauseen lopussa olevaan mainintaan muusta Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvasta tehtävästä sisältyisivät myös pakkokeinolain 2 luvun 12 a §:ssä tarkoitettujen tutkinta-arestin toimeenpano tai 5 luvun 1 a §:ssä tarkoitettujen tehostetun matkustuskiellon tekninen valvonta. Nämä on säädetty Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviksi vuoden 2019 alusta lukien.

Ehdotetun 16 §:n 1 momentin 1 kohdassa olisi voimassa olevan lainsäädännön kaltainen mutta oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain mukaisesti täsmennetty mahdollisuus saada oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmän sekä diaari- ja asianhallintajärjestelmän tieto henkilön oikeusasian vaiheesta ja ratkaisusta seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvän toimen suorittamista tai rekisteriin merkinnän tekemistä varten. Momentin 2 ja 3 kohta olisivat voimassa olevan lain kaltaiset. Kyse olisi väestötietojärjestelmän henkilön yksilöintitiedoista ja eräistä seuraamuksen tuomitsemiseen ja täytäntöönpanoon liittyvistä tiedoista sekä poliisin henkilörekistereiden tiedoista muun muassa seuraamukseen tuomitsemiseen, seuraamuksen täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeusaikaisen tai vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseen liittyviin yksilöityihin tarkoituksiin. Momentin 4 kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi säännös Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta saada Oikeusrekisterikeskuksen sakkorekisteristä tieto henkilöä koskevasta sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) mukaisesta täytäntöön panematta olevasta saatavasta rangaistusajan suunnitelman laatimista varten. Tätä tiedonsaantia pidettäisiin tarpeellisena, jotta rangaistusajan suunnittelussa voidaan ottaa huomioon ja pyrkiä siihen, että ensisijaisesti sakko ja muut tässä tarkoitetut saatavat tulevat maksetuiksi tai jos se ei ole mahdollista, valmistaudutaan sakon muuntorangaistuksen suorittamiseen. Momentin 5 kohta olisi voimassa olevan lain säännöksen mukainen eli Rikosseuraamuslaitos saisi tiedon ulosoton tietojärjestelmän henkilön täytäntöönpanoasian vaiheesta. Momentin 6 kohtaan esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Maahanmuuttovirastolta tiedon rikoksesta epäillyn, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tai valvottuun koevapauteen sijoitetun ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmään rekisteröidyn ulkomaalaisen maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta. Rikosseuraamuslaitos tarvitsee näitä tietoja, koska seuraamusselvityksiä laadittaessa sekä yhdyskuntaseuraamusta ja valvottua koevapautta täytäntöön pantaessa on selvitettävä esimerkiksi käännytys- ja karkotuspäätösten olemassaolo. Momenttiin ehdotetaan uutta 7 kohtaa, jossa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuus saada työ- ja elinkeinoviranomaisilta tieto henkilön saamista työvoimapaalveluista sekä työ- ja toimintakyvystä. Nämä tiedot ovat tärkeät seuraamuksen täytäntöönpanon suunnittelussa ja toteutuksessa, jotta pystytään pitkäjänteisesti edistämään henkilön työllistymismahdollisuuksia. Ehdotetun momentin 8 kohtana olisi voimassa olevan mukainen säännös Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta saada asevelvollisrekisterin tieto asevelvollisuuden täyttämisestä.

Ehdotetun 16 §:n 2 momentissa säädettäisiin jokseenkin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta saada salassa pidettäviä sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta sekä muilta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta tahoilta. Kyse olisi vain välttämättömistä tiedoista ja vain laissa säädettyihin tehtäviin. Tiedonsaantioikeuden toteutuksessa kunnallisten viranomaisten ja puheena olevien muiden tahojen kannalta on pidetty tärkeänä, että tietopyyntö yksilöidään ja perustellaan riittävästi, jotta tiedon antamisen perusteet voidaan arvioida asianmukaisesti.

Säännöksen 1 ja 2 kohdassa varmistettaisiin tiettyjen sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä kuntoutuspalveluiden käyttöä koskevien tietojen saaminen rikoksesta epäillyn henkilön tilanteen kartoittamiseksi, rikosasian käsittelyn edellyttämän lausunnon laatimiseksi ja seuraamuksen täytäntöönpanon sisällön suunnittelemiseksi. Säännökset ovat voimassa olevan 28 §:n 2 momentin 1 ja 2 mukaiset, lisätynä kuntoutuspalveluiden käyttöä koskevat tiedot. Voimassa olevan 3 kohdan mukaan Rikosseuraamuslaitos saa välttämättömät tiedot vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähisuhdeväkivallasta, päihdehuollon palveluiden käytöstä ja edunvalvonta-asioista näiden seikkojen huomioon ottamiseksi vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa sekä vapautumisen valmistelussa. Säännökseen lisättäisiin näiden välttämät-

tömiä tietojen joukkoon tiedot vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan käyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä kuntoutuspalveluista, työkokemuksesta, toimintakyvystä ja päihdeongelmasta. Näiden tietojen saaminen on täytäntöönpanovaiheessa tärkeämpää kuin seuraamusselvitysvaiheessa, kun tehtävänä on esimerkiksi kartoittaa henkilön konkreettinen ja ajankohtainen hoidon ja kuntoutuksen tarve tai toimintakyvyn puute. Rangaistusajan suunnitelman täsmäminenkin tehdään vasta täytäntöönpanon alettua. Tuolloin myös määritellään ja sovitaan yksilölliset toimenpiteet seuraamuksen suorittamisen ajaksi. Täytäntöönpanovaiheessa myös pyritään sovittamaan yhteen täsmennetty rangaistusajan suunnitelma ja mahdollisesti olemassa olevat asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmat. Tietojen saannin tarve voi syntyä myös tilanteissa, joissa seuraamuksen suorittamisessa on vaikeuksia ja selvitetään, millä palveluilla ja toimenpiteillä seuraamuksen suorittajaa voitaisiin tukea. Voimassa olevassa tilanteessa tässä tarkoitettuja tietoja on saatu tuomitun kirjallisen suostumuksen nojalla. Tätä suostumusperusteisuutta ei kuitenkaan pidetä asianmukaisena tietojen saamisen tapana. Edellä todetuista syistä ehdotettiin 16 §:n 2 momentin 3 kohtaan esitetään lisättäväksi tietojen käyttötarkoitukseen vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittaminen. Yhdyskuntaseuraamusten osalta osittain vastaavan kaltainen säännös on yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 31 §:n 2 momentissa. Se kumottaisiin nyt ehdotettavan säännöksen kanssa päällekkäisenä ja siten tarpeettomana. Niin ikään kumottaisiin edellä todetun lain 31 §:n 1 momentti, joka sisältää viittaussäännöksen henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin ja olisi tarpeeton. Momentin 3 kohtaan esitetty lisäys koskisi yhdyskuntaseuraamusten ohella vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa tehtävää henkilön elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamista. Kyseinen toiminta on vankeusrangaistuksen rikoksettoman elämän elämisen valmiuksien parantamistavoitteen mukaista, joten kyseinen tiedonsaantimahdollisuus olisi myös vankeuden osalta perusteltu.

Voimassa olevan lain 28 §:n 3 momentissa säädetään, että edellä ehdotetun 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Ehdotettavassa laissa ei olisi vastaavaa säännöstä, koska tietojen antamistavasta säädetään tiedonhallintalaissa.

Ehdotettavan 16 §:n 3 momentti olisi uusi. Sen mukaan Rikosseuraamuslaitoksella olisi oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä. Säännös vastaisi viranomaistoiminnassa noudatettua laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavien tietojen saannin maksuttomuutta. Pääosin tietojen saannissa on kyse viranomaisten välisestä toiminnasta.

17 §. *Oikeus saada tietoja tuomioistuimelta.* Ehdotettu 17 § pääosin vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä. Siihen tehtäisiin joitakin ilmaisullisia muutoksia. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada tuomioistuimelta tietoja vakavaan väkivalta-rikokseen tai seksuaalirikokseen syyllistyneen vangin salassa pidettävistä oikeudenkäyntiasiakirjoista. Kyse olisi tiedoista, jotka ovat tarpeen, kun Rikosseuraamuslaitoksessa laaditaan vangin rangaistusajan suunnitelmaa ja siinä yhteydessä arvioidaan, onko vangilla tarvetta osallistua vankilassa järjestettävään rikosten uusimisen ehkäisemiseen tähtäävään toimintaohjelmaan. Tietoja tarvitaan myös, kun valitaan vankeja tällaiseen ohjelmaan tai kun toteutetaan ohjelmaa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan tuomioistuimen olisi poistettava tai korvattava muilla tunnistetuilla edellä tarkoitetuista asiakirjoista tiedot, joista asianosainen tai muu asiaan osallinen voidaan tunnistaa. Kuitenkaan rikoksesta tuomitun tunnistetietoja ja tietoja muun asianosaisen iästä, sukupuolesta ja sukulaisuussuhteesta rikoksesta tuomittuun ei saisi poistaa. Rikosseuraamuslaitos tarvitsee salassa pidettävien oikeudenkäyntiasiakirjojen tietoja voidakseen tehdä sille säädettyä uusintarikollisuuteen vaikuttamisen tehtävää. Vaikuttavuustehtävän suorittaminen

edellyttää erityisesti vakaviin väkivaltarikoksiin tai seksuaalirikoksiin syyllistyneiden osalta tietoa henkilön rikollisuuteen vaikuttaneista tekijöistä. Pääosin tällaiset seikat selviävät tuomitun kanssa käytävissä keskusteluissa, mutta erityisesti vakavien rikosten ollessa kyseessä tarvitaan myös oikeudenkäyntiasiakirjojen tietoja rikostilanteesta. Säännöstä olisi pidettävä asianmukaisena ja välttämättömänä edelleen.

Ehdotetussa 3 momentissa rajattaisiin 1 momentissa tarkoitettujen tietojen käsittely siten, että käsittelyoikeus olisi vain niillä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä, jotka välttämättä tarvitsevat niitä 1 momentissa tarkoitettujen tehtävänsä suorittamiseksi. Momentissa säädettäisiin myös kyseisten asiakirjojen hävittämisestä siten, että ne olisi hävitettävä heti, kun ne eivät enää ole tarpeen 1 momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

18 §. *Oikeus saada tietoja maksukortin myöntäjältä tai maksun välittäjänä toimivalta.* Ehdotettu 18 § sisältäisi säännöksen Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada maksulaitokselta salassa pidettäviä maksuliikennettä koskevia tietoja, kun se on välttämätöntä Rikosseuraamuslaitoksen tutkintavankien ja vankien käyttöön antamien maksukorttien hallinnoinnissa ja maksutapahtumien valvonnassa. Säännös vastaisi hallituksen esityksessä 6/2020 vp ehdotettua säännöstä.

5 luku **Henkilötietojen luovuttaminen**

19 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalajissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Ehdotetussa 19 §:ssä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja rikosasioiden tietosuojalain mukaisesti toimivaltaisille viranomaisille niiden kyseisen lain 1 §:ssä tarkoitettua tehtävää varten. Näitä tehtäviä ovat muun muassa rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen tai syyteharkintaan saattaminen, rikokseen liittyvä syyttäjän toiminta, rikosasian käsittely tuomioistuimessa sekä rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpano. Tässä tarkoitettuja viranomaiset ovat poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos, Puolustusvoimat, syyttäjä, tuomioistuin, Oikeusrekisterikeskus ja muu toimivaltainen viranomainen. Tiedon luovutuksia koskevassa lainsäädännössä poliisi-termillä on yleisesti tarkoitettu sekä Poliisihallituksen alaisia yksiköitä että Suojelupoliisia. Ehdotetun lain 19 §:ssä tarkoitettuja tiedot Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa paitsi viranomaisen pyynnöstä, myös omasta aloitteestaan.

Ehdotetussa 19 §:ssä siis ainoastaan viitattaisiin rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n mukaisiin viranomaisiin ja niiden kyseisessä laissa tarkoitettuihin tehtäviin. Se, mitä tietoja voitaisiin luovuttaa, säädettäisiin viittaussäännöksellä ehdotetun lain tiettyihin säännöksiin. Luovutettavat tiedot olisivat samat kuin mitä voimassa olevan lain 14, 15 ja 18–22 §:ssä säädetään. Kyseisissä pykälissä on myös säännöksiä, jotka eivät koske rikosasioiden tietosuojalajissa tarkoitettuja tehtäviä. Kyse on esimerkiksi lupien käsittelyssä tai varallisuuteen kohdistuvissa toimenpiteissä tarvittavista tiedoista. Näistä asioista säädettäisiin ehdotetun lain 20, 22, 25 ja 26 §:ssä.

Ehdotetun 19 §:n mukaan luovutettavat tiedot koskisivat ensinnäkin ehdotetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rekisteröidyn yksilöintitietoja ja 2 momentissa tarkoitettua valokuvaa. Niin ikään voidaan luovuttaa ehdotetun 6 §:n mukaiset muodolliseen täytäntöönpanoon liittyvät, rikosta, rangaistusta ja sen täytäntöönpanoa koskevat eräänlaiset perustiedot. Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa myös ehdotetun 7 §:n 2 momentin mukaisia tietoja yhdyskuntaseuramuksen täytäntöönpanosta, kuten rangaistusajan suunnitelman sisällöstä, seuraamuksen suorittamisen ehdoista ja mahdollisesta ehtojen rikkomisesta. Ehdotetun 19 §:n nojalla voitaisiin luovuttaa myös ehdotetun 8 §:n 1 momentin tiedot vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta, esimerkiksi valvonnan järjestämisestä, yhteyksistä vankilan ulkopuolelle, osallistumisvelvollisuuden täyttämisestä, karkaamisesta, vankilan ulkopuolelle suuntautuvien lupien ehtojen rikkomisesta ja vapautumisesta.

20 §. *Henkilötietojen luovuttaminen poliisille.*

21 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskukselle.*

22 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Oikeusrekisterikeskukselle.*

23 §. *Henkilötietojen luovuttaminen ulosottoviranomaisille.*

24 §. *Henkilötietojen luovuttaminen haastemiehelle.*

25 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Rajavartiolaitokselle.*

26 §. *Henkilötietojen luovuttaminen sotilasviranomaisille.*

27 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitokselle.*

Edellä luetellut 20–27 §:t vastaisivat pääosiltaan voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain säännöksiä. Nämä pykälät sisältäisivät yksityiskohtaiset säännökset siitä, mille viranomaiselle, mitä henkilötietoja ja mihin käyttötarkoitukseen Rikosseuraamuslaitos voi luovuttaa.

Ehdotetun lain 20 §:n 1 momentin nojalla poliisi saisi Rikosseuraamuslaitokselta 19 §:ssä tarkoitettujen rikoksiin liittyvien tietojen lisäksi tietoja henkilön luotettavuutta edellyttävän poliisin luvan tai hyväksynnän selvittämiseksi. Ehdotetun 20 §:n 2 momentin nojalla poliisi saisi tiedot maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantuloikieltoon määräämistä tai maahantuloikiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi. Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa 20 §:ssä tarkoitetut tiedot myös oma-aloitteisesti. Ehdotetun 21 §:n nojalla Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskus saisivat edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot. Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa nämä tiedot myös oma-aloitteisesti. Tietojen luovuttamista Oikeusrekisterikeskukselle koskevassa 22 §:ssä säädettäisiin ainoastaan varallisuuteen kohdistuvissa toimenpiteissä tarvittavista tiedoista. Sakon muuntorangaisituksen täytäntöön panemiseksi tarvittavasta tietojen luovuttamisesta Oikeusrekisterikeskukselle säädettäisiin 19 §:ssä.

Ehdotettu 23 § koskisi henkilötietojen luovuttamista ulosottoviranomaisille. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 16 §:ää kahdella poikkeuksella. Ensinnäkin Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa ulosottoviranomaisille tiedon myös vangin tai tutkintavangin vankilassa mukana olevista tai sinne toimitetuista varoista ja arvokkaasta omaisuudesta. Toiseksi ehdotetaan säädettäväksi Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuus luovuttaa oma-aloitteisesti kyseiset ulosottoa tai rangaistuksen täytäntöönpanoa varten tarvittavat tiedot. Näitä tietojen luovuttamisen laajennuksia on pidetty sekä Rikosseuraamuslaitoksessa että ulosottolaitoksessa tärkeinä. On pidetty epäkohtana sitä, että Rikosseuraamuslaitos saa tiedon vangilla olevasta ulosmittauskelpoisesta omaisuudesta, mutta ei voi välittää siitä oma-aloitteisesti tietoa ulosottoviranomaisille. Järjestelmän asianmukaisen toimivuuden kannalta voidaan pitää perusteltuna sitä, että tieto näiden viranomaisten välillä kulkisi siten, että lainmukaiset tehtävät voidaan suorittaa. Ehdotettu 24 § puolestaan sisältäisi voimassa olevan lain 17 §:n mukaiset säännökset henkilötietojen luovuttamisesta haastemiehelle.

Ehdotetussa 25 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle, kun kyse on rajavalvonnassa, henkilöiden tavoittamisessa tai maasta poistamisessa taikka henkilön luotettavuutta edellyttävää Rajavartiolaitoksen lupaa tai hyväksyntää varten tarpeellisista tiedoista. Tässä yhteydessä ehdotetaan Rajavartiolaitokselle luovutettavien tietojen joukkoon lisättäväksi

henkilöiden maasta poistamisessa tarvittavat tiedot. Lisäystä perustellaan sillä, että kyse on Rajavartiolaitoksen tehtävän hoitamisessa välttämättä tarvittavista tiedoista. Rikosoikeudellisiin toimiin liittyvästä Rikosseuraamuslaitoksen tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle säädettäisiin siis ehdotetun lain 19 §:ssä.

Ehdotettu 26 § koskisi henkilötietojen luovuttamista sotilasviranomaisille ja 27 § henkilötietojen luovuttamista Kansaneläkelaitokselle. Ne vastaisivat voimassa olevan lain 22 ja 23 §:ää, tosin sillä muutoksella, että Kansaneläkelaitos voisi saada tietoja paitsi etuuksien hoitamista myös kuntoutuspalveluiden hakemista varten.

Ehdotettu 28 § koskisi tietojen luovuttamista työ- ja elinkeinoviranomaisille. Säännös olisi uusi. Sen nojalla Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa näille viranomaisille työvoimapalveluiden järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuramusta suorittavan rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä sekä rangaistusajan suunnitelman työllistymistä edistävästä sisällöstä ja toteutuneesta toiminnasta sekä työ- ja toimintakyvystä.

Edellä todetut tietojen luovuttamista koskevat säännökset olisivat osittain päällekkäiset eri viranomaisten tietojen saantiin oikeuttavien säännösten kanssa. Rikosasioiden tietosuojalaki on vähentänyt tätä päällekkäisyyttä. Voimassa olevassa laissa on selkeyden vuoksi säädetty jokseenkin kattavasti Rikosseuraamuslaitoksen tietojen luovuttamisesta. Sitä, että tietojen luovuttamisesta on säädetty yhdessä laissa ja säännökset ovat olleet selkeästi käyttötarkoituksensa mukaisesti luotettuina, on pidetty lainmukaisen tietojen käsittelyn kannalta hyvänä järjestelynä. Nämä perustelut puoltavat samanlaisen säätämistavan omaksumista myös ehdotetussa laissa.

29 §. *Yhdyskuntaseuramuksen täytäntöönpanotietojen luovuttaminen yksityiselle.* Ehdotettu 29 § sisältäisi voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 25 §:n mukaisen säännöksen Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta luovuttaa yhdyskuntaseuramuksen täytäntöönpanotehtävää hoitavalle yksityiselle yhteisölle, säätiölle ja luonnolliselle henkilölle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi. Kyse on esimerkiksi yhdyskuntapalvelun palvelupaikalle annettavista seuramuksen suorittajan työtehtäviin perehdyttämisessä tarvittavista välttämättömistä tiedoista, kuten hänen työkokeustaan, koulutustaan ja toimintakykyään koskevista tiedoista tai valvontarangaistuksen suorittamiseen liittyvän päihdehuoltolaitoksen tai ehdonalaisen vapauden valvontaan osallistuvan apuvalvojan tämän tehtävän hoitamiseksi välttämättömistä tiedoista.

30 §. *Henkilötietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä.* Ehdotettu 30 § sisältäisi säännökset henkilötietojen luovuttamisesta 11 §:ssä tarkoitettuun, laitosjärjestyksen ja turvallisuuden kannalta poikkeuksellisia tietoja sisältävästä turvallisuustietorekisteristä. Pykälän 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos voisi salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille, pääesikunnalle, Tullille ja Rajavartiolaitokselle turvallisuustietorekisterin tietoja, jotka ovat välttämättömiä turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin. Tietoa luovutettaessa on ilmoitettava, kuinka luotettava tieto on. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tietojen luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä tai sen määräämä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Ehdotettu pykälä vastaisi voimassa olevan lain 26 §:ää, jota on ehdotettu täydennettäväksi hallituksen esityksen 6/2020 vp:n mukaisesti eli siten, että 1 momenttiin lisättäisiin oma-aloitteinen tietojen luovuttamisen mahdollisuus ja pykälää täydennettäisiin tietojen luovuttamisesta päättämistä koskevalla 2 momentilla.

6 luku **Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereiden tietojen poistaminen ja arkistointi**

31 §. *Tietojen tarkistaminen ja poistaminen henkilörekistereistä.* Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e-alakohdan ja rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 2 momentin mukaan henkilötiedot saa säilyttää muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa, vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta. Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia, eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheutonta viivytystä. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei henkilötietojen säilytysajoista muualla toisin säädetä.

Ehdotettu 31 §:n 1 ja 2 momentti koskisivat lain 5–12 §:ssä tarkoitettujen henkilötietojen poistamista. Lähtökohtana olisi, että henkilötieto poistetaan, kun se ei enää ole tarpeellinen rekisterin käyttötarkoituksen kannalta. Näissä momenteissa säädettäisiin henkilötietojen enimmäissäilytysajoista. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin ehdotetussa 6 §:ssä tarkoitetuista rikosseuraamusrekisterin muodollisen täytäntöönpanon tehtäviin liittyvistä henkilötietojen käsittelystä. Voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kyseiset tiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköstä tai lopettanut yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen. Ehdotetun säännöksen mukaan nämä tiedot poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua henkilön viimeisestä rikosseuraamusrekisteriin merkitystä vireillä olleesta täytäntöönpanoasiasta. Muutosta perustellaan sillä, että voimassa olevan lain mukaisesti tiedot poistettaessa henkilön rangaistuslaitoskertaisuutta ei välttämättä pystytä määrittämään todenmukaisesti tilanteissa, joissa henkilö tulee suorittamaan rangaistusta useita vuosia aikaisemmin tehdystä rikoksesta eikä hän ole kymmeneen vuoteen suorittanut rikosseuraamusta. Rikoslain 2 c luvun 5 §:n 2 momentin mukaan määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa. Vanki, joka rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Mainittu viiden vuoden raja on tullut voimaan vuoden 2020 alusta lukien. Muutoksen siirtymäsäännöksen mukaan rikokseen, joka on tehty ennen kyseisen säännöksen voimaantuloa, ja siitä seuraavan rangaistuksen täytäntöönpanoon sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, joiden mukaan kyseinen aika oli kolme vuotta. Kun henkilö tulee suorittamaan vankeusrangaistusta vuosia aikaisemmin tehdystä rikoksesta, on mahdollista, että hänen rangaistustensa muodollista täytäntöönpanoa koskevat tiedot on poistettu kyseisen poistosäännön nojalla. Tällöin hän pääsee uudesta vankeusrangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan siitä puolet. Ehdotetulla muutoksella, jossa poistoajan laskemisen alkamisajankohdaksi otetaan täytäntöönpanoasiaa koskeva merkintä, tuo aika pitenee.

Ehdotetun 31 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon sekä tutkintavankeuden toimeenpanon tehtäviin liittyvien rikosseuraamusrekisterin sisältämien henkilötietojen poistamisesta. Kyseiset tiedot poistettaisiin viiden vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköstä tai lopettanut yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen. Voimassa olevan lain 34 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa vastaava poisto-aika on kymmenen vuotta. Poistoajan laskemista viiteen vuoteen perustellaan edellä todetulla rikosasioiden tietosuojalain säännöksellä, jonka mukaan henkilötietoja voidaan säilyttää vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta. Nyt puheena olevien, seuraamuksen suorittamisen perusjärjestelyihin liittyvien henkilötietojen tarpeellisuuden voidaan tulkita poistuneen, jos henkilö ei ole viiteen vuoteen suorittanut seuraamusta. Viittä vuotta vanhemmilla tiedoilla ei voida katsoa olevan merkitystä, jos henkilö alkaa viiden vuoden tauon jälkeen suorittaa uutta rangaistusta. Tuossa tilanteessa hänen rangaistusaikansa suunnitellaan ja seuraamus pannaan täytäntöön käsillä olevan tilanteen mukaisesti.

Ehdotetun momentin 3 kohdassa säädettäisiin 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen väliaikaisluonteisten havaintotietojen poistamisesta. Kyse olisi siis eräänlaisista tiedonvälitystiedoista, jotka olisivat tarpeen laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Kyseiset tiedot poistettaisiin tästä rekisterin osasta viimeistään kahden kuukauden kuluttua niiden merkitsemisestä rekisteriin. Siltä osin kuin tieto on tarpeen ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukaisesti käyttötarkoituksiin, se siirrettäisiin kyseisiin tietoihin.

Ehdotetun 31 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan tapaaajia ja muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot poistettaisiin 2 vuoden kuluttua tapaamisajankohdasta tai muusta yhteydenpidosta ja tapaamiskieltoa koskeva tieto 2 vuoden kuluttua kiellon päättymisestä. Voimassa olevan lain 34 §:n 5 kohdan mukaan vastaava poisto-aika on viisi vuotta. Muutosta perustellaan sillä, että kahta vuotta vanhempia tietoja ei voitane pitää tietojen käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisina. Tapaaajia ja muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä koskevien henkilötietojen poistamisessa korostuu se, että he ovat ulkopuolisia henkilöitä, eivät seuraamuksen suorittajia. Ehdotetun 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin asioijia koskevien tietojen poistamisesta. Periaatteet ovat samat kuin tapaaajien ja muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden henkilötietojen poistamisessa. Näiden tietojen enimmäissäilytysaika olisi yksi vuosi. Asioijien osalta korostuu erityisesti heidän ulkopuolisuutensa.

Ehdotetussa 31 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädettäisiin poikkeuksellisia tilanteita sisältävän turvallisuustietorekisterin tietojen enimmäissäilytysajaksi viisi vuotta viimeisestä merkinnästä. Voimassa olevan lain 34 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan tämä aika on kymmenen vuotta. Myös tässä tietojen säilytysajan lyhentämisessä perusteluna on tietojen tarpeellisuusvaatimus. Jos henkilöstä ei ole viiteen vuoteen tehty merkintöjä turvallisuustietorekisteriin, rekisterissä olevat tiedot eivät henkilötietojen käsittelyn periaatteiden mukaisesti voi olla enää tarpeellisia. Turvallisuustietorekisterin tietojen säilytys- ja poisto-aikaa määritettäessä otetaan erityisenä seikkana huomioon näiden tietojen mahdollinen epävarmuus.

Ehdotetun 31 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädettäisiin 12 §:ssä tarkoitettujen asianomistajarekisterin tietojen poistamisesta. Ne poistettaisiin puolen vuoden kuluttua siitä, kun kyseinen vanki on vapautunut vankeudesta, johon liittyy kyseinen ilmoittamisvelvollisuus. Lyhyttä säilyttämisaikaa perustellaan sillä, että kyseinen tieto olisi Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kannalta tarpeellinen ainoastaan lyhyen aikaa henkilön vapautumisen jälkeen. Lisäksi asianomistajan tiedot ovat Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpano- ja toimeenpanotehtävän näkökulmasta ulkopuolisen tietoja.

Ehdotetun 31 §:n 2 momentti koskisi lain 5 §:n 2 momentin nojalla yksilöintitietoihin kuuluvan valokuvan poistamista. Valokuva olisi poistettava rekisteristä kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun rangaistus on suoritettu tai tutkintavankeus päättynyt. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 34 §:n 2 momenttia.

Ehdotettu 31 §:n 3 momentti sisältäisi säännökset rekisterin sisältämien tietojen tarpeellisuuden tarkistamisen vähimmäisajoista. Tarkastusvelvollisuus olisi rekisterinpitäjällä tai sen määräämällä Rikosseuraamuslaitoksen yksiköllä. Rikosseuraamusrekisterin 10 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tapaaajia ja muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä koskevien tietojen tarpeellisuus tulisi tarkastaa joka toinen vuosi. Kyseisen pykälän 2 momentissa tarkoitettuja asioijia koskevat tiedot tarkastettaisiin vähintään kerran vuodessa. Muut kuin edellä todetut rikosseuraamusrekisterin tiedot tarkastettaisiin vähintään joka kolmas vuosi. Turvallisuustietorekisterin sisältämät tiedot tarkastettaisiin vähintään kerran vuodessa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 34 §:n 3 momenttia muilta osin, paitsi että asioijia koskevien tietojen tarkistamista koskeva säännös olisi uusi. Ehdotettu vähintään vuoden välein tapahtuva tarkistaminen

liittyisi asioijien ulkopuolisasemaan eli heitä koskevat tiedot tulisi poistaa rekisteristä mahdollisimman nopeasti.

Ehdotettu 31 §:n 4 momentti sisältäisi 9 §:ssä tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen tarkistamista ja poistamista koskevan viittaussäännöksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain säännöksiin. Se vastaisi voimassa olevan lain 34 §:n 4 momenttia.

Ehdotettu 31 §:n 5 momentti sisältäisi voimassa olevan lain 34 §:n 6 momenttia vastaavan säännöksen, jonka mukaan kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan tietojärjestelmästä viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

32 §. Virheelliseksi todetun tiedon säilyttäminen. Ehdotetun 32 §:n 1 momentin mukaan sen estämättä, mitä rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa säädetään rekisterissä olevan virheellisen tiedon korjaamisesta, virheelliseksi todettu tieto saataisiin säilyttää korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saataisiin käyttää vain mainitussa tarkoituksessa. Rikosasioiden tietosuojalain 7 §:n mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että kaikki kohtuulliset toimenpiteet on toteutettu sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden virheelliset tiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Ehdotettu 32 §:n 1 momentti vastaisi voimassa olevan lain 33 §:ää, joka muutettiin tähän muotoon rikosasioiden tietosuojalain säätämisen yhteydessä vuonna 2018 annetulla lailla. Ehdotetun 2 momentin mukaan edellä tarkoitettu virheelliseksi todettu tieto on poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei ole enää tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 33 §:n 2 momenttia.

33 §. Tietojen pysyvä säilyttäminen. Ehdotetun 33 §:n 1 momentin mukaan tietokannasta poistetuista rikosseuraamusrekisterin tiedoista muodostettaisiin pysyvästi säilytettävien tietojen hakemisto. Tieto poistettaisiin hakemistosta 50 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköstä tai lopettanut yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 36 §:n 1 momenttia. Tämän hakemiston tietojen käsittelyyn olisivat oikeutettuja virkamiehet, joiden virkatehtäviin tämä kuuluu. Esimerkiksi tietojen luovuttaminen pysyvästi säilytettävien tietojen hakemistosta edellyttäisi tiedonsaannin mahdollistavaa laintasoista säännöstä. Tämän hakemiston tietojen luovuttaminen voisi olla mahdollista muun muassa tutkimustarkoituksiin. Tämän tiedonsaannin mahdollistava säännös on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 27 §:ssä.

Ehdotetun 33 §:n 2 momentissa säädettäisiin 9 §:ssä tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen pysyvään säilyttämiseen sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain säännöksiä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 36 §:n 3 momenttia.

34 §. Tietojen arkistointi. Ehdotetun 34 §:n mukaan arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista säädettäisiin erikseen. Keskeinen arkistotoimea koskeva laki on arkistolaki (831/1994).

7 luku **Rekisteröidyn oikeudet**

Rikosasioiden tietosuojalain 4 luku sisältää säännökset rekisteröidyn oikeuksista. Kyse on tietosuojaselosteen ylläpitämisestä ja julkisesti saataville asettamisesta sekä ilmoitusvelvollisuudesta (22 §), rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ja sen rajoituksista (23 ja 24 §), henkilötietojen

oikaisemisesta, poistamisesta ja käsittelyn rajoittamisesta, näiden toimenpiteiden vaatimisesta sekä rekisterinpitäjän velvollisuudesta ilmoittaa näistä toimenpiteistä (25–27 §), rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta (28 §), oikeuksien käyttämisestä tietosuojavaltuutetun välityksellä (29 §) sekä rekisteröidyn oikeuksien käytön edistämisestä ja toimenpiteiden maksuttomuudesta (30 §). Rikosseuraamuslaitoksessa tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan edellä mainittuja säännöksiä. Lisäksi ehdotetun lain 35–37 §:ssä olisi rikosseuraamusalaa koskevia erityissäännöksiä.

35 §. Rajoitukset rekisterinpitäjän velvollisuuteen toimittaa tietoja rekisteröidylle. Ehdotetun lain 35 §:n mukaan rekisterinpitäjän olisi ilmoitettava rekisteröidylle tietojen käsittelystä sen mukaan kuin rikosasioiden tietosuojalain 22 §:n 2 momentin mukaan rekisterinpitäjän on annettava rekisteröidylle 1 momentissa tarkoitettu tietosuojaseloste ja muut tarpeelliset tiedot kyseisessä 4 luvussa säädettyjen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi, jos kyseisten tietojen antaminen on yksittäistapauksessa tarpeen mainittujen oikeuksien käyttämisen mahdollistamiseksi. Rekisterinpitäjä voi jättää tiedot antamatta kokonaan tai osittain, jos se on välttämätöntä 28 §:ssä mainituilla perusteilla. Mainitun 28 §:n mukaan rekisteröidyn oikeutta voidaan rajoittaa muun muassa, jos se rekisteröidyn oikeudet huomioon ottaen on oikeasuhtaista ja välttämätöntä 1) rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, selvittämiseksi tai rikoksiin liittyville syytetoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle aiheuttavan haitan välttämiseksi; 2) viranomaisen muun tutkinnan, selvityksen tai vastaavan menettelyn turvaamiseksi; 3) yleisen turvallisuuden suojelemiseksi; 4) kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi tai 5) muiden henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi. Ehdotetun 35 §:n jälkimmäisessä virkkeessä säädettäisiin rikosasioiden tietosuojalakia tarkemmin, että tiedonantovelvollisuudesta voidaan poiketa myös, jos se on välttämätöntä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi. Ehdotettu 35 § vastaisi voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä annetun lain 30 §:ää.

36 §. Tarkastusoikeuden rajoitukset. Ehdotetun 36 §:n mukaan sen lisäksi, mitä rikosasioiden tietosuojalain 23 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada rekisterinpitäjältä tieto siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Jos tietoja käsitellään, rekisteröidyllä on oikeus saada tieto muun muassa, mitä henkilötietoja käsitellään, käsittelyn tarkoitukset ja oikeusperuste, käsittelyn kohteena olevat henkilötietoryhmät, vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät, joille tietoja on luovutettu sekä henkilötietojen säilytysaika. Mainitun lain 24 §:n 1 momentin mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan kokonaan tai osittain lykätä tai se voidaan evätä siltä osin kuin se on välttämätöntä 28 §:ssä mainituilla perusteilla. Mainitun 28 §:n sisältöä on kuvattu edellä ehdotetun lain 35 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Jos rekisteröidyn tarkastusoikeutta lykätään, rajoitetaan tai se evätään, rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava siitä rekisteröidylle kirjallisella todistuksella. Myös lykkäämisen, rajoittamisen ja epäämisen perustelut on ilmoitettava, paitsi jos niiden ilmoittaminen vaarantaisi epäämisen tai rajoittamisen tarkoituksen. Rikosasioiden tietosuojalain 24 §:n 2 momentin mukaan rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle tämän oikeudesta käyttää tarkastusoikeuttaan tietosuojavaltuutetun välityksellä.

Edellä todettujen tarkastusoikeuden rajoitusta koskevien säännösten lisäksi ehdotetun lain 36 §:ssä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa välttämättömistä erityisistä tarkastusoikeuden rajoituksista. Ehdotetun säännöksen mukaan rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta rikosseuraamusrekisterin sisältämiin 7 §:n 6 momentissa tarkoitettuihin kirjallista suostumusta

ja mielipiteen selvittämistä koskeviin tietoihin eikä 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tietoihin. Edellä tarkoitettu kirjallisen suostumuksen antaminen ja alle 18-vuotiaan mielipiteen selvittäminen liittyvät valvontarangaistuksen tai valvotun koevapauden suorittamiseen asunnossa, jossa suostumuksen antaja ja mielipiteen ilmaisija asuvat. Ehdotetun lain 36 §:n toinen tarkastusoikeuden rajoitus koskisi turvallisuustietorekisterin tietoja. Turvallisuustietorekisterissä olisi kyse turvallisuutta ja järjestystä vakavasti uhkaavista tiedoista. Tällaisten tietojen tarkastusoikeuden käyttämisestä seuraava tietojen saanti olisi todennäköisesti vakava uhka esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestykselle ja turvallisuudelle tai vangin, Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön taikka muun henkilön turvallisuudelle. Näissä kolmessa tarkastusoikeuden erityisessä rajoituksessa on kyse erityisen arkaluonteisista tiedoista, joiden tulo rekisteröidyn tietoon voisi vakavasti vaarantaa esimerkiksi yksittäisen henkilön henkeä ja terveyttä. Siksi näihin tietoihin ehdotetaan nimenomaista tarkastusoikeuden kieltoa. Ehdotettu 36 §:n 1 momentti vastaa pääosin voimassa olevan lain 31 §:ää. Voimassa olevaan nähden on lisätty tarkastuskielto koskemaan edellä todettuja suostumukseen ja mielipiteen selvittämiseen liittyviä tietoja.

Ehdotetun 36 §:n 2 momentissa säädettäisiin, ettei vangilla olisi oikeutta tarkastaa, onko hänestä tietoa 12 §:ssä tarkoitetussa asianomistajarekisterissä. Kyseiset tiedot ovat asianomistajan kannalta erittäin arkaluonteisia, joten tarkastusoikeuden rajoittaminen olisi välttämätöntä.

37 §. Tarkastusoikeuden toteuttaminen. Rikosasioiden tietosuojalain 23 §:n 2 momentin mukaan tarkastusoikeuden käyttöä pyydetään rekisterinpitäjältä omakätisesti allekirjoitetulla asiakirjalla tai sitä vastaavalla varmennetulla tavalla taikka henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Ehdotetun lain 37 §:ssä säädettäisiin edellä todettua tiukemmasta tarkastusoikeuden toteuttamisen tavasta siten, että rekisteröidyn olisi tarkastettava tietonsa henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän osoittamassa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä. Tarkastuspyyntöä esittäessään rekisteröidyn olisi todistettava henkilöllisyytensä. Tällaista, vain henkilökohtaisesti käytettävää tarkastusoikeutta on pidetty ja pidetään edelleen tarpeellisena, jotta Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereiden arkaluonteisten tietojen päätyminen ulkopuolisille voitaisiin estää mahdollisimman hyvin. Säännöksen jälkimmäisen virkkeen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikkö antaisi rekisteröidylle tilaisuuden tarkastaa ne tiedot, joiden tarkastamiseen tällä on oikeus, siten kuin rekisterinpitäjä siitä määrää. Tämän perusteella rekisterinpitäjällä olisi mahdollisuus esimerkiksi olla antamatta tarkastettavista tiedoista tulostetta tai muuta kirjallista dokumenttia. Tätä on pidetty käytännön työssä tärkeänä, koska tällaiset tulosteet saattavat olla vankilaturvallisuuden kannalta ongelmallisia. Vankia voidaan esimerkiksi painostaa tai kiristää joko tulosteesta ilmenevillä seikoilla tai hankkimaan tuloste asianosaisjulkisuuteensa kuuluvista asioista. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 32 §:ää.

8 luku **Voimaantulo**

38 §. Voimaantulo. Laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin Rikosseuraamuslaitoksessa otetaan käyttöön uusi tietojärjestelmä. Arvioitu ajankohta on toukokuu 2021. Voimaantulopykälän 2 momentissa kumottaisiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki (1069/2015).

39 §. Tietojen poistamista koskeva siirtymäsäännös. Uuteen tietojärjestelmään siirtyminen edellyttää eräiden toimintojen osalta siirtymäaika. Ehdotetun lain säännösten voimaantulossa tarvittaisiin vuoden siirtymäaika tietojen poistoa koskevien uusien säännösten mukaisen tietojärjestelmän osan käyttöön ottamiseksi. Lakiin säädettäisiin tämän mukainen siirtymäsäännös.

7.2 Vankeuslaki

1 luku Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siitä, että vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa sovelletaan vankeuslain lisäksi hallintolakia. Säännös olisi niin sanottu informatiivinen viittaus. Käytännössä hallintolain säännöksiä sovellettaisiin vankia koskevassa päätöksenteossa kuten nykyisinkin.

Esimerkiksi hallintolain 34 §:n kuulemista koskevaa säännöstä sovellettaisiin asiaa selvitetessä. Siten myös mahdollisuus jättää vanki kuulematta arvioitaisiin hallintolain 34 §:n 2 momentin nojalla. Samoin mahdollisuus kuulla vankia suullisesti tapahtuisi hallintolain 37 §:n nojalla, asian ratkaiseminen tapahtuisi hallintolain 7 luvun mukaisesti ja päätöksen tiedoksianto 9 ja 10 luvun mukaisesti.

Siltä osin kuin vankeuslaissa säädetään hallintolaista poikkeavia menettelysäännöksiä, vankeuslakia sovellettaisiin hallintolain sijasta. Tällaisia poikkeuksia liittyy esimerkiksi kurinpitoasioiden suulliseen käsittelyyn.

5 §. *Vankien kohtelu.* Pykälän 2 momentissa olevaa luetteloa syrjinnän kiellosta muutettaisiin. Vankeuslain säännös on vanhahtava ja sen sisältö muutettaisiin vastaamaan yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n 3 momentissa säädettyä. Keskeisin muutos olisi, että vankeuslaissa käytetty käsite rotu muutettaisiin käsitteeksi alkuperä.

7 §. *Vangin kuuleminen.* Pykälässä on nykyisin viittaussäännös hallintolain kuulemista koskevaan 34 §:ään. Koska vankeuslakiin lisättäisiin yleinen viittaussäännös hallintolain soveltamiseen, erillistä viittausta kuulemista koskevaan säännökseen ei enää tarvittaisi. Näin ollen säännös kumottaisiin.

9 §. *Toimivalta virka-ajan ulkopuolella.* Päivystävän virkamiehen toimivaltaan esitetään lisättäväksi sellaisia päätöksiä, joissa päätöksenteko voi olla välttämätöntä virka-ajan ulkopuolella.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaan lisättäisiin päivystävän virkamiehen toimivaltaan kuuluvaksi päättää erittäin tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan lisäksi poistumisluvasta tärkeästä syystä. Tärkeän syyn tulee liittyä vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen tai muuhun vastaavaan syyhyn. Tarve tällaiselle poistumisluvalla voi tulla viikonloppuna tai pitkien arkipyhien aikana, jolloin toimivaltainen päätöksentekijä ei ole paikalla.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin myös toimivalta päättää poistumisluvan peruuttamisesta. Käytännössä ongelmallisiksi ovat osoittautuneet tilanteet, joissa poistumisluvalla oleva vanki joutuu poliisin kiinniottamaksi virka-ajan ulkopuolella, jolloin ei ole toimivaltaista virkamiestä päättämään poistumisluvan peruuttamisesta. Poliisi ei voi tällaisessa tilanteessa toimittaa kiinniotettua vankia vankilaan poliisilain mukaisen kiinnioton perusteen lakattua.

Pykälän 1 momentin 5 kohtaan lisättäisiin toimivalta päättää vangin siirtämisestä avolaitoksesta suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen vaatii. Lain 6 luvun 6 §:ää esitetään muutettavaksi siten, että vankilan johtajan toimivaltaan lisättäisiin siirrosta päättäminen vastaavassa tilanteessa virka-aikana. On tarpeen, että vanki voidaan siirtää tarvittaessa viipymättä avovankilasta suljettuun vankilaan, mikäli rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen tätä edellyttävät.

Pykälän 1 momentin 9 kohtaan lisättäisiin päätösvalta erillään pitämisestä. Vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukaan vanki saadaan pitää erillään muista vangeista esimerkiksi, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että vanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä tai terveyttä. Erillään pitämistä koskevat tilanteet ovat sen kaltaisia, että päätös niiden osalta on tehtävä viivymättä, joten päätöstoimivalta on perusteltua säätää myös päivystävän virkamiehen toimivaltaan.

Pykälän 1 momentin 11 kohtaan esitetään lisättäväksi päätöstoimivalta sakon muuntorangaistukseen tuomitun vapauttamisesta, jos tämä ei ole muusta syystä vapautensa menettäneenä.

Momentin muiden kohtien numerointia muutettaisiin vastaavasti.

2 luku Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §. *Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuudesta. Tuomioistuimen olisi ilmoitettava tuomitsemastaan ehdottomasta vankeusrangaistuksesta Rikosseuraamuslaitokselle ilman aiheutonta viivytystä kirjaamalla tuomion tiedot oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Vastaavan sisältöinen säännös on yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanosta annetussa laissa. Säännöksen tarkoituksena on korostaa tuomiotietojen kirjaamisen viivytyksettömyyttä.

Pykälän 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan tuomittua on kuultava ilmoittautumisajankohdasta, sijoitusvankilasta ja rangaistusajan suunnitelman laatimisesta. Koska tuomittua tulee kuulla hallintolain 34 §:n nojalla, säännös kumottaisiin tarpeettomana.

7 §. *Sakon maksaminen vankilassa.* Pykälässä säädettäisiin sakon maksamisesta vankilassa. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan sen uudistettua sisältöä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksuajasta silloin, kun vanki saapuu vankilaan suorittamaan pelkkää sakon muuntorangaistusta. Tällöin hänelle varattaisiin viisi seuraavaa arkipäivää aikaa maksaa sakot. Säännös vastaisi nykyistä vankeuslain 2 luvun 8 §:ää. Kuten nykyäänkin muuntorangaistuksen täytäntöönpano kuitenkin aloitettaisiin tuomitun saapuessa vankilaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksuajasta silloin, kun vanki suorittaa muuta vankeusrangaistusta ja täytäntöön pantavaksi tulee myös sakon muuntorangaistus. Säännös koskisi myös tilanteita, joissa vankilaan muuta rangaistusta suorittamaan tulevalla on samalla suoritettavana myös sakon muuntorangaistus. Tällöin muuntorangaistukseen tuomitulle varattaisiin tiedoksiannon tai vankilaan saapumisen jälkeen viisi seuraavaa arkipäivää aikaa maksaa sakot. Aika laskettaisiin siitä, kun tuomittu saisi vankilassa tiedon muuntorangaistuksesta tai kun hän saapuu vankilaan. Näissä tapauksissa maksuaika lykkäisi muuntorangaistuksen täytäntöönpanon alkamista. Koska viiden päivän maksuaika seuraisi suoraan laista, Rikosseuraamuslaitoksen ei tarvitsisi tehdä erikseen päätöstä maksuajan myöntämisestä.

Momentin mukaan maksamiselle voitaisiin kuitenkin varata aikaa vain niin pitkään, ettei vanki ehtisi vapautua vankilasta. Muuntorangaistuksen täytäntöönpano alkaisi siten ennen viiden päivän maksuajan kulumista, jos vangin suorittama muu vankeusrangaistus päättyisi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muuntorangaistuksen raukeamisesta sakon maksamisen vuoksi. Kuten nykyisinkin muuntorangaistus raukeaisi, jos sakotettu maksaisi muunnettujen sakkojen rahamäärän kokonaisuudessaan. Edelleen sakotetulla olisi mahdollisuus maksaa useammasta muuntorangaistuksesta yksikin, jolloin tämä muuntorangaistus raukeaisi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti, että sakon maksamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös tutkintavankeuslaissa tarkoitettuun tutkintavankiin. Tutkintavankille olisi siten vankeusvankia vastaavasti varattava aikaa maksaa sakko ennen muutorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista.

8 §. Sakon maksaminen vankilassa. Pykälä kumottaisiin, koska sakon maksamisesta vankilassa säädettäisiin kokonaisuudessaan luvun 7 §:ssä.

10 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momentin sakon muutorangaistuksen lykkäystä ja lykkäyksen peruuttamista koskeva päätöstoimivalta siirrettäisiin kokonaisuudessaan ulosottomieheltä Rikosseuraamuslaitokselle. Näin Rikosseuraamuslaitos päättäisi kaikista sakon muutorangaistukseen vankeuslain nojalla tehtävistä lykkäyksistä. Tämä on perusteltua, koska Rikosseuraamuslaitoksella on parhaat edellytykset arvioida vankeuslaissa säädettyjen lykkäysedellytysten täyttymistä. Päätösvalta kaikissa lykkäysasioissa olisi arviointikeskuksen johtajalla tai hänen sijaisellaan.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska sakon maksamiseen harkinnanvaraisesti myönnettävästä kahden kuukauden maksuajasta luovuttaisiin. Pykälän nykyinen 3 momentti siirrettäisiin 2 momentiksi ja sitä muutettaisiin niin, että etsintäkuuluttamisesta päättäisi muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies täytäntöönpanojohtajan määräämän virkamiehen sijaan.

3 luku **Rangaistusajan laskeminen**

7 §. Rangaistusajaksi lukeminen. Pykälän 3 momentin viittaus 2 luvun 1 §:n 3 momenttiin korjataan viittaukseksi pykälän 4 momenttiin.

7 a §. Päätös rangaistusajasta. Pykälän 3 momentissa säädetään, että rangaistusaikaa koskeva päätös on annettava viipymättä vangille tiedoksi. Vastaavasti hallintolain 54 §:n nojalla viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle. Koska tiedoksiantosta säädetään hallintolaissa, vankeuslain säännös kumottaisiin.

8 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentissa säädetään nykyisin täytäntöönpanosta vastaavan virkamiehen toimivallasta päättää tuomitun ehdonalaisesta vapauttamisesta tilanteissa, joissa, tuomittu on jo tutkintavankeudessa suorittanut vankeusrangaistuksen ja on vapautunut tutkintavankeudesta. Näissä tilanteissa tuomittu ei enää lainkaan saavu vankilaan, vaan ehdonalaista vapauttamista koskeva päätös voidaan tehdä Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikössä. Vastaavasti ehdotetaan, että täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättäisi näissä tilanteissa myös ehdonalaisen vapauden valvontaan asettamisesta. Vankeuslain 21 luvun 2 §:n nojalla päätösvalta ehdonalaiseen vapauteen päästetyn valvontaan asettamisesta on tavallisesti vankilan johtajalla.

4 luku **Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan**

2 §. Vankilaan ottaminen. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että viittaus henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa muutettaisiin koskemaan nyt annettavaa lakia.

5 §. Tulotarkastus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus henkilöntarkastusta koskevaan 16 luvun säännökseen. Viittauksilla turvatarkastuksen ja henkilöntarkastuksen tekemiseen korostettaisiin sitä, että tulotarkastuksen yhteydessä vangille voidaan tehdä turvatarkastus tai henkilöntarkastus, jos 16 luvussa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Pykälän 2 momentissa käytetty käsite vankeinhoitoviranomainen muutettaisiin Rikosseuraamuslaitokseksi.

6 §. *Rangaistusajan suunnitelma.* Pykälässä säädettäisiin rangaistusajan suunnitelmasta kuten nykyisinkin. Pykälää muutettaisiin kuitenkin vastaamaan sisällöltään paremmin rangaistusajan suunnittelun nykyisiä tarpeita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rangaistusajan suunnitelman sisällöstä.

Momentin 1 kohdan mukaan suunnitelma sisältäisi tiedot vangin sijoittamisesta rangaistusajana. Kohta vastaisi nykyisen pykälän 2 momentissa säädettyä.

Momentin 2 kohdan mukaan suunnitelma sisältäisi tiedot toiminnasta ja vangin elämänhallintaa edistävästä tukitoimenpiteistä rangaistusaikana. Kohtaa täsmennettäisiin suhteessa nykyiseen pykälän 2 momenttiin lisäämällä maininta vangin elämänhallintaa edistävästä tukitoimenpiteistä. Suunnitelmassa huomioitaisiin siten paitsi vankeuslain 8 luvun mukainen toiminta myös muut tukitoimet, joihin vanki osallistuisi rangaistusaikana.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin vangin yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle. Nykyisessä 2 momentissa säädetään ainoastaan vangin poistumisluvista. Vangin perhesuhteiden ylläpidolla voi kuitenkin olla merkittävä osa uusintarikollisuuden estämistavoitteen toteutumisessa. Suunnitelmassa voitaisiin siten huomioida vangin yhteydenpitoon liittyvät kysymykset laajemmin kuin vain poistumisluvien osalta.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin vapauttamista ja vapautumisvaiheen tukitoimia koskevista tiedoista. Nykyisin erikseen laadittavasta vapauttamissuunnitelmasta luovutettaisiin ja vapauttamisvaiheen valmistelu tehtäisiin osana rangaistusajan suunnittelua ja suunnitelman täsmentämistä. Vapauttamisvaiheen tiedot kattaisivat esimerkiksi ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdan, valvotun koevapauden suunnittelun sekä vapautuessa tarvittavien tukitoimien suunnittelun. Huomioon tulisi ottaa esimerkiksi asuntoasiat ja sosiaaliturva ja vapautumisen jälkeen mahdollisesti tarvittavat sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut. Keskeinen osa vapauttamisvaiheen valmistelua olisi valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittäminen, mistä säädetään valvotusta koevapaudesta annetussa laissa. Niin valvottua koevapautta kuin muutakin vapautumisvaihetta olisi valmisteltava hyvissä ajoin ennen vapauttamista. Asiaa on käsitelty tarkemmin jäljempänä valvotusta koevapaudesta annetun lain muutosten yhteydessä. Rikosseuraamuslaitos voisi myös antaa määräyksiä vapauttamisen valmistelun ajankohdasta eri pituisissa rangaistuksissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä vangin rikokseen ja hänen taustaansa liittyvistä seikoista, jotka huomioitaisiin suunnitelmaa laadittaessa. Momentti vastaisi pitkälti nykyistä 3 momenttia eräin kielellisin täsmennyksin. Momenttia täydennettäisiin kuitenkin nykyisestä.

Ensinnäkin momenttiin lisättäisiin rikoksen laatu sellaiseksi tekijäksi, joka otettaisiin huomioon suunnitelmaa laadittaessa. Sekä rikoksen laatu että rangaistuksen pituus ovat sellaisia seikkoja, joilla on merkitystä rangaistusajan suunnittelussa. Tällä hetkellä asia mainitaan vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Toiseksi momenttiin lisättäisiin rikoksen uusimiseen vaikuttavat seikat sellaiseksi tekijäksi, joka otettaisiin huomioon suunnitelmaa laadittaessa. Käytännössä rangaistusajan suunnittelun keskeisenä tavoitteena on vaikuttaa vangin uusintarikollisuuteen ja uusintarikollisuuteen vaikuttavia seikkoja arvioidaan suunnitelmaa laadittaessa. Tällä hetkellä asia mainitaan vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi viittaussäännös valvotun koevapauden rangaistusajan suunnitelmaan ja ehdonalaisen vapauden valvonnan rangaistusajan suunnitelmaan, jotka laadittaisiin kuten nykyisinkin erillisinä suunnitelmina.

7 §. Suunnitelman laatimismenettely. Pykälässä säädettäisiin kuten nykyisinkin menettelystä rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa. Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen velvollisuudesta laatia vangille rangaistusajan suunnitelma. Momentissa ei enää erikseen määriteltäisi sitä, missä suunnitelma laaditaan. Tämä määräytyy luvun 11 §:ssä säädetyin päätösvallan mukaisesti.

Momenttia täydennettäisiin myös säännöksellä perusteista, joilla rangaistusajan suunnitelmaa voitaisiin muuttaa vastaavasti kuin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ja valvotusta koevapaudesta annetussa laissa säädetään. Suunnitelman muuttamisella tarkoitettaisiin tilanteista, joissa rangaistusajan tavoitteita on tarpeen muuttaa. Suunnitelman muuttaminen olisi eri asia kuin 2 momentissa tarkoitettu suunnitelman täsmentäminen.

Perusteita suunnitelman muuttamiselle olisivat vangin olosuhteiden muuttuminen tai muu vastaava syy. Esimerkiksi tämä voisi tulla kysymykseen vangin uusien rikosten vuoksi, jos olisi tarpeen arvioida uudelleen vangin sijoittamisen edellyttämää valvonnan tasoa tai hänelle sopivaa toimintaa. Toisaalta olisi myös mahdollista, että suunnitelman tavoitteet olisi saavutettu ja olisi tarpeen asettaa uusia tavoitteita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rangaistusajan suunnitelman täsmentämisestä ja toteutumisen seuraamisesta. Suunnitelman täsmentäminen ja seuraaminen tehtäisiin vangin sijoitusvankilassa. Suunnitelman täsmentämisellä tarkoitettaisiin sitä, että suunnitelmaan kirjattaisiin tiedot siitä, millaisin toimenpitein suunnitelman tavoitteita on edistetty vankilassa. Täsmennyksellä tarkoitettaisiin esimerkiksi sen kirjaamista, että vanki on sijoitettu suunnitelman mukaiseen toimintaan Kyse olisi siten vankilassa suunnitelman toteuttamiseksi tehtävistä asioista, jotka olisi kirjattava suunnitelmaan, jotta suunnitelman toteutumista voitaisiin seurata.

Lisäksi suunnitelman toteutumista seurattaisiin vankilassa kuten nykyisinkin. Säännös siirrettäisiin selvyuden vuoksi pykälän 2 momenttiin. Seuranta tulisi tehdä säännöllisin väliajoin. Seurannan tarkoituksena olisi arvioida, onko suunnitelmaa onnistuneesti toteutettu rangaistusajana. Seurannassa voitaisiin arvioida esimerkiksi tarvetta muuttaa vangin toimintaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti suunnitelman laatimisesta yhteistyössä vankeuteen tuomitun kanssa. Lisäksi säädettäisiin nykyistä vastaavasti, että suunnitelmaa laadittaessa tulisi tuomitun suostumuksella olla tarpeellisessa määrin yhteistyössä viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Koska erillistä vapauttamissuunnitelmaa ei enää laadittaisi, viittaus vapauttamissuunnitelmaan poistettaisiin. Momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että myös suunnitelman toteutumisen seuranta tehtäisiin yhdessä vangin kanssa.

9 §. Sijoittaminen avolaitokseen. Pykälän 1 momentin viittaus 16 luvun 7 §:ään korjattaisiin vastaamaan kyseiseen pykälään tehtävää muutosta.

11 §. Päätösvalta. Luvun päätösvaltasäännökseen tehtäisiin eräitä täsmennyksiä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin rangaistusajan suunnitelmasta päättämisestä. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin päätösvaltasäännös vangin matkakustannuksista päätettäessä. Tältä osin nykyinen sääntely on monimutkainen ja päätösvaltaa käyttäviä virkamiehiä on lukuisia. Sääntelyä yksinkertaistettaisiin siten, että matkakustannusten korvaamisesta päättäisivät työjärjestyksessä määrätty virkamiehet.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi.

5 luku **Sijoittaminen vankilassa**

4 §. *Sopimusosasto.* Pykälän viittaus 16 luvun 7 §:ään korjattaisiin vastaamaan kyseiseen pykälään tehtävää muutosta.

9 §. *Päätösvalta.* Yleisperusteluissa todetuista syistä valvonta- ja ohjaustehtävissä toimivalle virkamiehelle lisättäisiin toimivalta päättää vangin osastosijoittelusta.

6 luku **Siirtäminen vankilasta toiseen**

1 §. *Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen.* Pykälän viittaus 16 luvun 7 §:ään korjattaisiin vastaamaan kyseiseen pykälään tehtävää muutosta.

2 §. *Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan vanki voidaan siirtää avolaitoksesta suljettuun vankilaan, jos hän on syyllistynyt rikokseen tai vankeuslain 15 luvussa tarkoitettuun järjestysrikkomukseen. Vankeuslain esitöiden mukaan tällä on tarkoitettu tilanteita, joissa vangin epäillään syyllistyneen rikokseen tai rikkomukseen. Siirtäminen on siten ollut mahdollista, kun esitutkintaviranomainen on tehnyt päätöksen esitutkinnan käynnistämisestä. Käytännössä ei ole mahdollista viivyttää siirtämisestä päättämistä siihen asti, kun vanki on tuomittu rikoksesta. Edellä todetun vuoksi kohdan sanamuotoa muutettaisiin vastaamaan paremmin nykyistä käytäntöä, siten että siirtäminen olisi mahdollista, kun vangin epäillään syyllistyneen rikokseen tai järjestysrikkomukseen tai kun vanki on syyllistynyt rikokseen tai rikkomukseen.

Vangin väliaikaisesta siirtämisestä esitutkinnan käynnistämistä tai kurinpitoasian selvittämistä odotettaessa säädetään pykälän 2 momentissa.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaa täydennettäisiin säännöksellä siirtämisestä, jos vanki saapuu avolaitokseen päihtyneenä. Nykyisten säännösten nojalla siirto voidaan näissä tilanteissa tehdä momentin 1 kohdan nojalla, mutta erityisesti huumausainerikosepäilystä poliisille tehdyn ilmoituksen käsittely voi kestää pitkään. Näissä tilanteissa on perusteltua tehdä päätös vangin pysyvistä siirtämisestä, kun vanki on antanut varmistetun positiivisen näytteen päihdevalvonnassa. Näin ei tarvitsisi odottaa poliisin päätöstä esitutkinnan käynnistämisestä, vaan vanki voitaisiin siirtää suljettuun vankilaan varmistetun päihdevalvonnan testituloksen nojalla. Säännös koskisi sekä vankeuslain 4 luvun 9 §:n nojalla avolaitokseen saapuvia vankeja että poistumisluvalta tai muulla perusteella vankilan ulkopuolelta palaavia vankeja. Rikosseuraamuslaitoksella olisi yksittäisessä tapauksessa harkintavaltaa arvioida sitä, onko siirtäminen suljettuun vankilaan perusteltua.

Päihdevalvonnan testituloksen varmistamisen ajaksi vanki voidaan siirtää väliaikaisesti suljettuun vankilaan pykälän 2 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin vangin välittömästä avolaitoksesta suljettuun vankilaan. Momentissa tarkoitetut siirrot olisivat väliaikaisia.

Väliaikaisen siirron perusteina olisi kuten nykyisinkin rikoksen esitutkintaan saattamisen tai järjestysrikkomuksen selvittämisen vaatima aika, 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittäminen tai 15 luvun 4 §:ssä tarkoitetun yksinäisyysrangaistuksen suorittaminen.

Momenttia täydennettäisiin mahdollisuudella siirtää vanki väliaikaisesti suljettuun vankilaan 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun päihdevalvonnan näytteen varmistamisen ajaksi tai päihtyneen vangin terveydentilan seuraamisen edellyttämäksi ajaksi. Kaikissa avolaitoksissa ei ole tiloja, joissa voitaisiin huolehtia päihderikkomuksesta epäillyn vangin riittävästä valvonnasta tai tarkkailusta, jos päihtymys vaarantaa vangin terveydentilaa. Kyse olisi tilanteista, joissa vanki olisi tarpeen sijoittaa tarkkailuun hänen terveydentilansa seuraamiseksi. Suljetussa vankilassa voitaisiin turvata vangin riittävä valvonta ja terveydentilan tarkkailu.

Väliaikaisen siirron perusteen päättymisen jälkeen tulisi arvioida edellytykset vangin vankila-sijoitteluun vangin pysyvää sijoittelua koskevien säännösten nojalla.

6 §. Päätösvalta. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan muiden vankeuslain lukujen päätösvaltaa koskevia säännöksiä.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin päätösvaltasäännös luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetusta väliaikaisesta siirtämisestä. Päätösvalta vastaisi luvun 5 §:n 2 momentin nojalla tehtäviä lyhytaikaisia siirtoja. Päätöksen tekisi vangin vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Lain 1 luvun 9 §:ää esitetään muutettavaksi siten, että päivystävän virkamiehen toimivaltaan lisättäisiin siirrosta päättäminen vastaavassa tilanteessa virka-ajan ulkopuolella.

7 luku **Perushuolto ja asuminen**

7 §. Päätösvalta. Päätöstoimivallasta vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta työturvallisuuteen liittyvillä perusteilla ei ole säädetty. Omien vaatteiden käytön rajoittaminen työtoiminnassa liittyy pyrkimykseen varmistaa vangin työturvallisuus. Päätös tehtäisiin tiettyä työtoimintaa koskien, ei yksittäisen vangin osalta. Omien vaatteiden käytön rajoittaminen työturvallisuussyistä säädettäisiin vankilan johtajan toimivaltaan.

8 luku **Toimintaan osallistuminen**

10 §. Luvan edellytykset. Pykälän 3 momentin viittaus 16 luvun 7 §:ään korjattaisiin vastaamaan kyseiseen pykälään tehtävää muutosta.

14 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin päätöstoimivaltasäännös luvasta omaan työhön. Lisäksi momenttia muutettaisiin siten, että toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies voisi päättää momentissa tarkoitetuista luvista ilman johtajan antamaa nimenomaista määräystä.

Vankeuslain 8 luvun 9 §:ssä säädetään toimintaan osallistumisesta vankilan ulkopuolella, eli opintoluvasta, sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen ja luvasta valvottuun ulkopuoliseen toimintaan. Vankeuslain 8 luvun 14 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmä-rangaistusta suorittavan vangin opintoluvasta ja sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen. Kyseisessä lainkohdassa ei säädetä, että keskushallintoyksikkö voi päättää annetaanko vangille lupa osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan. On perusteltua, että keskushallintoyksikkö päättää kaikista elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomittujen sekä yhdistelmä-rangaistusta suorittavien vankien toimintaan osallistumisesta vankilan ulkopuolella. Näin ollen pykälän 2 momenttiin lisättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle toimivalta päättää myös elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmä-rangaistusta suorittavan vangin luvasta osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan.

Pykälän 4 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuuden vapauttamisen päätösvaltasoa laskettaisiin. Koska kyse on useimmiten rutiiniluonteisista päätöksistä toimivalta olisi toiminoista vastaavalla virkamiehellä, ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä ja ohjaus- ja valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä.

9 luku **Vangin omaisuus ja tulot**

9 §. Päätösvalta. Pykälää selkeytettäisiin siten, että siitä poistettaisiin edellytys johtajan määräyksestä sille, että toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies voi päättää käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta.

11 luku **Vapaa-aika**

8 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momenttia selkeytettäisiin siten, että siitä poistettaisiin edellytys johtajan määräyksestä sille, että toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies voisi myöntää luvan vankilan ulkopuolisille henkilöille, yhteisöille ja säätiöille järjestää vankilan oloihin soveltuvaa toimintaa taikka myöntää vangeille luvan kokoontua vapaa-ajan toiminnan suunnittelua tai muiden yhteisten asioiden käsittelyä varten.

12 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

10 §. Tarkastamis- ja pidättämismenettely. Pykälässä säädetään, että päätös kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin taikka sähköpostiviestin tai matkapuhelimen tekstiviestin lukemisesta, jäljentämisestä ja pidättämisestä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on tehtävä kirjallisesti. Velvollisuudesta tehdä kirjallinen hallintopäätös säädetään hallintolain 43 §:ssä. Vankeuslain säännös kumottaisiin tarpeettomana.

11 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

14 luku **Poistumislupa**

2 §. Päätösvalta. Pykälän viittaus 16 luvun 7 §:ään korjattaisiin vastaamaan kyseiseen pykälään tehtävää muutosta.

8 §. Poistumisluvan ehdot. Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, että poistumislupa annetaan kirjallisena ja että päätöksessä mainitaan poistumisluvan ehdot sekä mahdolliset seuraamukset ehtojen rikkomisesta. Velvollisuudesta tehdä kirjallinen hallintopäätös säädetään hallintolain 43 §:ssä. Poistumisluvan ehdoista säädetään pykälän 1 momentissa ja vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Näistä syistä pykälän 2 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

11 §. Päätösvalta. Pykälää selkeytettäisiin siten, että siitä poistettaisiin edellytys johtajan määräyksestä sille, että poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, ensimmäisen poistumisluvan mahdollisen ajankohdan aikaistamisesta ja valtion varoista maksettavien poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää voisi päättää vankilan johtaja ohella turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

12 §. Tarkemmat säännökset. Pykälässä säädetään asetuksenantovaltuuksista poistumislupiin liittyen. Säännöstä täydennettäisiin toimivallalla antaa valtioneuvoston asetuksessa säännöksiä

poistumisluvan ehdoista. Poistumisluvan ehdoista on tällä hetkellä säädetty vankeudesta annettussa valtioneuvoston asetuksessa.

15 luku **Vankilan järjestys ja kurinpito**

4 §. *Vangille määrättävät kurinpitorangaistukset.* Pykälää muutettaisiin siten, että kurinpitorangaistuksena nykyisin käytettävä muistutus korvattaisiin huomautuksella. Huomautus olisi lievin kurinpitorangaistus ja se voitaisiin antaa lievimmistä rikkomuksista, kuten muistutus nykyisin. Tarkoitus ei olisi muuttaa niitä perusteita, joilla kurinpitorangaistukseksi määrätään nykyisin muistutus. Huomautus annettaisiin aina kirjallisena ja myös siihen olisi muutoksenhakuoikeus 20 luvun 1 §:n nojalla.

Huomautuksesta säädettäisiin pykälän 1 momentin 1 kohdassa. Muut kurinpitorangaistukset siirrettäisiin vastaavasti momentin 2-4 kohdiksi.

9 §. *Järjestysrikkomuksen selvittäminen.* Pykälässä säädettäisiin kuten nykyisinkin järjestysrikkomuksen selvittämisestä.

Pykälän 1 momentissa olisi nykyistä vastaava säännös järjestysrikkomuksen selvittämisestä. Järjestysrikkomusepäilyn selvittäminen olisi tehtävä viipymättä. Tutkinnan olisi oltava puolueeton ja tasapuolinen ja selvittämisen tulisi olla laajuudeltaan asian laadun ja vakavuusasteen edellyttämä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiaan osallisten kuulemisesta selvittämisen aikana. Momentin nojalla selvittämisen aikana olisi kuultava vankia ja muita asiaan osallisia. Nykyisin vangin kuulemisesta selvittämisen aikana on säädetty luvun 11 §:ssä. Säännös siirrettäisiin 9 §:ään. Tarpeen mukaan olisi kuultava myös muita henkilöitä. Lisäksi momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin, ettei tutkinnan aikana ketään saisi saattaa aiheettomasti epäilyn alaiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin velvollisuudesta saattaa vangin perusteltu väite henkilökunnan syylistymisestä tai osallisuudesta rikokseen poliisin tutkittavaksi.

Pykälän 4 momentti olisi uusi. Momentissa säädettäisiin perusteista, joilla järjestysrikkomusepäilyn käsittely voitaisiin päättää jo selvittämisvaiheessa. Jos käsittely päätettäisiin momentin nojalla, asiaa ei saatettaisi 10 §:ssä tarkoitettuun kurinpitokäsittelyyn. Perusteet järjestysrikkomuksen selvittämisen päättämisestä vastaisivat nykyistä käytäntöä, mutta niistä säädettäisiin laissa.

Momentin nojalla kurinpitoasian käsittely voitaisiin päättää kolmella perusteella.

Ensinnäkin käsittely voitaisiin päättää jo selvittämisvaiheessa, jos rikkomus olisi vähäinen. Vähäisenä pidettäisiin sellaisia tilanteita, joissa ei olisi rikkomuksen laadun vuoksi tarkoituksenmukaista käsitellä asiaa kurinpitokäsittelyssä. Säännös soveltuisi erityisesti tilanteisiin, joissa asia saataisiin selvitettyä vangin kanssa keskustelemalla ja ohjeistamalla häntä asianmukaiseen käyttäytymiseen.

Momentin nojalla käsittely voitaisiin päättää myös, jos selvittämisen aikana olisi selvinnyt, ettei rikkomusta ole tapahtunut. Tällä tarkoitettaisiin tilanteita, joissa selvittämisen aikana on selvinnyt, ettei alun perin rikkomukseksi epäilty teko ole luvun 3 §:ssä tarkoitettu järjestysrikkomus. Käytännössä on mahdollista, ettei kurinpitoilmoitusta kirjattaessa ole vielä selvillä, täyttääkö teko laissa säädetyt järjestysrikkomuksen tunnusmerkit. Asia selviää usein vasta järjestysrikkomusta selvitettyä. Tällöin asia voitaisiin päättää ”ei rikkomusta” –perusteella.

Momentin nojalla käsittely voitaisiin päättää myös, jos selvittämisen aikana olisi selvinnyt, ettei kyseistä vankia ole syytä epäillä rikkomuksesta. Tällä tarkoitettaisiin tilanteita, joissa on esimerkiksi kuulemisten perusteella selvinnyt, ettei alun perin rikkomuksesta epäilty vanki ole syyllistynyt rikkomukseen. Näissä tilanteissa asian käsittely voitaisiin päättää ”ei syytä epäillä”-perusteella.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin siitä, että vähäisestä rikkomuksesta voitaisiin määrätä selvittämisen yhteydessä huomautus. Huomautus annettaisiin vastaavalla tavalla kuin muistutus nykyisin. Säännöksen tarkoituksena olisi siten säilyttää mahdollisuus käsitellä vähäiset rikkomukset varsinaista kurinpitomenettelyä kevyemmin.

10 §. *Kurinpitoasian käsittely.* Pykälässä säädettäisiin kurinpitoasian suullisesta käsittelystä pitkälti nykyisiä 10 ja 15 §:ää vastaavasti. Säännökset kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta siirrettäisiin 15 §:ään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin, että kurinpitoasia olisi käsiteltävä viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Momenttiin siirrettäisiin nykyisin 15 §:ssä olevat säännökset käsittelyn suullisuudesta ja videoneuvotteluyhteyden käytöstä vangin tai todistajan kuulemisessa. Säännöksestä poistettaisiin luettelo henkilöistä, joiden tulisi olla läsnä.

Nykyisen säännöksen mukaan kurinpitoasian käsittelyssä ovat läsnä vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies ja esteetön todistaja. Koska kysymys on hallinnollisesta kurinpitomenettelystä, läsnäolovelvoitteesta ei enää säädettäisi. Usean henkilön läsnäoloa ei voida pitää tarpeellisena myöskään vangin oikeusturvan kannalta, koska kurinpitoasiassa annettuun päätökseen on muutoksenhakuoikeus. Jatkossa kurinpitoasia voitaisiin siten käsitellä ilman turvallisuudesta vastaavan virkamiehen ja esteettömän todistajan läsnäoloa. Vankilan johtajan läsnäolosta on tarpeetonta säätää. Säännös ei kuitenkaan estäisi sitä, etteikö asiassa esittelijänä toimiva virkamies voisi olla käsittelyssä läsnä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisiä 11 ja 15 §:ää vastaavasti vangin oikeudesta valmistella puolustustaan ja esittää kurinpitoasian käsittelyssä oma selvityksensä ja näyttöä sen tueksi. Säännöksellä turvattaisiin vangin oikeus puolustautua ja tulla kuulluksi varsinaisessa kurinpitokäsittelyssä. Käytännössä vangille tulisi erityisesti varata tilaisuus lausua käsityksensä järjestysrikkomuksen tueksi esitetystä näytöstä. Momenttiin lisättäisiin myös viittaussäännös 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun tulkittamiseen.

Pykälän 3 momenttiin siirrettäisiin nykyisen 10 §:n 2 ja 3 momentin säännökset siitä, missä vankilassa kurinpitoasia voidaan käsitellä.

11 §. *Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana.* Pykälän nykyiset säännökset vangin kuulemisesta on siirretty ehdotettuun 9 ja 10 §:ään. Luvun nykyinen 14 § vangin erillään pitamisestä kurinpitoasian selvittämisen ja käsittelyn aikana siirrettäisiin sellaisenaan 11 §:ksi.

12 §. *Kirjaaminen.* Pykälässä säädetään järjestysrikkomuksen selvittämisestä ja kurinpitorangeistuksen määrittämisestä pidettävästä pöytäkirjasta. Pykälän sanamuotoa muutettaisiin siten, että järjestysrikkomuksen selvittäminen ja kurinpitoasian käsittely on kirjattava. Vanhahtavasta käsitteestä ”pöytäkirjan pitämisestä” luovuttaisiin. Kirjaamisen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella kuten nykyisinkin. Käytännössä on huomattava, että luvun 9 §:n ja 10 §:n nojalla kurinpitoasiassa tehtävään päätökseen sovelletaan myös hallintolain hallinnollista päätöksentekoa koskevia säännöksiä ja vankeuslain 20 luvun muutoksenhaku koskevia säännöksiä. Kirjausten lisäksi vangille on siten annettava kirjallinen päätös oikaisuvaatimusohjein.

13 §. *Kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano ja raukeaminen.* Pykälässä säädettäisiin kurinpitörangaistuksen täytäntöönpanosta ja raukeamisesta. Pykälän 1 momenttiin siirrettäisiin nykyisessä 10 §:n 1 momentissa oleva säännös kurinpitörangaistuksen täytäntöönpanosta viipymättä ja huomiota herättämättä. Pykälän nykyinen 1 momentti kurinpitörangaistuksen raukeamisesta siirrettäisiin pykälän 2 momentiksi.

14 §. *Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana.* Pykälä kumottaisiin, koska vangin erillään pitämistä koskeva säännös on siirretty 11 §:ään.

15 §. *Kurinpitorangaistuksen määrääminen.* Pykälä kumottaisiin, koska kurinpitoasian käsittelyä säädettäisiin 10 §:ssä.

16 §. *Päätösvalta.* Pykälän 4 momenttia täsmennettäisiin siten, että turvallisuudesta vastaavalle virkamiehelle säädettäisiin toimivalta päättää kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta luvun 9 §:n 4 ja 5 momentissa säädetyn perustein.

18 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän otsikkoon lisättäisiin sana määräykset, koska pykälän 2 momentissa säädetään Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksenantotoimivallasta. Asetuksenantovaltuuden sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää järjestyksikkömuksen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn kirjaamisesta. Valtuus kattaisi myös selvittämisen aikaisen erillään pidon ja kurinpitörangaistuksen täytäntöönpanon kirjaamisen sisällöstä säätämisen.

16 luku **Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen**

7 §. *Päihdeettömyyden valvonta.* Pykälässä säädettäisiin vangin päihdeettömyyden valvonnasta kuten nykyisinkin. Säännöstä selkeytettäisiin nykyisestä.

Pykälän 1 momentin nojalla vanki voitaisiin velvoittaa suorittamaan puhalluskoe tai antamaan sylki- tai virtsanäyte tietyin edellytyksin. Momentin 1 kohdan nojalla koe tai näyte voitaisiin ottaa, jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen tai dopingaineen vaikutuksen alainen. Kohta soveltuisi tilanteisiin, joissa esimerkiksi vangin käytöksestä tehtyjen havaintojen perusteella on syytä epäillä hänen olevan päihtynyt. Päihdevalvonta edellyttäisi siten näissä tilanteissa epäilyä päihdeiden käytöstä. Kohta vastaisi voimassa olevan pykälän 1 momenttia.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin nykyistä 3 momenttia vastaavasti päihdevalvonnasta erilaisien lupien ja sijoitusten ehtona. Kuten nykyisinkään valvonta ei näissä tilanteissa edellyttäisi epäilyä päihdeiden käytöstä, vaan voitaisiin tehdä sen varmistamiseksi, että vanki noudattaa luvan tai sijoituksen ehtona olevaa päihdeettömyysvelvollisuutta. Momentin sanamuotoa selkeytettäisiin siten, että näyte voitaisiin ottaa joko silloin, kun selvitetään luvan tai sijoituksen edellytyksiä taikka silloin kun valvotaan päihdeettömyysvelvollisuuden noudattamista luvan tai sijoituksen aikana. Valvonta olisi siten mahdollista ennen luvan tai sijoituksen myöntämistä, jos sen edellytykseksi on säädetty päihdeettömyyteen sitoutuminen. Myönnetyn luvan tai sijoituksen aikana olisi mahdollista valvoa sitä, ettei vanki käytä päihdeitä. Valvonnan täytyisi olla ajallisesti sidoksissa myönnettyyn lupaan. Valvonta voisi tapahtua luvan tai sijoituksen aikana tai välittömästi sen päätyttyä.

Uutena asiana momenttiin lisättäisiin mahdollisuus päihdevalvontaan valvottuun koevapauteen sijoittamisen ehtona. Säännös mahdollistaisi sen, että valvotun koevapauden edellytyksiä selvitettäessä vanki voitaisiin velvoittaa päihdeettömyyden valvontaan. Näin voitaisiin jo ennen päätöksentekoa varmistua, että vanki sitoutuu päihdeettömyyteen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta määrätä vangilta otettavaksi verinäyte. Verinäyte voitaisiin ottaa kuten nykyisinkin, jos vanki kieltäytyy 1 momentissa tarkoitettujen näytteiden antamisesta. Momenttia täydennettäisiin mahdollisuudella ottaa verinäyte myös päihteettömyyden valvonnan turvaamiseksi tai luotettavan koetuloksen saamiseksi. Kyse olisi esimerkiksi tilanteista, joissa vangilta ei saada otettua virtsanäytettä tai näytteen luotettavuus on kyseenalainen esimerkiksi sen manipuloinnin vuoksi. Kynnys verinäytteen ottamiseen olisi näissäkin tilanteissa korkea ja ensisijaisesti tulisi pyrkiä ottamaan luotettava näyte 1 momentin nojalla. Tarvittaessa epäluotettavan näytteen sijasta voitaisiin esimerkiksi ottaa uusi virtsanäyte.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyistä 2 momenttia vastaavasti, ettei kokeita tarvitsisi ottaa, jos päihtymystila on ulkoisista merkeistä päätellen ilmeinen. Tällöin vangilla olisi kuitenkin oikeus vaatia kokeen ottamista. Ennen asiasta päättämistä, vangilta olisi tiedusteltava, vaatiiko hän kokeen ottamista.

9 §. Menettely ja päätösten kirjaaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että jos päihteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, päihdevalvontaa suorittavan virkamiehen tulee olla samaa sukupuolta vangin kanssa. Tällä hetkellä sukupuolta koskeva velvollisuus koskee vain henkilöntarkastusta suorittavaa virkamiestä ja henkilöntarkastuksen todistajaa. Henkilöntarkastuksesta poiketen päihdevalvonta tulisi kuten nykyisinkin suorittaa ilman todistajaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti henkilönkatsastuksen suorittamisesta.

Pykälän 3 momentista poistettaisiin maininta henkilönkatsastusta ja erityistarkastusta koskevan päätöksen tekemisestä kirjallisesti. Velvollisuudesta kirjata henkilönkatsastus ja erityistarkastus säädettäisiin 4 momentissa.

Momentin säännöstä toimenpiteen perusteiden ilmoittamisesta täsmennettäisiin. Velvollisuus ilmoittaa vangille toimenpiteen peruste säädettäisiin koskemaan henkilöntarkastusta, erityistarkastusta, henkilönkatsastusta ja päihteettömyyden valvontaa. Toimenpiteen suorittamisen yhteydessä vangille olisi ilmoitettava, millä perusteella toimenpide tehdään. Ilmoittaminen olisi tehtävä jo ennen toimenpidettä, jos se olisi vangin tilan ja muiden olosuhteiden puolesta mahdollista. Ilmoittaminen voisi tapahtua suullisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin luvun nojalla suoritettavien toimenpiteiden kirjaamisesta. Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, henkilöntarkastus, päihteettömyyden valvonta, erityistarkastus ja henkilönkatsastus olisi kirjattava. Luvun 11 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset kirjausten sisällöstä. Turvatarkastukset jäisivät kokonaisuudessaan niin 3 momentissa säädetyn tarkastuksen perusteen ilmoittamisvelvollisuuden kuin 4 momentissa säädetyn kirjaamisvelvollisuudenkin ulkopuolelle. Turvatarkastukset ovat luonteeltaan rutiiniluonteisia toimenpiteitä, joissa henkilö esimerkiksi kulkee metallinpaljastimen läpi. Ei olisi käytännössä tarkoituksenmukaista, että turvatarkastuksista tehtäisiin kirjauksia. Selvyiden vuoksi laista poistettaisiin myös maininta kuljetuksen aikaisen turvatarkastuksen kirjaamisesta Rikosseuraamuslaitoksen vahvistamalle lomakkeelle.

9 a §. Päihteettömyyden valvonnan toteuttaminen. Lukuun lisättäisiin uusi 9 a §, jossa säädettäisiin menettelystä erityisesti päihteettömyyden valvonnan toteuttamisessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päihteettömyyden valvonnassa käytettävistä tiloista. Tilojen pitäisi olla näytteenottoon soveltuvia. Näytteenoton valvonta pitäisi voida toteuttaa tiloissa asianmukaisesti ja sekä valvonnan että tilojen tulisi olla sellaiset, että vangin yksityisyydensuoja

toteutuu. Tällä tarkoitettaisiin sitä, ettei näytteenotossa puututa vangin yksityisyydensuojaan enempää kuin on välttämätöntä luotettavan näytteen saamiseksi.

Laillisuusvalvontakäytännössä on useissa yhteyksissä tuotu esille asianmukaisia käytäntöjä yksityisyydensuojan turvaamiseksi näytteenotossa. Esimerkiksi vaatteiden riisumisen tulisi rajoitua vain välttämättömään. Näytteenantoa tulisi myös lähtökohtaisesti valvoa vain yhden virkamiehen.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi luvun 11 §:n nojalla antaa tarkempia määräyksiä näytteenottomenettelystä.

Lisäksi momentissa säädettäisiin siitä, että verinäytteen oton tulisi tapahtua tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä ja näytteen saisi ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin näytteenoton ja näytteen käsittelyn luotettavuuden turvaamisesta. Näytteenotossa tulisi varmistaa, etteivät eri testattavien näytteet voi sekoittua, näytteen ei voi joutua epäpuhtauksia ja ettei näytettä voi väärentää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sylki-, virtsa- ja verinäytteen tutkimisesta ja varmistamisesta. Verinäytteet olisi aina lähetettävä tutkittavaksi asianmukaiseen laboratorioon. Myös sylki- ja virtsanäytteistä otettavien pikatestien tulos olisi lähetettävä varmistettavaksi laboratorioon. Varmistettavaksi voitaisiin lähettää sekä positiivinen pikatestin tulos että negatiivinen tulos, jos vangin päihitteettömydestä ei voitaisi sen perusteella riittävästi varmistua. Esimerkiksi kurinpitorangeistus voitaisiin määrätä tai vangin pysyvään siirtoon avolaitoksesta suljettuun vankilaan voitaisiin ryhtyä vasta sitten, kun testin tulos olisi varmistettu.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että näytteen tutkimisen ja varmistamisen tulisi tapahtua huumausainetestien tekemiselle asetetut laatuvaatimukset täyttävässä laboratoriossa.

10 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että muusta päihdevalvonnasta poiketen 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta päättäisi vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että erityistarkastuksesta voisi päättää turvallisuudesta vastaava virkamies ilman vankilan johtajan määräystä.

11 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Nykyisessä 9 §:n 4 momentissa oleva asetuksenantovaltuus siirrettäisiin uuden 11 §:n 1 momentiksi. Momentin nojalla luvussa tarkoitetuista toimenpiteistä tehtävistä kirjauksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi antaa tarkemmat määräykset päihitteettömyyden valvontaan liittyvistä menettelytavoista. Määräyksellä voitaisiin täsmentää 7, 9 ja 9 a §:n menettelysäännöksiä.

17 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

6 §. Kiinniottaminen ja säilöissäpito. Pykälän 3 momentista poistettaisiin maininta säilöissäpitoa koskevan päätöksen tekemisestä kirjallisesti. Säilöissäpidon kirjaamisesta säädettäisiin 7 §:ssä.

7 §. Menettely ja päätösten kirjaaminen. Pykälän 3 momenttia täydennettäisiin velvollisuudella kirjata paitsi tapaajan henkilöntarkastus myös alueelta poistaminen, kiinniottaminen ja säilösäpito. Tarkemmat säännökset kirjattavista asioista annettaisiin luvun 9 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella.

8 §. Päätösvalta. Pykälää muutettaisiin siten, että turvatarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäämisestä voisi päättää myös vankien ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies ilman kiireellisyysvaatimusta.

9 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän kieliasua muutettaisiin vastaamaan 7 §:ään tehtyjä muutoksia.

18 luku Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

6 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta hätävarjeluun. Virkamiehellä olisi virantoimituksessa oikeus rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun hätävarjeluun. Käytännössä hankaliksi ovat osoittautuneet tilanteet, joissa voimankäyttöperuste ja rikosoikeudellinen hätävarjeluoikeus ovat limittyneet siten, että on vaikea osoittaa, kummasta tarkkaan ottaen on kyse. Hätävarjelutilanteina voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteet, joissa vanki ennalta arvaamatta kohdistaa väkivaltaa virkamieheen. Tällaisissakin tilanteissa olisi jatkossa selvää, että virkamiehen toimintaan sovelletaan rikoslain hätävarjelusäännöksiä.

Virkamies toimii hätävarjelutilanteissakin virkavastuulla ja arvioinnissa otettaisiin huomioon hänen koulutuksensa ja kokemuksensa. Sääntely tarkoittaisi sitä, ettei virkamiestä arvioitaisi siviilihenkilönä hätävarjelutilanteessa. Virkavastuulla toimivalla virkamiehellä olisi siten voimakeinojen käytön oikeutusta hätävarjelutilanteessa arvioitaessa korkeammat vaatimukset kuin tavallisella kansalaisella.

Pykälän nykyinen 3 momentti siirrettäisiin 4 momentiksi.

Pykälän nykyinen 4 momentti siirrettäisiin 5 momentiksi. Säännöstä täsmennettäisiin viittauksella rikoslain 4 luvun 4 ja 7 §:n hätävarjelun liioittelua koskeviin säännöksiin.

6 a §. Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen. Lakiin ehdotetaan uutta säännöstä, jossa säädettäisiin varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja voimakeinojen käytöstä varoittamisesta. Voimassa oleva laki ei sisällä tällaisia säännöksiä. Pykälä vastaisi poliisilain 2 luvun 18 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin varautumisesta voimakeinojen käyttöön. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tulisi virkatoimissaan ottaa asianmukaisella tavalla huomioon virkatehtävään liittyvä mahdollisuus voimakeinojen käyttöön. Jos virkatehtävän suorittamisen voidaan ennakoida edellyttävän voimankäyttöä, tulisi jo ennakolta varustautua sopivalla tavalla huomioiden muun muassa vastarinnan voimakkuus ja sen taltuttamiseksi tarvittavat voimakeinot. Voimakeinojen käyttöön varauduttaessa tulisi aina myös huomioida vankeuslain 1 luvun 5 ja 6 §:n säännökset vankien kohtelusta ja toimivaltuuksien käytöstä. Virkamiehen tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitää säilytysvarmuutta, säilytysjärjestyistä ja turvallisuutta sekä turvata vankeusrangaistuksen tarkoituksen toteutuminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimakeinojen käytöstä varoittamisesta. Säännöksen nojalla voimakeinojen kohteeksi joutuvaa henkilöä olisi mahdollisuuksien mukaan varoitettava

voimakeinojen käytöstä ennen voimankäyttöä. Varoittaminen voisi tapahtua esimerkiksi suullisesti ennen voimakeinojen käyttöön ryhtymistä. Varoittamiseen ei kuitenkaan olisi velvollisuutta, jos voimankäyttötilanne tulee yllättäen tai varoittaminen ei ole muuten tarkoituksenmukaista esimerkiksi vangin sekavan tilan vuoksi.

6 b §. *Ampuma-aseen käyttö.* Lakiin lisättäisiin uusi säännös ampuma-aseen käytöstä. Säännös vastaisi poliisilain 2 luvun 19 §:ää. Säännöksellä nostettaisiin ampuma-aseen käytön kynnystä nykyisestä, koska tällä hetkellä ampuma-asetta voi käyttää vankeuslain nojalla samoin edellytyksin kuin muitakin voimakeinoja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joilla ampuma-asetta saa käyttää. Ampuma-aseen käyttö olisi voimankäyttöä, joten ampuma-asetta käytettäessä tulisi ottaa huomioon 6 §:ssä ja 6 a §:ssä voimakeinojen käytöstä säädetty. Tämän lisäksi uudessa pykälässä säädettäisiin lisäedellytyksiä ampuma-aseen käytölle. Käytännössä jo nykyisinkin ampuma-aseen käyttökynnys on huomattavasti korkeampi kuin muiden voimakeinojen.

Momentin mukaan ampuma-asetta saisi käyttää vain kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voitaisiin lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

Ampuma-aseen käyttö olisi aina viimesijainen keino. Ampuma-aseen käyttö voisi esimerkiksi olla oikeutettua, jos vanki on aseistautunut ja uhkaa välittömästi toisen henkilön henkeä, eikä toimintaa ole mahdollista pysäyttää muuten kuin ampuma-asetta käyttämällä.

Ampuma-aseen käyttöön on otettu kantaa myös lukuisissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisuissa. Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuissaan esille nostamalla seikoilla olisi merkitystä päätettäessä ampuma-aseen käytöstä. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklaan (oikeus elämään) liittyvässä ratkaisukäytännössään EIT on muun muassa todennut, ettei ampuma-aseen käyttöä pidätyksen toimittamiseksi voida pitää oikeutettuna silloin, kun tiedetään, että henkilöstä tai hänen käyttäytymisestään ei aiheudu vaaraa hengelle tai terveydelle eikä ollut syytä epäillä hänen syyllistyneen väkivaltarikokseen (Tzekov v. Bulgaria, EIT 23.2.2006). Suomea koskevasta EIT:n ratkaisusta (Huohvanainen v. Suomi, EIT 13.3.2007) ilmenee, että voimankäyttö Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan 2 kappaleessa mainituissa tarkoituksissa (esimerkiksi henkilön puolustamiseksi laittomalta väkivallalta) saattoi olla oikeutettua silloin, kun se perustuu vilpittömään käsitykseen, jota voidaan pätevin syin pitää tapahtuma-aikaan oikeana, vaikka se sittemmin osoittautuukin virheelliseksi. Ratkaisun perusteella huomioon otettavia seikkoja ovat erityisesti tapahtumaolosuhteet, tilanteen kehittyminen sekä operaation suunnittelu ja valvonta siten, että asianmukaisella tavalla varmistaudutaan hengenvaaran minimoinnista ja siihen liittyen toimenpiteiden valinnasta.

Aseenkäytön asianmukaisuutta arvioitaessa on merkitystä antautumiskehotuksilla ja varoituksilla aseenkäytöstä sekä sillä, onko viranomaista kohti ammuttu ensin (Kasa v. Turkki, EIT 20.5.2008).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan. Ampuma-aseen käyttöä olisivat käytöstä varoittaminen, ampuma-aseella uhkaaminen ja laukauksen ampuminen. Sen sijaan ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät vielä olisi ampuma-aseen käyttöä.

7 §. Menettelysäännökset. Pykälän 1 momentista poistettaisiin säännökset kirjallisista päätöksistä ja vangin kuulemisesta. Vangin kuulemisessa ja päätösten tekemisessä sovellettaisiin hallintolain säännöksiä.

Lisäksi momenttia täsmennettäisiin siltä osin, että luvun nojalla sitomisesta olisi ilmoitettava vangille vastaavasti kuin 16 luvussakin tarkoitetuista toimenpiteistä ilmoittamisesta säädetään 16 luvun 9 §:ssä. Tarkkailusta, eristämistarkkailusta ja erillään pitamisestä tehdään hallintopäätös, joka annetaan vangille tiedoksi. Tästä syystä näistä turvaamistoimenpiteistä ei säädettäisiin erikseen velvollisuudesta ilmoittaa toimenpiteen peruste vangille.

Pykälän 2 momentin nojalla luvussa tarkoitettut toimenpiteet ja niiden täytäntöönpano olisi kirjattava. Luvun 9 §:n nojalla tarkemmat säännökset kirjausten sisällöstä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

8 §. Päätösvalta. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin ampuma-aseen käytöstä päättämisestä. Ampuma-aseen käytöstä päättäisi ensisijaisesti turvallisuudesta vastaava virkamies. Ampuma-asetta käytävä ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies taikka valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies voisi kuitenkin itse päättää ampuma-aseen käytöstä, jos tilanne ei siedä viivytystä. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos ampuma-aseen käyttöä edellyttävä tilanne on sellainen, että vakavaa vaaraa terveydelle aiheuttavan toiminnan pysäyttäminen edellyttää välitöntä päätöstä ampuma-aseen käytöstä.

9 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentin sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että sitomisen ja voimankäyttövälineiden käytön kirjaamisesta voitaisiin antaa tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

19 luku Ilmoitukset ja tiedon antaminen

11 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentin loppuosaa muutettaisiin siten, että luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon antamisesta päättäisi täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies.

20 luku **Muutoksenhaku**

1 §. Muutoksenhakukelpoiset päätökset. Pykälän 1 momentin 2, 8 ja 14 kohtaa muutettaisiin.

Momentin 2 kohdasta poistettaisiin muutoksenhakuoikeus sakon maksuajan myöntämistä koskevaan päätökseen, koska tällaisia päätöksiä ei enää tehtäisi.

Momentin 8 kohdassa säädetään muutoksenhakuoikeudesta vankeuslain 8 luvun 6 ja 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin lupiin ja lupien peruuttamiseen luvun 11 §:n nojalla. Kohdan kieliasua täsmennettäisiin viittaamaan vain 8 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen lupien peruuttamiseen. Pykälän 3 momentissa tarkoitettujen lupien ja niiden peruuttamisen muutoksenhakukiellosta säädetään 2 §:ssä.

Momentin 14 kohtaan lisättäisiin muutoksenhakuoikeus myös kurinpitorangaistuksena annettavaan huomautukseen 15 luvun 4 §:ään esitettävän muutoksen mukaisesti. Lisäksi säädettäisiin muutoksenhakuoikeus päätökseen, joka koskee erillään pitoa kurinpitoasian selvittämisen aikana.

2 §. Muutoksenhakukielto. Pykälän 1 momentin 4-6 kohtia muutettaisiin.

Momentin 4 kohtaan lisättäisiin muutoksenhakukielto 6 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin väliaikaista siirtoa avolaitoksesta suljettuun vankilaan koskeviin päätöksiin. Säännös vastaisi esimerkiksi nykyistä lyhytaikaisia siirtoja koskevaa muutoksenhakukieltoa.

Momentin 5 kohtaan lisättäisiin muutoksenhakukieltoon päätös, joka koskee päätöstä omien vaatteiden käytön rajoittamisesta työturvallisuuden vuoksi. Omien vaatteiden käytön rajoittamista koko vankilassa tai sen osastolla koskeva päätös on sen säädetty muutoksenhakukieltoon, koska päätöstä ei tehdä yksittäiseen vankiin kohdistuen. Omien vaatteiden käytön rajoittaminen työturvallisuuden vaatimista syistä ei myöskään kohdistuisi yksittäiseen vankiin, joten siihen ei voisi hakea muutosta.

Momentin 6 kohtaan lisättäisiin muutoksenhakukielto päätökseen, joka koskee 8 luvun 9 §:n 3 momentin nojalla myönnetyn luvan peruuttamista kyseisen luvun 11 §:n nojalla.

7.3 Tutkintavankeuslaki

1 luku–15 luku

Tutkintavankeuslain 1 luvun 1, 5 ja 6 §, 2 luvun 2 §:n 5 momentti ja 4 §, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §, 8 luvun 8 ja 9 §, 10 luvun 4, 9, 10-16 ja 18 §, 11 luvun 7, 9, 9 a, 10 ja 11 §, 12 luvun 6–9 §, 13 luvun 6, 6 a ja 6 b sekä 7–9 § sekä 15 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta muutetaan vastaavasti kuin vankeuslain saman sisältöiset säännökset.

3 luku **Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen**

3 §. Vaatetus. Tutkintavangin vaatetusta koskeva säännös uudistettaisiin pääosin vankeuslain 7 luvun 2 §:ää vastaavaksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin tutkintavangin oikeudesta käyttää omia vaatteitaan. Koska tutkintavankeja ei voida sijoittaa avolaitokseen, vankeuslain 7 luvun 2 §:n 1 momenttia vastaavaa säännöstä omien vaatteiden käytöstä avolaitoksessa ei säädettäisi.

Tutkintavankeja koskevasta syyttömyysolettamasta johtuen tutkintavankeuslaissa ei säädettäisi vankeuslakia vastaavasti mahdollisuudesta rajoittaa tutkintavankien omien vaatteiden käyttöä yleisesti aluejohtajan päätöksellä. Tutkintavangeilla olisi siten aina oikeus käyttää omia vaatteitaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vankeuslain 7 luvun 2 §:n 3 momenttia vastaavasti oman vaatteen haltuun antamisen eväämisestä. Kyse olisi tässä yksittäisen vaatekappaleen haltuun antamisesta. Vaatteen antaminen haltuun voitaisiin evätä kuten vankeuslainkin nojalla, jos vaatteesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai jos vaatteen käyttäminen voi vaikeuttaa vangin tunnistamista. Säännöstä sovellettaisiin samoin kuin vankeuslain vastaavaa säännöstä.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädettäisiin vankeuslain 7 luvun 2 §:n 4 ja 5 momenttia vastaavat säännökset omien vaatteiden käytön rajoittamisesta työturvallisuuden vuoksi ja asianmukaisen vaatetuksen antamisesta tutkintavangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta.

3 a §. Vaatteiden huolto. Lukuun lisättäisiin uusi 3 a §. Pykälässä säädettäisiin vankeuslain 7 luvun 3 §:ää vastaavasti tutkintavangin velvollisuudesta huolehtia omien vaatteidensa huollosta ja mahdollisuudesta vaatteiden pesuun.

3 b §. Puhtaanapito. Lukuun lisättäisiin uusi 3 b §. Pykälässä säädettäisiin vankeuslain 7 luvun 4 §:ää vastaavasti tutkintavangin velvollisuudesta huolehtia asuinhuoneensa ja oleskelutilojen siivouksesta.

9 §. Päätösvalta. Pykälässä säädetään päätösvalta tutkintavangin perushuoltoon ja siirtämiseen liittyvissä asioissa. Päätöstoimivalta perusuokavaliosta poikkeamisesta, ulkoilun epäami-sestä sekä vangin päästämistä vankilan ulkopuolelle kuultavaksi on tutkintavankeuslaissa sää-detty korkeammalle tasolle kuin vankeuslaissa. Sääntely yhtenäistettäisiin vastaamaan vankeus-lain päätösvaltatasaaja.

7.4 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta

1 §. Soveltamisala. Pykälän uudeksi 5 momentiksi lisättäisiin vankeuslakia vastaavasti viittaus-säännös hallintolain soveltamiseen.

5 §. Tuomitun yleiset velvollisuudet. Pykälässä säädetään tuomitun yleisistä velvollisuuksista vastaavasti kuin 21 §:ssäkin. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska sen sisältö on päällekkäi-nen 21 §:n kanssa.

14 §. Täytäntöönpanoon ryhtyminen. Pykälässä säädettäisiin tuomitun yhdyskuntaseuraamuk-sen täytäntöönpanoon ryhtymisestä.

Pykälän 1 momenttiin siirrettäisiin nykyisin 81 §:ssä oleva säännös tuomioistuimen velvolli-suudesta ilmoittaa tuomitsemastaan yhdyskuntaseuraamuksesta Rikosseuraamuslaitokselle. Il-moitus olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä merkitsemällä tiedot oikeushallinnon valtakun-nalliseen tietojärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten viivytyksettömästä täytäntöönpa-nosta. Momentin nojalla täytäntöönpano olisi aloitettava ja seuraamus pantava täytäntöön ilman aiheetonta viivytystä. Täytäntöönpanoon olisi ryhdyttävä, kun tuomio saa lainvoiman tai on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Täytäntöönpanoon ei voitaisi enää ryhtyä tuomitun suostumuksellakaan, jos tuomio ei ole lainvoimainen tai muuten täytäntöönpanokel-poinen.

Sääntely jättäisi Rikosseuraamuslaitokselle aiempaa enemmän harkintavaltaa sekä täytäntöön-panon aloittamisessa että täytäntöönpanon kestossa, koska nykyisistä ehdottomista vuoden ja kolmen kuukauden ja vuoden ja kuuden kuukauden määräajoista luovuttaisiin. Edelleen voitai-siin pitää pääsääntönä, että yhdyskuntaseuraamukset pyrittäisiin suorittamaan vuoden ja kolmen kuukauden kuluessa täytäntöönpanoon ryhtymisestä. Lainmuutoksilla ei myöskään muutettaisi käytäntöjä siitä, millaisella aikataululla esimerkiksi yhdyskuntapalvelun työvelvoitetunnit suoritetaan.

Rikosseuraamuslaitos voisi kuitenkin nykyistä joustavammin ottaa huomioon tuomitun yksilöl-liset olosuhteet täytäntöönpanon aikataulua suunniteltaessa. Jo täytäntöönpanoa aloitettaessa olisi mahdollista huomioida lykkäysperusteita, joilla olisi vaikutusta täytäntöönpanon aloitta-miseen. Sääntely vastaisi tältä osin vankeuslain 2 lukua ja sen soveltamiskäytäntöä.

Koska täytäntöönpanolla ei enää olisi enimmäisaikaa, täytäntöönpanon kesto koskevia kysy-myksiä ei enää vietäisi tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaan kesto olisi Rikosseuraamuslaitoksen harkinnassa. Tästä huolimatta täytäntöönpanon tulisi edetä ilman aiheetonta viivytystä. Rikos-seuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että täytäntöönpano etenee laaditun rangaistusajan

suunnitelman ja siihen sisältyvän aikataulun mukaisesti. Yksittäisessä tapauksessa suunnitelmasta voitaisiin poiketa tilapäisesti 23 §:n nojalla. Edelleen olisi myös mahdollista keskeyttää täytäntöönpano 16 §:n nojalla.

Täytäntöönpanon enimmäisaika määräytyisi jatkossa rikoslain 8 luvussa säädettyjen raukeamisaikojen mukaan. Täytäntöönpanossa tulisi huolehtia siitä, etteivät rangaistukset pääse raukeamaan.

Pykälän 3 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen olisi määrättävä tuomitulle täytäntöönpanon alkamisajankohta. Kunkin yhdyskuntaseuraamuksen alkamisajankohdan määräytymisen perusteista säädetään 15 §:ssä. Alkamisajankohdan määrittämisestä tehtäisiin päätös.

15 §. *Rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohta.* Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin kunkin yhdyskuntaseuraamuksen suorittaminen alkaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhdyskuntapalvelun, nuorisorangaistuksen ja valvontarangaistuksen alkamisajankohdasta. Yhdyskuntapalvelun ja nuorisorangaistuksen alkamisajankohta määräytyisi pitkälti nykyistä vastaavasti. Alkamisajankohta voisi olla täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen, työpalvelupäivä tai muuhun toimintaan osallistumisen päivä taikka päivä, jolloin käynnistyy muu yhdyskuntaseuraamuksen mukainen valvonta. Alkamisajankohta voisi säännöksen nojalla olla aikaisintaan tuomitun ja valvojan ensimmäinen tapaaminen, jossa täsmennetty rangaistusajan suunnitelma laadittaisiin.

Lisäksi momentissa viitattaisiin valvontarangaistuksen alkamisajankohdan määräytymiseen lain 47 §:n nojalla. Kyseisen pykälän mukaan valvontarangaistus alkaa päivänä, jona valvontalaitteet on asennettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan täytäntöönpanon alkamisajankohdasta. Valvonta alkaisi kuten yhdyskuntapalvelussa ja nuorisorangaistuksessakin täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman mukaisesta ensimmäisestä valvontatapaamisesta. Kuten edellä on todettu, täsmennetty rangaistusajan suunnitelma voitaisiin laatia tässä tapaamisessa. Valvonnan täytäntöönpano ei siten enää alkaisi automaattisesti tuomion tultua lainvoimaiseksi, vaan vasta tuomitun ja valvojan tapaamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavasti siitä, että ehdonalaisten vapauden valvonta alkaa päivänä, jolloin ehdonalaisten vapautteen päästetty vapautuu vankilasta.

16 §. *Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys.* Pykälässä säädettäisiin täytäntöönpanon lykkäämisestä ja keskeyttämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lykkäyksen tai keskeytyksen edellytyksistä. Lykkäys ja keskeyttämismahdollisuus laajennettaisiin koskemaan myös ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrättyä valvontaa. Lykkäys ja keskeyttämismahdollisuus voisi tulla esille myös valvonnan osalta, koska ehdotetun 15 §:n nojalla valvonta ei enää alkaisi kulua välittömästi tuomioistuinten lainvoimaisesta tuomiosta.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin lykkäyksestä tai keskeytyksestä tuomitun vakavan sairauden tai vamman vuoksi. Sairauden tai vamman tulisi olla sellainen, että täytäntöönpano vaarantaisi tuomitun hoidon.

Käytännössä tuomitun sairaudet tulisi jo ottaa huomioon seuraamusselvitystä tehtäessä ja lähtökohtaisesti tuomitulle voitaisiin tällöin asettaa sellaiset velvollisuudet, joista hän suoriutuisi sairaudestaan huolimatta. On kuitenkin mahdollista, että sairaus pahenee tai tuomitulle tulee uusi vakava sairaus tai vamma seuraamusselvityksen laatimisen jälkeen tai täytäntöönpanon aikana. Näissä tilanteissa täytäntöönpanoa voitaisiin lykätä tai se voitaisiin keskeyttää. Sairauden tai vamman tulisi kuitenkin olla sellainen, ettei täytäntöönpanoa voitaisi jatkaa edes muuttamalla rangaistusajan suunnitelmaa 18 §:n nojalla. Jos täytäntöönpanoa voitaisiin sairaudesta huolimatta jatkaa esimerkiksi muuttamalla tuomitun toimintavelvollisuuden sisältöä tai pidentämällä täytäntöönpanoaikaa, täytäntöönpanoa tulisi ensi sijassa pyrkiä jatkamaan. Lykkäys tai keskeytys sairauden perusteella olisi siten poikkeuksellista.

Jos tuomitun sairaus olisi lyhytaikainen, sovellettaisiin tarvittaessa 23 §:ssä säädettyä mahdollisuutta poiketa tilapäisesti rangaistusajan suunnitelmasta.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin muista syistä, joiden nojalla täytäntöönpano voitaisiin lykätä tai keskeyttää. Voimassa olevaa lakia vastaavasti lykkäys tai keskeytys olisi mahdollinen tuomitun päihdekuntoutukseen osallistumisesta, varusmiespalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisesta, lapsen hoitamisesta sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetun äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempain-rahakauden aikana tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä.

Momentin 3 kohdan nojalla lykkäys tai keskeytys olisi nykyistä sääntelyä vastaavasti mahdollinen, jos tuomitun olosuhteiden muutos edellyttää täytäntöönpanoon kuuluvan toimintavelvollisuuden tai määrätystä paikassa pysymisvelvoitteen uudelleen järjestämistä.

Momentin 4 kohdan nojalla lykkäys tai keskeytys olisi nykyistä sääntelyä vastaavasti mahdollinen, jos yhdyskuntaseuraamuksen suorittamiselle on ehdottoman vankeusrangaistuksen tai muun yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisesta taikka tutkintavankeuden toimeenpanosta johtuva este.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lykkäyksen tai keskeytyksen kestosta. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa sairaustapauksissa lykkäys tai keskeytys voisi kestää niin kauan kuin sairaus tai vamma muodostaa esteen täytäntöönpanolle. Sääntely vastaisi tältä osin vankeuslain 2 luvun 3 §:ää vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä terveydellisistä syistä. Myös yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa voitaisiin näissä tilanteissa lykätä siihen asti, kun sairaudesta johtuva este on poistunut.

Muissa 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa lykkäykset ja keskeytykset voisivat kestää yhteensä enintään vuoden tuomitulle määrätystä rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohdasta. Enimmäisaika laskettaisiin nykyisestä poiketen tuomitulle 15 §:n nojalla määrätystä rangaistuksen suorittamisen alkamisajasta alkaen. Nykyisin enimmäisaika on laskettu tuomion täytäntöönpanokelpoisuudesta. Kuten edellä on todettu, muutos yhtenäistäisi käytäntöjä suhteessa vankeuslaissa lykkäyksestä säädettyyn. Lykkäyksiä tai keskeytyksiä voitaisiin edelleen myöntää useampia enimmäisajan puitteissa.

Olosuhteiden muutostilanteissa lykkäys tai keskeytys voi nykyisin kestää enintään kuukauden. Tästä erityissäännöksestä luovuttaisiin. Edelleen olisi pyrittävä tekemään olosuhteiden muutoksesta johtuvat muutokset rangaistusajan suunnitelmaan ilman aiheetonta viivytystä.

Nykyisin alle 21-vuotiaille tuomitun yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan lykätä tai keskeyttää, jos tuomittua ei tavoiteta tai hänen olinpaikkaansa ei saada selville. Tästä mahdollisuudesta luovuttaisiin. Viime kädessä näissäkin

tilanteissa asia olisi käsiteltävä velvollisuuksien rikkomista koskevassa menettelyssä. Velvollisuuksien rikkomista selvittäessä täytäntöönpano on myös mahdollista keskeyttää selvittämisen edellyttämäksi ajaksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyisiä säännöksiä vastaavasti, että rangaistusaika ei kulu lykkäyksen tai keskeytyksen aikana.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyisiä säännöksiä vastaavasti, että Rikosseuraamuslaitoksen on peruutettava täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys, jos ilmenee, että lykkäyksen tai keskeytyksen edellytykset eivät enää ole olemassa.

17 §. Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma. Pykälässä säädettäisiin täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman sisällöstä. Pykälän nojalla Rikosseuraamuslaitoksen olisi laadittava yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten täsmennetty rangaistusajan suunnitelma kuten nykyisin. Valvontarangaistuksen täsmennetyn suunnitelman sisällöstä säädetään lisäksi 46 §:ssä.

Suunnitelman sisällöstä säädetään lain 11 §:ssä, jossa mainitut seikat on tuomitun osalta käsitelty seuraamusselvityksen liitteeksi laaditussa rangaistusajan suunnitelmassa. Täsmennetyssä rangaistusajan suunnitelmassa näitä tietoja tarkennettaisiin rangaistuksen täytäntöönpanon edellyttämällä tavalla. Lain 20 §:n nojalla tarkemmat säännökset suunnitelman sisällöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Nykyisessä laissa oleva yksityiskohtainen luettelo suunnitelman sisällöstä siirrettäisiin valtioneuvoston asetukseen. Tämä vastaisi sääntelyteknisesti vankeuslain rangaistusajan suunnitelmaa koskevia säännöksiä.

Laissa säädettäisiin kuitenkin edelleen velvollisuudesta sisällyttää täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan täytäntöönpanon alkamis- ja päättymisajankohdat sekä nykyistä vastaavasti täytäntöönpanon yksityiskohtainen aikataulu. Näistä seikoista ei ole säädetty lain 11 §:ssä, joten säännökset ehdotetaan otettavaksi 17 §:ään.

Täsmennetyn suunnitelman tulisi siten sisältää täytäntöönpanon suunniteltu aikataulu. Aikataulussa tulisi mainita 15 §:n nojalla määrätty täytäntöönpanon alkamisajankohta. Kunkin seuraamuksen osalta aikataulu sisältäisi seuraamukseen sisältyvien velvollisuuksien aikataulu täytäntöönpanon ajalle. Yhdyskuntapalvelun työ työvelvollisuustuntien jaksottuminen täytäntöönpanoajalle, ehdollisen vankeuden valvonnan 60 §:n 2 ja 3 momentissa, nuorisorangaistuksen 64 §:n 2 momentissa ja ehdonalaisen vapauden 71 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tapaamisten ja tilaisuuksien ajankohdat täytäntöönpanoajalle sekä valvontarangaistuksen toimintavelvollisuusajankohdat täytäntöönpanoajalle tulisi ajoittaa täsmennetyssä rangaistusajan suunnitelmassa. Aikataulun tai valvontarangaistuksen rangaistusaikapäätöksen perusteella suunnitelmaan määriteltäisiin myös ajankohta, jolloin täytäntöönpano päättyisi.

Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma olisi jatkossa muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös, joka sisältäisi tuomitun täsmälliset velvollisuudet täytäntöönpanon aikana. Suunnitelmassa tulisi erityisesti määritellä tuomitun mahdollisen asunnossa pysymisvelvollisuuden sisältö, toimintavelvollisuuksien sisältö ja aikataulu sekä valvontatapaamisten määrä ja kesto sekä aikataulu, jolla velvollisuuksien mukaiset tilaisuudet toteutetaan täytäntöönpanon aikana.

Aikataulun tulisi olla riittävän täsmällinen koko rangaistusajan kulun hahmottamiseksi. Suunnitelmassa määritellyn aikataulun lisäksi voitaisiin tuomitun kanssa laatia yksityiskohtaisempi viikko-ohjelma, joka voitaisiin myös kirjata tietojärjestelmään.

Jos tuomitun velvollisuuksiin tai aikatauluun on tehtävä muutoksia, muutettaisiin rangaistusajan suunnitelmaa ja tehtäisiin uusi hallintopäätös. Yksittäisissä suunnitelmasta poikkeamisissa sovellettaisiin 23 §:ää. Tällöin olisi kyse tilanteista, joissa esimerkiksi sairastumisen vuoksi yksittäinen työpalvelutilaisuus jäisi suorittamatta.

18 §. Täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman laatiminen. Pykälässä säädettäisiin täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman laatimisesta. Pykälän 1 momentin mukaan suunnitelma laadittaisiin yhteistyössä tuomitun kanssa.

Pykälän 2 momentissa olisi nykyistä 15 §:ää vastaava säännös suunnitelman muuttamisesta olosuhteiden muuttumisen vuoksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin suunnitelman käymisestä läpi tuomitun kanssa. Säännös olisi nykyistä joustavampi, koska enää ei edellytettäisi suunnitelman tiedoksi antamista tuomittulle henkilökohtaisesti. Tiedoksiannossa noudatettaisiin jatkossa hallintolain säännöksiä. Suunnitelma olisi kuitenkin edelleen käytävä tuomitun kanssa läpi. Usein tämä voisi tapahtua henkilökohtaisesti, jos suunnitelma on laadittu tuomitun ollessa läsnä. Uusi säännös mahdollistaisi kuitenkin suunnitelman läpi käymisen myös esimerkiksi puhelimitse tai sähköisin viestintäyhteyksien kuten videoneuvottelun välityksellä.

19 §. Rangaistusaikojen ja määräaikojen laskeminen. Pykälän nykyinen säännös suoritusajan pidentämisestä kumottaisiin, koska täytäntöönpanon enimmäisajoista luovuttaisiin.

Pykälään lisättäisiin säännös rangaistusaikojen ja määräaikojen laskemisesta. Laissa tarkoitettuja rangaistusaikoja olisi valvontarangaistuksen rangaistusaika ja ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan kesto. Muita määräaikoja olisivat lykkäysten ja keskeyttämisten enimmäisajat.

Pykälän nojalla rangaistusaikojen ja määräaikojen laskennassa sovellettaisiin jatkossa vankeuslakia vastaavasti päivien mukaista laskentaa. Vuosi olisi 365 päivää ja kuukausi 30 päivää.

20 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 2 ja 4 kohdan nykyiset asetuksenantovaltuudet kumottaisiin. Lainvoimaa vailla olevia tuomioita ei enää olisi mahdollista panna täytäntöön, joten tällaisen tuomion täytäntöönpanosta ei tarvitsisi säätää asetuksessa. Myöskään täytäntöönpanoon ryhtymisen tai lykkäys- ja keskeytysasioiden käsittelyn kirjaamisesta ei erikseen tarvitsisi säätää valtioneuvoston asetuksessa. Hallintoasian käsittelytiedot kirjataan tietojärjestelmään ilman erillistä säännöstäkin.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin edelleen asetuksenantovaltuudesta koskien täytäntöönpanon aloittamista. Asetuksella voitaisiin siten määritellä tarkemmin esimerkiksi tuomion täytäntöönpanokelpoisuuden selvittämisestä Rikosseuraamuslaitoksessa.

Pykälän 2 kohdan nojalla asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimismenettelystä.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin nykyistä vastaavasti toimintavelvollisuuden sisällöksi hyväksyttävästä toiminnasta.

22 §. Päihteettömyyden valvonta. Pykälässä säädettäisiin päihteettömyyden valvonnasta yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa. Kaikkien yhdyskuntaseuraamusten päihteettömyysvelvollisuuden valvonnassa voitaisiin ottaa niin puhalluskoe kuin virtsa-, sylki- ja verinäytekin, jos

näytteen ottamisen edellytykset muuten täyttyvät. Käytännössä tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että käytetty testausmenetelmä olisi tilanteessa asianmukainen eikä puuttuisi tarpeettomasti tuomitun yksityiselämään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joilla tuomittu voitaisiin velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan virtsa- tai sylkinäyte. Päihdevalvonnan edellytykset eroaisivat riippuen siitä, minkä yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanosta olisi kyse.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin päihteettömyyden valvonnasta yhdyskuntapalvelussa, ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrättyssä valvonnassa, nuorisorangaistuksessa ja ehdonalaisen vapauden valvonnassa. Näissä seuraamuksissa tuomittu ei saa olla täytäntöönpanoon liittyvissä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin ei kuulu valvoa tuomitun päihdeidenkäyttöä tilaisuuksien ulkopuolella, vaikka esimerkiksi huumausaineiden käyttö onkin sinällään kiellettyä muutenkin kuin yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvissä tilaisuuksissa. Yhdyskuntaseuraamusten päihteettömyysvelvollisuuden alan selvittämisestä eri seuraamuksia koskevista säännöksistä poistettaisiin viittaus kieltoon käyttää huumausaineita.

Päihteettömyyden valvontakin rajoitettaisiin siten päihtymystilan valvomiseen täytäntöönpanoon liittyvissä tilaisuuksissa. Valvontaan voitaisiin ryhtyä, jos olisi syytä epäillä, että tuomittu on tilaisuudessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen. Epäily voisi perustua havaintoihin tuomitun käyttäytymisestä tai olemuksesta tilaisuudessa. Tällaisten havaintojen perusteella tuomittu voitaisiin velvoittaa päihdetestaukseen. Päihtymystilan ollessa ilmeinen, testausta ei 3 momentin nojalla tarvittaisi, ellei tuomittu sitä vaadi.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin päihteettömyyden valvonnasta valvontarangaistuksen aikana. Valvontarangaistukseen sisältyy muita yhdyskuntaseuraamuksia laajempi päihteettömyysvelvollisuus. Tuomittu tulee olla käyttämättä päihteitä koko valvontarangaistuksen ajan. Tästä syystä valvontarangaistuksen päihteettömyysvelvollisuutta voitaisiin kuten nykyisinkin valvoa satunnaistestauksella. Tuomittu voitaisiin siten velvoittaa päihteettömyyden valvontaan pyydettyä. Valvonta ei edellyttäisi epäilyä siitä, että tuomittu olisi käyttänyt päihteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin verinäytteen ottamisesta. Verinäytteen ottamisen edellytykset olisivat samat kuin edellä vankeuslain 16 luvun 7 §:ssä. Verinäyte voitaisiin siten ottaa muista kokeista kieltäytymisen vuoksi, päihteettömyyden valvonnan turvaamiseksi tai luotettavan koetuloksen saamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa päihtymys on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen. Tällöin päihdetestin ottaminen ei olisi tarpeen, ellei tuomittu sitä vaadi.

22 a §. Päihteettömyyden valvonnan toteuttaminen. Lakiin lisättäisiin uusi 22 a §, jossa säädettäisiin menettelystä päihteettömyyden valvonnassa. Säännös vastaisi pääosin vankeuslain 16 luvun 9 ja 9 a §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin näytteenotossa käytettävien tilojen asianmukaisuudesta ja valvonnasta sekä tuomitun yksityisyydensuojan turvaamisesta. Erityisesti säädettäisiin siitä, että valvonnan suorittajan tulee olla tuomitun kanssa samaa sukupuolta, jos näytteenotto edellyttää vaatteiden riisumista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti mahdollisuudesta velvoittaa tuomittu menemään näytteenottoa varten Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön tai muuhun soveltuvaan

paikkaan virtsanäytteen ottamista varten. Lisäksi säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti, että verinäyte voitaisiin ottaa vain terveydenhuollon yksikössä ja sen voisi ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti näytteiden käsittelystä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti näytteiden tutkimisesta tai varmistamisesta laboratoriossa.

Pykälän 5 momenttiin lisättäisiin uusi säännös velvollisuudesta ilmoittaa tuomitulle päiheteettömyyden valvonnan peruste. Tuomitulle olisi suullisesti ilmoitettava, mihin säännökseen ja minikäläiseen epäilyyn valvonta perustuu. Lähtökohtaisesti tämä olisi ilmoitettava ennen näytteenottoa, jos tuomitun tila ja muut olosuhteet mahdollistavat sen.

23 §. *Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa.* Pykälässä säädettäisiin tilapäisestä rangaistusajan suunnitelmasta poikkeamisesta kuten nykyisinkin. Pykälän sisältöä täsmennettäisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvan myöntämisestä ennakoitavissa olevissa tilanteissa, jotka liittyisivät esimerkiksi tuomitun perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen. Tuomittu voisi hakea tällaista lupaa etukäteen ja asiasta tehtäisiin muutoksenhakukelpoinen päätös. Säännös vastaisi asiasisällöltään voimassa olevaa ja ehdotettua valvotusta koevapaudesta annetun lain 21 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rangaistusajan suunnitelmasta poikkeamisesta ilman etukäteen saatua lupaa. Tuomittu voisi poiketa suunnitelmasta, jos se on välttämätöntä tuomitun sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. Tällaisista syistäkin tuomitun tulisi viivytyksettä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle. Jos mahdollista ilmoittaminen tulisi tehdä ennen suunnitelmasta poikkeamista. Asiasta tehtäisiin jälkikäteen päätös. Jos päätösharkinnassa kävisi ilmi, ettei perusteita poikkeamiselle ollut, asia voitaisiin saattaa käsiteltäväksi velvollisuuksien rikkomisena. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos tuomittu ei toimittaisi lääkärintodistusta sairaudesta, jonka vuoksi hän on poikennut suunnitelmasta. Säännös vastaisi asiasisällöltään voimassa olevaa ja ehdotettua valvotusta koevapaudesta annetun lain 21 §:n 2 momenttia. Rikosseuraamuslaitos voisi näissä tilanteissa tehdä asiassa päätöksen jälkikäteen saatuaan päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot.

24 a §. *Velvollisuuksien rikkominen.* Lakiin lisättäisiin uusi 24 a §, jossa säädettäisiin tuomitun velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, milloin tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan. Velvollisuuksien rikkomiseen syyllistyisi tuomittu, joka ei noudata lain 21 ja 22 §:ssä tarkoitettuja yleisiä velvollisuuksiaan taikka kunkin yhdyskuntaseuraamuksen osalta erikseen säädettyjä erityisiä velvollisuuksia, joista säädetään lain 38, 49, 72 ja 73 §:ssä.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että näiden rikkomisten seuraamukseksi voidaan määrätä huomautus tai varoitus. Huomautus olisi lievempi seuraamus ja se voitaisiin lähtökohtaisesti määrätä vähäisistä rikkomuksista. Varoitus olisi huomautusta ankarampi seuraamus, mitä korostaisi se, että jos tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan uudelleen varoituksesta huolimatta, kyse olisi törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta. Huomautuksella ei olisi tällaista vaikutusta. Huomautuksen tai varoituksen antaminen olisi harkinnanvaraista. Jos esimerkiksi vähäinen rikkomus saataisiin selvitettyä keskustelemalla tuomitun kanssa, voitaisiin seuraamus jättää antamatta.

Säännösmuutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa nykyisiä seuraamuksen määräämiskäytäntöjä.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin velvollisuuksien törkeästä rikkomisesta. Velvollisuuksien törkeä rikkominen käsitellään tuomioistuimessa ja kunkin seuraamuksen osalta törkeän velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksista on säädetty erikseen lain 39, 55, 62, 67 ja 75 §:ssä. Velvollisuuksien rikkominen olisi törkeää kolmesta syystä.

Ensinnäkin rikkominen olisi kuten nykyisinkin törkeää, jos tuomitulle on annettu varoitus ja hän rikkoo velvollisuuksiaan toistuvasti uudelleen. Edellytyksenä olisi se, että rikkomuksesta on aiemmin annettu varoitus. Rikkomusten toistuvuudella olisi merkitystä arvioitaessa rikkomisen törkeyttä. Esimerkiksi päihderikkomus täytäntöönpanon alkuvaiheessa ja sen uusiminen täytäntöönpanon loppuvaiheessa ei välttämättä olisi törkeää velvollisuuksien rikkomista, mutta päihtymys useassa peräkkäisessä tilaisuudessa varoituksen jälkeen olisi velvollisuuksien törkeää rikkomista.

Toiseksi rikkominen olisi kuten nykyisinkin törkeää, jos tuomittu jättää aloittamatta seuraamuksen suorittamisen tai lopettaa suorittamisen kesken. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että tuomittu ei lainkaan osallistu velvollisuuksiensa mukaisiin tapaamisiin tai noudata yhteydenpitovelvollisuuksiaan. Esimerkiksi luvaton pois jääminen yksittäisestä tilaisuudesta käsiteltäisiin velvollisuuksien rikkomisena, jos tuomittu olisi rikkomisen jälkeen jatkanut yhteydenpitoa ja muuta velvollisuuksiensa noudattamista.

Kolmanneksi rikkominen voisi olla törkeää, jos tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta rangaistuksen asianmukaisesta suorittamisesta. Ilmeistä piittaamattomuutta asetetuista velvollisuuksista osoittaisi esimerkiksi se, ettei tuomittu pyrkisi lainkaan noudattamaan hänelle rangaistusajan suunnitelmassa asetettuja velvollisuuksia. Tämä voisi ilmetä esimerkiksi jatkuvana oleskeluna muualla kuin määrättyssä asuinpaikassa. Ilmeistä piittaamattomuutta arvioitaisiin kokonaisuutena, jossa otettaisiin huomioon muun muassa teköjen vakavuus, jatkuvuus, tuomitun yleinen suoriutuminen velvollisuuksistaan sekä hänen elämäntilanteessaan mahdollisesti tapahtuneet muutokset.

25 §. *Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen.* Pykälässä säädettäisiin menettelystä, jos selvitetään yhdyskuntaseuraamukseen tuomitun epäiltyä velvollisuuksien rikkomista.

Pykälän 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen olisi selvitettävä rikkomisen asian laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla. Asian selvittämisessä noudatettaisiin hallintolain säännöksiä hallintoasian käsittelystä.

Pykälän 2 momentin nojalla yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, nuorisorangaistuksen ja 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneelle ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan täytäntöönpanon aloittaminen voitaisiin kieltää tai täytäntöönpano keskeyttää velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen ajaksi. Säännös koskisi sellaisia yhdyskuntaseuraamuksia, jotka törkeän velvollisuuksien rikkomisen vuoksi voidaan muuntaa vankeudeksi. Kieltäminen tai keskeyttäminen olisi mahdollista vain, jos rikkomisen selvittäminen ei onnistuisi välittömästi. Rikosseuraamuslaitoksella olisi harkintavaltaa sen suhteen, kielletään täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytetäänkö täytäntöönpano. Harkinnassa tulisi ottaa rikkomuksen laatu ja vakavuusaste. Jos näyttäisi siltä, että seuraamuksena olisi huomautus tai varoitus, kieltäminen tai keskeyttäminen ei olisi yleensä tarpeen. Sen sijaan, jos rikkominen vaikuttaisi törkeältä ja olisi todennäköistä, että asia täytyy saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi, olisi perusteltua kieltää tai keskeyttää täytäntöönpano. Kielto tai keskeytys jatkuisi siihen saakka, kunnes asia on käsitelty loppuun 24 a §:n 1 momentin nojalla tai ryhdytty toimenpiteisiin 26 §:n nojalla.

26 §. *Velvollisuuksien rikkomisen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuuksien rikkomisen käsittelyssä noudatettavasta menettelystä

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin menettelystä 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetun huomautuksen tai varoituksen antamisessa, jos velvollisuuksien rikkomisen todettaisiin selvityksen perusteella olevan muuta kuin törkeää. Rikosseuraamuslaitos päättäisi näiden seuraamusten määräämisestä. Lisäksi seuraamusta määrättäessä tulisi kiinnittää tuomitun huomiota siihen, että varoituksen jälkeen rikkomisen toistaminen voisi johtaa rikkomisen käsittelemiseen törkeänä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä, jos selvityksen perusteella epäillään tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi. Törkeän velvollisuuksien rikkomisen käsittelyssä menetteläisiin siten, että jos Rikosseuraamuslaitos selvityksen perusteella epäilee tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, selvitys toimitetaan syyttäjälle. Syyttäjä vie asian harkintansa jälkeen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytettävä täytäntöönpano, jos kyse olisi yhdyskuntapalvelusta, valvontarangaistuksesta, 21 vuotta täyttäneelle määrätystä ehdollisen vankeuden valvonnasta tai nuorisorangaistuksesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti törkeän velvollisuuksien rikkomisen käsittelystä tuomioistuimessa. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti asian käsittelystä tuomioistuimessa. Momentista poistettaisiin viittaus kumottavaan nykyisen 19 §:n mukaiseen täytäntöönpanoajan pidentämismenettelyyn.

26 a §. *Kirjaaminen.* Lakiin lisättäisiin uusi 26 a §, jossa säädettäisiin kirjaamisvelvollisuudesta. Vankeuslakia vastaavasti säädettäisiin, että päihteettömyyden valvonta ja velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen on kirjattava. Tarkemmat säännökset kirjaamisen sisällöstä annettaisiin 27 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella.

27 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin asetuksenantovaltuus, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää päihteettömyyden valvonnan kirjaamisen sisällöstä.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi vankeuslakia vastaavasti antaa tarkemmat määräykset päihteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä.

29 §. *Tuomitun kuuleminen.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska lain 1 §:ään lisättäisiin viittaussäännös hallintolakiin.

30 §. *Päätösvalta.* Päätöstoimivaltaa koskevaa pykälää täsmennettäisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin, että yhdyskuntatoimiston johtaja päättää epäiltyä törkeää velvollisuuksien rikkomista koskevista toimenpiteistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan päätösvallassa. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin päätösvallassa rangaistusajan alkamisajan kohdan määräämisestä ja 2 kohdassa lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä niiden peruuttamisesta. Säännökset vastaisivat nykyistä.

Momentin 3 kohdassa olisi uusi säännös siitä, että yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättäisi täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta. Kuten edellä on käynyt ilmi, täsmennetty

suunnitelma sisältää tiedot tuomitun velvollisuuksista kuten asunnossa pysymisvelvoitteesta, toimintavelvoitteesta ja valvontatapaamisista ja niiden aikataulusta. Kyseessä ovat tuomitun keskeiset velvoitteet, joten täsmennetty rangaistusajan suunnitelma olisi muutoksenhakukelpoisen hallintopäätös.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin johtajan päätösvaltaan nykyistä vastaavasti verinäytteen ottaminen ja 5 kohdassa noudon pyytäminen valvontatapaamiseen.

Momentin 6 kohdassa säädettäisiin johtajan päätösvaltaan päättää velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksena annettavasta huomautuksesta tai varoituksesta. Nykyisestä poiketen myös huomautuksen antaminen kuuluisi johtajan toimivaltaan.

Momentin 7 kohdassa säädettäisiin johtajan päätösvaltaan valvonnan lakkauttamisesta päättäminen kuten nykyisinkin.

Pykälän 3 momentiksi siirrettäisiin nykyisen 2 momentin toiseksi viimeinen, joka koskee johtajan päätösvaltaan kuuluvista asioista päättämistä kiireellisissä tilanteissa. Jos asia ei siedä viivytystä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan sijasta päätösvaltaa käyttäisi työjärjestyksessä määrätty vankilan johtaja, apulaisjohtaja taikka rikosseuraamusesimies.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyistä 3 momenttia vastaavasti päätösvalasta rangaistusajan laskennassa ja etsintäkuuluttamisessa. Etsintäkuuluttamisen osalta säännöksen muotoilu täytäntöönpanojohtajan määräämä virkamies korvattaisiin muotoilulla muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin valvojan toimivaltaan kuuluvista päätöksistä. Päätösvaltaa voisi käyttää myös muu työjärjestyksessä määrätty virkamies.

Momentin 1 kohdan nojalla valvoja päättäisi täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta. Momentin 2 kohdan nojalla valvoja päättäisi muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 3 kohdan nojalla tilapäisestä poikkeamisesta rangaistusajan suunnitelmasta, 4 kohdan nojalla huomautuksen antamisesta, 5 kohdan nojalla matkakustannusten korvaamisesta ja 6 kohdan nojalla turvatarkastuksesta. Sääntely vastaisi muuten nykyistä, mutta matkakustannusten korvaaminen siirrettäisiin vankeuslakia vastaavasti johtajan päätösvalasta valvojalle. Edelleen valvojalla olisi myös toimivalta antaa huomautus seuraamuksena velvollisuuksien rikkomisesta.

31 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälä kumottaisiin, koska Rikosseuraamuslaitoksen tiedonsaantioikeudesta säädetään ehdotetussa laissa henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa.

38 §. Tuomitun erityiset velvollisuudet. Pykälän 2 momentissa viitataan kieltoon käyttää huumausainelaisissa tarkoitettuja huumausaineita. Huumausaineiden käyttö on kielletty rikoslain 50 luvussa. Edellä kuvatulla tavalla yhdyskuntapalvelussa päihitteettömyyden valvonta koskee vain epäiltyä päihtymystä yhdyskuntapalveluun liittyvissä tilaisuuksissa. Nykyisestä säännöksestä voi saada sen käsityksen, että Rikosseuraamuslaitos valvoisi tuomitun huumausaineiden käyttöä muissakin yhteyksissä. Selvyiden vuoksi rikoslain 50 luvun kanssa päällekkäinen viittaus huumausaineiden käytön kieltoon kumottaisiin.

39 §. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus. Pykälän 1 ja 2 momentin viittaukset lain 26 §:ään korjattaisiin viittauksiksi lain 24 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

46 §. Rangaistusajan suunnitelman täsmentäminen. Pykälässä säädettäisiin valvontarangaistuksen rangaistusajan suunnitelman täsmentämisestä. Pykälän ensimmäisessä virkkeessä viitattaisiin lain 17 ja 18 §:ään, joiden nojalla täsmennetty rangaistusajan suunnitelma laaditaan. Valvontarangaistuksen erityisluonteen vuoksi ehdotetussa pykälässä säädettäisiin lisäksi valvontarangaistuksen täsmennettyyn suunnitelmaan liittyvistä tiedoista.

Pykälän 1 kohdan nojalla suunnitelman tulisi sisältää tuomitun asunnosta ja 2 kohdan nojalla tiedot ajasta, jonka tuomittu on velvollinen pysymään asunnossaan ja miten tämä aika sijoittuu. Kohdat vastaisivat pykälän nykyistä 1 ja 4 kohtaa.

Pykälän 3 kohdan nojalla suunnitelman tulisi sisältää tiedot tuomitun oikeudesta liikkua asuntonsa ulkopuolella. Kohta vastaisi pykälän nykyisiä 5 ja 6 kohtaa. Tällä tarkoitettaisiin määräyksiä ajoista, joina tuomitulla on lupa poistua asunnostaan esimerkiksi henkilökohtaisten asioidensa hoitamista varten.

47 §. Valvontarangaistuksen suorittamisen alkamisaika ja pituuden laskeminen. Pykälään lisätäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin rangaistusaikapäätöksestä. Valvontarangaistukseen tuomitulle olisi laadittava rangaistusaikapäätös vastaavasti kuin vankeusrangaistukseenkin tuomitulle. Päätös sisältäisi tiedot rangaistuksen alkamisesta, päättymisestä ja ehdonalaiseen vapautteen päästämisestä vastaavasti kuin vankeusrangaistuksen rangaistusaikapäätöskin.

Momentissa säädettäisiin myös mahdollisuudesta korjata rangaistusaikapäätöksessä oleva asia-, kirjoitus- ja laskuvirhe ilman tuomitun suostumusta tietyin edellytyksin. Säännös vastaisi vankeuslain 3 luvun 7 b §:ää.

49 §. Tuomitun erityiset velvollisuudet. Pykälän 3 momentin sanamuoto muutettaisiin yhtenäiseksi vankeuslain kanssa. Viittaus huumausainelain 3 §:ään poistettaisiin, koska momentin käsite ”muuta päihdyttävää ainetta” kattaa myös huumausainelaisissa tarkoitettut huumausaineet.

54 §. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely. Pykälän viittaus lain 26 §:ään korjattaisiin viittaukseksi lain 24 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

55 §. Valvontarangaistuksen sijaan tuomittava rangaistus. Pykälän 1 momentin viittaus lain 26 §:ään korjattaisiin viittaukseksi lain 24 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

62 §. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus. Pykälän viittaukset lain 26 §:ään korjattaisiin viittauksiksi lain 24 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

66 §. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely. Pykälän viittaukset lain 26 §:ään korjattaisiin viittauksiksi lain 24 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

67 §. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus. Pykälän 1 momentin viittaus lain 26 §:ään korjattaisiin viittaukseksi lain 24 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

74 §. Lääkehoitoa tai muuta hoitoa ja tukea koskevan määräyksen rikkominen. Pykälässä säädetään lääkehoitoa koskevien määräysten rikkomisesta annettavasta kehotuksesta. Pykälä kumottaisiin tarpeettomana, koska lääkehoitoa koskevien määräysten rikkomiseen voidaan soveltaa velvollisuuksien rikkomista koskevia säännöksiä. Erillinen kehotus-niminen seuraamus lääkehoitomääräysten rikkomisesta on tarpeeton.

75 §. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus. Pykälän viittaukset lain 26 §:ään korjattaisiin viittauksiksi lain 24 a §:n 2 momenttiin.

81 §. *Tuomioistuimen ilmoitus yhdyskuntaseuraamuksesta.* Pykälä kumottaisiin, koska sen sisältö on siirretty 14 §:ään.

86 §. *Muutoksenhakukelpoiset päätökset.* Muutoksenhakuoikeutta koskevia säännöksiä täsmennettäisiin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhakukelpoisista päätöksistä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin nykyistä vastaavasti muutoksenhakuoikeudesta lykkäystä ja keskeytystä koskeviin päätöksiin.

Momentin 2 kohdan nojalla päätös täsmennyksestä rangaistusajan suunnitelmasta ja sen muuttamisesta olisi muutoksenhakukelpoinen. Suunnitelmassa määritellään tuomitun keskeiset velvollisuudet rangaistuksen aikana, joten tuomittu voisi hakea muutosta suunnitelmasta tehtyyn päätökseen. Päätökset sisältävät laajaa harkintaa ja vaikuttavat oleellisesti tuomitun oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma poikkeaa vankeuslain mukaisesta rangaistusajan suunnitelmasta sen välittömien oikeusvaikutusten vuoksi. Oikeudellisesti velvoittavat päätökset tehdään täsmennyksessä rangaistusajan suunnitelmassa, toisin kuin vankeuslain mukaisessa rangaistusajan suunnitelmassa.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta päätökseen, joka koskee tilapäistä poikkeamista rangaistusajan suunnitelmasta 23 §:n 1 momentin nojalla.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta huomautusta ja varoitusta koskevaan päätökseen. Muutoksenhakuoikeus laajenisi koskemaan myös huomautusta.

Momentin 5–7 kohta vastaisivat nykyistä 3–5 kohtaa.

Momentin 8 kohtaan lisättäisiin vankeuslakia vastaavasti muutoksenhakuoikeus muuhun yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain nojalla tehtyyn päätökseen.

86 a §. *Muutoksenhakukiello.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin muutoksenhakukielloista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla rangaistusajan alkamista koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Tuomitulla on mahdollisuus hakea lykkäystä määrättyyn alkamisajankohtaan ja lykkäykseen on mahdollista hakea muutosta. Näin ollen rangaistusajan alkamista koskevaan päätökseen ei olisi erikseen muutoksenhakuoikeutta.

Momentin 2 kohdan nojalla muutosta ei saisi hakea päätökseen joka koskee tilapäistä poikkeamista rangaistusajan suunnitelmasta lain 23 §:n 2 momentin nojalla.

Siinä tapauksessa, että lupa haetaan pykälän 1 momentin nojalla etukäteen olisi päätökseen muutoksenhakuoikeus. Sen sijaan, mikäli tilanne on 23 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ennalta arvaamaton eikä lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa voida pyytää etukäteen, olisi päätös muutoksenhakukiellon alainen. Tämä sen vuoksi, että tällöin asia käsitellään tarvittaessa velvollisuuksien rikkomisena, johon liittyy muutoksenhakuoikeus.

87 ja 91 §. Pykäliin tehtäisiin 86 §:ää vastaavat viittaamukselliset muutokset.

Siirtymäsäännös. Lain voimaantulokappaleeseen lisättäisiin siirtymäsäännökset. Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohtaa koskevat säännökset muuttuvat.

Selvyyden vuoksi lakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan valvonnan alkamisajankohta määräytyisi ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten perusteella, jos tuomion perusteena oleva rikos olisi tehty ennen lain voimaantuloa.

Koska esityksessä ehdotetaan muutoksia yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamista, lykkäämistä ja keskeyttämistä koskeviin säännöksiin, lainmuutokset voisivat vaikuttaa siirtymävaiheessa täytäntöön pantavana oleviin tuomioihin.

Siirtymäsäännöksen nojalla yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon aloittamisessa sovelletaan päätöstä tehtäessä voimassa olleita säännöksiä. Lain voimaan tullessa täytäntöön pantavana olleet yhdyskuntaseuraamukset pantaisiin siten täytäntöön ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Erityisesti tämä koskisi ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrättyä valvontaa, jonka alkamisaikaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi. Uusia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin, jos asia tulee ehtojen rikkomisen, edellytysten muuttumisen tai vastaavan syyn vuoksi uudelleen käsiteltäväksi lain voimaantulon jälkeen.

Lain voimaan tullessa vireillä olevaan ehtojen rikkomista tai täytäntöönpanon lykkäämistä taikka keskeyttämistä koskevaan asiaan sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Samoin meneteltäisiin, jos ennen lain voimaantuloa tehtyyn päätökseen haetaan muutosta.

7.5 Laki valvotusta koevapaudesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa viitattaisiin vankeuslakia ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasti hallintolain soveltamiseen.

3 §. *Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin kuten nykyisinkin valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksistä. Pykälää kuitenkin selvennettäisiin nykyisestä.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin erilliset säännökset vangin velvollisuudesta suostua valvottuun koevapauteen valvontaan, lääkehoitoon, yhteydenpitoon ja asunnon ulkopuolella liikkumisen ehtoihin sekä päihitteettömyyteen ja sen valvontaan. Näiden sijasta laissa säädettäisiin vain suostumuksesta valvottuun koevapauteen sijoittamiseen. Tämä suostumus kattaisi myös sitoutumisen valvotussa koevapaudessa noudatettaviin velvollisuuksiin. Käytännössä suostumusta selvitetäessä tulisi keskustella vangin kanssa valvottuun koevapauteen liittyvistä velvollisuuksista, jotta hän ymmärtäisi, mihin hän suostumuksellaan sitoutuu.

Edelleen vangin täytyisi antaa erikseen suostumuksensa siihen, että Rikosseuraamuslaitos voi olla edellytysten selvittämiseksi yhteydessä koevapauteen täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin koevapauteen edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa sekä siihen, että Rikosseuraamuslaitos selvittää vangin asunnon ja toimintavelvollisuuspaikan soveltuvuuden täytäntöönpanoon.

Muilta osin momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vangin kanssa samassa asunnossa asuvien suostumuksen selvittämisestä ja alaikäisten mielipiteen selvittämisestä. Momenttia muutettaisiin siten, että siihen siirrettäisiin nykyisin 9 §:ssä oleva säännös alaikäisen mielipiteen selvittämisestä. Säännöstä myös muutettaisiin sisällöltään siten, että lapsen kuuleminen tehtäisiin aina lastensuojeluviranomaisten kanssa lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Nykyisen säännöksen nojalla kuuleminen tehdään lastensuojeluviranomaisten kanssa vain tarvittaessa.

Muutos vahvistaisi lastensuojelulain mukaisten menettelysäännösten noudattamista alaikäisten mielipiteen selvittämisessä.

Käytännössä muutos edellyttäisi sitä, että lasten mielipiteen selvittämiseen varauduttaisiin yhdessä lastensuojeluviranomaisten kanssa riittävän aikaisessa vaiheessa valvotun koevapauden valmistelua.

5 §. Toimintavelvollisuus. Pykälän 2 momentissa säädetään valvottuun koevapauteen sijoitetun toimintavelvollisuuden kestosta. Nykyisessä säännöksessä ei ole asetettu toimintavelvollisuudelle enimmäisaikaa. Momenttia täydennettäisiin toimintavelvollisuuden enimmäisajalla. Toimintavelvollisuus voisi kestää enintään 40 tuntia viikossa. Poikkeuksellisista syistä toimintavelvollisuus voisi olla enintään 50 tuntia viikossa. Sääntely vastaisi valvontarangaistuksen toimintavelvollisuudesta säädettyä.

9 §. Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen. Pykälässä säädettäisiin menettelystä valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksiä selvittäessä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämisestä.

Kuten nykyisin valvotun koevapauden edellytykset tulisi selvittää jokaiselle vangille lyhyitä vankeusrangaistuksia lukuun ottamatta. Pääsääntöisesti selvittäminen tulisi esille Rikosseuraamuslaitoksen aloitteesta osana rangaistusajan suunnittelua. Myös vanki voi kuitenkin laittaa viireille hakemuksen valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Asian viireilletulo tapahtuisi tällöin hallintolain 4 luvun mukaisesti. Valvotusta koevapaudesta annetun lain 11 § ehdotetaankin kumottavaksi, koska vangin oikeudesta saada asia viireille ei ole tarvetta erikseen säätää.

Momentissa säädettäisiin kuitenkin nykyistä vastaava rajoitus sille, ettei uutta hakemusta valvottuun koevapauteen sijoittamiseksi tarvitsisi käsitellä ennen kuin kaksi kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei vangin työ-, asunto-, perhe- tai muissa vastaavissa olosuhteissa ole tapahtunut olennaista muutosta. Tällainen säännös on edelleen tarpeen, koska hallintolaissa ei säädetä rajoituksia asian uudelle viireilletulolle.

Kuten nykyisinkin valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset tulisi selvittää osana rangaistusajan suunnittelua hyvissä ajoin ennen mahdollista sijoittamista. Tavoitteena tulisi olla, että edellytykset ehdittäisiin selvittää siten, ettei koevapauteen sijoittaminen viivästy aiheettomasti. Rikosseuraamuslaitoksella on toimivalta antaa määräyksiä valvotun koevapauden valmistelussa. Määräyksissä olisi mahdollista täsmentää sitä, milloin koevapauden edellytysten selvittäminen eri mittaisissa rangaistuksissa aloitettaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten valvotun koevapauden edellytykset selvitetäisiin. Selvittäminen aloitettaisiin siitä, täytyvätkö 3 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa säädetyt edellytykset ja antaako vanki 4-6 kohdassa tarkoitetut suostumukset.

Vankeuslakiin ehdotetaan säännöstä siitä, että valvottuun koevapauteen sijoittamisen päihdetömyyседellytyksen selvittämiseksi olisi mahdollista velvoittaa vanki päihdetestaukseen. Päihdetestaus tehtäisiin käytännössä selvittäessä vangin edellytyksiä sijoittua valvottuun koevapauteen. Näin jo edellytysten selvitysvaiheessa voitaisiin varmistua siitä, että vanki sitoutuu päihdetömyyteen. Ehdotettuun momenttiin lisättäisiin viittaus vankeuslain 16 luvun 7 §:ään.

Momentin nojalla valvottuun koevapauteen sijoitettavan kanssa samassa asunnossa asuvien suostumus ja alaikäisen mielipide selvitetäisiin vasta sitten, kun vaikuttaa muuten siltä, että vangilla on edellytyksiä sijoittua valvottuun koevapauteen.

Käytännössä on Rikosseuraamuslaitoksen harkinnassa, missä laajuudessa koevapauden edellytyksiä on kunkin vangin osalta tarpeen selvittää. Hallintolain 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Koevapauteen sijoittamiseen edellytykset on jokaiselle vangille siten selvittävä siinä laajuudessa, että joko kielteinen tai myönteinen päätös voidaan tehdä. Esimerkiksi, jos vanki ilmoittaa, ettei anna suostumustaan valvottuun koevapauteen, ei edellytysten selvittäminen laajemmin ole perusteltua. Samoin kielteinen päätös voisi perustua siihen, että vanki antaa positiivisen näytteen päihitteettömyyden valvonnassa. Tällöin asiassa voidaan tehdä kielteinen päätös jo näillä perusteilla, koska edellytyksiä koevapauteen sijoittamiselle ei ole. Tarpeellisen selvityksen jälkeen selvittämisprosessi päätettäisiin siihen, että sijoittamisesta tehdään joko kielteinen tai myönteinen hallintopäätös.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvotun koevapauden sisällön selvittämisestä vangille. Edellytyksiä selvittäessä vangin kanssa olisi käytävä läpi, millaisiin ehtoihin hän valvotussa koevapaudessa sitoutuu ja millaisia seuraamuksia ehtojen rikkomisesta on. Momentti vastaisi nykyisen 10 §:n 1 momenttia.

10 §. *Vangin suostumus.* Pykälän 1 momentti siirrettäisiin 9 §:ään. Pykälän 2 momentissa säädetään vangin velvollisuudesta antaa 3 §:ssä tarkoitetut suostumukset kirjallisesti. Koska valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen tapahtuu muutenkin hallintolaissa tarkoitetulla tavalla kirjallisesti, säännös on tarpeeton. Pykälä kumottaisiin.

11 §. *Koevapauden edellytysten selvittäminen vangin aloitteesta.* Pykälässä säädetään nykyisin menettelystä, jos koevapauden edellytykset selvitetään vangin aloitteesta. Kuten edellä on todettu, valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ei ole tarpeen säätää siitä, kenen aloitteesta edellytysten selvittäminen käynnistyy. Pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

14 §. *Rangaistusajan suunnitelma.* Pykälän 2 momentissa säädetään nykyisin siitä, että rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä tiedot valvottuun koevapauteen sijoitetun taloudellisesta toimeentulosta koevapauden aikana. Koevapauteen sijoitettu on yhteiskunnan yleisen sosiaaliturvan piirissä. Näin ollen on tarpeetonta erityisesti kirjata toimeentuloon liittyviä tietoja rangaistusajan suunnitelmaan. Momentti ehdotetaan kumottavaksi.

Pykälän 4 momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi, että 3 §:ssä tarkoitetut suostumukset olisi liitettävä rangaistusajan suunnitelmaan.

Pykälän 5 momentin muotoilua muutettaisiin siten, että valvotun koevapauden suorittamisen aikataulu sisältyisi rangaistusajan suunnitelmaan vastaavasti kuin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.

15 §. *Rangaistusajan suunnitelman vahvistaminen.* Pykälässä säädetään rangaistusajan suunnitelman erillisestä vahvistamismenettelystä, vangin suostumuksen liittämistä suunnitelmaan ja suunnitelman antamisesta kirjallisesti vangille.

Rangaistusajan suunnitelmaa ei enää erikseen vahvistettaisi, vaan siitä tehtäisiin päätös 32 §:n nojalla. Vangin suostumuksen liittämistä suunnitelmaan koskeva säännös siirrettäisiin 14 §:ään. Koska kyseessä on hallintopäätös, ei ole erikseen tarpeen säätää suunnitelman antamisesta kirjallisesti vangille. Näistä syistä 15 § kumottaisiin.

16 §. Rangaistusajan suunnitelman muuttaminen. Pykälän 2 momentissa säädetään koevapauteen sijoitetun kuulemisesta rangaistusajan suunnitelmaa muutettaessa. Hallintolaissa säädetään yleisesti asianosaisen kuulemisesta. Momentti kumottaisiin tarpeettomana.

18 §. Päähteettömyys. Pykälän sanamuoto muutettaisiin yhtenäiseksi vankeuslain kanssa. Viittaus huumausainelain 3 §:ään poistettaisiin, koska momentin käsite ”muuta päihdyttävää ainetta” kattaa myös huumausainelaisissa tarkoitettut huumausaineet.

19 §. Päähteettömyyden valvonta. Pykälässä säädettäisiin päähteettömyyden valvonnasta valvottuun koevapauteen aikana. Pykälän 1 momentin nojalla valvottuun koevapauteen sijoitettu voitaisiin velvoittaa päähteettömyyden valvontaan vastaavasti kuin valvontarangaistukseen tuomitutkin. Valvonta ei siten edellyttäisi epäilyä päihteiden käytöstä, vaan voisi perustua satunnaiseen testaukseen.

Pykälän 2 ja 3 momentti vastaisivat ehdotettuja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 22 §:n 2 ja 3 momenttia.

19 a §. Päähteettömyyden valvonnan toteuttaminen. Lakiin lisättäisiin uusi 19 a §, jossa säädettäisiin menettelystä päähteettömyyden valvonnassa. Pykälä vastaisi sisällöltään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotettua 22 a §:ää.

21 §. Tilapäinen poikkeaminen rangaistusajan suunnitelmasta. Pykälän 1 momentin viimeisessä virkkeessä säädetään koevapauteen sijoitetun velvollisuudesta hakea lupaa poikkeamiseen hyvissä ajoin ennen poikkeamisen ajankohtaa. Koska valvotusta koevapaudesta annetun lain mukaisissa asioissa sovelletaan hallintolain säännöksiä asian vireilletulosta ja käsittelystä, virke kumottaisiin tarpeettomana.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin kielellinen muutos ja viittaus 32 §:ssä säädettyyn päätösvaltaan kumottaisiin tarpeettomana. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 23 §:n 2 momenttia vastaavasti Rikosseuraamuslaitos voisi näissä tilanteissa tehdä asiassa päätöksen jälkikäteen saatuaan päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot.

23 §. Lääkehoitoa koskevan suostumuksen peruuttaminen. Pykälän 1 momentin viittaussäännös velvollisuuksien rikkomisesta säädettyyn korjattaisiin vastaamaan ehdotettuja 26 ja 27 §:n muutoksia.

25 a §. Velvollisuuksien rikkominen. Lakiin lisättäisiin uusi 25 a §. Pykälässä säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 a §:ää vastaavasti velvollisuuksien rikkomisesta. Tältä osin viitataan kyseisen säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todettuun.

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamuksena olisi kuten nykyisin koevapauteen peruuttaminen joko kokonaan tai määräajaksi.

Velvollisuuksien rikkominen olisi törkeää, jos koevapauteen sijoitettu varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkoisi velvollisuuksiaan tai jos velvollisuuksien rikkominen osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta rangaistuksen suorittamisesta. Tältä osin sääntely vastaisi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia. Lisäksi törkeää velvollisuuksien rikkomista olisi kuten nykyisin se, jos koevapauteen sijoitettu syyllistyy rikokseen.

26 §. Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen. Pykälässä säädettäisiin menettelystä, jos selvitetään koevapauteen sijoitetun epäiltyä velvollisuuksien rikkomista.

Pykälän 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen olisi selvitettävä rikkomisen asian laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla. Asian selvittämisessä noudatettaisiin hallintolain säännöksiä hallintoasian käsittelystä. Tästä syystä valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ei olisi erikseen tarpeen säätää esimerkiksi koevapauteen sijoitetun kuulemisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta toimittaa koevapauteen sijoitettu vankilaan velvollisuuksien rikkomisen ajaksi. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi momentin nojalla toimivalta ottaa koevapauteen sijoitettu kiinni ja toimittaa vankilaan. Edellytyksenä olisi, että jos koevapauteen sijoitettua epäiltäisiin velvollisuuksien törkeästä rikkomisesta 25 a §:n 2 momentin nojalla. Jos epäily koskisi rikkomista 25 a §:n 1 momentin nojalla, koevapauteen sijoitettua ei voitaisi toimittaa vankilaan.

Vankilaan toimittamisen edellytyksenä olisi, että asiaa ei saada selvitettyä välittömästi. Tällainen tilanne voisi muodostua esimerkiksi päihteettömyyden valvonnassa annetun pikatestin tuloksen varmistamisesta.

Vankilaan toimittaminen voisi momentin nojalla kestää rikkomisen selvittämisen ja seuraamuksen määräämisen ajan.

Selvyyden vuoksi momentissa todettaisiin, että vankilaan toimitettuun koevapauteen sijoitettuun sovellettaisiin vankeuslain säännöksiä.

27 §. *Velvollisuuksien rikkomisen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin menettelystä velvollisuuksien rikkomisen käsittelystä. Pykälän 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitos päättää velvollisuuksien rikkomisesta määrättävästä seuraamuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasti siitä, että varoituksen antamisen yhteydessä koevapauteen sijoitetulle olisi ilmoitettava siitä, että velvollisuuksien rikkomisen toistuessa kyse voi olla törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä 26 §:n 1 momenttia vastaavasti siitä, että jos koevapaus peruutetaan, koevapauteen sijoitettu olisi palautettava vankilaan suorittamaan jäljellä olevaa osaa rangaistuksestaan. Lisäksi momentissa säädettäisiin siitä, että koevapauteen sijoitetun syyllistytessä rikokseen, sovellettaisiin myös rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momenttia.

31 §. *Voimakeinojen käyttö.* Lain 31 §:ään tehtäisiin vankeuslain 18 luvun 6 §:ää vastaavat muutokset. Valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ei kuitenkaan säädettäisi toimivaltaa ampuma-aseen käyttöön, kuten vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa.

31 a §. *Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen.* Lakiin lisättäisiin uusi säännös voimakeinojen käyttöön varautumisesta ja voimakeinojen käytöstä varoittamisesta. Säännös vastaisi vankeuslain 18 luvun 6 a §:ää.

31 b §. *Sitominen.* Lakiin lisättäisiin uusi 31 b §, jossa säädettäisiin sitomisesta. Säännös vastaisi pitkälti vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa sitomisesta säädettyä. Sitomisessa voitaisiin käyttää esimerkiksi käsirautoja, muovista sidettä tai sylkemisen estävää suojaa. Kuten vankeuden täytäntöönpanossakin, sitomisen tulisi olla välttämätöntä virkatehtävän suorittamiseksi. Valvotussa koevapaudessa sitomista voitaisiin käyttää henkilön karkaamisen estämiseksi, väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi tai uhkaavan väkivallan torjumiseksi. Käytännössä sitominen tulisi useimmiten kyseeseen, jos koevapauteen sijoitettu olisi otettava kiinni vankilaan

toimittamiseksi ja tämä ryhtyisi tilanteessa vastarintaan tai pyrkisi pakenemaan. Tällöin kiinniottamisen ja vankilaan toimittamisen turvaamiseksi voisi olla välttämätöntä käyttää esimerkiksi käsirautoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti, ettei sitomista saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä.

31 c §. Menettelysäännökset. Lakiin lisättäisiin uusi 31 c §.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päihteettömyyden valvonnan, velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen, voimankäyttövälineen käytön ja sitomisen kirjaamisesta. Lain 41 §:n nojalla tarkemmat säännökset kirjaamisten sisällöstä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että koevapautteen sijoitetulle olisi ilmoitettava sitomisen peruste. Säännös vastaisi vankeuslain 18 luvun 7 §:ää.

32 §. Päätösvalta.

Pykälän 1 momentti säilyisi nykyisellään.

Pykälän 2 momenttia täsmennettäisiin viittauksilla lain 25 ja 25 a §:n 2 momenttiin, joissa säädetään valvotun koevapauden peruuttamisesta ja vankilaan palauttamisesta. Päätösvalta näissä asioissa olisi edelleen vankilan johtajalla.

Pykälän 3 momentti säilyisi nykyisellään.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että rangaistusajan suunnitelmasta esitetään säädettäväksi yhtenevästi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin sekä yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin esitettävien muutosten kanssa siten, että rangaistusajan suunnitelmasta tehtäisiin vankeuslakia vastaavasti päätös sen sijaan että rangaistusajan suunnitelma vahvistetaan. Lisäksi huomautuksen ja varoituksen antamista koskevaa pykäläviittausta täsmennettäisiin vastaamaan 25 a §:ään tehtyä muutosta. Vankilan johtajan, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan, työjärjestyksessä määrätyn apulaisjohtajan tai rikosseuraamusesimiehen päätöstoimivaltaan esitetään lisättäväksi mahdollisuus antaa velvollisuuksien rikkomisen johdosta varoituksen ohella myös huomautus. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi edelleen mahdollisuus antaa huomautus. Toimivalta päättää matkakustannusten korvaamisesta siirrettäisiin 6 momenttiin.

Pykälän 5 momenttiin lisättäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaava säännös siitä, että täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 37 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Pykälän 6 momenttiin tehtäisiin kielellisiä täsmennyksiä ja lisättäisiin toimivalta päättää 31 b §:ssä tarkoitetusta sitomisesta ja matkakustannusten korvaamisesta.

40 §. Muutoksenhaku. Pykälää täydennettäisiin valvotusta koevapaudesta annetussa laissa tarkoitetuilla hallintopäätöksillä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin nykyistä laajempi muutoksenhakuoikeus valvotun koevapautteen sijoittamista koskevaan päätökseen. Voimassa olevan lain mukaan muutok-

senhaku on mahdollista vangin hakemukseen koevapauteen sijoittamisesta. Valvottuun koevapauteen sijoittamisasian käsittelymenettely ei enää eroaisi sen perusteella, tuleeko asia vireille Rikosseuraamuslaitoksen vai vangin aloitteesta. Molemmissa tapauksissa asiasta tehdään hallintopäätös. Näin ollen myös muutoksenhakuoikeus olisi kaikkiin valvottuun koevapauteen sijoittamista koskeviin päätöksiin.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa tai 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamista koskeviin päätöksiin. Päätökset sisältävät laajaa harkintaa ja vaikuttavat oleellisesti tuomitun oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Rangaistusajan suunnitelma poikkeaa vankeuslain mukaisesta rangaistusajan suunnitelmasta sen välittömien oikeusvaikutusten vuoksi. Oikeudellisesti velvoittavat päätökset tehdään rangaistusajan suunnitelmassa, toisin kuin vankeuslain mukaisessa rangaistusajan suunnitelmassa.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun lupaan olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta. Muutoksenhakuoikeus koskisi siten vain tilanteita, joissa lupa haetaan suunnitellusti etukäteen. Sen sijaan 21 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa olisi päätös muutoksenhakukiellon alainen. Tämä sen vuoksi, että tällöin asia käsitellään velvollisuuksien rikkomisena, johon liittyy muutoksenhakuoikeus. Muutos vastaisi lakiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta sekä yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta esitettyä.

Momentin 4–6 kohdassa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta valvotun koevapauden peruuttamista koskeviin päätöksiin sekä huomautuksen tai varoituksen antamiseen.

Momentin 7 ja 8 kohdassa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavasti muutoksenhakuoikeudesta rangaistusajan laskemista ja matkakustannusten korvaamista koskeviin päätöksiin. Momentin 9 kohdaksi lisättäisiin siten, että säädettäisiin muutoksenhaun olevan mahdollinen muuta valvotusta koevapaudesta annetun lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, ellei muutoksenhakua ole tämän luvun 2 §:n nojalla kielletty.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

40 a §. Muutoksenhakukielto. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakukielto lain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuun lupaan poiketa tilapäisestä rangaistusajan suunnitelmasta. Näissä tilanteissa päätös tehtäisiin usein vasta jälkikäteen saadun selvityksen perusteella. Jälkikäteisellä muutoksenhaulla ei siten enää olisi tosiasiallisesti merkitystä. Valvottuun koevapauteen sijoitetun oikeusturva toteutuisi näissä tapauksissa velvollisuuksien rikkomista koskevan asian käsittelyn kautta.

41 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän asetuksenantovaltuuksia täsmennettäisiin. Pykälän 1 momentin 5 kohdan sanamuoto täsmennettäisiin koskemaan päihitteettömyyden valvonnan kirjaamista. Momentin 8 kohtaa täydennettäisiin asetuksenantovaltuudella sitomisvälineistä sekä voimankäyttövälineiden käytön ja sitomisen kirjaamisesta.

Pykälän 2 momentin 4 kohtaan lisättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle vankeuslakia vastaavasti toimivalta antaa määräyksiä päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä.

7.6 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa viitattaisiin vankeuslakia ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasti hallintolain soveltamiseen.

5 §. *Päihitteettömyys.* Pykälän sanamuoto muutettaisiin yhtenäiseksi vankeuslain kanssa. Pykälän 2 momentin viittaus huumausainelain 3 §:ään poistettaisiin, koska momentin käsite ”muuta päihdyttävää ainetta” kattaa myös huumausainelaisissa tarkoitettut huumausaineet.

8 §. *Rangaistustajan suunnitelma ja aikataulu.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin valvotusta koevapaudesta annetun lain 14 §:n 5 momenttia vastaava muutos.

10 §. *Muiden kuin vangin kuuleminen.* Pykälän 2 momentin säännöstä alaikäisten mielipiteen selvittämisestä muutettaisiin vastaamaan valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:ää. Momenttia muutettaisiin siten, että lapsen kuuleminen tehtäisiin aina lastensuojeluviranomaisten kanssa lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Nykyisen säännöksen nojalla kuuleminen tehdään lastensuojeluviranomaisten kanssa vain tarvittaessa. Muutos vahvistaisi lastensuojelulain mukaisten menettelysäännösten noudattamista alaikäisten mielipiteen selvittämisessä.

13 §. *Päihitteettömyyden valvonta.* Pykälässä säädettäisiin päihitteettömyyden valvonnasta yhdistelmärangaistuksen valvonnan aikana. Pykälän 1 momentin nojalla valvottava voitaisiin velvoittaa päihitteettömyyden valvontaan, eli puhalluskokeeseen tai sylki- tai virtsanäytteen antamiseen. Valvonta ei kuitenkaan edellyttäisi epäilyä valvotun päihtymystilasta, kuten esimerkiksi yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanossa, vaan päihdetestaus olisi mahdollista päihitteettömyyttä edellyttävissä tilaisuuksissa ilman konkreettista päihtymysepäilyä. Tämä olisi perusteltua, kun otetaan huomioon valvottavien rikosten laatu ja valvonnan tarkoitus. Näistä syistä olisi perusteltua valvoa päihitteettömyyttä matalammalla kynnyksellä kuin yhdyskuntapalveluun tuomituilla. Koska tuomitun päihitteettömyysvelvollisuus kuitenkin rajoittuu 5 §:ssä tarkoitettuihin tilaisuuksiin, valvontaa voitaisiin tehdä vain tällaisten tilaisuuksien yhteydessä eikä satunnaisesti kuten valvotussa koevapaudessa tai valvontarangaistuksessa.

Pykälän 2 ja 3 momentti vastaisivat ehdotettuja valvotusta koevapaudesta annetun lain 19 §:n 2 ja 3 momenttia.

13 a §. *Päihitteettömyyden valvonnan toteuttaminen.* Lakiin lisättäisiin uusi 13 a §, jossa säädettäisiin menettelystä päihitteettömyyden valvonnassa. Pykälä vastaisi sisällöltään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotettua 22 a §:ää.

14 §. *Tilapäinen poikkeaminen rangaistustajan suunnitelmasta.* Pykälän 1 momentin viimeisessä virkkeessä säädetään valvottavan velvollisuudesta hakea lupaa poikkeamiseen hyvissä ajoin ennen poikkeamisen ajankohtaa. Koska valvotusta koevapaudesta annetun lain mukaisissa asioissa sovelletaan hallintolain säännöksiä asian vireilletulosta ja käsittelystä, virke kumottaisiin tarpeettomana.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin kielellinen muutos ja viittaus 29 §:ssä säädettyyn päätösvaltaan kumottaisiin tarpeettomana. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 23 §:n 2 momenttia vastaavasti Rikosseuraamuslaitos voisi näissä tilanteissa tehdä asiassa päätöksen jälkikäteen saatuaan päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot.

17 a §. *Velvollisuuksien rikkominen.* Lakiin lisättäisiin uusi 17 a §. Pykälässä säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 a §:ää vastaavasti velvollisuuksien

rikkomisesta. Tältä osin viitataan kyseisen säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todettuun.

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamuksena olisi kuten nykyisin valvonta-ajan muuntaminen vankeudeksi. Törkeän velvollisuuksien rikkomisen edellytykset vastaisivat nykyistä. Rikkomisen toistuvuutta koskevaa säännöstä täsmennettäisiin kuitenkin maininnalla varoituk-
sen antamisesta. Rikkominen olisi toistuessaankin törkeää vain, jos valvottavalle olisi annettu varoitus.

18 §. *Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen.* Pykälän 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen olisi selvitettävä rikkomisen asian laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla. Asian selvittämisessä noudatettaisiin hallintolain säännöksiä hallintoasian käsittelystä.

Pykälän nykyinen 3 momentti siirrettäisiin 2 momentiksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta ottaa valvottava säilöön, jos hänen epäil-
lään rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi.

19 §. *Velvollisuuksien rikkomisen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin pitkälti yhdyskuntaseuraamus-
tusten täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:ää vastaavasti velvollisuuksien rikkomisen käsitte-
lystä.

21 §. *Voimakeinojen käyttö.* Lain 21 §:ään tehtäisiin vankeuslain 18 luvun 6 §:ää vastaavat
muutokset. Yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa ei kuitenkaan säädet-
täisi toimivaltaa ampuma-aseen käyttöön, kuten vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa.

21 a §. *Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen.* Lakiin lisättäisiin uusi
säännös voimakeinojen käyttöön varautumisesta ja voimakeinojen käytöstä varoittamisesta.
Säännös vastaisi vankeuslain 18 luvun 6 a §:ää.

21 b §. *Sitominen.* Lakiin lisättäisiin uusi 21 b §, jossa säädettäisiin sitomisesta. Säännös vastaisi
pitkälti vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa sitomisesta säädettyä. Sitomisessa voitaisiin
käyttää esimerkiksi käsirautoja, muovista sidettä tai sylkemisen estävää suojaa. Kuten vankeu-
den täytäntöönpanossakin, sitomisen tulisi olla välttämätöntä virkatehtävän suorittamiseksi.
Valvottavan sitomista voitaisiin käyttää säilöönnoton turvaamiseksi, väkivaltaisen käyttäytymi-
sen hillitsemiseksi tai uhkaavan väkivallan torjumiseksi. Käytännössä sitominen tulisi useim-
miten kyseeseen, jos valvottava olisi otettava kiinni säilöönottamiseksi ja tämä ryhtyisi tilan-
teessa vastarintaan tai pyrkisi pakenemaan. Tällöin kiinniottamisen ja säilöönnoton turvaa-
miseksi voisi olla välttämätöntä käyttää esimerkiksi käsirautoja sen aikaa, kun säilöönnoton suo-
rittava poliisi saapuisi paikalle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti, ettei sitomista saa jatkaa pitem-
pään kuin on välttämätöntä.

21 c §. *Menettelysäännökset.* Lakiin lisättäisiin uusi 21 c §.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päihitteetömyyden valvonnan, velvollisuuksien rikkomisen
selvittämisen, voimankäyttöväliseen käytön ja sitomisen kirjaamisesta. Lain 38 §:n nojalla tar-
kemmat säännökset kirjaamisten sisällöstä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että koevapautteen sijoitetulle olisi ilmoitettava sitomisen
peruste. Säännös vastaisi vankeuslain 18 luvun 7 §:ää.

23 §. Viittaussäännökset. Pykälän 2 momentin viittaussäännöstä muutettaisiin siten, että se koskee nyt annettavaa lakia henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa.

29 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin kielellinen muutos. Voimassa olevassa laissa säädetään rangaistusajan suunnitelman vahvistamisesta ja rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta päättämisestä. Säännöstä muutettaisiin esitykseen sisältyvien yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin sekä valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin esitettyä vastaavasti siten, että rangaistusajan suunnitelmasta tehdään päätös vahvistamisen sijaan.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin vastaavasti kielellinen muutos. Rangaistusajan laskemisesta vastaaminen muutettaisiin muotoon rangaistusajan laskemisesta päättäminen. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasti etsintäkuulutuksen tekeminen siirrettäisiin täytäntöönpanosta vastaavien virkamiesten päätösvaltaan. Momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vankilan johtajan, työjärjestyksessä määrätyn toiminnoista tai turvallisuudesta vastaavan virkamiehen taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan tai työjärjestyksessä määrätyn apulaisjohtajan päätösvalta. Säännös vastaisi eräin kielellisin täsmennyksin nykyistä. Kuitenkin toimivalta päättää lain 14 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ilmoituksen johdosta tehtävästä päätöksestä ja 33 §:ssä tarkoitetusta matkakustannusten korvaamisesta siirrettäisiin työjärjestyksessä määrätyle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin säännökset muun Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen päätösvalta, koska etsintäkuulutamista koskeva päätösvalta siirrettäisiin 2 momenttiin. Päätösvaltaa täydennettäisiin yllä mainituilla päätöksillä. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättäisi lain 21 b §:ssä tarkoitetusta sitomisesta. Pykälän nykyinen 6 momentti siirrettäisiin 5 momentiksi ja 7 momentti 6 momentiksi.

35 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin mahdollisuudella hakea muutosta päätökseen rangaistusajan suunnitelmasta. Voimassa olevasta sääntelystä poikkeavasti 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa tai 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamista koskeviin päätöksiin esitetään muutoksenhakuoikeutta. Päätökset sisältävät laajaa harkintaa ja vaikuttavat oleellisesti tuomitun oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Rangaistusajan suunnitelma poikkeaa vankeuslain mukaisesta rangaistusajan suunnitelmasta sen välittömien oikeusvaikutusten vuoksi. Oikeudellisesti velvoittavat päätökset tehdään rangaistusajan suunnitelmassa, toisin kuin vankeuslain mukaisessa rangaistusajan suunnitelmassa. Muutos vastaisi lakiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta sekä lakiin valvotusta koevapaudesta esitettyä.

Momentista poistettaisiin mahdollisuus hakea muutosta turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden pois ottamiseen. Muutoksenhakuoikeus esitetään kumottavaksi tältä osin. Kyse on tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, jossa esine tai aine joko annetaan pian takaisin tai toimitetaan poliisille. Jälkimmäisessä tapauksessa asia etenee pakkokeinolin nojalla. Sääntely vastaisi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta ja valvotusta koevapaudesta annetuissa laeissa säädettyä.

Muilta osin momentin kohtien numerointia muutettaisiin ja niihin tehtäisiin kielellisiä täsmennyksiä.

36 §. Muutoksenhakukielto. Pykälästä poistettaisiin muutoksenhakukielto rangaistusajan suunnitelmaa koskeviin päätöksiin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa, ettei valvottavalla ~~ei~~ olisi muutoksenhakuoikeutta päätökseen joka koskee lain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa. Päätöstä ei tällöin ole mahdollista tehdä pakottavista ja ennalta arvaamattomista syistä etukäteen. Muutoksenhakumahdollisuutta ei esitetä säädettäväksi, koska asia käsitellään tällöin tarvittaessa rikkomusmenettelyssä, johon kuuluu muutoksenhakumahdollisuus. Muutoksenhakumahdollisuus olisi sen sijaan päätökseen, jolloin lupa voidaan hakea ennakolta. Esitys vastaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin sekä valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin esitettyä muutosta.

Momentin nykyinen 3 kohta siirrettäisiin 2 kohdaksi.

38 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän asetuksenantovaltuuksia täsmennettäisiin. Pykälän 1 momentin 3 kohdan sanamuoto täsmennettäisiin koskemaan päihitteettömyyden valvonnan kirjaamista. Momentin 8 kohtaa täydennettäisiin asetuksenantovaltuudella sitomisvälineistä sekä voimankäyttövälineiden käytön ja sitomisen kirjaamisesta.

Pykälän 2 momentin 2 kohtaan lisättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle vankeuslakia vastaavasti toimivalta antaa määräyksiä päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä.

7.7 Rikoslaki

8 luku Vanhentumisesta

12 §. Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa. Rikoslain 10 ja 11 §:ssä säädetään vankeusrangaistuksen, sakon muutorangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen ja valvontarangaistuksen raukeamisesta tietyn ajan kuluttua, jos täytäntöönpano ei ole alkanut. Vastaava säännös nuorisorangaistuksen raukeamisesta on luvun 12 a §:ssä. Nyt ehdotetaan säädettäväksi ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeamisesta.

Luvun 12 §:ssä säädetään rangaistusten raukeamisajankohdan laskemisesta silloin, jos täytäntöönpano on keskeytynyt. Pykälän alkuosassa viitataan vankeusrangaistuksen, sakon muutorangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun raukeamisajankohdan laskemiseen keskeytymistilanteissa. Virkettä täydennettäisiin nykyisen säännöksen säätämisen jälkeen käyttöön otetuilla rangaistuslajeilla. Virkkeeseen lisättäisiin viittaukset keskeytyneiden valvontarangaistuksen, yhdistelmä-rangaistuksen, nuorisorangaistuksen ja ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeamisajankohdan laskemiseen luvun 10, 10 a, 11, 12 a ja 12 b §:n nojalla.

Pykälän toisessa virkkeessä säädetään tilanteista, joissa vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt. Näissä tilanteissa uusi raukeamisaika lasketaan vielä suorittamatta olevan rangaistusajan mukaan. Säännöksessä ei ole huomioitu yhdistelmä-rangaistusta eikä valvontarangaistusta. Virkkeeseen lisättäisiin siten viittaus siihen, että myös keskeytyneen yhdistelmä-rangaistuksen ja valvontarangaistuksen raukeamisaika laskettaisiin jäljellä olevan rangaistusajan perusteella.

12 b §. Ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeaminen. Lukuun ehdotetaan uutta säännöstä ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeamisesta. Valvonta raukeaisi kolmen vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä, jollei täytäntöönpano ole alkanut. Raukeamisaika vastaisi nuorisorangaistuksen ja sakon muutorangaistuksen raukeamisaikaa. Valvonnan keskeytyessä sovellettaisiin raukeamisajan laskemiseen luvun 12 §:ää.

7.8 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

16 §. *Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momentin 2 kohdan sisältö ja viittaussäännös muutettaisiin vastaamaan ehdotettavaa lakia henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa.

7.9 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

16 §. *Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momentin 7 kohdan sisältö ja viittaussäännös muutettaisiin vastaamaan ehdotettavaa lakia henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa.

7.10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

6 §. *Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen.*

7 §. *Oikeus saada tietoja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä ja muulta viranomaiselta.*

11 §. *Tarkastusoikeus.*

Säännökset muutettaisiin vastaamaan ehdotettavaa lakia henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksessä ehdotetaan muutoksia seuraamusten täytäntöönpanoa koskeviin menettelytapoihin. Monelta osin esimerkiksi menettelyihin liittyviä kirjaamiskäytäntöjä tai yksityiskohtaisia menettelytapoja täsmennettäisiin valtioneuvoston asetuksella tai Rikosseuraamuslaitoksen keskuhallintoyksikön antamalla määräyksillä. Asetuksen- ja määräyksenantovaltuudet koskisivat pitkälti saman tyyppisiä asioita kuin nykyisinkin.

Yksittäisiä asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksia on käsitelty tarkemmin edellä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.5.2021 samaan aikaan, kun Rikosseuraamuslaitoksen uusi tietojärjestelmä otetaan käyttöön.

10 Toimeenpano ja seuranta

Tietojärjestelmän käyttöönotosta järjestetään henkilökunnalle koulutusta. Myös ehdotettujen lainmuutosten toimeenpanosta järjestetään tarvittavaa koulutusta.

Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos seuraavat tietojärjestelmän käyttöönoton onnistumista ja samalla myös lainmuutosten vaikutuksia.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE

6/2020 vp.). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräitä samoja henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä kuin tässäkin esityksessä.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp). Tässä esityksessä ehdotetun lain henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa lakiehdotuksen 15 §:n 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä tietopyynnön yksilöityään ja perusteltuaan tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät, säännöksessä tarkemmin todetut tiedot kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta. Säännöksen ilmaisu kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisista tulisi säätää yhdenmukaiseksi sote-uudistuksen järjestämiskäytännön kanssa.

Hallituksen on tarkoitus antaa helmikuussa 2021 eduskunnalle esitys, jossa ehdotetaan säädettäväksi uusi Rikosseuraamuslaitosta koskeva laki sekä muutettavaksi eräitä kyseiseen lakiin liittyviä muita lakeja. Osin kyse on samoista pykälästä kuin tässä esityksessä.

Hallituksen on tarkoitus antaa helmikuussa 2021 eduskunnalle esitys eduskunnalle yleisvaarallisten tartuntatautiin torjumista rangaistusten täytäntöönpanossa koskevaksi lainsäädännöksi. Osin kyse on samoista pykälästä kuin tässä esityksessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisympäristö

12.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

12.1.1 Henkilötietojen suoja ja siitä säätäminen

Ehdotetun lain säännöksillä on merkitystä perustuslain 10 §:ssä turvatun henkilötietojen ja yksityisyyden suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suoja tulisi turvata ensisijaisesti tietosuojasetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Erityislainsäädännön käyttö tulisi rajata vain välttämättömään sääntelyyn siten kuin tietosuojasetus antaa kansallista liikkumavaraa. Kun harkitaan kansallisen liikkumavaran käyttöä, on otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset. Erityislainsäädännön tarpeellisuutta tulisi arvioida riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti eli mitä korkeampi riski henkilötietojen käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Perustuslakivaliokunta on korostanut myös sitä, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden, vaan se tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuden liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen. Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. (PeVL 14/2018 vp) Voidaan todeta, että rikosseuraamusten määräämiseen ja täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvät tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että henkilötietojen käsittelystä aiheutuu korkea riski luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille. Siten tällaisesta henkilötietojen käsittelystä on perusteltua säätää yksityiskohtaisesti erityislainsäädännössä.

Käsiteltäessä rikosseuraamusten määräämiseen ja täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyviä henkilötietoja kyse on arkaluonteisten tietojen käsittelystä. Arkaluonteisten tietojen käsittelyä arvioidessaan perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtana sitä, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on tarkasteltava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten näkökulmasta (PeVL 42/2016 vp). Valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettäessä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojan alaan. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tästä syystä arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp), minkä takia esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekistereiden perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 29/2016 vp).

Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen käsittelyä rikosten ennalta estämisessä, tutkimisessa ja paljastamisessa, rikoksiin liittyvissä syytetoimissa tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa koskeva tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn osalta on siten edelleen otettava huomioon perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö. Näin ollen tällaista perusoikeusherkkää henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta. (PeVL 14/2018 vp, PeVL 26/2018 vp) Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan lukien tietojen luovutettavuus, tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen laintasoisen sääntelyn on tullut lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. (PeVL 2/2018 vp, PeVL 31/2017 vp, PeVL 28/2016 vp, PeVL 13/2016 vp)

12.1.2 Julkisuuslainsäädännön ja ehdotetun lain välinen suhde

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että henkilötietojen suoja sovitetaan yhteen virallisten asiakirjojen julkisuuden kanssa (esim. PeVL 60/2017 vp, PeVL 15/2017 vp, PeVL 12/2012 vp, PeVL 22/2008 vp). Ehdotetun lain 2 §:ssä olisi viittaussäännös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin.

12.1.3 Henkilötietojen käsittelyn edellytykset

Henkilötietojen käsittelyä rikosseuraamusten täytäntöönpanossa koskeva yleislaki on siis rikosasioiden tietosuojalaki. Henkilötietojen käsittelyn lähtökohtana on, että se on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen kyseisen lain soveltamisalalla tapahtuvan tehtävän suorittamiseksi ja että tästä tehtävästä säädetään lainsäädännössä. Rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä, kuten laillisuusvaatimuksesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta, tarpeellisuusvaatimuksesta, virheettömyysvaatimuksesta, eräiden henkilötietojen erottamisesta toisistaan ja henkilötunnuksen käsittelystä. Laissa säädetään myös muun muassa erityisten henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä, rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuusta, rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ja oikeudesta saada henkilötiedot oikaistua tai

poistettua sekä rekisteröidyn edellä mainittujen oikeuksien rajoittamisesta sekä tietoturvallisuudesta. Erityislainsäädännössä voidaan yleislakia tarkemmin säätää esimerkiksi rekisteröitävistä henkilötiedoista, niiden käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovuttamisesta ja tietojen säilytysajoista.

Ehdotetussa laissa tarkoitettu henkilötietojen käsittely perustuu Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Ehdotuksessa on rikosasioiden tietosuojalain säännöksiä täydentävät tietojen käsittelyoikeutta koskevat erityiset rajoitukset. Ensinnäkin edellytettäisiin, että tietojen käsittelijä on Rikosseuraamuslaitoksen virkamies ja että tietojen käsittely on tarpeen virkatehtävien suorittamiseksi. Lisäksi tiettyjen erityisen arkaluonteisten tietojen käsittely olisi rajattu vain tarkasti rajattuun virkamiesjoukkoon. Kyse olisi sosiaalihuollon tiedoista, valvontarangaistuksen tai valvotun koevapauden suorittajan kanssa samassa asunnossa asuvan henkilön kirjallista suostumusta ja alaikäisen mielipiteen selvittämistä koskevista tiedoista sekä poikkeuksellisista vankeusaikaista rikollisuutta, laitospöytäkirjoista ja turvallisuutta koskevista tiedoista. Henkilötietojen käsittelyssä edellytetyn laillisuusvaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin yksityiskohtaisesti, mitä tietoja ja mihin käyttötarkoituksiin saa käsitellä. Rikosseuraamuslaitoksessa olisi rikosseuraamusrekisteri, johon sisältyisi muodollisen täytäntöönpanon, yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanon, tutkintavankeuden toimeenpanon sekä sosiaalityön tehtävissä tarvittavia henkilötietoja koskevat tietojoukot. Niin ikään rikosseuraamusrekisterissä olisi vankilassa vankeja tai tutkintavankeja tapauksissa käyvien, vankiin tai tutkintavankiin muilla tavoin yhteyttä pitävien ja vankilassa asioivien henkilötietoja sisältävät tietojoukot. Rikosseuraamusrekisterin lisäksi Rikosseuraamuslaitos pitäisi poikkeuksellisia vankeusaikaiseen rikollisuuteen, vankilan järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä henkilötietoja sisältävää turvallisuustietorekisteriä sekä asianomistajarekisteriä. Yksityiskohtaisella ja Rikosseuraamuslaitoksen laissa säädettyyn tehtävään liittyvällä rekistereiden tietosisällöstä säätämällä varmistettaisiin se, että Rikosseuraamuslaitos kerää henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten. Henkilötietojen käsittelyssä edellytetyn käyttötarkoituksidonnaisuuden voidaan katsoa täyttyvän.

Ehdotetussa laissa siis säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä yksityiskohtaisesti ja siten, että voidaan käsitellä vain tietoja, jotka ovat tarpeellisia laissa säädetyn tehtävän täyttämiseksi. Tietojen käsittely olisi rajattu näihin tehtäviin. Osassa tietojen käsittelyä edellytetään välttämättömyydedellytyksen täyttymistä. Laissa olisi tietojen tarpeellisuuden tarkistamista ja tietojen poistamista koskevat säännökset, joiden perusteella tiedot poistetaan, kun tarpeellisuusvaatimus ei enää täyty. Poistoaikoja ehdotetaan lyhennettäväksi voimassa olevaan lakiin verrattuna esimerkiksi siten, että yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvien henkilötietojen enimmäissäilytysaika lyhennettäisiin voimassa olevasta kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen viimeisestä seuraamuksen suorittamisesta lukien. Täytäntöönpanon perustiedot muun muassa rikoksista, tuomioista sekä täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden alkamisesta ja päätymisestä säilytettäisiin edelleen kymmenen vuoden ajan viimeisen seuraamuksen suorittamisesta. Henkilötietojen käsittelyssä edellytetyn tarpeellisuusvaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin eräiden henkilötietojen erottamisesta toisistaan siten, että rikosseuraamusten määrittämiseen, tutkintavankeuden toimeenpanoon ja seuraamusten täytäntöönpanoon liittyvät tiedot olisivat erillään muiden henkilöiden tiedoista. Lisäksi erityisen arkaluonteiset sosiaalihuoltoon ja poikkeukselliset laitospöytäkirjojen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvät tiedot olisivat erotettuina muista tiedoista.

Ehdotettu laki sisältää yksityiskohtaiset säännökset Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja muille viranomaisille ja tahoille sekä saada tietoja muilta viranomaisilta ja tahoilta. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus kytketään tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamisen mahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos tietosisältöjä ei ole yksityiskohtaisesti luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (esim. PeVL 31/2017 vp, PeVL 17/2016 vp). Valiokunta ei kuitenkaan ole pitänyt kovin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyysvaatimukseen (esim. PeVL 71/2014 vp, PeVL 62/2010 vp, PeVL 59/2010 vp). Valiokunta on pitänyt merkityksellisenä luovutettavien tietojen arkaluonteisuutta, kun se on arvioinut tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (esim. PeVL 38/2016 vp). Ehdotuksen mukaan rikosseuraamusrekisterin sisältämä tieto voitaisiin luovuttaa, jos luovuttaminen on tarpeellista laissa yksityiskohtaisesti säädettyistä syistä ja säädettyihin käyttötarkoituksiin. Turvallisuustietorekisteristä tieto voitaisiin luovuttaa, mikäli tiedon luovuttaminen on välttämätöntä turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin. Rikosseuraamuslaitokselle ehdotettu tietojen luovuttamisen ja saamisen mahdollisuus liittyy sen ja muiden viranomaisten laissa säädettyjen tehtävien tekemiseen. Ehdotetut säännökset ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Näin olleen tietojen luovuttamista ja saamista koskevia säännöksiä voidaan pitää perustuslain 10 §:ssä turvatun henkilötietojen ja yksityisyyden suojan kannalta hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena.

Esitys sisältää ehdotuksen säännöksiksi, jotka mahdollistaisivat sen, että Rikosseuraamuslaitoksella olisi salassapitovelvollisuuden estämättä ja myös oma-aloitteisesti oikeus ilmoittaa tietoja esitutkintaviranomaisille rikosten estämiseksi. Säännös on voimassa olevan lainsäädännön mukainen. Ehdotuksessa esitetään lisättäväksi Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuus luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja myös muille rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille kuin esitutkintaviranomaisille sekä ulosottoviranomaisille ja maahanmuuttoviranomaisille niiden laissa säädetyn tehtävän täyttämiseksi. Luovutettaessa tietoja oma-aloitteisesti tiedon luovuttajan tulee arvioida tapauskohtaisesti, onko tietojen luovuttaminen rikosseuraamusrekisteristä käyttötarkoituksen kannalta tarpeellista ja turvallisuustietorekisterin osalta, onko se välttämätöntä. Näillä säännöksillä pyritäisiin turvaamaan asianmukainen viranomaisyhteistyö siten, että yksityisyydensuojaa koskevat rajoitukset olisivat täsmälliset ja tarkkarajaiset eivätkä ne loukkaisi yksityisyydensuojan ydinaluetta siten, että kyseinen perusoikeus tulisi merkityksettömäksi. Ehdotettuja tietojen oma-aloitteista luovuttamista koskevia säännöksiä voidaan pitää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttävänä. Esityksen taustalla on yhteiskunnallinen tarve hoitaa laissa säädetty täytäntöönpanotoimet lain mukaisesti, joten perustuslain 10 §:n rajoittamista voidaan pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena.

12.1.4 Rekisteröidyn oikeudet ja oikeusturva

Rekisteröidyn oikeuksia ja oikeusturvaa koskevat säännökset säilyisivät voimassa olevan lainsäädännön mukaisina. Ehdotetussa laissa olisi rikosasioiden tietosuojalakia täsmäntävät säännökset tietojen käsittelystä ilmoittamisesta, tarkastusoikeuden rajoittamisesta ja tarkastusoikeuden toteuttamisesta siten kuin Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamusten määräämiseen ja täytäntöönpanon sekä tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävät edellyttävät. Kyse olisi rajoituksista, joilla pyritään turvaamaan laitoksen järjestys ja turvallisuus sekä henkilön turvallisuus. Näiden yleislainsäädännöstä poikkeavien säännösten tavoite olisi hyväksyttävä ja säännökset olisivat täsmälliset ja tarkkarajaiset. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuussa,

tietoturvallisuudessa, tietojen käsittelyn valvonnassa ja rekisteröidyn oikeusturvan toteuttamisessa noudatettaisiin rikosasioiden tietosuojalakia. Perustuslain 21 §:n mukaiset oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimukset voidaan katsoa täyttyvän.

Edellä olevan perusteella voidaan todeta, että ehdotetussa lainsäädännössä perustuslain 10 §:n rajoittaminen perustuisi lakiin ja rajoituksia voitaisiin pitää sääntelyn sisältö ja tarkoitus huomioon ottaen täsmällisinä ja tarkkarajaisina. Esityksen taustalla on yhteiskunnallinen tarve järjestää Rikosseuraamuslaitoksen laissa säädettyihin tehtäviin kuuluvat rikosseuraamusten määräämiseen ja täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvät tehtävät lainmukaisesti. Perustuslain 10 §:n rajoittamista voidaan pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena. Ehdotus olisi Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen. Ehdotettuja muutoksia voidaan hallituksen käsityksen mukaan pitää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttävinä.

12.2 Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohta

Perustuslain 8 §:ssä säädetään rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta. Tämän säännöksen mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan mukaan ketään ei saa pitää syypäänä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä. Myöskään kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 artiklan mukaan rikoksen tekohetkellä sovellettavaa rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.

Esityksessä ehdotetaan muutosta, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitos määräisi ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohdan. Nykyisin valvonta alkaa välittömästi sitä koskevan tuomion lainvoimaisuudesta, joten rangaistuksen täytäntöönpanon alkamisajankohta siirtyisi nykyistä myöhemmäksi. Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä ei ole kyse rangaistukseen tuomitsemisesta, mutta esityksellä on vaikutus tuomittavan rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohtaan. Esitystä on siten arvioitava rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta.

Esityksen siirtymäsäännökseen ehdotetaan selvyuden vuoksi nimenomaista säännöstä siitä, että alkamisajankohta laskettaisiin ehdotetun säännöksen nojalla vain sellaisille rikoksille, jotka on tehty lain voimaantulon jälkeen. Tältä osin ehdotus olisi sopusoinnussa tekohetkeä ankarampaan rangaistukseen tai seuraamuksen määräämistä koskevan kiellon kanssa.

Alkamisajankohdan määräämisestä säädettäisiin laissa, joten ehdotus toteuttaa lailla säätämisen vaatimuksen.

Rikosoikeudellisten säännösten hyväksyttävyyttä arvioidessaan perustuslakivaliokunta on katsonut, että kriminalisoinneille on oltava painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 9/2016 vp, s. 4, PeVL 61/2014 vp, PeVL 23/1997 vp, s. 2/II). Tämä koskee myös rikosoikeudelliseen rangaistusjärjestelmään tehtäviä muutoksia, koska rikoslain kielloilla ja rangaistuksilla on sisäinen yhteys ja rangaistukset on asetettu tukemaan ja tehostamaan kieltoja (ks. PeVL 9/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että rangaistusjärjestelmän, mukaan lukien sakkojärjestelmän, yleisesti tunnustettuna tavoitteena on rikosten ehkäiseminen eri vaikutusmekanismeilla sekä rikosten ja rikollisuuskontrollin aiheuttamien kärsimysten ja kustannusten minimoiminen ja niiden oikeudenmukainen jakaminen eri osapuolten kesken (PeVL 9/2016 vp). Lainsäätäjän

tehtävä on muotoilla järjestelmän osatekijät tavalla, joka parhaiten vähentää sekä rikollisuudesta että rikosten kontrollijärjestelmästä aiheutuvia inhimillisiä ja materiaalisia haittoja ja kärsimyksiä. Perusteltu rangaistustaso määräytyy oikeudenmukaisuusnäkökohtien ohella sen mukaan, kuinka hyvin rangaistusten avulla kyetään ehkäisemään rikoksia, millaista yhteiskunnallista ja yksilöllistä räsitudist ja kärsimystä tuon järjestelmän soveltaminen tuottaa sekä mitkä muut keinot yhteiskunnalla olisi käytössään samaan päämäärään pyrittäessä. Tämänkaltaisia yleisiä rangaistusjärjestelmän taustalla olevia näkökohtia ja tavoitteita voidaan perustuslakivaliokunnan mielestä pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävinä. Käsitellessään hallituksen esitystä eduskunnalle rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamiseksi (HE 175/2018 vp) perustuslakivaliokunta katsoi (PeVL 56/2018 vp), että ehdonalaisen vapauden lievemmän määräosan soveltamiseen oikeuttavan rikoksettoman ajan pidentäminen kolmesta vuodesta viiteen vuoteen kuului lainsäätäjän harkintamarginaalin piiriin.

Esitetty lainmuutos siirtäisi täytäntöönpanon alkamisajankohtaa nykyisestä. Tämä merkitsisi tosiasiasa vähäistä täytäntöönpanon alkamisajankohdan siirtymistä myöhemmäksi. Kyse olisi useimmiten muutamista viikoista. Ehdotuksella pyritään siihen, että jatkossa valvonnan tosiasiallinen alkaminen tapahtuisi kaikille tuomituille yhdenmukaisesti. Nykyisin esimerkiksi tuomitun vaikea tavoitettavuus voi tarkoittaa sitä, että valvonta-aika kuluu useita viikkoja tai jopa kuukausia, vaikei yhteyttä valvottavaan saada.

Toiseksi ehdotuksella pyritään turvaamaan se, että valvonta-aika alkaa vasta, kun valvonnan aikataulusta ja valvontatapaamisten sisällöstä on tehty päätökset ja valvonta-aikaa koskeva täsmennetty rangaistusajan suunnitelma on valmisteltu yhdessä tuomitun kanssa. Säätely turvaisi siten sen, että valvonta voidaan kaikille tuomituille panna täytäntöön yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetyllä tavalla. Valvonta-aika ei enää kuluisi ilman tosiasiallista valvontaa.

Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että rangaistusseuraamuksien ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moittittavuuteen (ks. PeVL 9/2016, s. 6, PeVL 56/2014 vp, s. 3 ja PeVL 16/2013 vp, s. 2). Lisäksi rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (PeVL 56/2014 vp, s. 2—3, PeVL 16/2013 vp, s. 2/I ja PeVL 23/1997 vp, s. 2/II).

Esityksessä ehdotettu muutos ei pidentäisi valvonnan laissa säädettyä kestoa, joka olisi edelleen 1 vuosi 3 kuukautta. Esitys merkitsisi vähäistä pidennystä siihen ajankohtaan, jolloin valvonta tosiasiasa alkaisi. Esitystä voidaan pitää oikeasuhtaisena, koska esityksellä turvattaisiin valvonnan täytäntöönpano yhdenmukaisesti ja laissa säädetyt pituisena kaikille tuomituille.

Edellä todetun perusteella esitystä voidaan pitää perustuslain kannalta hyväksyttävänä.

12.3 Täytäntöönpanoa koskevien menettelysäännösten ja muutoksenhakusäännösten täsmittäminen

Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus hakea muutosta oikeuttaan tai velvollisuuttaan koskevaan viranomaispäätökseen.

Esitys sisältää runsaasti säännösmuutoksia, jotka koskevat hallintolain soveltamista tai menettelytapojen selkeyttämistä. Ehdotetut muutokset selkeyttävät ja täsmentävät lainsäädäntöä. Muutosten voidaan siten katsoa edistävän vankien ja yhdyskuntaseuraamuksiin tuomitujen oikeusturvaa.

Esityksessä lakeihin säädettäisiin nykyistä kattavammat luettelot muutoksenhakukelpoisista ja muutoksenhakukielloissa olevista päätöksistä. Selvyyden vuoksi kussakin laissa todettaisiin, että luetteloihin kuulumattomiin päätöksiin voisi hakea muutosta. Esitetyt muutoksenhakukiellot merkitsevät kuitenkin perustuslain 21 §:ssä turvatun muutoksenhakuoikeuden rajoittamista. Lisäksi osa kielloista koskee päätöksiä, joilla rajoitetaan muita perusoikeuksia.

Perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan käsitellyt perustuslain 21 §:n asettamia vaatimuksia. Lausunnossaan (PeVL 20/2005 vp), perustuslakivaliokunta piti ongelmallisena sitä, ettei vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädetä selvästi muutoksenhakukielloista. Hallituksen esityksessä eduskunnalle vankeutta ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 45/2014 vp.) esitettiin vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin säädettäväksi kattavaa luetteloa muutoksenhakukelpoisista päätöksistä ja muutoksenhakukielloista. Lausunnossaan (PeVL 34/2014 vp), perustuslakivaliokunta piti ehdotettua sääntelyä hyväksyttävänä ja muutoksenhakukieltoja perusteltuina.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin, valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin säädettävät muutoksenhakukelpoisten päätösten ja muutoksenhakukieltojen luettelo vastaisivat pitkälti vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin säädettyjä kieltoja.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa kiellettäisiin muutoksenhaku rankaistuksen alkamisaikaa koskevaan päätökseen. Kielto vastaisi vankeuslakia. Kielto olisi perusteltu, koska tuomitulla on mahdollisuus hakea lykkäystä hänelle määrättyyn rankaistuksen aloittamisajankohtaan. Lykkäyspäätökseen on muutoksenhakuoikeus. Näin ollen tuomitun oikeusturva toteutuisi.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain, valvotusta koevapaudesta annetun lain ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä tilapäisestä poikkeamisesta täytäntöönpanoon kuuluvista velvollisuuksista on muutettu. Ehdotettujen pykälien 2 momenteissa säädetään poikkeamisesta tilanteissa, joissa tuomitulle on tullut ennalta arvaamaton este noudattaa suunnitelmaa. Tällainen este on esimerkiksi yllättävä sairaus. Näissä tilanteissa päätöksenteko tapahtuu usein vasta jälkikäteen, jolloin poikkeamisen peruste voidaan katsoa hyväksytyksi tai hylätä. Jälkimmäisessä tapauksessa asia käsitellään tuomitun velvollisuuksien rikkomista koskevana asiana, johon tuomitulla on muutoksenhakuoikeus. Näin ollen muutoksenhakuoikeus näihin päätöksiin olisi tosiasiallisesti jälkikäteistä ja joka tapauksessa tuomitun oikeusturvan kannalta tilapäisen poikkeamisen hyväksyttävyyden tulisi muutoksenhaun piiriin velvollisuuksien rikkomista koskevassa prosessissa. Näin ollen olisi perusteltua kieltää muutoksenhaku varsinaiseen poikkeamispäätökseen. Sen sijaan muutoksenhaku olisi mahdollista mainittujen pykälien 1 momenteissa tarkoitettua ennalta tiedossa olevasta poikkeamispäätöksestä.

12.4 Asetuksen- ja määräyksenantovaltuudet

Esityksessä täsmennetään joiltain osin lakien asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenantovaltuuksia. Täsmennykset ovat pääosin luonteeltaan teknisiä ja koskevat esimerkiksi laissa edellytettyjen kirjausten tarkempaa sisältöä tai yksityiskohtaisia menettelytapoja päihdevalvonnan käytännön järjestämisessä.

Asetuksen- ja määräyksenantovaltuudet on laissa täsmällisesti rajattu koskemaan tiettyjä sääntelyn yksityiskohtia, joilla täsmennetään laissa säädettyä. Valtuudet ovat siten asianmukaisia perustuslain 80 §:n näkökulmasta.

HE 246/2020 vp

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Hallitus pitää suotavana, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään rangaistusten täytäntöönpanon, tutkintavankeuden toimeenpanon ja muiden Rikosseuraamuslaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelystä.

Tätä lakia sovelletaan vain henkilötietojen käsittelyyn, jos:

- 1) käsittely on kokonaan tai osittain automaattista; tai
- 2) henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä:

1) henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018), jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*;

2) henkilötietojen luovuttamiseen teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien välityksellä sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (906/2019);

3) muuhun kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan rikosasioiden tietosuojalakia.

Tapaaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden ja asioijien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tämän lain lisäksi luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuoja-asetus*, sekä tietosuojalakia (1050/2018).

Rangaistus tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:ssä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *rikoksesta epäillyllä* henkilöä, josta laaditaan yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemista varten seuraamusselvitys tai rangaistusajan suunnitelma taikka jolle valmistellaan muu tuomiota edeltävä toimenpide tai lausunto;

2) *tuomitulla* henkilöä, jonka tuomioistuin on tuominnut vankeusrangaistukseen, yhdistelmä-rangaistukseen, sakon muuntorangaistukseen tai yhdyskuntaseuraamukseen;

3) *vangilla* henkilöä, joka suorittaa vankeusrangaistusta, yhdistelmä-rangaistusta, sakon muuntorangaistusta tai sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 77 §:n 4 momentissa tarkoitettua arestia vankilassa taikka on valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 26 §:ssä tarkoitettulla tavalla toimitettu vankilaan taikka yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 24 §:n nojalla säilöön otettu;

4) *tutkintavangilla* henkilöä, joka on vangittu tai määrätty pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 a §:ssä tarkoitettuun tutkinta-arestiin taikka mainitun lain 5 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun tehostettuun matkustuskieltoon;

5) *yhdyskuntaseuraamusta suorittavalla* ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan tuomitua, nuorisorangaistusta, yhdyskuntapalvelua tai valvontarangaistusta suorittavaa, valvontaan asetettua ehdonalaisessa vapaudessa olevaa, valvotussa koevapaudessa olevaa tai yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikaa suorittavaa;

6) *tapaajalla* henkilöä, joka käy luvallisesti tapaamassa vankia tai tutkintavankia;

7) *muulla vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävällä* henkilöä, joka on vankeuslaissa (767/2005) tai tutkintavankeuslaissa (768/2005) tarkoitetuilla muilla tavoilla kuin tapaamisilla yhteydessä vankiin tai tutkintavankiin;

8) *asioijalla* henkilöä, joka käy luvallisesti vankilassa hoitamassa vankilan tai vankien toimintojen kannalta tarpeellista asiaa;

9) *ulkopuolisella* henkilöä, joka ei ole vanki eikä tutkintavanki ja jonka henkilötietoja rekisteröidään 11 §:ssä tarkoitettuun turvallisuustietorekisteriin.

2 luku

Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisterit

4 §

Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän henkilörekisterit

Tässä laissa tarkoitettujen tietojen käsittelemiseksi Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö pitää Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmää ja siihen kuuluvia henkilörekistereitä.

Tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjä on Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamusrekisteriin sisältyvät seuraavat tiedot:

1) muodolliseen täytäntöönpanoon liittyvät henkilötiedot;

2) yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvät henkilötiedot;

3) vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon, tutkintavankeuden ja tutkinta-arestin toimeenpanoon sekä tehostetun matkustuskiellon tekniseen valvontaan liittyvät henkilötiedot.

Rikosseuraamusrekisteriin sisältyvät myös tapaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden sekä asioijien henkilötietoja sisältävät tiedot.

Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään kuuluu myös vankilassa tai vankilasta käsin tapahtuvan taikka vankeusaikaisen rikollisuuden ehkäisemiseen ja laitosturvallisuuden ylläpitä-

HE 246/2020 vp

miseen liittyviä henkilötietoja sisältävä 11 §:ssä tarkoitettu turvallisuustietorekisteri sekä vankeuslain 19 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen asianomistajien tietoja sisältävä tämän lain 12 §:ssä tarkoitettu asianomistajarekisteri.

5 §

Yksilöintitiedot

Tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan yksilöimiseen tarvittavina tietoina Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä seuraavia, rikosseuraamusrekisteriin ja turvallisuustietorekisteriin tallennettavia tietoja:

- 1) nimi;
- 2) henkilötunnus, Maahanmuuttoviraston antama asiakasnumero tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus;
- 3) sukupuoli;
- 4) äidinkieli;
- 5) kansalaisuus;
- 6) koti- ja asuinpaikka sekä osoite;
- 7) mahdolliset henkilötuntemerkit.

Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään rekisteröidystä vangista, tutkintavangista, valvontarangaistusta suorittavasta, valvotussa koevapaudessa olevasta tai yhdistelmärankaistuksen valvonta-aikaa suorittavasta henkilöstä voidaan ottaa valokuva ja tallentaa se hänen yksilöintitietoihinsa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yksilöintitietoja voidaan tallentaa 4 §:n 3 momentissa tarkoitettuun rikosseuraamusrekisteriin myös rikoksesta epäillystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yksilöintitietoja voidaan tallentaa 11 §:ssä tarkoitettuun turvallisuustietorekisteriin myös ulkopuolisesta henkilöstä, jos mainitun pykälän 4 momentissa säädetyt henkilötietojen käsittelyedellytykset täyttyvät.

Rekisteröidyn yksilöimiseen tarvittavina tietoina ja hakutunnuksena tallennetaan tapaaajasta, muusta vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävästä henkilöstä sekä asioijasta rekisteröidyn nimi ja henkilötunnus tai muu yksilöintiin tarvittava tunnus.

6 §

Henkilötietojen käsittely muodollisen täytäntöönpanon tehtävissä

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, tutkintavankeuden ja tutkinta-arestin toimeenpanemiseksi sekä tehostetun matkustuskiellon tekniseksi valvomiseksi tarpeellisia tietoja:

- 1) rikoksista ja tuomioista;
- 2) rangaistusaikalaskelmista;
- 3) rangaistuksen täytäntöönpanon, tutkintavankeuden tai tutkinta-arestin toimeenpanon taikka tehostetun matkustuskiellon teknisen valvonnan alkamisesta ja päättymisestä;
- 4) täytäntöönpanon lykkäämisestä ja keskeytyksestä;
- 5) etsintäkuulutuksista.

Lisäksi Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä yhdyskuntaseuraamuksen ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, tutkintavankeuden ja tutkinta-arestin toimeenpanemiseksi sekä tehostetun matkustuskiellon teknisen valvonnan suorittamiseksi välttämättömiä muita tietoja.

7 §

Henkilötietojen käsittely yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon tehtävissä

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemista varten laadittavaan seuraamusselvitykseen, rangaistusajan suunnitelmaan ja niiden valmisteluun tarvittavaan kartoitukseen sekä muihin valmisteleviin toimenpiteisiin ja lausuntoihin liittyviä tietoja:

- 1) rikoksesta epäillyn aikaisemmasta rikollisuudesta;
- 2) rikoksesta epäillyn päihteiden käytöstä ja muista henkilökohtaisista ja sosiaalisista olosuh-teista;
- 3) rikoksesta epäillyn valvonnan ja rikoksettoman elämän tukemisen tarpeesta;
- 4) selvityksen, suunnitelman ja niiden valmistelun kannalta välttämättömistä muista kuin 1–3 kohdassa tarkoitetuista tiedoista.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdis-telmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanoa varten tietoja:

- 1) tuomitun velvollisuuksista;
- 2) valvontatavoista, valvontatapaamisista ja muista valvonnan yksityiskohdista;
- 3) toimintavelvollisuudesta;
- 4) täytäntöönpanoon liitettävistä, tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävistä tukitoimenpiteistä;
- 5) seuraamuksen suorittamiseen sisältyvien velvollisuuksien rikkomisesta ja rikkomisen seu-raamuksesta;
- 6) seuraamuksen täytäntöönpanon kannalta välttämättömistä muista kuin 1–5 kohdassa tar-koitetuista tiedoista.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä tietoja valvontarangaistuksen, valvottuun koevapauteen si-joitetun tai yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa suorittavan käyttämän lääkityksen vaikut-tavista aineista, jotka näkyvät päihdetestissä positiivisena tuloksena.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarvittavia tietoja myös henkilökuntaan kohdistuvista uhkailmoituksista ja muista poikkeuksellisten tilanteiden ilmoituksista.

Rikoksesta epäillyn ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin saadaan sisällyttää 1–3 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömät tiedot rikoksesta epäil-lyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisen tai muun henkilön nimestä, yhteystie-doista ja asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta sekä muista välttämättömistä seikoista.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 45 §:n 2 momentissa ja 52 §:n 1 momentissa sekä valvotusta koevapaudesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa ja 25 §:n 1 momentissa tarkoitettuja, tuomitun kanssa samassa asun-nossa vakituisesti asuvan täysi-ikäisen kirjallista suostumusta ja alle 18-vuotiaan mielipiteen selvittämistä koskevia seuraavia tietoja:

- 1) kirjallisen suostumuksen antajan nimi, kotiosoite sekä suostumuksen tai sen peruutuksen ajankohta ja sisältö;
- 2) mielipiteen ilmaisijan nimi, syntymävuosi, kotiosoite, mielipiteen ilmaisun ajankohta ja sisältö sekä ilmaisutilanteessa läsnä olleen lastensuojelun viranhaltijan nimi ja näkemys mieli-piteen ilmaisusta.

8 §

Henkilötietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toi-meenpanon tehtävissä

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä laitosisjärjestyksen ylläpitämistä sekä vankien ja tutkinta-vankien valvontaa ja toimintaan osallistumista varten tietoja:

- 1) sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä;
- 2) valvonnan järjestämisestä ja turvallisuuden ylläpitämisestä;

3) osallistumisvelvollisuuden täyttämisestä ja muuhun toimintaan osallistumisesta, maksesta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta sekä niiden maksamiseen liittyvistä tileistä sekä palkasta tehtävistä pidätyksistä;

4) koulutuksesta, työkokemuksesta ja sosiaalisesta tilanteesta;

5) arvioidusta työ- ja toimintakyvystä sekä tehdyistä arvioinneista ja suunnitelmissa;

6) yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä kirjeenvaihdosta, puhe-
luista ja sähköisestä viestinnästä vankeuslain ja tutkintavankeuslain nojalla tallennetut jäljen-
nökset;

7) järjestysrikkomuksesta ja sen seuraamuksesta;

8) karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviili-
työlupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen
sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta;

9) tutkinta-arestin toimeenpanemisen tai tehostetun matkustuskiellon teknisen valvonnan mu-
kaisista rajoituksista ja niiden noudattamisesta.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä myös rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia
tietoja vankeja tai tutkintavankeja koskevista, vankeuslain tai tutkintavankeuslain nojalla teh-
dyistä päätöksistä, jotka koskevat sijoittamista vankilaan ja vankilassa, siirtämistä vankilasta
toiseen, toimintaan osallistumista, vapaa-ajan toimintoihin osallistumisen epäämistä, kirjeen-
vaihtoa, puheluja, tapaamisia ja muita yhteyksiä vankilan ulkopuolelle, poistumislupaa, kurin-
pitoa, tarkastamista sekä turvaamistoimenpiteitä ja voimakeinojen käyttöä. Rikosseuraamuslai-
tos saa käsitellä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja myös henkilökuntaan
kohdistuvista uhkailmoituksista ja muista poikkeuksellisten tilanteiden ilmoituksista.

Vangin tai tutkintavangin tietoihin saadaan sisällyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioi-
den käsittelemisen sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömät
tiedot muun vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävän henkilön, vangin tai tutkintavangin lä-
hiomaisen taikka muun henkilön nimestä, yhteystiedoista ja asioiden käsittelemiseen liittyvästä
asemasta sekä muista välttämättömistä seikoista.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä myös sellaisia tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden
voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan lai-
tosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä. Tietoja tallennet-
taessa niihin on liitettävä arvio tietojen luotettavuudesta ja oikeellisuudesta, jos se on mahdol-
lista.

9 §

Sosiaalihuollon tietojen käsittely

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä seuraamusselvityksen laatimisessa sekä rangaistusajan
suunnitelman laatimisessa, täsmentämisessä, muuttamisessa ja toteuttamisessa tarpeellisia, 7 ja
8 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin liittyviä sosiaalihuollon tietoja, jotka koskevat rikoksesta epäil-
lyn, tuomitun, vangin, tutkintavangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaalihuoltolain
(1301/2014) mukaista sosiaalihuollon tarvetta ja hänen saamiaan sosiaalipalveluita, tukitoimia
ja muita sosiaalietuuksia (*sosiaalihuollon tiedot*). Sosiaalihuollon tietoja koskevasta salassapi-
tovelvollisuudesta ja muusta käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oi-
keuksista annetussa laissa (812/2000), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä
käsittelystä annetussa laissa (159/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa
laissa (254/2015).

Sosiaalihuollon tiedot voivat sisältyä sosiaaliviranomaiselta tämän lain 16 §:n 2 momentin
nojalla saatuihin seuraaviin asiakirjoihin:

1) sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain 15 §:ssä tarkoitettuun palvelutarpeen arvi-
ointiin, 16 §:ssä tarkoitettuun asiakassuunnitelmaan ja 17 §:ssä tarkoitettuun asiakaskertomuk-
seen;

2) lastensuojelulain (417/2007) 30 §:ssä tarkoitettuun asiakassuunnitelmaan ja 30 a §:ssä tarkoitettuun hoito- ja kasvatussuunnitelmaan sekä lastensuojelulain nojalla tehtyihin päätöksiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja Rikosseuraamuslaitos voi saada 16 §:n 2 momentin nojalla sosiaaliviranomaisen lisäksi muilta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta tiedonantovelvollisilta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen Rikosseuraamuslaitoksen työssä kertyvät sosiaalihuollon tiedot voivat koskea:

- 1) käytettyjä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;
- 2) työkokemusta,
- 3) työ- ja toimintakykyä;
- 4) päihteiden käyttöä ja päihdehuollon palveluiden käyttöä;
- 5) lähisuhdeväkivaltaa;
- 6) edunvalvonta-asioita;
- 7) elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa tarvittavia seikkoja.

Edellä 1–4 momentissa tarkoitettuihin tietoihin saadaan sisällyttää 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen tietojen käsittelemisen vuoksi välttämättömät tiedot myös rikoksesta epäillyn, vangin, tutkintavangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisen tai muun henkilön nimestä, yhteystiedoista ja asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta sekä muista välttämättömistä seikoista.

10 §

Vankien ja tutkintavankien tapaa- ja heihin muutoin yhteyttä pitäviä sekä vankilassa asioivia koskevat tiedot

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä laitospöytäkirjojen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tapaa- jista seuraavia tietoja:

- 1) nimi ja henkilötunnus tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus;
- 2) ketä tapaa- ja heihin muutoin yhteyttä pitäviä henkilöitä on tapaamaan;
- 3) tapaamisajankohta;
- 4) vankeuslain 13 luvun 10 §:ssä tai tutkintavankilain 9 luvun 8 §:ssä tarkoitettu tapaamis- kielto sekä sen sisältö ja peruste sekä voimassaoloaika;
- 5) sähköisesti toteutettavan tapaamisen edellyttämä tapaa- ja heihin muutoin yhteyttä pitäviä henkilön yhteystieto;
- 6) tapaamisen liittyvät erityiset järjestelyt ja määräykset;
- 7) tapaamisessa havaittu laitospöytäkirjojen tai turvallisuutta vaarantava seikka.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä laitospöytäkirjojen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi vankiin tai tutkintavankiin muilla tavoin kuin tapaa- ja heihin muutoin yhteyttä pitävästä henkilöstä seuraavia tietoja:

- 1) nimi ja henkilötunnus tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus;
- 2) keneen henkilö on yhteydessä;
- 3) yhteydenpidon tapa ja ajankohta;
- 4) yhteydenpidossa havaittu laitospöytäkirjojen tai turvallisuutta vaarantava seikka.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä laitospöytäkirjojen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi asioi- jista seuraavia tietoja:

- 1) nimi ja henkilötunnus tai muu henkilön yksilöintiin tarvittava tunnus;
- 2) asioinnin syy ja toteutustapa;
- 3) vankilaan saapumis- ja lähtöaika;
- 4) asiointiin liittyvät mahdolliset erityiset järjestelyt ja määräykset.

11 §

Turvallisuustietorekisterin käyttötarkoitus ja tietosisältö

Turvallisuustietorekisteri sisältää vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja vangeista ja tutkintavangeista, joiden voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta.

Rekisteri voi sisältää tietoja myös poikkeuksellisista turvallisuutta vaarantavista tapahtumista vankilassa.

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää 5 §:ssä tarkoitettujen henkilön yksilöintitietojen lisäksi tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettuun epäilyyn sekä 2 momentissa tarkoitettuun tapahtumaan liittyviä:

1) vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädettyyn maksukortin käytön valvontaan liittyviä tietoja;

2) vankeuslain 12 ja 13 luvussa sekä tutkintavankeuslain 8 ja 9 luvussa säädettyihin kirjeenvaihtoon sekä tapaamisiin, puheluihin, internetin käyttöön ja muihin teleyhteyksiin liittyviä tietoja;

3) vankeuslain 16 ja 17 luvussa sekä tutkintavankeuslain 11 ja 12 luvussa tarkoitettuihin tarkastuksiin liittyviä tietoja;

4) vankeuslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa valvonnassa saatuja tietoja;

5) Rikosseuraamuslaitoksen muiden viranomaisten rekistereistä saamia rekisteröityyn liitettävissä olevia tietoja;

6) Rikosseuraamuslaitoksen muulta viranomaiselta tai yksityiseltä henkilöltä saamia vihjetietoja.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä ulkopuolista henkilöä koskevaa, rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämätöntä 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitettua tietoa, jos tämän voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta tai vaarantavan vankilan turvallisuutta.

Peruste henkilön rekisteröimiselle turvallisuustietorekisteriin tulee kirjata.

Tietoja tallennettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

12 §

Asianomistajarekisteri

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä rikoksen asianomistajalle vankeuslain 19 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten tekemiseksi seuraavia tietoja:

1) asianomistajan nimi ja henkilötunnus tai muu hänen yksilöintiinsä tarvittava tunnus;

2) ensisijainen yhteydenottotapa ja yhteystiedot, joihin asianomistaja on pyytänyt toimittamaan kyseisen ilmoituksen;

3) päätös tai muu peruste, jonka nojalla ilmoitus tehdään;

4) vanki, jota ilmoitus koskee.

Vanki, josta tehdään vankeuslain 19 luvun 4 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, ei ole asianomistajarekisterin rekisteröidyn asemassa.

3 luku

Henkilötietojen käsittelyn periaatteet

13 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

14 §

Tietojen käsittelyyn oikeutetut

Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereissä olevien tietojen käsittelyyn ovat oikeutettuja Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet siltä osin kuin se on tarpeen heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja sosiaalihuollon tietoja saavat käsitellä vain sosiaalihuollon ammattihenkilöt sekä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet, jotka tarvitsevat näitä tietoja esitellessään taikka tehdessään rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevan päätöksen;

2) 7 §:n 6 momentissa tarkoitettuja kirjallista suostumusta ja alle 18-vuotiaan mielipiteen selvittämistä koskevia tietoja saavat käsitellä kyseisen seuraamuksen suorittamisen valmistelun, edellytysten selvittämisen ja täytäntöönpanon vastuuhenkilöiksi nimetyt Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet;

3) 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tietoja saavat käsitellä vain Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erikseen nimeämät Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet.

Edellä 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen käsittelyssä noudatetaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa säädetään käsittelyn valvonnasta.

15 §

Rikosseuraamusrekisterin tietojen käsittely muuhun kuin niiden keräämis- ja tallentamistarkoitukseen

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä rikosseuraamusrekisterin sisältämiä henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallentamistarkoitukseen, jos se on tarpeen laillisuusvalvontatehtävässä taikka seuraamusten täytäntöönpanoon liittyvän valvonnan tai toiminnan yleiseksi kehittämiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja saa myös käyttää, jos se välttämätöntä rikosseuraamusalan koulutuksen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Tällöin tiedoista poistetaan henkilön yksilöinnin mahdollistavat tiedot.

4 luku

Oikeus tietojen saamiseen

16 §

Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toiselta viranomaiselta rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen rangaistuksen täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan tehtävän taikka muun Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvan tehtävän hoitamista varten, seuraavasti:

1) oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä sekä diaari- ja asianhallintajärjestelmästä tieto henkilön oikeusasian vaiheesta ja ratkaisusta seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvän toimen suorittamista tai rekisteriin merkinnän tekemistä varten;

2) väestötietojärjestelmästä tieto henkilön nimestä, henkilötunnuksesta, kansalaisuudesta, kotikunnasta, osoitteesta, sukulaisuussuhteista, yhdessä toisen henkilön kanssa asumisesta, kuolemasta, edunvalvonnasta sekä hänen alaikäisistä lapsistaan ja heidän huollostaan, asumisestaan ja tapaamisoikeudestaan;

3) poliisiin henkilörekistereistä tieto yhdyskuntaseuraamuksen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa, yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa, tuomittuja koskevien etsintäkuulutusten ja lähestymiskieltojen seuraamista, ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen, tutkintavankien ja vankien sijoittamista sekä kansainvälistä täytäntöönpanon siirtoa, tutkintavankeusaikaisen tai vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä sekä seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvien lupa-asoiden käsittelyä ja lupaehtojen noudattamisen valvontaa varten;

4) Oikeusrekisterikeskuksen sakkorekistereistä tieto henkilöä koskevasta sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) mukaisesta täytäntöön panematta olevasta saatavasta riippumatta saatavaa koskevan ratkaisun antamisajankohdasta rangaistusajan suunnitelman laatimista varten;

5) ulosoton tietojärjestelmästä tieto henkilön täytäntöönpanoasian vaiheesta;

6) poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Maahanmuuttovirastolta tieto rikoksesta epäillyn, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tai valvottuun koevapauteen sijoitetun ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmään rekisteröidyn ulkomaalaisen maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta;

7) työ- ja elinkeinoviranomaisilta tieto henkilön saamista työvoimapalveluista, työllistymistä edistävistä toiminnoista sekä työ- ja toimintakyvystä;

8) asevelvollisrekistereistä tieto asevelvollisuuden täyttämisestä.

Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä tietopyynnön yksilöityään ja perusteltuaan oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta sekä muilta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta tiedonantovelvollisilta:

1) rikoksesta epäillyn sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja muista yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon toimintapaikkaan sijoittamiseen liittyvistä seikoista tuomioistuimelle annettavan lausunnon laatimiseksi ja seuraamuksen täytäntöönpanon suunnittelemiseksi;

2) alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta epäillyn elinolosuhteista, päihteiden käytöstä, päihdekuntoutuksesta, mielenterveydestä, mielenterveyspalveluiden käytöstä, lastensuojelutoimenpiteistä ja muista vastaavanlaisista seikoista seuraamusselvityksen laatimiseksi ja seuraamuksen täytäntöönpanon suunnittelemiseksi;

3) vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja päihdehuollon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta ja edunvalvonta-asioista näiden seikkojen huomioon ottamiseksi vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa, elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa sekä vapautumisen valmistelussa.

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tuomioistuimelta vakavaan väkivaltarikokseen tai seksuaalirikokseen syyllystyneen vangin oikeudenkäyntiasiakirjoista tiedot, jotka ovat tarpeen vankeuslaissa tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman laatimisessa arvioitaessa vangin tarvetta osallistua vankeudessa järjestettävään rikosten uusimisen ehkäisemiseen tähtäävään toimintaohjelmaan, valittaessa vankeja tällaiseen ohjelmaan tai täytäntöönpanossa sitä.

Tuomioistuimen on ennen luovuttamista poistettava tai korvattava muilla tunnisteilla 1 momentissa tarkoitetuista asiakirjoista sellaiset tiedot, joiden avulla asianosainen tai muu asiaan osallinen voidaan tunnistaa. Rikoksesta tuomitun tunnistetietoja ja tietoja muun asianosaisen iästä, sukupuolesta ja sukulaisuussuhteesta rikoksesta tuomittuun ei kuitenkaan saa poistaa.

Tämän pykälän nojalla saatuja asiakirjoja saavat käsitellä vain ne Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet, jotka välttämättä tarvitsevat niitä 1 momentissa mainitun tehtävänsä suorittamiseksi. Asiakirjat on hävitettävä heti, kun ne eivät enää ole tarpeen 1 momentissa säädettyjä tarkoituksia varten.

18 §

Oikeus saada tietoja maksukortin myöntäjältä tai maksun välittäjänä toimivalta

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksukortin myöntäneeltä tai maksun välittäjänä toimivalta maksulaitokselta välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön hallinnointia varten sekä maksukortin vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaista maksutapahtumien valvontaa varten.

5 luku

Henkilötietojen luovuttaminen

19 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rikosseuraamuslaitos saa salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa 5 §:n 1 ja 2 momentissa, 6 §:ssä, 7 §:n 2 momentissa ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimelle, Oikeusrekisterikeskukselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen poliisille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuramusta suorittavaa koskevat seuraavat rikosseuraamusrekisterin tiedot, jos tiedot ovat tarpeen henkilön luotettavuutta edellyttävää poliisin lupaa tai hyväksyntää varten:

- 1) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot;
- 2) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

4) tiedot vangin ja tutkintavangin karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi:

1) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

3) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskuksille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Maahanmuuttovirastolle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi:

1) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

3) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa vastaanottokeskukselle vankia ja tutkintavankia koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen vastaanottopalveluiden järjestämiseksi:

1) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot osallistumisvelvollisuuden täyttämistä ja muuhun toimintaan osallistumisesta, maksetusta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta sekä siitä tehtävistä pidätyksistä, koulutuksesta ja työkokemuksesta sekä vapautumisen valmistelusta.

22 §

Henkilötietojen luovuttaminen Oikeusrekisterikeskukselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa Oikeusrekisterikeskukselle tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa henkilöä koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen varallisuuteen kohdistuvien toimenpiteiden suorittamiseksi:

1) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vangille ja tutkintavangille maksetusta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta sekä siitä tehtävistä pidätyksistä.

23 §

Henkilötietojen luovuttaminen ulosottoviranomaisille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäynnösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa ulosottoviranomaiselle tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa henkilöä koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen ulosottoa varten tai rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi:

1) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, osallistumisvelvollisuuden täyttämistä siviilityöluvalla ja siviilityöpaikasta sekä vangille ja tutkintavangille maksetusta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta sekä siitä tehtävistä pidätyksistä, vankilassa mukana olevista tai sinne toimitetuista varoista ja arvokkaasta omaisuudesta.

24 §

Henkilötietojen luovuttaminen haastemiehelle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa haastemiehelle tuomittua, vankia ja tutkintavankia koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen haasteen tiedoksi antamiseksi:

1) tiedot rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa.

25 §

Henkilötietojen luovuttaminen Rajavartiolaitokselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäynnösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Rajavartiolaitokselle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat rikosseuraamusrekisterin tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rajavalvontaa varten, henkilöiden tavoittamiseksi tai maasta poistamiseksi taikka henkilön luotettavuutta edellyttävää Rajavartiolaitoksen lupaa tai hyväksyntää varten:

1) 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot;

2) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

4) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviililyölypaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

26 §

Henkilötietojen luovuttaminen sotilasviranomaisille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa sotilasviranomaisille tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen asevelvollisrekisterin ylläpitämiseksi sekä pääesikunnalle sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmän ylläpitämiseksi, jos tiedot ovat tarpeen turvallisuustietorekisterin ylläpitämiseksi:

1) tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa.

27 §

Henkilötietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitokselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Kansaneläkelaitokselle tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädettyjen etuuskien hoitamista tai kuntoutuspalveluiden hakemista varten:

1) tiedot rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot valvotun koevapauden tai ehdonalaisen vapauden valvonnan täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä;

3) tiedot vangin ja tutkintavangin sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vangille ja tutkintavangille maksetusta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta sekä siitä tehtävistä pidätyksistä.

28 §

Tietojen luovuttaminen työ- ja elinkeinoviranomaisille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa työ- ja elinkeinoviranomaisille tuomittua, vankia, tutkintavankia ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat rikosseuraamusrekisterissä olevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen työvoimapalveluiden järjestämistä varten:

1) tiedot rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

2) tiedot rangaistusajan suunnitelman työllistymistä edistävästä sisällöstä ja toteutuneesta toiminnasta sekä työ- ja toimintakyvystä.

29 §

Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotietojen luovuttaminen yksityiselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotehtävää hoitavalle yksityiselle yhteisölle, säätiölle ja luonnolliselle henkilölle tietoja, jotka ovat välttämättömiä täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi.

30 §

Henkilötietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille, pääesikunnalle, Tullille ja Rajavartiolaitokselle turvallisuustietorekisterin tietoja, jotka ovat välttämättömiä turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin. Tietoa luovutettaessa on ilmoitettava, kuinka luotettava tieto on.

Tietojen luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä tai sen määräämä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

6 luku

Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereiden tietojen poistaminen ja arkistointi

31 §

Tietojen tarkistaminen ja poistaminen henkilörekistereistä

Henkilöä koskeva tieto poistetaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekisteristä, kun se ei ole enää tarpeellinen rekisterin käyttötarkoituksen kannalta. Tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään seuraavasti:

1) 6 §:ssä tarkoitetut rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot 10 vuoden kuluttua henkilön viimeisestä rikosseuraamusrekisteriin merkitystä vireillä olleesta täytäntöönpanoasiasta;

2) 7 §:ssä ja 8 §:n 1–3 momentissa tarkoitetut rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot 5 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköstä tai lopettanut yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen;

3) 8 §:n 4 momentissa tarkoitetut rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot 2 kuukauden kuluttua tiedon merkitsemisestä rekisteriin;

4) 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot 2 vuoden kuluttua tapaamisajankohdasta tai muun yhteydenpidon ajankohdasta ja tapaamiskieltoa koskeva tieto 2 vuoden kuluttua kiellon päättymisestä;

5) 10 §:n 3 momentissa tarkoitetut rikosseuraamusrekisterissä olevat tiedot 1 vuoden kuluttua asiointiajankohdasta;

6) 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tiedot 5 vuoden kuluttua viimeisestä merkinnästä;

7) 12 §:ssä tarkoitetun asianomistajarekisterin tiedot puolen vuoden kuluttua siitä, kun kyseinen vanki on vapautunut vankeudesta, johon liittyi kyseinen ilmoittamisvelvollisuus.

HE 246/2020 vp

Tietoihin 5 §:n 2 momentin nojalla kuuluva valokuva on poistettava rekisteristä kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun rangaistus on suoritettu tai tutkintavankeus taikka muu Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön ottamisen peruste on päättynyt.

Rekisterinpitäjän tai sen määräämän Rikosseuraamuslaitoksen yksikön on tarkistettava rekisterin sisältämien tietojen tarpeellisuus seuraavasti:

1) 10 §:ssä tarkoitetut rikosseuraamusrekisterin tapauksia ja muita vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitäviä henkilöitä koskevat tiedot joka toinen vuosi ja asioijia koskevat tiedot kerran vuodessa;

2) muut kuin 1 kohdassa tarkoitetut rikosseuraamusrekisterin tiedot vähintään joka kolmas vuosi;

3) turvallisuustietorekisterin sisältämät tiedot vähintään kerran vuodessa.

Edellä 9 §:ssä tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen tarkistamiseen ja poistamiseen rekisteristä sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia.

Kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan tietojärjestelmästä viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

32 §

Virheelliseksi todetun tiedon säilyttäminen

Sen estämättä, mitä rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa säädetään rekisterissä olevan virheellisen tiedon korjaamisesta, virheelliseksi todettu tieto saadaan säilyttää korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saadaan käyttää vain mainitussa tarkoituksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu virheelliseksi todettu tieto on poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei ole enää tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.

33 §

Tietojen pysyvä säilyttäminen

Tietokannasta poistetuista rikosseuraamusrekisterin tiedoista muodostetaan pysyvästi säilytettävien tietojen hakemisto. Tieto poistetaan hakemistosta 50 vuoden kuluttua siitä, kun henkilö on viimeksi vapautunut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköstä tai lopettanut yhdyskuntaseurauksen suorittamisen.

Edellä 9 §:ssä tarkoitettujen sosiaalihuollon tietojen pysyvään säilyttämiseen sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia.

34 §

Tietojen arkistointi

Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista säädetään erikseen.

7 luku

Rekisteröidyn oikeudet

35 §

Rajoitukset rekisterinpitäjän velvollisuuteen toimittaa tietoja rekisteröidylle

Rekisterinpitäjän velvollisuudesta ilmoittaa rekisteröidylle tietojen käsittelystä säädetään rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa. Tiedonantovelvollisuudesta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on välttämätöntä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi.

36 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuojasetuksessa sekä tietosuojalaissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestykselle ja turvallisuudelle taikka Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan tai jonkun muun turvallisuudelle. Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rikosseuraamusrekisterin sisältämiin 7 §:n 6 momentissa tarkoitettuihin kirjallista suostumusta ja mielipiteen selvittämistä koskeviin tietoihin eikä 11 §:ssä tarkoitettua turvallisuustietorekisterin tietoihin.

Vangilla ei ole oikeutta tarkastaa, onko hänestä tietoa 12 §:ssä tarkoitettussa asianomistajarekisterissä.

37 §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen

Rekisteröidyn on tarkastettava tietonsa henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän osoittamassa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä. Tarkastuspyyntöä esittäessään rekisteröidyn on todistettava henkilöllisyytensä. Edellä tarkoitettu Rikosseuraamuslaitoksen yksikkö antaa rekisteröidylle tilaisuuden tarkastaa ne tiedot, joiden tarkastamiseen tällä on oikeus, siten kuin rekisterinpitäjä siitä määrää.

8 luku

Voimaantulo

38 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki (1069/2015), jäljempänä *vanha laki*.

39 §

Tietojen poistamista koskeva siirtymäsäännös

Tämän lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tietojen poistamiseen henkilörekistereistä sovelletaan yhden vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta vanhan lain 34 §:n 1 momenttia.

HE 246/2020 vp

2.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 7 §, 2 luvun 8 §, 3 luvun 7 a §:n 3 momentti, 12 luvun 10 §, 14 luvun 8 §:n 2 momentti sekä 15 luvun 14 ja 15 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 7 a §:n 3 momentti, 12 luvun 10 § sekä 15 luvun 14 ja 15 § laissa 393/2015,

muutetaan 1 luvun 5 §:n 2 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 2 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti, 7 ja 10 §, 3 luvun 7 §:n 3 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 4 luvun 2 §:n 3 momentti, 5–7 §, 9 §:n 1 momentti ja 11 §, 5 luvun 4 § ja 9 §:n 2 momentti, 6 luvun 1 ja 2 § sekä 6 §:n otsikko ja 4 momentti, 7 luvun 7 §:n 2 momentti, 8 luvun 10 §:n 3 momentti ja 14 §, 9 luvun 9 §:n 2 momentti, 11 luvun 8 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §:n 2 momentti, 14 luvun 2 §, 11 §:n 1 momentti ja 12 §, 15 luvun 4 ja 9–13 § ja 16 §:n 4 momentti sekä 18 §, 16 luvun 7 ja 9 § sekä 10 §:n 1 ja 2 momentti, 17 luvun 6 §:n 3 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentti ja 9 §, 18 luvun 6 §:n 3 ja 4 momentti, 7 § ja 9 §:n 1 momentti, 19 luvun 11 §:n 2 momentti sekä 20 luvun 1 §:n 1 momentin 2, 8 ja 14 kohta ja 2 §:n 4–6 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 9 §:n 1 momentti, 3 luvun 8 §:n 2 momentti, 4 luvun 7 § ja 9 §:n 2 momentti, 6 luvun 6 §:n otsikko ja 4 momentti, 7 luvun 7 §:n 2 momentti, 15 luvun 4 §, 16 luvun 10 §:n 2 momentti, 18 luvun 9 §:n 1 momentti ja 20 luvun 1 §:n 1 momentin 2, 8 ja 14 kohta ja 2 §:n 4–6 kohta laissa 393/2015, 2 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti laissa 33/2015, 2 luvun 10 § ja 4 luvun 11 § laissa 33/2015 ja 383/2017, 4 luvun 2 §:n 3 momentti laissa 1070/2015, 4 luvun 5 § osaksi laissa 809/2011, 4 luvun 6 § osaksi laissa 403/2015, 5 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 1640/2015, 6 luvun 2 § ja 15 luvun 10 § osaksi laissa 735/2011 ja 393/2015, 8 luvun 14 § laissa 393/2015, 383/2017 ja 804/2017, 9 luvun 9 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §:n 2 momentti ja 19 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 383/2017, 14 luvun 11 §:n 1 momentti laissa 804/2017, 14 luvun 12 § laissa 735/2011, 15 luvun 18 § osaksi laissa 735/2011, 16 luvun 7 § osaksi laissa 393/2015, 16 luvun 9 § osaksi laissa 735/2011, 809/2011 ja 507/2019 sekä 16 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 507/2019, sekä

lisätään 1 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, 16 lukuun uusi 9 a ja 11 §, 18 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 735/2011, uusi 5 momentti, lukuun uusi 6 a ja 6 b § sekä 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

1 §

Soveltamisala

Vankien kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 §

Vankien kohtelu

Vankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
 - 2) tilapäiseen tutkimukseen tai hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;
 - 3) tärkeästä tai erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
 - 4) poistumisluvan peruuttamista;
 - 5) vangin siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan 6 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla;
 - 6) erityistarkastusta;
 - 7) vangin henkilökatsastusta;
 - 8) säilöissäpitoa;
 - 9) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;
 - 10) 19 luvun 1, 2, 4, 5 tai 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
 - 11) vangin päästämistä ehdonalaiseen vapauteen tai sakon muuntorangaistukseen tuomitun vapauttamista.
-

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Tuomioistuimen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava Rikosseuraamuslaitokselle ratkaisustaan, jolla se on tuominnut ehdottoman vankeusrangaistuksen. Ratkaisua koskevat tiedot talletetaan oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään. Merkinnän tekemisestä säädetään oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010). Rangaistus on pantava täytäntöön ilman aiheetonta viivytystä, kun vankeusrangaistusta koskeva tuomio on saanut lainvoiman tai se on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Rikosseuraamuslaitoksen on määrättävä tuomitulle ilmoittautumisajankohta ja vankila, johon hänen on ilmoitauduttava.

7 §

Sakon maksaminen vankilassa

Kun sakon muuntorangaistukseen tuomittu saapuu vankilaan suorittamaan muuntorangaistusta, hänelle varataan viisi seuraavaa arkipäivää aikaa sakon maksamiseen.

Jos vankilassa olevalle vangille tulee suoritettavaksi muuntorangaistus tai vankilaan tulevalle vangilla on suoritettavana muun rangaistuksen lisäksi muuntorangaistus, hänelle varataan viisi muuntorangaistuksen tiedoksiantoa tai vankilaan saapumista seuraavaa arkipäivää aikaa sakon maksamiseen ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista. Maksuaikaa ei kuitenkaan varata niin pitkäksi ajaksi, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa ei voitaisi aloittaa ennen vangin vapautumista vankilasta.

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu maksaa 1 tai 2 momentissa tarkoitetussa ajassa sakkujen rahamäärän kokonaisuudessaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin tämä muuntorangaistus raukeaa.

Tutkintavankeuslain (768/2005) mukaiseen tutkintavankiin sovelletaan tämän pykälän säännöksiä sakon maksamisesta.

10 §

Päätösvalta

Arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies päättää 3 ja 4 §:ssä tarkoitetusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä ja 6 §:ssä tarkoitetusta lykkäyksen peruuttamisesta. Terveydellisistä syistä anotusta lykkäyksestä on pyydettävä Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi lukeminen

Jos vangin syyttä rangaistuksen alkaminen on muusta kuin 2 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitetusta syystä viivästynyt tai sen täytäntöönpano on keskeytynyt, tämä aika luetaan rangaistusajaksi.

8 §

Päätösvalta

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää ehdonalaisesta vapauttamisesta ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 70 §:ssä tarkoitetusta valvontaan asettamisesta, jos tuomittu on suorittanut rangaistuksesta rikoslain 2 c luvun 5 §:n mukaisen määräosan ennen vankilaan saapumistaan.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

2 §

Vankilaan ottaminen

Tieto vangin ottamisesta vankilaan on merkittävä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitettuun rikosseuraamusrekisteriin.

5 §

Tulotarkastus

Vankilaan saapunut vanki on tarkastettava todistajan läsnä ollessa (*tulotarkastus*). Tulotarkastus käsittää henkilöllisyyden toteamisen ja kirjaamisen, henkilötuntemerkkien ottamisen sekä vangin mukana olevan omaisuuden luetteloinnin ja tarkastamisen. Suljetussa vankilassa tulotarkastus käsittää vaatteiden vaihdon. Omaisuusluettelon laatimisesta säädetään 9 luvun 2 §:ssä. Turvatarkastuksen tekemisestä säädetään 16 luvun 3 §:ssä ja henkilötarkastuksen tekemisestä 4 §:ssä.

Rikosseuraamuslaitos saa ottaa vangista pakkokeinolaissa (806/2011) tarkoitettut henkilötuntemerkit.

6 §

Rangaistusajan suunnitelma

Vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (*rangaistusajan suunnitelma*). Rangaistusajan suunnitelma sisältää tiedot:

- 1) vangin sijoittamisesta;
- 2) toiminnasta ja tuomitun elämänhallintaa edistävästä tukitoimenpiteistä rangaistusaikana;
- 3) yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle;
- 4) vapauttamisesta ja vapautumisvaiheen tukitoimenpiteistä.

Rangaistusajan suunnitelman sisällössä ja laajuudessa otetaan huomioon vangin rikoksen laatu ja rangaistuksen pituus, vangin työ- ja toimintakyky, rikosten uusimiseen vaikuttavat seikat sekä vangin henkilöstä, aiemmasta rikollisuudesta ja olosuhteista saadut tiedot.

Valvottuun koevapauteen sijoitetun valvottua koevapautta koskevasta rangaistusajan suunnitelmasta säädetään valvotusta koevapaudesta annetussa laissa (629/2013). Ehdonalaiseen vapauteen päästetyn valvontaa koskevasta rangaistusajan suunnitelmasta säädetään yhdyskunta-seuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.

7 §

Rangaistusajan suunnitelman laatimismenettely

Rikosseuraamuslaitos laatii vankeuteen tuomitulle rangaistusajan suunnitelman. Olosuhteiden muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan hyväksyttävän syyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos voi muuttaa rangaistusajan suunnitelmaa.

Rangaistuksen suorittamisen aikana suunnitelmaa täsmennetään tiedoilla sen toteuttamisesta ja suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisin väliajoin siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan.

HE 246/2020 vp

Rangaistusajan suunnitelma laaditaan yhteistyössä vankeuteen tuomitun kanssa. Rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin oltava yhteistyössä tuomitun suostumuksella hänen koti- tai asuinkuntansa sosiaali-, terveys-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa. Rangaistusajan suunnitelman toteutumista seurataan yhdessä vangin kanssa.

9 §

Sijoittaminen avolaitokseen

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa avolaitokseen, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista. Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

11 §

Päätösvalta

Rangaistusajan suunnitelmasta, vangin sijoittamisesta vankilaan ja vankilaan ilmoittautumisajankohdasta päättää arviointikeskuksen johtaja, työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies, rikosseuraamusalueen työjärjestyksessä määrätty yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan sijaisena toimiva virkamies.

Vangin matkakustannusten korvaamisesta päättää työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimusosasto

Vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vangeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan (*sopimusosasto*).

9 §

Päätösvalta

Osastolle sijoittamisesta päättää toiminnoista vastaava taikka ohjauksen tai valvonnan esimestehtävissä toimiva virkamies taikka vankilan työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvon-

tatehtävissä toimiva virkamies. Vangin erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankiterveydenhuollon yksikön sairaalaan ottamisesta ja sieltä poistamisesta päättää sairaalan toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta 4 luvun 8 §:ää noudattaen siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen määrääjäksi tai rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

- 1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vanki soveltuu avolaitoksessa järjestettävään tai muuhun avolaitoksen hyväksymään toimintaan;
- 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avolaitoksesta luvatta; ja
- 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

2 §

Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan

Vanki voidaan siirtää avolaitoksesta suljettuun vankilaan, jos:

- 1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestysrikkomukseen;
- 2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin soveltu avolaitoksessa järjestettävään tai avolaitoksen hyväksymään toimintaan;
- 3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettua päihteettömyyden valvonnasta taikka antaa päihteettömyyden valvonnassa positiivisen näytteen saapuessaan avolaitokseen 4 luvun 9 §:ssä tarkoitettun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;
- 4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen avolaitokseen tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettut edellytykset eivät enää täyty;
- 5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;
- 6) täytöntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitettut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai
- 7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihtyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää

HE 246/2020 vp

suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaitusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avolaitokseen määräaikana, on toimitettava arviointikeskukseen tai arviointikeskuksen osoittamaan vankilaan.

6 §

Päätösvalta

Vangin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välittömästi siirtämisestä toiseen vankilaan ja 3 a §:ssä tarkoitettua lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

7 §

Päätösvalta

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää aluejohtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä mainitun pykälän 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan johtaja. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

10 §

Luvan edellytykset

Luvan tai sijoittamisen ehtona on lisäksi, että:

1) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päiheteetömyyden valvontaan; ja

2) vanki sitoutuu noudattamaan muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja vankilan ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja.

14 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja, toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön sekä 11 §:ssä tarkoitettun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta, sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen ja luvasta valvottuun ulkopuoliseen toimintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön päätöksellä 2 momentissa tarkoitettu päätösvalta voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta päättää toiminnoista vastaava virkamies, ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

9 §

Päätösvalta

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan johtaja, toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

11 luku

Vapaa-aika

8 §

Päätösvalta

Luvan 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun vapaa-ajan toimintaan ja 7 §:ssä tarkoitettuun koontumiseen myöntää vankilan johtaja taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

11 §

Päätösvalta

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetysten tai viestin 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvonta-tehtävissä toimiva virkamies.

14 luku

Poistumislupa

2 §

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella

Rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää poistumislupa, jos:

- 1) luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä; ja
- 3) vanki sitoutuu 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan johtaja taikka turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset matka-ajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta, poistumislupamenettelystä ja poistumisluvan ehdoista annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskuhallintoyksikkö.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

4 §

Vangille määrättävät kurinpitorangaistukset

Vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena:

- 1) huomautus;
- 2) varoitus;
- 3) vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (*oikeuksien menetys*); tai
- 4) sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (*yksinäisyysrangaistus*).

Oikeuksien menetys ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle.

9 §

Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Vankia, muita asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäilyksen alaiseksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisen yhteydessä vangin esittämä perusteltu väite henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen on siirrettävä poliisiviranomaisen tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittäminen voidaan lopettaa saattamatta rikkomusta 10 §:ssä tarkoitettuun kurinpitoasian käsittelyyn, jos:

- 1) rikkomus on vähäinen;
- 2) on selvinnyt, ettei rikkomusta ole tapahtunut; tai
- 3) vankia ei ole syytä epäillä rikkomuksesta.

Vangille voidaan antaa huomautus järjestysrikkomusta selvitetäessä, jos asian käsittely päätetään 4 momentin 1 kohdan nojalla.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Vangin kurinpitoasia on käsiteltävä viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Asia käsitellään suullisessa menettelyssä. Vankia, todistajaa ja muuta henkilöä voidaan kuulla käyttäen videoyhteyttä tai muuta vastaavaa yhteydenpitotapaa, jos se on tarkoituksenmukaista pitkän välimatkan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Vangille on varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää oma selvityksensä ja näyttöä sen tueksi. Tulkkauksesta säädetään 4 luvun 4 §:n 2 momentissa.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitetäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Aika, jonka vanki on ollut erillään muista vangeista, on otettava huomioon vähennyksenä kurinpitorangeistusta määrättäessä.

12 §

Kirjaaminen

Järjestysrikkomuksen selvittäminen ja kurinpitoasian käsittely on kirjattava.

13 §

Kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano ja raukeaminen

Vangille määrätty kurinpitorangeistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä.

Jos vankia syytetään tuomioistuimessa rikoksesta, josta hänelle on määrätty kurinpitorangeistus, kurinpitorangeistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön.

16 §

Päätösvalta

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Vangin 11 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

18 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset järjestysrikkomuksen selvittämisestä sekä järjestysrikkomuksen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

7 §

Päihitteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avolaitokseen sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihdeettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihdeettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

9 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Henkilöntarkastus suoritetaan todistajan läsnä ollessa. Jos henkilöntarkastus tai päihdeettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, henkilöntarkastuksen ja päihdeettömyyden valvonnan suorittajan sekä henkilöntarkastuksen todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Vangin ollessa vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen välittömässä valvonnassa henkilöntarkastus saadaan kuitenkin suorittaa ilman todistajan läsnäoloa, jos asia ei siedä viivytystä.

Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muuten henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 3 ja 4 momenttia.

Vangille on ilmoitettava henkilöntarkastuksen, erityistarkastuksen, henkilönkatsastuksen ja päihdeettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, henkilöntarkastus, päihdeettömyyden valvonta, erityistarkastus ja henkilönkatsastus on kirjattava.

9 a §

Päihdeettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihdeettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoittua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei vanki ole käyttänyt päihdeitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetty laatuvaatimukset.

10 §

Päätösvalta

Vangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Miehitettömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, vangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitetusta verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköllä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

11 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisen, henkilöntarkastuksen, päihteettömyyden valvonnan, erityistarkastuksen ja henkilönkatsastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset päihteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Henkilölle on ilmoitettava kiinniottamisen ja säilössä pitämisen peruste.

7 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Turvatarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Tapaajan henkilöntarkastus, alueelta poistaminen, kiinniottaminen ja säilössäpito on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Turvataarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäämisestä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tapaaajan henkilöntarkastuksen, alueelta poistamisen, kiinniottamisen ja säilössäpidon kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Sillä, joka 1 momentissa tarkoitettua virkamiestä pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti avustaa virkamiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun tämän pykälän mukaisen erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus mainitun virkamiehen ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen, joita voidaan olosuhteisiin nähden pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjeluun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

6 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suoritettaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

6 b §

Ampuma-aseen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi käyttää ampuma-asetta vain, jos kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

HE 246/2020 vp

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

7 §

Menettelysäännökset

Vangille on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Sitominen, tarkkailun täytäntöönpano, eristämistarkkailun täytäntöönpano, erillään pitämisen täytäntöönpano ja voimankäyttövälineen käyttö on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

11 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta.

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakuelpoiset päätökset

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

2) 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäämistä terveydellisistä syistä, 4 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäämistä muista kuin terveydellisistä syistä ja 6 §:ssä tarkoitettua lykkäyksen peruuttamista;

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä tai 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

14) 15 luvun 4 §:ssä tarkoitettua huomautusta, varoitusta, oikeuksien menetystä tai yksinäisyysrangaistusta, taikka 11 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

4) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan, 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta toiseen suljettuun laitokseen tai avolaitoksesta toiseen avolaitokseen, 3 a §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi;

5) 7 luvun 2 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettua omien vaatteiden käytön rajoittamista;

6) 8 luvun 4 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamista, 7 §:ssä tarkoitettua lupaa omaan työhön tai 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan taikka 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 9 §:n 3 momentissa tarkoitettu lupa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 6 §, 8 luvun 8 §, 10 luvun 14 ja 15 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 luvun 8 § laissa 394/2015 ja 10 luvun 14 ja 15 § osaksi laissa 394/2015,
muutetaan 1 luvun 5 §:n 2 momentti, 2 luvun 2 §:n 5 momentti ja 4 §, 3 luvun 3 ja 9 §, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §, 8 luvun 9 §, 10 luvun 4 ja 9–13 §, 16 §:n 4 momentti ja 18 §, 11 luvun 7, 9 ja 10 §, 12 luvun 6 §:n 3 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentti ja 9 §, 13 luvun 6 §:n 3 ja 4 momentti, 7 § ja 9 §:n 1 momentti sekä 15 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 2 §:n 5 momentti laissa 15/2016, 3 luvun 9 § laeissa 736/2011, 394/2015 ja 384/2017, 4 luvun 4 § laissa 384/2017, 5 luvun 8 § laeissa 394/2015 ja 384/2017, 8 luvun 9 §, 11 luvun 10 §, 13 luvun 9 §:n 1 momentti ja 15 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 394/2015, 10 luvun 4 § ja 11 luvun 7 § osaksi laissa 394/2015, 10 luvun 18 § osaksi laissa 736/2011 ja 11 luvun 9 § osaksi laeissa 736/2011 ja 808/2011, sekä
lisätään 1 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 394/2015, uusi 5 momentti, 3 lukuun uusi 3 a ja 3 b §, 11 lukuun uusi 9 a ja 11 §, 13 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 736/2011, uusi 5 momentti ja lukuun uusi 6 a ja 6 b § sekä 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 luku

Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet

1 §

Soveltamisala

Tutkintavankien kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaisissa (434/2003).

5 §

Tutkintavangin kohtelu

Tutkintavankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

2 luku

Saapuminen vankilaan

2 §

Vankilaan ottaminen

Tieto tutkintavangin ottamisesta vankilaan on merkittävä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitettuun rikosseuraamusrekisteriin.

4 §

Tulotarkastus

Vankilaan saapunut tutkintavanki on tarkastettava todistajan läsnä ollessa (*tulotarkastus*). Tulotarkastus käsittää henkilöllisyyden toteamisen ja kirjaamisen, henkilötuntemerkkien ottamisen sekä tutkintavangin mukana olevan omaisuuden luetteloinnin ja tarkastamisen sekä tarvittaessa vaatteiden vaihdon. Omaisuusluettelon laatimisesta säädetään 5 luvun 2 §:ssä. Turvatarkastuksen tekemisestä säädetään 11 luvun 3 ja henkilötarkastuksen tekemisestä 4 §:ssä.

Rikosseuraamuslaitos saa ottaa tutkintavangista pakkokeinolaissa tarkoitetut henkilötuntemerkit.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

3 §

Vaatetus

Tutkintavangit saavat käyttää omia vaatteitaan.

Oman vaateen haltuun antaminen edellyttää, että vaate on hyvässä kunnossa ja että se pystytään luotettavasti tarkastamaan sitä vahingoittamatta. Oman vaateen haltuun antaminen voidaan evätä, jos vaatteesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle tai jos vaateen käyttäminen voi vaikeuttaa vangin tunnistamista. Tutkintavangin haltuun annettavien vaatteiden määrää voidaan rajoittaa asuintilojen tarkastettavuuteen, paloturvallisuuteen ja säilytystilojen vähäisyyteen liittyvistä syistä.

Tutkintavangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös, jos se on tarpeen työturvallisuuden takia. Tutkintavangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

Tutkintavangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi sekä tuomioistuimessa käyntiä ja muuta vankilasta poistumista varten.

3 a §

Vaatteiden huolto

Tutkintavanki vastaa käytössään olevien omien vaatteidensa huollosta. Tutkintavangin on pidettävä vankilan antama vaatetus asianmukaisessa kunnossa.

HE 246/2020 vp

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille tilaisuus hänen omien vaatteidensa pesuun taikka niiden pesettämiseen vankilassa tai vangin kustannuksella vankilan välityksellä vankilan ulkopuolella.

3 b §

Puhtaanapito

Tutkintavangin on vapaa-aikanaan huolehdittava asuinhuoneensa ja oleskelutilojen siivouksesta ja puhtaanapidosta sekä taloustöistä.

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan johtaja. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Tutkintavangin sopimusosastolle sijoittamisesta ja erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin siirtämisestä päättää arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty johtajan sijaisena toimiva virkamies. Jos tutkintavanki siirretään toiselle rikosseuraamusalueelle, siirron edellytyksenä on vastaanottavan rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajan tai työjärjestyksessä määrätyn arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimivan virkamiehen suostumus. Tutkintavangin 6 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

Vankilan johtaja taikka turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 8 §:ssä tarkoitetusta tutkintavangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olo kestää pidempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies.

4 luku

Toiminta

4 §

Päätösvalta

Tutkintavangin osallistumisesta toimintaan ja 2 §:ssä tarkoitetusta omasta työstä päättää vankilan johtaja, toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan johtaja tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

9 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta mainitun pykälän 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen ja viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruttamisesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

4 §

Tutkintavangille määrättävät kurinpitorangaistukset

Tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena:

- 1) huomautus;
- 2) varoitus;

3) vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (*oikeuksien menetys*); tai
4) sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (*yksinäisyysrangastus*).

Oikeuksien menetys ei saa estää tutkintavangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle.

9 §

Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Tutkintavankia, muita asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäilyksen alaiseksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisen yhteydessä tutkintavangin esittämä perusteltu väite henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen on siirrettävä poliisiviranomaisen tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittäminen voidaan lopettaa saattamatta rikkomusta 10 §:ssä tarkoitettuun kurinpitoasian käsittelyyn, jos:

- 1) rikkomus on vähäinen;
- 2) on selvinnyt, ettei rikkomusta ole tapahtunut; tai
- 3) tutkintavankia ei ole syytä epäillä rikkomuksesta.

Tutkintavangille voidaan antaa huomautus järjestysrikkomusta selvitettäessä, jos asian käsittely päätetään 4 momentin 1 kohdan nojalla.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Tutkintavangin kurinpitoasia on käsiteltävä viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Asia käsitellään suullisessa menettelyssä. Tutkintavankia, todistajaa ja muuta henkilöä voidaan kuulla käyttäen videoyhteyttä tai muuta vastaavaa yhteydenpitotapaa, jos se on tarkoituksenmukaista pitkän välimatkan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Tutkintavangille on varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää oma selvityksensä ja näyttöä sen tueksi. Tulkkauksesta säädetään 2 luvun 3 §:n 2 momentissa.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu. Jos tutkintavanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös arviointikeskuksessa tai siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta eri-

tyisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Aika, jonka tutkintavanki on ollut erillään muista vangeista, on otettava huomioon vähennyksenä kurinpitorangaistusta määrättäessä.

12 §

Kirjaaminen

Järjestysrikkomuksen selvittäminen ja kurinpitoasian käsittely on kirjattava.

13 §

Kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano ja raukeaminen

Tutkintavangille määrätty kurinpitorangaistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä.

Jos tutkintavankia syytetään tuomioistuimessa rikoksesta, josta hänelle on määrätty kurinpitorangaistus, kurinpitorangaistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön.

16 §

Päätösvalta

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin 11 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

18 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset järjestysrikkomuksen selvittämisestä sekä järjestysrikkomuksen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

7 §

Päihhteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihhteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihhteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

9 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Henkilöntarkastus suoritetaan todistajan läsnä ollessa. Jos henkilöntarkastus tai päihhteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, henkilöntarkastuksen ja päihhteettömyyden valvonnan suorittajan sekä henkilöntarkastuksen todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Tutkintavangin ollessa vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen välittömässä valvonnassa henkilöntarkastus saadaan kuitenkin suorittaa ilman todistajan läsnäoloa, jos asia ei siedä viivytystä.

Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muuten henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 3 ja 4 momenttia.

Tutkintavangille on ilmoitettava henkilöntarkastuksen, erityistarkastuksen, henkilönkatsastuksen ja päihhteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, henkilöntarkastus, päihhteettömyyden valvonta, erityistarkastus ja henkilönkatsastus on kirjattava.

9 a §

Päihhteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihhteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoittua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei vanki ole käyttänyt päihhteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädettyt laatuvaatimukset.

10 §

Päätösvalta

Tutkintavangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitettu verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköllä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

11 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisen, henkilöntarkastuksen, päihitteettömyyden valvonnan, erityistarkastuksen ja henkilönkatsastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Henkilölle on ilmoitettava kiinniottamisen ja säilössä pitämisen peruste.

7 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Turvatarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Tapaaajan henkilöntarkastus, alueelta poistaminen, kiinniottaminen ja säilöissäpito on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Turvataarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäämisestä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tapaaajan henkilöntarkastuksen, alueelta poistamisen, kiinniottamisen ja säilössäpidon kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Sillä, joka 1 momentissa tarkoitettua virkamiestä pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti avustaa virkamiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun tämän pykälän mukaisen erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus mainitun virkamiestä ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen, joita voidaan olosuhteisiin nähden pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjeluun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

6 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suoritettaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

6 b §

Ampuma-aseen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi käyttää ampuma-asetta vain, jos kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

HE 246/2020 vp

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

7 §

Menettelysäännökset

Tutkintavangille on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Sitominen, tarkkailun täytäntöönpano, eristämistarkkailun täytäntöönpano, erillään pitämisen täytäntöönpano ja voimankäyttöväliseen käyttö on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälaineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttöväliseen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

6) 10 luvun 4 §:ssä tarkoitettua huomautusta, varoitusta, oikeuksien menetystä tai yksinäisyysrangaistusta taikka 11 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

yhdykskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 5, 29, 31, 74 ja 81 §, sellaisena kuin niistä on 31 § osaksi laissa 273/2019,
muutetaan 14–20 §, 22, 23, 25–27 ja 30 §, 38 §:n 2 momentti, 39 ja 46 §, 49 §:n 2 momentti 54 §, 55 §:n 1 momentti, 62 §, 66 §:n 2 momentti, 67 §:n 1 momentti sekä 75, 86, 87 ja 91 §, sellaisina kuin niistä ovat 18 § osaksi laeissa 385/2017 ja 273/2019, 19 ja 30 § osaksi laissa 385/2017, 26 § osaksi laissa 273/2019 ja 66 § laissa 273/2019, sekä
lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 273/2019, uusi 5 momentti, lakiin uusi 22 a, 24 a ja 26 a §, 47 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 86 a §, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Yhdyskuntaseuraamukseen tuomittujen kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

14 §

Täytäntöönpanoon ryhtyminen

Tuomioistuimen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava Rikosseuraamuslaitokselle ratkaisustaan, jolla se on tuominnut yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangaistuksen. Ratkaisua koskevat tiedot talletetaan oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään. Merkinnän tekemisestä säädetään oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010).

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano on aloitettava ja seuraamus on pantava täytäntöön ilman aiheetonta viivytystä, kun rangaistusta koskeva tuomio on saanut lainvoiman tai se on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Rikosseuraamuslaitoksen on määrättävä tuomitulle rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohta.

15 §

Rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohta

Yhdyskuntapalvelun ja nuorisorangaistuksen suorittaminen alkaa sinä päivänä, jolloin on täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen, työpalvelupäivä tai muuhun toimintaan osallistumisen päivä taikka käynnistyy muu yhdyskuntaseuramuksen täytäntöönpanon mukainen valvonta. Valvontarangaistuksen suorittamisen alkamisajankohdasta säädetään 47 §:ssä.

Ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, valvonta-aika alkaa sinä päivänä, jolloin on täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen.

Jos ehdonalaiseen vapauteen päästettävä on asetettu koeajaksi valvontaan, valvonta alkaa sinä päivänä, jolloin henkilö päästetään vankilasta ehdonalaiseen vapauteen.

16 §

Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys

Rikosseuraamuslaitos voi lykätä tai keskeyttää yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, nuorisorangaistuksen tai ehdollisen vankeuden valvonnan täytäntöönpanon määräajaksi, jos:

1) yhdyskuntaseuramuksen suorittaminen vaarantaisi tuomitun vakavan sairauden tai vaikean vamman hoidon;

2) yhdyskuntaseuramuksen suorittamiselle on tuomitun päihdekuntoutukseen osallistumisesta, varusmiespalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisesta, lapsen hoitamisesta sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetun äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden aikana tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä johtuva tilapäinen este;

3) tuomitun olosuhteiden muutos edellyttää täytäntöönpanoon kuuluvan toimintavelvollisuuden tai määrätystä paikassa pysymisvelvoitteen uudelleen järjestämistä;

4) yhdyskuntaseuramuksen suorittamiselle on ehdottoman vankeusrangaistuksen tai toisen yhdyskuntaseuramuksen suorittamisesta taikka tutkintavankeuden toimeenpanosta johtuva este.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa täytäntöönpanoa on lykättävä tai se on keskeytettävä kunnes tuomitun terveydentilasta aiheutuvia esteitä täytäntöönpanon aloittamiselle ei enää ole. Edellä 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa lykkäysten ja keskeytysten pituus saa olla yhteensä enintään yksi vuosi tuomitulle määrätystä rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohdasta.

Rangaistusaika ei kulu lykkäyksen tai keskeytyksen aikana.

Rikosseuraamuslaitoksen on peruutettava täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys, jos ilmenee, että lykkäyksen tai keskeytyksen edellytykset eivät enää ole olemassa.

17 §

Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma

Rikosseuraamuslaitos laatii yhdyskuntaseuramuksen täytäntöön panemiseksi täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman. Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma sisältää koko yhdyskuntaseuramuksen täytäntöönpanon aikaa koskevat 11 §:n mukaisesti selvitysvaiheessa laadittua rangaistusajan suunnitelmaa tarkemmat tiedot sekä seuramuksen täytäntöönpanon alkamis- ja päättymisajan ja yksityiskohtaisen aikataulun.

18 §

Täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman laatiminen ja muuttaminen

Rikosseuraamuslaitos laatii täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman yhteistyössä tuomitun kanssa.

Olosuhteiden olennaisen muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan hyväksyttävän syyin vuoksi Rikosseuraamuslaitos voi muuttaa täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa. Täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa muutettaessa noudatetaan 1 ja 3 momenttia.

Täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman yksityiskohdat sekä määräysten rikkomisen seuraamukset käydään tarkoituksenmukaisella tavalla läpi tuomitun kanssa.

19 §

Rangaistusaikojen ja määräaikojen laskeminen

Tässä laissa tarkoitetut rangaistusajat ja 16 §:ssä tarkoitetun lykkäyksen ja keskeytyksen enimmäisaika lasketaan päivinä. Vuosina ja kuukausina ilmoitetut ajat muutetaan päiviksi siten, että vuoteen lasketaan 365 päivää ja kuukauteen 30 päivää.

20 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) täytäntöönpanon aloittamisesta;
- 2) täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimismenettelystä;
- 3) toimintavelvollisuuden sisällöksi hyväksyttävästä toiminnasta.

22 §

Päihitteettömyyden valvonta

Tuomittu voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

- 1) jos on syytä epäillä, että tuomittu on alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen 38, 61, 65 tai 72 §:ssä tarkoitetulla tavalla; tai
- 2) valvontarangaistuksen päihitteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tuomitulta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihitteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei tuomittu sitä vaadi.

Päihitteettömyyden valvonnassa todetun päihitteettömyysvelvollisuuden rikkomisen käsittelystä säädetään 24 a, 25 ja 26 §:ssä.

22 a §

Päihitteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihitteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Jos päihitteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, valvonnan suorittajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Tuomittu voidaan velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoittua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei tuomittu ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset.

Tuomitulle on ilmoitettava päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

23 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa

Tuomitulle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla noudattamatta 17 §:ssä tarkoitettuun täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen tuomitun perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä.

Tuomittu voi yksittäistapauksessa olla noudattamatta 1 momentissa tarkoitettua määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on välttämätöntä tuomitun sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. Tuomitun on viivytyksettä ilmoitettava asiasta Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos voi ilmoituksen saatuaan myöntää luvan jälkikäteen.

24 a §

Velvollisuuksien rikkominen

Tuomitulle voidaan antaa huomautus tai varoitus, jos hän rikkoo 21, 22, 38, 49, 72 tai 73 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Tuomitulle voidaan määrätä 39, 55, 62, 67 ja 75 §:n mukainen seuraamus, jos hän rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi. Velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos tuomittu:

- 1) varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkoo velvollisuuksiaan; tai
- 2) jättää seuraamuksen suorittamisen aloittamatta tai kesken.

Velvollisuuksien rikkominen on törkeää myös, jos tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta rangaistuksen asianmukaisesta suorittamisesta.

25 §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos tuomitun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:ssä tarkoitettulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Rikosseuraamuslaitos voi kieltää yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, 21 vuotta täytäneelle määrätyn ehdollisen vankeuden valvonnan tai nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon

aloittamisen tai keskeyttää täytäntöönpanon velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen ajaksi, jos asiaa ei saada selvitettyksi välittömästi.

26 §

Velvollisuuksien rikkomisen käsittely

Jos tuomitun todetaan rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitos päättää huomautuksen tai varoituksen antamisesta. Varoituksen antamisen yhteydessä tuomitulle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saatetaan seurata.

Jos tuomitun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on toimitettava 25 §:ssä tarkoitettu selvitys syyttäjälle. Jos syyttäjä katsoo tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytettävä täytäntöönpano, jos kyse on yhdyskuntapalvelusta, valvontarangaistuksesta, 21 vuotta täyttäneelle määrätystä ehdollisen vankeuden valvonnasta tai nuorisorangaistuksesta.

Käsitellessään törkeää velvollisuuksien rikkomista tuomioistuimen on ennen asian ratkaisemista annettava tuomitulle tilaisuus tulla kuulluksi. Myös Rikosseuraamuslaitoksen edustajalle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa, jollei tämä ole asian käsittelyn kannalta selvästi tarpeetonta. Asia voidaan ratkaista tuomitun poissaolosta huolimatta. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Muutoin noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään. Valitus, jolla haetaan muutosta tuomioistuimen tämän pykälän nojalla tekemään ratkaisuun, on käsiteltävä kiireellisenä.

26 a §

Kirjaaminen

Päihitteettömyyden valvonta ja velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen on kirjattava.

27 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset päihitteettömyyden valvonnan kirjaamisesta, velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta sekä menettelystä velvollisuuksien rikkomistapauksissa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

30 §

Päätösvalta

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää toimenpiteistä, joita 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta aiheutuu.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää:

- 1) 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistuksen alkamisajasta;

2) 16 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanon aloittamisen lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä lykkäyksen ja keskeytyksen peruuttamisesta;

3) 17 ja 46 §:ssä tarkoitetusta täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta;

4) 22 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;

5) 24 §:ssä tarkoitetun noudon pyytämisestä;

6) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta ja varoituksesta;

7) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitetusta valvonnan lakkauttamisesta.

Jos asia ei siedä viivytystä, siitä voi päättää työjärjestyksessä määrätty vankilan johtaja, apulaisjohtaja taikka rikosseuraamusesimies.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta ja valvontarangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen päästämistä. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Valvoja tai muu työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää:

1) 18 §:ssä tarkoitetusta täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta;

2) muusta 22 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta;

3) 23 §:ssä tarkoitetusta oikeudesta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta esteen vuoksi;

4) 24 §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta;

5) 32 §:ssä tarkoitetusta matkakustannusten korvaamisesta;

6) 50 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta.

38 §

Tuomitun erityiset velvollisuudet

Tuomittu ei saa olla yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutuspaikassa ja muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuudessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

39 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

Jos syyttäjä arvioi, että yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun menettelyn vuoksi, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun menetelleen 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, se voi muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Edellä tarkoitettujen muuntorangaistusten vähimmäisaika on neljä päivää. Tuomioistuin voi muuntaa valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut.

46 §

Rangaistusajan suunnitelman täsmentäminen

Valvontarangaistuksen tultua täytäntöön pantavaksi Rikosseuraamuslaitos laatii täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman 17 ja 18 §:n mukaisesti. Valvontarangaistuksen täsmennetty rangaistusajan suunnitelma sisältää lisäksi tiedot ja määräykset:

- 1) tuomitun asunnosta tai muusta hänelle määrätystä paikasta;
- 2) ajasta, jonka tuomittu on velvollinen pysymään asunnossaan tai muussa hänelle määrättyssä paikassa sekä siitä, miten tämä aika ajoittuu;
- 3) tuomitun oikeudesta liikkua asuntonsa tai muun hänelle määrätyn paikan ulkopuolella.

47 §

Valvontarangaistuksen suorittamisen alkamisaika ja pituuden laskeminen

Valvontarangaistusta suorittavalle on annettava päätös, joka sisältää 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot sekä tiedon vapauttamisen ajankohdasta. Rangaistusaikaa koskevassa päätöksessä oleva asia-, kirjoitus- ja laskuvirhe voidaan korjata ilman tuomitun suostumusta, jollei korjaaminen johda tuomitun kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen ottaen huomioon vapautumisajankohdan läheisyys, virheen vähäisyys tai muu näihin rinnastettava syy.

49 §

Tuomitun erityiset velvollisuudet

Tuomittu ei saa täytäntöönpanon aikana käyttää alkoholia eikä muuta päihdyttävää ainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

54 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely

Jos syyttäjä katsoo tuomitun menetelleen 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tai 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla, hänen on viipymättä saatettava asia käsiteltäväksi siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

55 §

Valvontarangaistuksen sijaan tuomittava rangaistus

Jos tuomioistuimien toteaa tuomitun menetelleen 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tai 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla, sen on muunnettava valvontarangaistuksesta suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

62 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

Jos ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan tuomittu rikkoo valvontaan kuuluvia velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla törkeällä tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen

on viipymättä ilmoitettava asiasta syyttäjälle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta valvonnan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Jos syyttäjä arvioi, että 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun törkeän velvollisuuksien rikkomisen vuoksi valvonta-aikaa olisi pidennettävä tai 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneen suorittamatta oleva valvonta-aika olisi muunnettava ehdottomaksi vankeudeksi, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun rikkoneen valvontaan kuuluvia velvollisuuksia 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla ja jos siihen tuomittuun liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena arvioiden on erityistä syytä, se voi pidentää valvonta-aikaa yhteensä enintään kuudella kuukaudella tai muuntaa suorittamatta olevan 21 vuotta täyttäneenä rikoksen tehneen valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi, jonka pituus on vähintään neljä ja enintään 14 päivää. Valvonta-ajan muuntamisessa ehdottomaksi vankeudeksi yksi kuukausi suorittamatta olevaa valvonta-aikaa vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos valvonta-aikaan kuuluvasta kuukaudesta on suoritettu osa, se katsotaan suoritetuksi kokonaan.

Pidennettyyn valvonta-aikaan sovelletaan, mitä 60 §:n 2 momentissa säädetään. Rikoksen 21 vuotta täytettyään tehneellä valvonta voi lisäksi sisältää 60 §:n 3 momentissa tarkoitettua osalistumista kuntoutukseen tai avohoitoon siinä määrin kuin sitä on sisällynyt rangaistusajan suunnitelmaan, mutta ei ole vielä toteutunut.

66 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely

Jos syyttäjä katsoo nuorisorangaistukseen tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla, hänen tulee viipymättä saattaa asia käsiteltäväksi siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

67 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

Jos tuomioistuin toteaa nuorisorangaistukseen tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla, sen tulee tuomita hänet suorittamatta jääneen nuorisorangaistuksen osan sijasta muuhun rangaistukseen.

75 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

Jos syyttäjä arvioi, että osa jäännösrangaistusta olisi tuomitun 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun velvollisuuksien törkeän rikkomisen vuoksi pantava täytäntöön, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla ja jos siihen tuomitun henkilöön liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena huomioon ottaen on erityistä syytä, se voi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään neljä ja enintään 14 päivää.

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäystä tai keskeytystä sekä mainitun pykälän 5 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäyksen tai keskeytyksen peruuttamista;
- 2) 17 ja 46 §:ssä tarkoitettua täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa tai 18 §:ssä tarkoitettua täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamista;
- 3) 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti rangaistusajan suunnitelmaa;
- 4) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautusta tai varoitusta;
- 5) 32 §:ssä tarkoitettua matkakustannusten korvaamista;
- 6) 47 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa;
- 7) 70 §:ssä tarkoitettuun valvontaan asettamista sekä 76 §:ssä tarkoitettua valvonnan lakkauttamista;
- 8) muuta kuin 1–7 kohdassa tarkoitettua tämän lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoksenhakua ole tämän lain 86 a §:n nojalla kielletty.

86 a §

Muutoksenhakukielto

Tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistuksen alkamisajankohtaa;
- 2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti rangaistusajan suunnitelmaa.

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Rikosseuraamuslaitoksen aluejohtaja ratkaisee oikaisuvaatimuksen 86 §:n 1–5 sekä 7 ja 8 kohdassa tarkoitetuissa asioissa. Mainitun pykälän 6 kohdan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ratkaisee Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtaja.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista. Oikaisuvaatimus toimitetaan aluejohtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Jos kyse on 86 §:n 6 kohdassa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanojohtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikön muuhun kuin 86 §:n 6 kohdassa tarkoitettuun valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevaan päätökseen ei voi vaatia oikaisua, vaan siitä valitetaan hallinto-oikeuteen, kuten 88 §:ssä säädetään.

91 §

Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

HE 246/2020 vp

Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä 86 §:n 6 ja 7 kohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikaisuvaatimusta käsittelevä aluejohtaja tai täytäntöönpanojohtaja taikka valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin päätä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohdan määrittämisessä sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jos valvonta on määrätty rangaistukseksi rikoksesta, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa. Muilta osin yhdyskuntaseuraamuksen määrittämisestä, valmistelusta ja täytäntöönpanosta koskevissa asioissa sovelletaan päätöstä tehtäessä voimassa olleita säännöksiä. Tämän lain säännöksiä sovelletaan kuitenkin, jos asia tulee ehtojen rikkomisen, edellytysten muuttumisen tai vastaavan syyn vuoksi uudelleen käsiteltäväksi tämän lain tultua voimaan.

5.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 10 ja 11 §, 14 §:n 2 momentti, 15 § sekä 16 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 14 §:n 2 momentti ja 15 § laissa 404/2015,

muutetaan 3 §, 5 §:n 2 momentti, 9 §, 14 §:n 4 ja 5 momentti, 18, 19 ja 21 §, 23 §:n 1 momentti, 26 ja 27 §, 31 §:n 4 momentti sekä 32, 40 ja 41 §,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 2 momentti, 14 §:n 4 ja 5 momentti ja 21 § laissa 404/2015, 32 § laeissa 404/2015, 1643/2015 ja 807/2017 sekä 40 § osaksi laeissa 397/2015 ja 404/2015, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 19 a ja 25 a §, 31 §:ään uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 31 a –31 c § ja 40 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Valvottuun koevapauteen sijoitettujen kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

3 §

Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset

Sen lisäksi, mitä rikoslain 2 c luvun 8 §:ssä säädetään, vanki voidaan sijoittaa valvottuun koevapauteen, jos:

1) koevapaus edistää vankeuslain (767/2005) 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vangin käyttäytymisestä rangaistusaikana sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella koevapauden ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä;

3) vangilla on käytössään koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto tai muu tämän lain 2 §:ssä tarkoitettu paikka;

4) vanki suostuu siihen, että hänet sijoitetaan valvottuun koevapauteen;

5) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin koevapauden edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa sekä että nämä voivat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle ehtojen rikkomisesta; sekä

6) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos selvittää tämän lain 2 §:ssä tarkoitetun asunnon ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitetun toimintaan osallistumispaikan soveltuvuuden koevapauden täytäntöönpanoon.

Koevapauteen sijoittamisen edellytyksenä on lisäksi, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset henkilöt ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annetaan kirjallisena. Vangin kanssa samassa asunnossa

HE 246/2020 vp

asuvan alle 18-vuotiaan mielipide valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ää. Valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

5 §

Toimintavelvollisuus

Työtä ja muuta toimintaa koskeva 14 §:ssä tarkoitettussa rangaistusajan suunnitelmassa määrättävä viikoittainen tuntimäärä on vähintään 5 ja enintään 40 tuntia viikossa. Velvollisuus osallistua työhön tai muuhun toimintaan voidaan määrätä tätä suuremmaksi, mutta enintään 50 tunniksi viikossa, jos siihen on toiminnan sisällöstä tai muusta vastaavasta seikasta johtuva erityinen syy.

9 §

Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen

Vankilassa on selvitettävä edellytykset sijoittaa vanki valvottuun koevapauteen hyvissä ajoin ennen mahdollista koevapauteen sijoittamista, jollei sijoittaminen ole rangaistusajan lyhyiden vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Koevapauteen sijoittamista ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin kaksi kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei vangin työ-, asunto-, perhe- tai muissa vastaavissa olosuhteissa ole tapahtunut olennaista muutosta.

Ennen päätöstä valvottuun koevapauteen sijoittamisesta selvitetään täyttyvätkö 3 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa säädetty edellytykset sekä antaako vanki mainitun momentin 4–6 kohdassa tarkoitettuja suostumukset. Päähteettömyyden valvonnasta valvotun koevapauden edellytysten selvittämiseksi säädetään vankeuslain 16 luvun 7 §:ssä. Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuja suostumukset ja ala-ikäisen mielipide selvitetään, jos muut edellytykset täyttyvät.

Vangille on tarkoin selvitettävä valvottuun koevapauteen liittyvien määräysten ja rajoitusten merkitys sekä seuraamukset niiden rikkomisesta.

14 §

Rangaistusajan suunnitelma

Rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä 3 §:ssä tarkoitettuja suostumukset.

Rangaistusajan suunnitelma sisältää myös valvotun koevapauden suorittamisen aikataulun.

18 §

Päiheteettömyys

Koevapauteen sijoitettu ei saa valvotun koevapauden aikana käyttää alkoholia, muuta päihdyttävää ainetta eikä rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

19 §

Päihteettömyyden valvonta

Koevapauteen sijoitettu voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte 18 §:ssä tarkoitetun päihteettömyyden valvomiseksi.

Koevapauteen sijoitetulta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei koevapauteen sijoitettu sitä vaadi.

Päihteettömyyden valvonnassa todetun päihteettömyysvelvollisuuden rikkomisen käsittelystä säädetään 25 a, 26 ja 27 §:ssä.

19 a §

Päihteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Jos päihteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, valvonnan suorittajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Koevapauteen sijoitettu voidaan velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoittua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei koevapauteen sijoitettu ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetty laatuvaatimukset.

Koevapauteen sijoitetulle on ilmoitettava päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

21 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Koevapauteen sijoitetulle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla noudattamatta 14 §:ssä tarkoitettuun rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen koevapauteen sijoitetun perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä.

Koevapauteen sijoitettu voi yksittäistapauksessa olla noudattamatta 1 momentissa tarkoitettua määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on välttämätöntä koevapauteen sijoitetun sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. Koevapauteen sijoitetun on viivytyksettä ilmoitettava asiasta Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos voi ilmoituksen saatuaan myöntää luvan jälkikäteen.

23 §

Lääkehoitoa koskevan suostumuksen peruuttaminen

Jos koevapauteen sijoitettu peruuttaa suostumuksensa 4 §:ssä tarkoitettuun lääkehoitoon, hänen on ilmoitettava siitä Rikosseuraamuslaitokselle. Tällöin koevapaus voidaan peruuttaa noudattaen 25 a §:n 2 ja 3 momenttia ja 26 ja 27 §:ää.

25 a §

Velvollisuuksien rikkominen

Valvottuun koevapauteen sijoitetulle voidaan antaa huomautus tai varoitus, jos hän rikkoo 17 tai 18 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Valvottu koevapaus voidaan peruuttaa määräajaksi taikka kokonaan, kuitenkin enintään siltä osin kuin sitä ei vielä ole suoritettu, jos valvottuun koevapauteen sijoitettu rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi. Velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos koevapauteen sijoitettu:

- 1) syyllistyy rikokseen; tai
- 2) varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkoo velvollisuuksiaan.

Velvollisuuksien rikkominen on törkeää myös, jos koevapauteen sijoitettu rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta rangaistuksen asianmukaisesta suorittamisesta.

26 §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos koevapauteen sijoitetun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 25 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Jos koevapauteen sijoitetun epäillään 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan eikä asiaa saada selvitettyksi välittömästi, Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa koevapauteen sijoitetun vankilaan velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen ja seuraamuksen määräämisen vaatimaksi ajaksi. Tämän momentin nojalla vankilaan toimitetun kohteluun vankilassa sovelletaan vankeuslakia.

27 §

Velvollisuuksien rikkomisen käsittely

Jos koevapauteen sijoitetun todetaan rikkoneen velvollisuuksiaan 25 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitos päättää seuraamuksen määräämisestä.

Varoituksen antamisen yhteydessä koevapauteen sijoitetulle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saattaa seurata.

Jos koevapaus peruutetaan, koevapauteen sijoitettu on palautettava vankilaan suorittamaan peruutettua osaa koevapaudestaan. Jos koevapauteen sijoitettu syyllistyy rikokseen, noudatetaan lisäksi rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momenttia.

31 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioitaessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjelun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

31 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suoritettaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

31 b §

Sitominen

Koevapauteen sijoitetun välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä koevapauteen sijoitetun vankilaan toimittamisen turvaamiseksi, väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi tai uhkaavan väkivallan torjumiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä.

31 c §

Menettelysäännökset

Päihteettömyyden valvonta, velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen, voimankäyttövälineen käyttö ja sitominen on kirjattava.

Koevapauteen sijoitetulle on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaitusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Vankilan johtaja päättää muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vankien valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Vankilan johtaja päättää myös 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua täytän-

töönpanoon tulevan uuden rangaistuksen vaikutuksesta koevapauden täytäntöönpanon jatkamiseen sekä 25 §:ssä ja 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamisesta kokonaan tai määräajaksi ja vankilaan palauttamisesta.

Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri päättää 4 §:ssä tarkoitettua lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, valvonnasta ja lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa läkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitettua sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Vankiterveydenhuollon yksikön lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen läkehoidosta.

Vankilan johtaja, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää, 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta.

Täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 37 §:ssä tarkoitettua etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 19 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 24 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden pois ottamisesta, 22 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettua vankilaan toimittamisesta, 31 b §:ssä tarkoitettua sitomisesta sekä 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

40 §

Muutoksenhaku

Valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 2 §:ssä tarkoitettuun koevapauteen sijoittamista;
- 2) 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa ja 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamista;
- 3) 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta;
- 4) 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamista;
- 5) 25 §:ssä tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamista;
- 6) 25 a §:ssä tarkoitettua huomautusta, varoitusta tai valvotun koevapauden peruuttamista;
- 7) 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemista;
- 8) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista;
- 9) muuta kuin 1–8 kohdassa tarkoitettua tämän lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoksenhakua ole tämän lain 40 a §:n nojalla kielletty.

Muutoin oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyssä noudatetaan vankeuslain 20 luvun 3–9 §:ää.

40 a §

Muutoksenhakukielto

HE 246/2020 vp

Valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta.

41 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) lääkettä koskevien määräysten noudattamisen valvonnasta;
- 2) apuvalvojan määräämiseen liittyvästä menettelystä;
- 3) valvottuun koevapauteen liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsittelystä ja sisällöstä;
- 4) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;
- 5) koevapauteen sijoitetun päihitteettömyyden valvonnan kirjaamisesta;
- 6) valvotun koevapauden ehtojen rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta;
- 7) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 5 §:ssä tarkoitettuksi toiminnaksi;
- 8) voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja voimankäyttövälineiden käytön ja sitomisen kirjaamisesta;

9) koevapauteen sijoitetulle aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voi antaa tarkempia määräyksiä:

- 1) valvotun koevapauden valmistelusta;
- 2) menettelystä alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämisessä;
- 3) 9 §:ssä tarkoitetuista tilanteista, joissa valvottuun koevapauteen sijoittaminen on ilmeisen tarpeetonta;
- 4) valvonnan suorittamisesta ja päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä;
- 5) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;
- 6) 28 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakottavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista;
- 7) 39 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

6.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 5 §, 8 §:n 3 momentti, 10 §:n 2 momentti, 13, 14, 18 ja 19 §, 21 §:n 4 momentti, 23 §:n 2 momentti, 26 §:n 1 momentti, 29 §, 35 §:n 1 momentti, 36 ja 38 §, sellaisena kuin niistä on 35 §:n 1 momentti osaksi laissa 863/2020, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 13 a ja 17 a §, 21 §:ään uusi 5 momentti ja lakiin uusi 21 a–21 c §, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Valvottavan kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 §

Päihteettömyys

Valvottava ei saa olla valvontatapaamisissa, valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutuspaikassa ja muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

8 §

Rangaistusajan suunnitelma ja aikataulu

Rangaistusajan suunnitelma sisältää myös valvonta-ajan suorittamisen aikataulun.

10 §

Muiden kuin vangin kuuleminen

Myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ää. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

13 §

Päihteettömyyden valvonta

Valvottava voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäytteen varmistamiseksi, ettei hän ole alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Valvottavalta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei valvottava sitä vaadi.

13 a §

Päihteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Jos päihteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, valvonnan suorittajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Valvottava voidaan velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoittua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia;
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei valvottava ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset.

Valvottavalle on ilmoitettava päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

14 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Valvottavalle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen valvottavan perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä.

Valvottava voi yksittäistapauksessa olla noudattamatta 1 momentissa tarkoitettua määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on välttämätöntä valvottavan sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. Valvottavan on viivytyksettä ilmoitettava asiasta Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos voi ilmoituksen saatuaan myöntää luvan jälkikäteen.

17 a §

Velvollisuuksien rikkominen

Valvottavalle voidaan antaa huomautus tai varoitus, jos hän rikkoo 12 tai 13 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Valvonta-aika voidaan muuntaa ehdottomaksi vankeudeksi, jos valvottava rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi. Velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos valvottava varoituksesta huolimatta toistuvasti:

- 1) saapuu valvonta-aikaan liittyvään tilaisuuteen päihtyneenä;
- 2) yrittää estää teknisten valvontavälineiden toiminnan;
- 3) oleskelee muualla kuin rangaistusajan suunnitelmassa sallitulla alueella.

Velvollisuuksien rikkominen on törkeää myös, jos valvottava rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta valvonta-ajan asianmukaisesta suorittamisesta.

18 §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos valvottavan epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 17 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät viranomaiset ja yksityiset yhteisöt saavat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle siitä, että valvottava on rikkonut rangaistusajan suunnitelman määräyksiä.

Jos valvottavan epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, hänet voidaan ottaa säilöön 24 §:n mukaisesti.

19 §

Velvollisuuksien rikkomisen käsittely

Jos valvottavan todetaan rikkoneen velvollisuuksiaan 17 a §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitos päättää huomautuksen tai varoituksen antamisesta. Varoituksen antamisen yhteydessä valvottavalle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saattaa seurata.

Jos valvottavan epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 17 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla törkeästi, Rikosseuraamuslaitoksen on toimitettava 18 §:ssä tarkoitettu selvitys syyttäjälle. Jos syyttäjä katsoo valvottavan rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomioistuin toteaa valvottavan rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, se muuntaa valvonta-ajasta suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeudeksi. Menettelystä tuomioistuimessa säädetään 26 §:ssä.

21 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjeluun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

21 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suorittaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

21 b §

Sitominen

Valvottavan välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi tai uhkaavan väkivallan torjumiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä.

21 c §

Menettelysäännökset

Päihteettömyyden valvonta, velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen, voimankäyttövälineen käyttö ja sitominen on kirjattava.

Valvottavalle on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

23 §

Viittaussäännökset

Yhdistelmärangeistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/).

26 §

Valvonta-ajan muuntaminen vankeudeksi

Valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi muuntamisen perusteista säädetään 16 ja 17 a §:ssä. Muunnettavan valvonta-ajan vähimmäisaika on neljä päivää.

29 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus päättää 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa ja 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Täytäntöönpanojohtaja, täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitettua etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 16 §:ssä tarkoitettua selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 4) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta;
- 5) 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua törkeän velvollisuuksien rikkomista koskevan selvityksen toimittamisesta syyttäjälle;
- 6) 24 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen tekemisestä käräjäoikeudelle.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvasta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 17 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta, turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta, 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvityksestä, 21 b §:ssä tarkoitettua sitomisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tämän lain 20 §:ssä tarkoitettua noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 18 §:ssä tarkoitettua valvottavan säilöönnotosta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää vankilan johtajan esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

35 §

Muutoksenhaku

Valvottava saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa ja 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamista;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta;
- 3) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautusta tai varoitusta;
- 4) 22 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajaksi ja rangaistusajaksi lukemista;
- 5) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista;
- 6) muuta kuin 1–6 kohdassa tarkoitettua tämän lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoksenhakua ole tämän lain 36 §:n nojalla kielletty.

36 §

Muutoksenhakukielto

HE 246/2020 vp

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 2) 28 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajan suorittamisen jatkamista.

38 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) yhdistelmärankaistuksen valvonta-aikaan liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsittelystä ja sisällöstä;
 - 2) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;
 - 3) päihitteettömyyden valvonnan kirjaamisesta;
 - 4) velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta;
 - 5) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 6 §:ssä tarkoitetuksi toiminnaksi;
 - 6) poliisille luovutettavien esineiden ja aineiden kirjaamisesta;
 - 7) säilöönottopäätöksen muodosta ja sisällöstä;
 - 8) sallituista voimankäyttövälineistä ja sitomisvälineistä sekä voimankäyttövälineen käytön ja sitomisen kirjaamisesta;
 - 9) valvottavalle aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta;
 - 10) vapauttamisen ajankohdan määräytymisestä.
- Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voi antaa tarkempia määräyksiä:
- 1) valvonta-ajan valmistelusta;
 - 2) valvonta-ajan suorittamisesta ja päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä;
 - 3) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;
 - 4) 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakottavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista sekä mainitussa momentissa tarkoitettun ilmoituksen sisällöstä;
 - 5) vapauttamisessa noudatettavasta menettelystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

rikoslain 8 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 8 luvun 12 §, sellaisena kuin se on laissa 297/2003, ja
lisätään 8 lukuun uusi 12 b § seuraavasti:

8 luku

Vanhentumisesta

12 §

Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa

Jos vankeusrangaistuksen, yhdistelmä-rangaistuksen, valvontarangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen, nuorisorangaistuksen, ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa sovelletaan vastaavasti 10, 10 a ja 11, 12 a ja 12 b §:ää. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen, yhdistelmä-rangaistuksen, valvontarangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeamiseen johtava aika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan, ja jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöön pantaessa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Aika on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetyksi tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, siitä päivästä, jona menettämistä tai täytäntöönpanoa koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

12 b §

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeaminen

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomittu valvonta raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyh-teyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asian-omaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

2) henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitetusta ri-
kosseuraamusrekisteristä mainitun lain 19 §:n mukaisesti rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä
tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten sekä henkilötietojen käsittelystä Ri-
kosseuraamuslaitoksessa annetun lain 20 §:n mukaisesti henkilön luotettavuutta edellyttävää
poliisin lupaa tai hyväksyntää varten taikka maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta
poistamista, kansalaisuutta, maahantulokielttoon määräämistä tai maahantulokiellon peruutta-
mista koskevan asian käsittelemiseksi tietoja rikoksesta epäilyistä, tuomitusta, vangista, tutkin-
tavangista ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavasta henkilöstä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 1 momentin 7 kohta seuraavasti:

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

7) henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitetusta rikosseuraamusrekisteristä mainitun lain 19 §:n mukaisesti rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 6 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta, 7 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti laissa 189/2019 ja 7 §:n 3 momentti laissa 941/2019 seuraavasti:

6 §

Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä potilastietojen luovuttamisesta ilman potilaan kirjallista suostumusta säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 3 ja 4 momentissa tai muussa laissa, saa vankien ja tutkintavankien terveydenhuollosta vastaava lääkäri, tai hänen ohjeidensa mukaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö, luovuttaa potilasrekisteriin talletettuja tietoja seuraavasti:

- 1) arviointikeskuksen tai vankilan johtajalle taikka hänen määräämälleen Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle sellaiset vangin tai tutkintavangin väkivalta-, itsemurha- tai tartuntatautiriskiä taikka muita vastaavia sairaudesta johtuvia riskejä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi;
- 2) arviointikeskuksen tai vankilan johtajalle taikka hänen määräämälleen toiminnoista vastavalle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset työntekijän työturvallisuuden varmistamiseen liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin työkykyä hänen sijoittamiseksi työhön, sekä sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin toimintakykyä hänen sijoittamiseksi opiskeluun tai muuhun toimintaan;

7 §

Oikeus saada tietoja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä ja muulta viranomaiselta

Vankiterveydenhuollon yksiköllä on oikeus saada Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamusrekisteriin sisältyviä tietoja siltä osin kuin se on välttämätöntä Vankiterveydenhuollon yksikössä toimivien henkilöiden tehtävien suorittamiseksi.

11 §

Tarkastusoikeus

Tarkastaja on päästettävä vankilaan ja kaikkiin Vankiterveydenhuollon yksikön toimipaikan tiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytä-

HE 246/2020 vp

mät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi, ja annettava niistä mak-
sutta tarkastajan pyytämät jäljennökset. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuk-
sen aikana. Tarkastusoikeutta ei ole pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Oikeus
ottaa valokuvia ei koske vankeja ja tutkintavankeja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 17.12.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

2.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 7 §, 2 luvun 8 §, 3 luvun 7 a §:n 3 momentti, 12 luvun 10 §, 14 luvun 8 §:n 2 momentti sekä 15 luvun 14 ja 15 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 7 a §:n 3 momentti, 12 luvun 10 § sekä 15 luvun 14 ja 15 § laissa 393/2015,

muutetaan 1 luvun 5 §:n 2 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 2 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti, 7 ja 10 §, 3 luvun 7 §:n 3 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 4 luvun 2 §:n 3 momentti, 5–7 §, 9 §:n 1 momentti ja 11 §, 5 luvun 4 § ja 9 §:n 2 momentti, 6 luvun 1 ja 2 § sekä 6 §:n otsikko ja 4 momentti, 7 luvun 7 §:n 2 momentti, 8 luvun 10 §:n 3 momentti ja 14 §, 9 luvun 9 §:n 2 momentti, 11 luvun 8 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §:n 2 momentti, 14 luvun 2 §, 11 §:n 1 momentti ja 12 §, 15 luvun 4 ja 9–13 § ja 16 §:n 4 momentti sekä 18 §, 16 luvun 7 ja 9 § sekä 10 §:n 1 ja 2 momentti, 17 luvun 6 §:n 3 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentti ja 9 §, 18 luvun 6 §:n 3 ja 4 momentti, 7 § ja 9 §:n 1 momentti, 19 luvun 11 §:n 2 momentti sekä 20 luvun 1 §:n 1 momentin 2, 8 ja 14 kohta ja 2 §:n 4–6 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 9 §:n 1 momentti, 3 luvun 8 §:n 2 momentti, 4 luvun 7 § ja 9 §:n 2 momentti, 6 luvun 6 §:n otsikko ja 4 momentti, 7 luvun 7 §:n 2 momentti, 15 luvun 4 §, 16 luvun 10 §:n 2 momentti, 18 luvun 9 §:n 1 momentti ja 20 luvun 1 §:n 1 momentin 2, 8 ja 14 kohta ja 2 §:n 4–6 kohta laissa 393/2015, 2 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti laissa 33/2015, 2 luvun 10 § ja 4 luvun 11 § laeissa 33/2015 ja 383/2017, 4 luvun 2 §:n 3 momentti laissa 1070/2015, 4 luvun 5 § osaksi laissa 809/2011, 4 luvun 6 § osaksi laissa 403/2015, 5 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 1640/2015, 6 luvun 2 § ja 15 luvun 10 § osaksi laeissa 735/2011 ja 393/2015, 8 luvun 14 § laeissa 393/2015, 383/2017 ja 804/2017, 9 luvun 9 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §:n 2 momentti ja 19 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 383/2017, 14 luvun 11 §:n 1 momentti laissa 804/2017, 14 luvun 12 § laissa 735/2011, 15 luvun 18 § osaksi laissa 735/2011, 16 luvun 7 § osaksi laissa 393/2015, 16 luvun 9 § osaksi laeissa 735/2011, 809/2011 ja 507/2019 sekä 16 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 507/2019, sekä

lisätään 1 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, 16 lukuun uusi 9 a ja 11 §, 18 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 735/2011, uusi 5 momentti, lukuun uusi 6 a ja 6 b § sekä 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

uusi 2 momentti

Vankien kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 §

5 §

Vankien kohtelu

Vankien kohtelu

Vankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan *rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan taikka muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*

Vankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan *sukupuolen, iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*

7 §

Vangin kuuleminen

kumotaan 7 §

Vankia on kuultava asumista, vankilaan ja toimintaan sijoittamista, kurinpitoa sekä muuta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä noudattaen, mitä hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään.

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
- 2) tilapäiseen tutkimukseen ja hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;

Vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
- 2) tilapäiseen tutkimukseen tai hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;

Voimassa oleva laki

- 3) erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
4) erityistarkastusta;
5) vangin henkilönkatsastusta;
- 6) säilössäpitoa;
7) 19 luvun 1, 2, 4, 5 ja 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
8) vangin päästämistä ehdonlaiseen vapauteen.

Ehdotus

- 3) *tärkeästä tai* erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
4) *poistumisluvan peruuttamista*;
5) *vangin siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan 6 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla*;
6) erityistarkastusta;
7) vangin henkilönkatsastusta;
8) säilössäpitoa;
9) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;
10) 19 luvun 1, 2, 4, 5 tai 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
11) vangin päästämistä ehdonlaiseen vapauteen tai sakon muuntorangaistukseen tuomitun vapauttamista.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Rangaistus on pantava täytäntöön ilman aiheutonta viivytystä, kun vankeusrangaistusta koskeva tuomio on saanut lainvoiman tai se on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Rikosseuraamuslaitoksen on määrättävä tuomitulle ilmoittautumisajankohta ja vankila, johon hänen on ilmoitauduttava. *Tuomittua on kuultava ilmoittautumisajankohdasta, sijoitusvankilasta ja rangaistusajan suunnitelman laatimisesta.*

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Tuomioistuimen on ilman aiheutonta viivytystä ilmoitettava Rikosseuraamuslaitokselle ratkaisustaan, jolla se on tuominnut ehdottoman vankeusrangaistuksen. Ratkaisua koskevat tiedot talletetaan oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään. Merkinnän tekemisestä säädetään oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010). Rangaistus on pantava täytäntöön ilman aiheutonta viivytystä, kun vankeusrangaistusta koskeva tuomio on saanut lainvoiman tai se on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Rikosseuraamuslaitoksen on määrättävä tuomitulle ilmoittautumisajankohta ja vankila, johon hänen on ilmoitauduttava.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Maksuajan myöntäminen vankilassa

Sakon maksaminen vankilassa

Ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista sakon maksamiselle voidaan myöntää maksuaikaa enintään kaksi kuukautta, jos:

1) vankilassa olevan vangin suoritettavaksi tulee muuntorangaistus; tai

2) vankilaan tulevalla vangilla on suoritettavana muun rangaistuksen lisäksi muuntorangaistus.

Maksuaikaa ei saa myöntää niin pitkäksi ajaksi, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa ei voitaisi aloittaa ennen vangin vapautumista vankilasta.

Maksuajan myöntämistä koskevaa säännöstä sovelletaan myös tutkintavankeuslain (768/2005) mukaiseen tutkintavankiin.

Kun sakon muuntorangaistukseen tuomittu saapuu vankilaan suorittamaan muuntorangaistusta, hänelle varataan viisi seuraavaa arkipäivää aikaa sakon maksamiseen.

Jos vankilassa olevalle vangille tulee suoritettavaksi muuntorangaistus tai vankilaan tulevalla vangilla on suoritettavana muun rangaistuksen lisäksi muuntorangaistus, hänelle varataan viisi muuntorangaistuksen tiedoksi-antoa tai vankilaan saapumista seuraavaa arkipäivää aikaa sakon maksamiseen ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista. Maksuaikaa ei kuitenkaan varata niin pitkäksi ajaksi, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa ei voitaisi aloittaa ennen vangin vapautumista vankilasta.

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu maksaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa ajassa sakkojen rahamäärän kokonaisuudessaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin tämä muuntorangaistus raukeaa.

Tutkintavankeuslain (768/2005) mukaiseen tutkintavankiin sovelletaan tämän pykälän säännöksiä sakon maksamisesta.

8 §

Sakon maksaminen vankilassa

kumotaan 8 §

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu vankilaan saavuttuaan viiden seuraavan arkipäivän kuluessa maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa yhdenkin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

muuntorangaistuksen osalta, jolloin tämä muuntorangaistus raukeaa.

10 §

10 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies päättää 3 §:ssä tarkoitetusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä, 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta vankeusrangaistuksen lykkäyksestä ja 6 §:ssä tarkoitetusta lykkäyksen peruuttamisesta. Ulosottomies päättää 4 §:n 3 momentissa tarkoitetusta sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä ja lykkäyksen peruuttamisesta. Terveydellisistä syistä anotusta lykkäyksestä on pyydettyä Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto.

Arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies päättää 3 ja 4 §:ssä tarkoitetusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä ja 6 §:ssä tarkoitetusta lykkäyksen peruuttamisesta. Terveydellisistä syistä anotusta lykkäyksestä on pyydettyä Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetusta maksuajasta.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai täytäntöönpanojohtajan määräämä muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

3 luku

3 luku

Rangaistusajan laskeminen**Rangaistusajan laskeminen**

7 §

7 §

Rangaistusajaksi lukeminen

Rangaistusajaksi lukeminen

 Jos vangin syyttä rangaistuksen alkaminen on muusta kuin 2 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitetusta syystä viivästynyt tai sen täytäntöönpano on keskeytynyt, tämä aika luetaan rangaistusajaksi.

 Jos vangin syyttä rangaistuksen alkaminen on muusta kuin 2 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitetusta syystä viivästynyt tai sen täytäntöönpano on keskeytynyt, tämä aika luetaan rangaistusajaksi.

7 a §

Päätös rangaistusajasta

kumotaan 7 a §:n 3 momentti

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rangaistusaikaa koskeva päätös on annettava viipymättä vangille tiedoksi.

8 §

Päätösvalta

8 §

Päätösvalta

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää ehdonalaisesta vapauttamisesta silloin, kun tuomittu on suorittanut rangaistuksesta rikoslain 2 c luvun 5 §:n mukaisen määräosan ennen vankilaan saapumistaan.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

2 §

Vankilaan ottaminen

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää ehdonalaisesta vapauttamisesta ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 70 §:ssä tarkoitetusta valvontaan asettamisesta, jos tuomittu on suorittanut rangaistuksesta rikoslain 2 c luvun 5 §:n mukaisen määräosan ennen vankilaan saapumistaan.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

2 §

Vankilaan ottaminen

Tieto vangin ottamisesta vankilaan on merkittävä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015) tarkoitettuun täytäntöönpanorekisteriin.

5 §

Tulotarkastus

Vankilaan saapunut vanki on tarkastettava todistajan läsnä ollessa (tulotarkastus). Tulotarkastus käsittää henkilöllisyyden toteamisen ja kirjaamisen, henkilötuntemerkkien ottamisen sekä vangin mukana olevan omaisuuden luetteloinnin ja tarkastamisen. Suljetussa vankilassa tulotarkastus käsittää vaatteiden vaihdon. Omaisuusluettelosta säädetään 9 luvun 2 §:ssä. *Vangin turvatarkastuksesta säädetään 16 luvun 3 §:ssä.*

Tieto vangin ottamisesta vankilaan on merkittävä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitettuun rikosseuraamusrekisteriin.

5 §

Tulotarkastus

Vankilaan saapunut vanki on tarkastettava todistajan läsnä ollessa (*tulotarkastus*). Tulotarkastus käsittää henkilöllisyyden toteamisen ja kirjaamisen, henkilötuntemerkkien ottamisen sekä vangin mukana olevan omaisuuden luetteloinnin ja tarkastamisen. Suljetussa vankilassa tulotarkastus käsittää vaatteiden vaihdon. Omaisuusluettelon laatimisesta säädetään 9 luvun 2 §:ssä. *Turvatarkastuksen tekemisestä säädetään 16 luvun 3 §:ssä ja henkilötarkastuksen tekemisestä 4 §:ssä.*

Voimassa oleva laki

Vankeinhoitoviranomainen saa ottaa vangista pakkokeinolaissa (806/2011) tarkoitetut henkilötuntomerkit.

6 §

Rangaistusajan suunnitelma

Vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (*rangaistusajan suunnitelma*).

Rangaistusajan suunnitelma sisältää suunnitelman vangin sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, valvotusta koevapaudesta ja ehdonalaisesta vapauttamisesta sekä poistumisluvan myöntämisestä. Hyvissä ajoin ennen vangin todennäköistä vapauttamista suunnitelmaa täydennetään vapauttamissuunnitelmalla ja valvontasuunnitelmalla. Vapauttamissuunnitelmaa laadittaessa arvioidaan tarvittavassa laajuudessa vangin edellytykset selviytyä vapaudessa sekä hänen palvelujen tarpeensa. Ehdonlaiseen vapauteen päästetyn valvontaa koskevasta rangaistusajan suunnitelmasta säädetään yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (400/2015).

Rangaistusajan suunnitelman sisällössä ja laajuudessa otetaan huomioon vangin rangaistusajan pituus, aikaisemmat vankeusrangaistukset, vangin työ- ja toimintakyky sekä hänen henkilöstään, rikollisuudestaan ja olosuhteistaan saadut tiedot.

7 §

Ehdotus

Rikosseuraamuslaitos saa ottaa vangista pakkokeinolaissa (806/2011) tarkoitetut henkilötuntomerkit.

6 §

Rangaistusajan suunnitelma

Vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (*rangaistusajan suunnitelma*). *Rangaistusajan suunnitelma sisältää tiedot:*

- 1) vangin sijoittamisesta;*
- 2) toiminnasta ja tuomitun elämäntilannetta edistävästä tukitoimenpiteistä rangaistusaikana;*
- 3) yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle;*
- 4) vapauttamisesta ja vapautumisvaiheen tukitoimenpiteistä.*

Rangaistusajan suunnitelman sisällössä ja laajuudessa otetaan huomioon vangin rikoksen laatu ja rangaistuksen pituus, vangin työ- ja toimintakyky, rikosten uusimiseen vaikuttavat seikat sekä vangin henkilöstä, aiemmasta rikollisuudesta ja olosuhteista saadut tiedot.

Valvottuun koevapauteen sijoitetun valvottua koevapautta koskevasta rangaistusajan suunnitelmasta säädetään valvotusta koevapaudesta annetussa laissa (629/2013). Ehdonlaiseen vapauteen päästetyn valvontaa koskevasta rangaistusajan suunnitelmasta säädetään yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.

7 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Suunnitelman laatimismenettely

Rangaistusajan suunnitelman laatimismenettely

Rangaistusajan suunnitelma laaditaan arviointikeskuksessa tai muussa täytäntöönpanotoimien aloittamisesta vastaavassa yksikössä. Suunnitelmaa tarkennetaan siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan.

Rikosseuraamuslaitos laatii vankeuteen tuomitulle rangaistusajan suunnitelman. Olosuhteiden muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan hyväksyttävän syyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos voi muuttaa rangaistusajan suunnitelmaa.

Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä vankeuteen tuomitun kanssa. Rangaistusajan suunnitelmaa ja siihen sisältyvää vapauttamissuunnitelmaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin oltava yhteistyössä tuomitun suostumuksella hänen koti- tai asuinkuntansa sosiaali-, terveys-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa.

Rangaistuksen suorittamisen aikana suunnitelmaa täsmennetään tiedoilla sen toteuttamisesta ja suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisin väliajoin siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan.

Suunnitelman seuraamisesta vastaa tähän tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Suunnitelman toteutumista on seurattava ja sen ajantasaisuudesta on huolehdittava. Suunnitelma on otettava uudelleen käsiteltäväksi yhdessä vangin kanssa säännöllisin väliajoin sekä myös, jos sitä ei noudateta.

Rangaistusajan suunnitelma laaditaan yhteistyössä vankeuteen tuomitun kanssa. Rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin oltava yhteistyössä tuomitun suostumuksella hänen koti- tai asuinkuntansa sosiaali-, terveys-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa. Rangaistusajan suunnitelman toteutumista seurataan yhdessä vangin kanssa.

9 §

9 §

Sijoittaminen avolaitokseen

Sijoittaminen avolaitokseen

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa avolaitokseen, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muutorangaus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista. Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päiheteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päiheteettömyyden valvontaan.

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa avolaitokseen, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muutorangaus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista. Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päiheteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päiheteettömyyden valvontaan.

11 §

11 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Päätösvalta

Päätösvalta

Rangaistusajan suunnitelmasta, vangin sijoittamisesta vankilaan, vankilaan ilmoittautumisajankohdasta, *vankilaan saapuvan vangin matkakustannusten korvaamisesta ja vangin kuulemisesta aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta* päättää arviointikeskuksen johtaja, työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies, rikosseuraamusalueen työjärjestyksessä määrätty yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan sijaisena toimiva virkamies. *Vankilaan saapuvan vangin matkakustannusten korvaamisesta voi päättää myös muu rikosseuraamusalueen työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen tai yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamies. Vankilasta vapautuvan vangin matkakustannusten ja 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta päättää toiminnoista vastaava virkamies taikka vankilan työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.*

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

Rangaistusajan suunnitelmasta, vangin sijoittamisesta vankilaan ja vankilaan ilmoittautumisajankohdasta päättää arviointikeskuksen johtaja, työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies, rikosseuraamusalueen työjärjestyksessä määrätty yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan sijaisena toimiva virkamies.

Vangin matkakustannusten korvaamisesta päättää työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

Sijoittaminen vankilassa

4 §

4 §

Sopimusosasto

Sopimusosasto

Vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vankeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan (*sopimusosasto*).

Vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vankeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan (*sopimusosasto*).

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Osastolle sijoittamisesta päättää toiminnoista vastaava taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva *virkamies siten kuin vankilan työjärjestyksessä määrätään*. Vangin erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankiterveydenhuollon yksikön sairaalaan ottamisesta ja sieltä poistamisesta päättää sairaalan toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

Osastolle sijoittamisesta päättää toiminnoista vastaava taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka *vankilan työjärjestyksessä määrätty* ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Vangin erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankiterveydenhuollon yksikön sairaalaan ottamisesta ja sieltä poistamisesta päättää sairaalan toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

6 luku

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen**Siirtäminen vankilasta toiseen**

1 §

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen

Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen määräajaksi tai rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan ottaen huomioon sen, mitä 4 luvun 8 §:ssä säädetään, jos:

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta 4 luvun 8 §:ää noudattaen siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen määräajaksi tai rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

- 1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vanki soveltuu avolaitoksessa järjestettävään tai muuhun avolaitoksen hyväksymään toimintaan;
- 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avolaitoksesta luvatta; ja

- 1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vanki soveltuu avolaitoksessa järjestettävään tai muuhun avolaitoksen hyväksymään toimintaan;
- 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avolaitoksesta luvatta; ja

- 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan.

- 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

*Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan**Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan*

Vanki voidaan siirtää avolaitoksesta suljettuun vankilaan, jos:

1) vanki syyllistyy rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka syyllistyy tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestysrikkomukseen;

2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu avolaitoksessa järjestettävään tai avolaitoksen hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitetusta päihdeettömyyden valvonnasta;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen avolaitokseen tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitetut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki voidaan siirtää avolaitoksesta suljettuun vankilaan, jos:

1) vanki syyllistyy *tai hänen epäillään syyllistyneen* rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka vanki syyllistyy *tai hänen epäillään syyllistyneen* tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestysrikkomukseen;

2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu avolaitoksessa järjestettävään tai avolaitoksen hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettua päihdeettömyyden valvonnasta *taikka antaa päihdeettömyyden valvonnassa positiivisen näytteen saapuessaan avolaitokseen 4 luvun 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta*;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen avolaitokseen tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitetut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki *itse* sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen, *mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitetun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihtyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii*. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös

Voimassa oleva laki

Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös, jos hän on päähtynyt saapuessaan avolaitokseen 4 luvun 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen perusteella.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avolaitokseen määräaikana, on toimittava arviointikeskukseen tai arviointikeskuksen osoittamaan vankilaan.

6 §

Siirtämisestä päättäminen

Vangin 3 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

7 §

Päätösvalta

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää aluejohtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 2 §:n 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 luku

Ehdotus

mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avolaitokseen määräaikana, on toimittava arviointikeskukseen tai arviointikeskuksen osoittamaan vankilaan.

6 §

Päätösvalta

Vangin 2 §:n 2 momentissa tarkoitetusta välittömästä siirtämisestä toiseen vankilaan ja 3 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

7 §

Päätösvalta

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää aluejohtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä mainitun pykälän 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan johtaja.* Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 luku

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Toimintaan osallistuminen

10 §

Luvan edellytykset

Luvan tai sijoittamisen ehtona on lisäksi, että:

1) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan; ja

2) vanki sitoutuu noudattamaan muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja vankilan ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja.

14 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja tai hänen määräämänsä toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta ja sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön päätöksellä 2 momentissa tarkoitettu päätösvalta voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitetusta osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta päättää vankilan johtaja tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Toimintaan osallistuminen

10 §

Luvan edellytykset

Luvan tai sijoittamisen ehtona on lisäksi, että:

1) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan; ja

2) vanki sitoutuu noudattamaan muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja vankilan ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja.

14 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja, toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta, sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen ja luvasta valvottuun ulkopuoliseen toimintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön päätöksellä 2 momentissa tarkoitettu päätösvalta voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitetusta osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta päättää toiminnoista vastaava virkamies, ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

9 §

Päätösvalta

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai *hänen määräämänsä* turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan johtaja tai *hänen määräämänsä* toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

9 §

Päätösvalta

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan johtaja, toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

11 luku

Vapaa-aika

8 §

Päätösvalta

Luvan 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun vapaa-ajan toimintaan ja 7 §:ssä tarkoitettuun kokoontumiseen myöntää vankilan johtaja, taikka *hänen määräämänsä* toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

11 luku

Vapaa-aika

8 §

Päätösvalta

Luvan 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun vapaa-ajan toimintaan ja 7 §:ssä tarkoitettuun kokoontumiseen myöntää vankilan johtaja taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä

10 §

Tarkastamis- ja pidättämismenettely

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä

kumotaan 10 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Päätös kirjeen, muun postilähetysten tai viestin taikka sähköpostiviestin tai matkapuhelimen tekstiviestin lukemisesta, jäljentämisestä ja pidättämisestä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on tehtävä kirjallisesti.

11 §

Päätösvalta

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetysten tai viestien 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka *hän* tällaisiin tehtäviin erikseen nimeämänsä ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies.

14 luku

Poistumislupa

2 §

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella

Rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää poistumislupa, jos:

1) luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

11 §

Päätösvalta

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetysten tai viestien 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. *Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

14 luku

Poistumislupa

2 §

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella

Rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää poistumislupa, jos:

1) luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

Voimassa oleva laki

2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudesta saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä; ja

3) vanki sitoutuu 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

8 §

Poistumisluvan ehdot

Poistumislupa annetaan kirjallisena. Päätöksessä mainitaan poistumisluvan ehdot sekä mahdolliset seuraamukset ehtojen rikkomisesta.

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

12 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset matka-ajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta ja poistumislupamenettelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

15 luku

Ehdotus

2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudesta saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä; ja

3) vanki sitoutuu 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

kumotaan 8 §:n 2 momentti

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan johtaja taikka turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset matka-ajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta, poistumislupamenettelystä ja poistumisluvan ehdoista annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

15 luku

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vankilan järjestys ja kurinpito

Vankilan järjestys ja kurinpito

4 §

4 §

Vangille määrättävät kurinpitorangaistukset

Vangille määrättävät kurinpitorangaistukset

Jollei muistutusta pidetä riittävänä seuraamuksena, vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena:

Vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena:

- 1) *varoitus;*
- 2) *vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys); tai*
- 3) *sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).*

1) *huomautus;*

2) *varoitus;*

3) *vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys); tai*

4) *sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).*

Oikeuksien menetys ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle.

Oikeuksien menetys ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle.

9 §

9 §

Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäilyksen alaiseksi.

Vankia, muita asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäilyksen alaiseksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisen yhteydessä vangin esittämä perusteltu väite henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen on siirrettävä poliisiviranomaisen tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisen yhteydessä vangin esittämä perusteltu väite henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen on siirrettävä poliisiviranomaisen tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittäminen voidaan lopettaa saattamatta rikkomusta 10 §:ssä tarkoitettuun kurinpitoasian käsittelyyn, jos:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

Kurinpitoasian käsittely ja kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano

Vangin kurinpitoasia on käsiteltävä ja vangille määrätty kurinpitorangaistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu.

Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös arviointikeskuksessa tai siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin kuuleminen

Järjestysrikkomusta selvitetäessä vankia on kuultava. Vangille on varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää näyttöä oman selvityksensä tueksi. Tulkitsemisesta säädetään 4 luvun 4 §:n 2 momentissa.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Vangin kurinpitoasia on käsiteltävä viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Asia käsitellään suullisessa menettelyssä. Vankia, todistajaa ja muuta henkilöä voidaan kuulla käyttäen videoyhteyttä tai muuta vastaavaa yhteydenpitotapaa, jos se on tarkoituksenmukaista pitkän välimatkan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Vangille on varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää oma selvityksensä ja näyttöä sen tueksi. Tulkkauksesta säädetään 4 luvun 4 §:n 2 momentissa.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitetäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Aika, jonka vanki on ollut erillään muista vangeista, on otettava huomioon vähennyksenä kurinpitorangaistusta määrättäessä.

12 §

12 §

Kirjaaminen

Kirjaaminen

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä ja kurinpitorangaistuksen määräämisestä pidetään pöytäkirjaa.

Järjestysrikkomuksen selvittäminen ja kurinpitoasian käsittely on kirjattava.

13 §

13 §

Kurinpitorangaistuksen raukeaminen

Kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano ja raukeaminen

Jos vankia syytetään tuomioistuimessa rikoksesta, josta hänelle on määrätty kurinpitorangaistus, kurinpitorangaistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön.

Vangille määrätty kurinpitorangaistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä.

Jos vankia syytetään tuomioistuimessa rikoksesta, josta hänelle on määrätty kurinpitorangaistus, kurinpitorangaistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön.

14 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

kumotaan 14 §

Vangin järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitorangaistuksen määräämisestä odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Aika, jonka vanki on ollut erillään muista vangeista, on otettava huomioon vähennyksenä kurinpitorangaistusta määrättäessä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

kumotaan 15 §

Kurinpitorangaistuksen määrääminen

Kurinpitorangaistusta koskeva asia käsitellään suullisessa menettelyssä vankilan johtajan, turvallisuudesta vastaavan virkamiehen, vangin ja esteettömän todistajan läsnä ollessa. Vankia, todistajaa ja muuta henkilöä voidaan kuulla käyttäen videoyhteyttä tai muuta vastaavaa yhteydenpitotapaa, jos se on tarkoituksenmukaista pitkän välimatkan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Vangille on varattava tilaisuus esittää oma selvityksensä sekä näyttöä sen tueksi.

16 §

16 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Muistutuksesta ja järjestyserikkomuksen selvittämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Vangin 14 §:ssä tarkoitettu erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Järjestyserikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Vangin 11 §:ssä tarkoitettu erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

18 §

18 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset järjestyserikkomuksen selvittämisestä ja kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat säännökset järjestyserikkomuksen selvittämisestä sekä järjestyserikkomuksen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

Tarkemmat määräykset kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

16 luku

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Päihteettömyyden valvonta

Jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen, vanki voidaan velvoittaa antamaan virtsa- taikka sylkinäyte taikka suorittamaan puhalluskoe.

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avolaitokseen sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, näytettä ei edellytetä, ellei vanki sitä vaadi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettua kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan ja siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan sekä avolaitokseen sijoittamisen tai ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen ehtona on, että vanki pyydettäessä antaa virtsa- tai sylkinäytteen taikka suorittaa puhalluskokeen.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

Vangilta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy virtsa- tai sylkinäytteen antamisesta tai puhalluskokeen suorittamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

9 §

9 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Henkilöntarkastus suoritetaan todistajan läsnä ollessa. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Vangin ollessa

Henkilöntarkastus suoritetaan todistajan läsnä ollessa. Jos henkilöntarkastus tai päihteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, henkilöntarkastuksen ja päihteettömyyden valvonnan suorittajan sekä henkilöntarkastuksen todistajan tulee olla samaa

Voimassa oleva laki

vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen välittömässä valvonnassa henkilöntarkastus saadaan kuitenkin suorittaa ilman todistajan läsnäoloa, jos asia ei siedä viivytystä.

Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muuten henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

Päätös henkilönkatsastuksesta ja erityistarkastuksesta on tehtävä kirjallisesti. Vangille on ilmoitettava toimenpiteen peruste.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, henkilöntarkastuksesta, henkilönkatsastuksesta ja erityistarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa, jonka tarkemmasta sisällystä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Päihtymystilaa koskevat havainnot ja turvatarkastuksen toimittaminen kuljetuksen aikana on kirjattava Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön vahvistaman kaavan mukaiselle lomakkeelle.

uusi 9 a §

Ehdotus

sukupuolta tarkastettavan kanssa. Vangin ollessa vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen välittömässä valvonnassa henkilöntarkastus saadaan kuitenkin suorittaa ilman todistajan läsnäoloa, jos asia ei siedä viivytystä.

Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muuten henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 3 ja 4 momenttia.

Vangille on ilmoitettava henkilöntarkastuksen, erityistarkastuksen, henkilönkatsastuksen ja päihitteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, henkilöntarkastus, päihitteettömyyden valvonta, erityistarkastus ja henkilönkatsastus on kirjattava.

9 a §

Päihitteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihitteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoitua;*
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä*
- 3) näytettä ei voi väärentää.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

Päätösvalta

Vangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Miehitettömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, vangin henkilöntarkastuksesta ja päihteettömyyden valvonnasta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköllä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

uusi 11 §

10 §

Päätösvalta

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei vanki ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädettyt laatuvaatimukset.

Vangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Miehitettömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, vangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitetusta verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköllä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

11 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset miehitettömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisen, henkilöntarkastuksen, päihteettömyyden valvonnan, erityistarkastuksen ja henkilönkatsastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset päihteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Päätös säilöissäpidosta on tehtävä kirjallisesti. Henkilölle on ilmoitettava kiinniottamisen ja säilöissä pitämisen peruste.

7 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Turvataarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Henkilöntarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa.

8 §

Päätösvalta

Turvataarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäämistä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, *jos asia ei siedä viivytystä*, vankien ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Henkilölle on ilmoitettava kiinniottamisen ja säilöissä pitämisen peruste.

7 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Turvataarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Tapaajan henkilöntarkastus, alueelta poistaminen, kiinniottaminen ja säilöissäpito on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Turvataarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäämistä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset henkilöntarkastuksen pöytäkirjasta sekä alueelta poistamista, kiinniottamista ja säilöissäpitoa koskevan päätöksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat säännökset tapaajan henkilöntarkastuksen, alueelta poistamisen, kiinniottamisen ja säilöissäpidon kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

18 luku

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**

6 §

6 §

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käyttö

Sillä, joka 1 momentissa tarkoitetun virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti avustaa virkamiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun tämän pykälän mukaisen erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus mainitun virkamiehen ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen, joita voidaan olosuhteisiin nähden pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjelun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioidessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Sillä, joka 1 momentissa tarkoitetun virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti avustaa virkamiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun tämän pykälän mukaisen erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus mainitun virkamiehen ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen, joita voidaan olosuhteisiin nähden pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjelun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

6 a §

uusi 6 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suoritettaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalta ymmärrettävällä tavalla.

6 b §

Ampuma-aseen käyttö

uusi 6 b §

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi käyttää ampuma-asetta vain, jos kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

7 §

Menettelysäännökset

Päätös vangin eristämistarkkailuun sijoittamisesta ja erillään pitämisestä on tehtävä kirjallisesti. Erillään pitämistä koskevaa päätöstä tehtäessä vankia on kuultava. Vangille on ilmoitettava toimenpiteen perusteet.

Kun päätetään 2 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua sitomisesta, voimankäyttövälineen käytöstä taikka eristämistarkkailuun sijoittamisesta, toimenpiteen syy ja kesto on kirjattava.

7 §

Menettelysäännökset

Vangille on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Sitominen, tarkkailun täytäntöönpano, eristämistarkkailun täytäntöönpano, erillään pitämisen täytäntöönpano ja voimankäyttövälineen käyttö on kirjattava.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Päätösvalta

Päätösvalta

uusi 2 momentti

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjauksen tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja 8 §:ssä tarkoitettujen päätösten kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

19 luku

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen**Ilmoitukset ja tiedon antaminen**

11 §

11 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai *täytäntöönpanojohtajan määräämä* muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta.

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta.

20 luku

20 luku

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Muutoksenhaku**Muutoksenhaku**

1 §

1 §

*Muutoksenhakukelpoiset päätökset**Muutoksenhakukelpoiset päätökset*

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

2) 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäämistä terveydellisistä syistä, 4 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäämistä muista kuin terveydellisistä syistä, 6 §:ssä tarkoitettua lykkäyksen peruuttamista ja 7 §:ssä tarkoitettua maksuajan myöntämistä;

2) 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäämistä terveydellisistä syistä, 4 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäämistä muista kuin terveydellisistä syistä ja 6 §:ssä tarkoitettua lykkäyksen peruuttamista;

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 11 §:ssä tarkoitettua luvan ja sijoituksen peruuttamista ja 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä tai 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

14) 15 luvun 4 §:ssä tarkoitettua varoitusta, oikeuksien menetystä ja yksinäisyysrangaistusta;

14) 15 luvun 4 §:ssä tarkoitettua huomautusta, varoitusta, oikeuksien menetystä tai yksinäisyysrangaistusta, taikka 11 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;

2 §

2 §

*Muutoksenhakukielto**Muutoksenhakukielto*

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

4) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen, 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta toiseen suljettuun laitokseen tai avolaitoksesta toiseen avolaitokseen, 3 a §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan ja 5 §:ssä tarkoitettua

4) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan, 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta toiseen suljettuun laitokseen tai avolaitoksesta toiseen avolaitokseen, 3 a §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi;

5) 7 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua omien vaatteiden käytön rajoittamista;

6) 8 luvun 4 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamista, 7 §:ssä tarkoitettua lupaa omaan työhön ja 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan;

ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi;

5) 7 luvun 2 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettua omien vaatteiden käytön rajoittamista;

6) 8 luvun 4 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamista, 7 §:ssä tarkoitettua lupaa omaan työhön tai 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan taikka 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 9 §:n 3 momentissa tarkoitettu lupa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 6 §, 8 luvun 8 §, 10 luvun 14 ja 15 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 luvun 8 § laissa 394/2015 ja 10 luvun 14 ja 15 § osaksi laissa 394/2015,

muutetaan 1 luvun 5 §:n 2 momentti, 2 luvun 2 §:n 5 momentti ja 4 §, 3 luvun 3 ja 9 §, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §, 8 luvun 9 §, 10 luvun 4 ja 9–13 §, 16 §:n 4 momentti ja 18 §, 11 luvun 7, 9 ja 10 §, 12 luvun 6 §:n 3 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentti ja 9 §, 13 luvun 6 §:n 3 ja 4 momentti, 7 § ja 9 §:n 1 momentti sekä 15 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 2 §:n 5 momentti laissa 15/2016, 3 luvun 9 § laeissa 736/2011, 394/2015 ja 384/2017, 4 luvun 4 § laissa 384/2017, 5 luvun 8 § laeissa 394/2015 ja 384/2017, 8 luvun 9 §, 11 luvun 10 §, 13 luvun 9 §:n 1 momentti ja 15 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 394/2015, 10 luvun 4 § ja 11 luvun 7 § osaksi laissa 394/2015, 10 luvun 18 § osaksi laissa 736/2011 ja 11 luvun 9 § osaksi laeissa 736/2011 ja 808/2011, sekä

lisätään 1 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 394/2015, uusi 5 momentti, 3 lukuun uusi 3 a ja 3 b §, 11 lukuun uusi 9 a ja 11 §, 13 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 736/2011, uusi 5 momentti ja lukuun uusi 6 a ja 6 b § sekä 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet

Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

uusi 5 momentti

Tutkintavankien kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 §

5 §

Tutkintavangin kohtelu

Tutkintavangin kohtelu

Tutkintavankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan *rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan taikka muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*

Tutkintavankia ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan *sukupuolen, iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*

6 §

Tutkintavangin kuuleminen

kumotaan 6 §

Tutkintavankia on kuultava vankilaan sijoittamista, asumista, kurinpitoa sekä muuta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä noudattaen, mitä hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään.

2 luku

2 luku

Saapuminen vankilaan

Saapuminen vankilaan

2 §

2 §

Vankilaan ottaminen

Vankilaan ottaminen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tieto tutkintavangin ottamisesta vankilaan on merkittävä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015) tarkoitettuun täytäntöönpanorekisteriin.

4 §

Tulotarkastus

Vankilaan saapunut tutkintavanki on tarkastettava todistajan läsnä ollessa (*tulotarkastus*). Tulotarkastus käsittää henkilöllisyyden toteamisen ja kirjaamisen, henkilötuntemerkkien ottamisen sekä tutkintavangin mukana olevan omaisuuden luetteloinnin ja tarkastamisen sekä tarvittaessa vaatteiden vaihdon. Omaisuusluettelosta säädetään 5 luvun 2 §:ssä. *Tutkintavangin turvatarkastuksesta säädetään 11 luvun 3 §:ssä.*

Vankeinhoitoviranomainen saa ottaa tutkintavangista pakkokeinolaissa tarkoitetut henkilötuntemerkit.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

3 §

Vaatetus

Tutkintavanki saa käyttää omia vaatteitaan, jollei siitä aiheudu vaaraa tutkintavankisuuden tarkoitukselle, vankilan järjestykselle tai tutkintavangin terveydelle. Tutkintavanki vastaa käytössään olevien omien vaatteidensa huollosta. Vankilan on järjestettävä tutkintavangille tilaisuus hänen omien vaatteidensa pesuun, niiden pesettämiseen vankilassa tai tutkintavangin kustannuksella vankilan välityksellä vankilan ulkopuolella.

Tutkintavangille, joka ei käytä omia vaatteitaan, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi sekä tuomioistuimessa käyntiä tai muuta vankilasta poistumista varten.

Tieto tutkintavangin ottamisesta vankilaan on merkittävä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitettuun rikosseuraamusrekisteriin.

4 §

Tulotarkastus

Vankilaan saapunut tutkintavanki on tarkastettava todistajan läsnä ollessa (*tulotarkastus*). Tulotarkastus käsittää henkilöllisyyden toteamisen ja kirjaamisen, henkilötuntemerkkien ottamisen sekä tutkintavangin mukana olevan omaisuuden luetteloinnin ja tarkastamisen sekä tarvittaessa vaatteiden vaihdon. Omaisuusluettelon laatimisesta säädetään 5 luvun 2 §:ssä. *Turvatarkastuksen tekemisestä säädetään 11 luvun 3 ja henkilötarkastuksen tekemisestä 4 §:ssä.*

Rikosseuraamuslaitos saa ottaa tutkintavangista pakkokeinolaissa tarkoitetut henkilötuntemerkit.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

3 §

Vaatetus

Tutkintavangit saavat käyttää omia vaatteitaan.

Oman vaateen haltuun antaminen edellyttää, että vaate on hyvässä kunnossa ja että se pystytään luotettavasti tarkastamaan sitä vahingoittamatta. Oman vaateen haltuun antaminen voidaan evätä, jos vaatteesta aiheutuu

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tutkintavangin on huolehdittava omasta puhtaudestaan ja asuintilansa siisteydestä.

vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle tai jos vaatteiden käyttäminen voi vaikeuttaa vangin tunnistamista. Tutkintavangin haluttuun annettavien vaatteiden määrää voidaan rajoittaa asuintilojen tarkastettavuuteen, paloturvallisuuteen ja säilytystilojen vähäisyyteen liittyvistä syistä.

Tutkintavangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös, jos se on tarpeen työturvallisuuden takia. Tutkintavangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

Tutkintavangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi sekä tuomioistuimissa käyntiä ja muuta vankilasta poistumista varten.

3 a §

uusi 3 a §

Vaatteiden huolto

Tutkintavanki vastaa käytössään olevien omien vaatteidensa huollosta. Tutkintavangin on pidettävä vankilan antama vaatetus asianmukaisessa kunnossa.

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille tilaisuus hänen omien vaatteidensa pesuun taikka niiden pesettämiseen vankilassa tai vangin kustannuksella vankilan välityksellä vankilan ulkopuolella.

3 b §

uusi 3 b §

Puhtaanapito

Tutkintavangin on vapaa-aikanaan huolehdittava asuinhuoneensa ja oleskelutilojen siivouksesta ja puhtaanapidosta sekä talousteistä.

9 §

9 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Tutkintavangin ulkoilun epäamisestä päättää vankilan johtaja. Tutkintavangin vaatetuk-

tutkintavangin ulkoilun epäamisestä päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vas-

Voimassa oleva laki

sesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä toiminnoista vastaava virkamies.

Tutkintavangin sopimusosastolle sijoittamisesta ja erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin siirtämisestä päättää arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty johtajan sijaisena toimiva virkamies. Jos tutkintavanki siirretään toiselle rikosseuraamusalueelle, siirto edellyttää vastaanottavan rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajan tai työjärjestyksessä määrätyn arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimivan virkamiehen suostumuksen. Tutkintavangin 6 a §:ssä tarkoitettu lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

Vankilan johtaja päättää 8 §:ssä tarkoitettua tutkintavangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olo kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää arviointikeskuksen johtaja.

4 luku

Toiminta

4 §

Ehdotus

taava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäamisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan johtaja. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Tutkintavangin sopimusosastolle sijoittamisesta ja erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin siirtämisestä päättää arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty johtajan sijaisena toimiva virkamies. Jos tutkintavanki siirretään toiselle rikosseuraamusalueelle, siirron edellytyksenä on vastaanottavan rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajan tai työjärjestyksessä määrätyn arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimivan virkamiehen suostumus. Tutkintavangin 6 a §:ssä tarkoitettu lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

Vankilan johtaja taikka turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 8 §:ssä tarkoitettua tutkintavangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olo kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimiva virkamies.

4 luku

Toiminta

4 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Päätösvalta

Tutkintavangin osallistumisesta toimintaan ja 2 §:ssä tarkoitettu omasta työstä päättää vankilan johtaja tai *hänen määräämänsä* vankilan toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettu rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettu rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai *hänen määräämänsä* turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan johtaja tai *hänen määräämänsä* toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

8 §

Tarkastamis- ja pidättämismenettely

Päätös kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin taikka sähköpostiviestin lukemisesta, jäljentämisestä ja pidättämisestä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on tehtävä kirjallisesti.

Päätösvalta

Tutkintavangin osallistumisesta toimintaan ja 2 §:ssä tarkoitettu omasta työstä päättää vankilan johtaja, toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettu rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettu rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan johtaja tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

kumotaan 8 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitettu pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka *hänen tällaisiin tehtäviin erikseen nimeämänsä* ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies.

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevista luvasta ja luvan peruttamisesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

4 §

Tutkintavangille määrättävät kurinpitorangaistukset

Jollei muistutusta pidetä riittävänä seuraamuksena, tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena:

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta mainitun pykälän 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen ja viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitettu pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. *Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäamisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevista luvasta ja luvan peruttamisesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

4 §

Tutkintavangille määrättävät kurinpitorangaistukset

Tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena:

Voimassa oleva laki

- 1) varoitus;
- 2) vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön taikka omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys); tai
- 3) sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).

Oikeuksien menetys ei saa estää tutkintavangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankeilan ulkopuolelle.

9 §

Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäilyksen alaiseksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisen yhteydessä tutkintavangin esittämä perusteltu väite henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen on siirrettävä poliisiviranomaisen tutkittavaksi.

10 §

Ehdotus

- 1) huomautus;
- 2) varoitus;
- 3) vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys); tai
- 4) sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).

Oikeuksien menetys ei saa estää tutkintavangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankeilan ulkopuolelle.

9 §

Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Tutkintavankia, muita asiaan osallisia ja tarpeen mukaan myös muita henkilöitä on kuultava. Tutkinta on suoritettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäilyksen alaiseksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisen yhteydessä tutkintavangin esittämä perusteltu väite henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen on siirrettävä poliisiviranomaisen tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittäminen voidaan lopettaa saattamatta rikkomusta 10 §:ssä tarkoitettuun kurinpitoasian käsittelyyn, jos:

- 1) rikkomus on vähäinen;
- 2) on selvinty, ettei rikkomusta ole tapahtunut; tai
- 3) tutkintavankia ei ole syytä epäillä rikkomuksesta.

Tutkintavangille voidaan antaa huomautus järjestysrikkomusta selvittäessä, jos asian käsittely päätetään 4 momentin 1 kohdan nojalla.

10 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Kurinpitoasian käsittely ja kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano***Kurinpitoasian käsittely**

Tutkintavangin kurinpitoasia on käsiteltävä ja tutkintavangille määrätty kurinpitorangaistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä.

Tutkintavangin kurinpitoasia on käsiteltävä viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Asia käsitellään suullisessa menettelyssä. Tutkintavankia, todistajaa ja muuta henkilöä voidaan kuulla käyttäen videoyhteyttä tai muuta vastaavaa yhteydenpitotapaa, jos se on tarkoituksenmukaista pitkän välimatkan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu. Tutkintavangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu.

Tutkintavangille on varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää oma selvityksensä ja näyttöä sen tueksi. Tulkkauksesta säädetään 2 luvun 3 §:n 2 momentissa.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu. Jos tutkintavanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös arviointikeskuksessa tai siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

11 §

*Tutkintavangin kuuleminen**Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana*

Järjestysrikkomusta selvitetäessä tutkintavankia on kuultava. Tutkintavangille on varattava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää näyttöä oman selvityksensä tueksi. Tulkitsemisesta säädetään 2 luvun 3 §:ssä.

Järjestysrikkomusta selvitetäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Aika, jonka tutkintavanki on ollut erillään muista vangeista, on otettava huomioon vähennyksenä kurinpitorangaistusta määrättäessä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Kirjaaminen

Järjestysrikkomuksen *selvittämisestä ja kurinpitorangaistuksen määräämisestä* pidetään pöytäkirjaa.

13 §

Kurinpitorangaistuksen raukeaminen

Jos tutkintavankia syytetään tuomioistuimessa rikoksesta, josta hänelle on määrätty kurinpitorangaistus, kurinpitorangaistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön.

14 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Tutkintavangin järjestysrikkomusta selvitetäessä ja päätöstä kurinpitorangaistuksen määräämisestä odottaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Aika, jonka tutkintavanki on ollut erillään muista vangeista, on otettava huomioon vähennyksenä kurinpitorangaistusta määrättäessä.

15 §

Kurinpitorangaistuksen määrääminen

12 §

Kirjaaminen

Järjestysrikkomuksen *selvittäminen ja kurinpitoasian käsittely on kirjattava.*

13 §

Kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano ja raukeaminen

Tutkintavangille määrätty kurinpitorangaistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä.

Jos tutkintavankia syytetään tuomioistuimessa rikoksesta, josta hänelle on määrätty kurinpitorangaistus, kurinpitorangaistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön.

kumotaan 14 §

kumotaan 15 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kurinpitorangaistusta koskeva asia käsitellään suullisessa menettelyssä vankilan johtajan, turvallisuudesta vastaavan virkamiehen, tutkintavangin ja esteettömän todistajan läsnä ollessa. Tutkintavankia, todistajaa ja muuta henkilöä voidaan kuulla käyttäen videoyhteyttä tai muuta vastaavaa yhteydenpitotapaa, jos se on tarkoituksenmukaista pitkän välimatkan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Tutkintavangille on varattava tilaisuus esittää oma selvityksensä sekä näyttöä sen tueksi.

16 §

Päätösvalta

 Muistutuksesta ja järjestyserikkomuksen selvittämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin 14 §:ssä tarkoitusta erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

18 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset järjestyserikkomuksen selvittämisestä ja kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

7 §

16 §

Päätösvalta

 Järjestyserikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin 11 §:ssä tarkoitettua erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

18 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset järjestyserikkomuksen selvittämisestä sekä järjestyserikkomuksen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

7 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Päihteettömyyden valvonta**Päihteettömyyden valvonta*

Jos on syytä epäillä, että tutkintavanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen tai rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen, tutkintavanki voidaan velvoittaa antamaan virtsa- tai sylkinäyte taikka suorittamaan puhalluskoe.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, näytettä ei edellytetä, ellei tutkintavanki sitä vaadi.

Valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen ja sopimusosastolle sijoittamisen ehtona on, että tutkintavanki pyydettyä antaa virtsa- tai sylkinäytteen taikka suorittaa puhalluskokeen.

Tutkintavangilta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy virtsa- tai sylkinäytteen antamisesta tai puhalluskokeen suorittamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

9 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Henkilöntarkastus suoritetaan todistajan läsnä ollessa. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Tutkintavangin ollessa vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen välittömässä valvonnassa henkilöntarkastus saadaan kuitenkin suorittaa ilman todistajan läsnäoloa, jos asia ei siedä viivytystä.

Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, läsnä on oltava todistaja. Muuten henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan, mitä

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoea, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

9 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Henkilöntarkastus suoritetaan todistajan läsnä ollessa. Jos henkilöntarkastus tai päihteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, henkilöntarkastuksen ja päihteettömyyden valvonnan suorittajan sekä henkilöntarkastuksen todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Tutkintavangin ollessa vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen välittömässä valvonnassa henkilöntarkastus saadaan kuitenkin suorittaa ilman todistajan läsnäoloa, jos asia ei siedä viivytystä.

Jos henkilönkatsastuksen suorittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva,

Voimassa oleva laki

pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

Päätös henkilönkatsastuksesta ja erityistarkastuksesta on tehtävä kirjallisesti. Tutkintavangille on ilmoitettava toimenpiteen peruste.

Henkilöntarkastuksesta, henkilönkatsastuksesta ja erityistarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa, joiden tarkemmasta sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Päähtymystilaa koskevat havainnot ja turvatarkastuksen toimittaminen kuljetuksen aikana on kirjattava Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön vahvistaman kaavan mukaiselle lomakkeelle.

uusi 9 a §

10 §

Päätösvalta

Ehdotus

länä on oltava todistaja. Muuten henkilönkatsastuksen toimittamisessa noudatetaan pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 3 ja 4 momenttia.

Tutkintavangille on ilmoitettava henkilöntarkastuksen, erityistarkastuksen, henkilönkatsastuksen ja päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, henkilöntarkastus, päihteettömyyden valvonta, erityistarkastus ja henkilönkatsastus on kirjattava.

9 a §

Päihteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoitua;*
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä*
- 3) näytettä ei voi väärentää.*

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei vanki ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädettyt laatuvaatimukset.

10 §

Päätösvalta

Voimassa oleva laki

Tutkintavangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Tutkintavangin henkilöntarkastuksesta ja päihteettömyyden valvonnasta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköllä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

uusi 11 §

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Ehdotus

Tutkintavangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. *Tutkintavangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

Vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköllä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

11 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisen, henkilöntarkastuksen, päihteettömyyden valvonnan, erityistarkastuksen ja henkilönkatsastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset päihteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Voimassa oleva laki

Päätös säilöissäpidosta on tehtävä kirjallisesti. Henkilölle on ilmoitettava kiinniottamisen ja säilöissäpitämisen peruste.

7 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Turvatarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Henkilöntarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa.

8 §

Päätösvalta

Turvatarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäamisestä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, *jos asia ei siedä viivytystä, vankien ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset *henkilöntarkastuksen pöytäkirjasta sekä alueelta poistamista, kiinniottamista ja säilöissäpitoa koskevan päätöksen kirjaamisesta* annetaan valtioneuvoston asetuksella.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

6 §

Ehdotus

Henkilölle on ilmoitettava kiinniottamisen ja säilöissäpitämisen peruste.

7 §

Menettely ja päätösten kirjaaminen

Turvatarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Tapaajan henkilöntarkastus, alueelta poistaminen, kiinniottaminen ja säilöissäpito on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Turvatarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäamisestä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset *tapaajan henkilöntarkastuksen, alueelta poistamisen, kiinniottamisen ja säilöissäpidon kirjaamisesta* annetaan valtioneuvoston asetuksella.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

6 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käyttö

Sillä, joka 1 momentissa tarkoitetun virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti avustaa virkamiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun tämän pykälän mukaisen erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus mainitun virkamiehen ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen, joita voidaan olosuhteisiin nähden pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

uusi 6 a §

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjelun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioidessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Sillä, joka 1 momentissa tarkoitetun virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti avustaa virkamiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun tämän pykälän mukaisen erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus mainitun virkamiehen ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen, joita voidaan olosuhteisiin nähden pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjelun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

6 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suoritettaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

6 b §

uusi 6 b §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ampuma-aseen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi käyttää ampuma-asetta vain, jos kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

7 §

7 §

Menettelysäännökset

Menettelysäännökset

Päätös tutkintavangin eristämistarkkailuun sijoittamisesta ja erillään pitämisestä on tehtävä kirjallisesti. Erillään pitämistä koskevaa päätöstä tehtäessä tutkintavankia on kuultava. Tutkintavangille on ilmoitettava toimenpiteen perusteet.

Kun päätetään 2 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua sitomisen, voimankäyttövälineen käytöstä tai 4 §:ssä tarkoitettuun eristämistarkkailuun sijoittamisesta, toimenpiteen syy ja kesto on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

Tutkintavangille on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Sitominen, tarkkailun täytäntöönpano, eristämistarkkailun täytäntöönpano, erillään pitämisen täytäntöönpano ja voimankäyttövälineen käyttö on kirjattava.

8 §

Päätösvalta

 uusi 2 momentti

 Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 §

9 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja 8 §:ssä tarkoitettujen päätösten kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

6) 10 luvun 4 §:ssä tarkoitettua varoitusta, oikeuksien menetystä ja yksinäisyysrangaistusta;

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

6) 10 luvun 4 §:ssä tarkoitettua huomautusta, varoitusta, oikeuksien menetystä tai yksinäisyysrangaistusta taikka 11 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;

Tämä laki tulee voimaan 20 .

4.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 5, 29, 31, 74 ja 81 §, sellaisena kuin niistä on 31 § osaksi laissa 273/2019,
muutetaan 14–20 §, 22, 23, 25–27 ja 30 §, 38 §:n 2 momentti, 39 ja 46 §, 49 §:n 2 momentti 54 §, 55 §:n 1 momentti, 62 §, 66 §:n 2 momentti, 67 §:n 1 momentti sekä 75, 86, 87 ja 91 §,

HE 246/2020 vp

sellaisina kuin niistä ovat 18 § osaksi laeissa 385/2017 ja 273/2019, 19 ja 30 § osaksi laissa 385/2017, 26 § osaksi laissa 273/2019 ja 66 § laissa 273/2019, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 273/2019, uusi 5 momentti, lakiin uusi 22 a, 24 a ja 26 a §, 47 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 86 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

uusi 5 momentti

Yhdyskuntaseuraamukseen tuomittujen kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 §

Tuomitun yleiset velvollisuudet

Yhdyskuntaseuraamukseen tuomittu on velvollinen noudattamaan päihitteettömyysvaatimusta ja osallistumaan yhdyskuntaseuraamuksen sisältönä olevaan toimintaan sekä täyttämään muut rangaistusajan suunnitelmassa määrätyt velvollisuudet.

kumotaan 5 §

14 §

14 §

Rangaistusajan suunnitelman täsmentäminen, täydentäminen, vahvistaminen ja tiedoksianto

Täytäntöönpanoon ryhtyminen

Rikosseuraamuslaitos laatii ja vahvistaa yhdyskuntaseuraamuksen täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman viipymättä, kun yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus, ehdollinen vankeus, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangaistus on tullut lainvoimaiseksi tai 16 §:ssä tarkoitettulla tavalla täytäntöönpantavaksi taikka kun Rikosseuraamuslaitos on 70 §:n mukaisesti asettanut ehdonalaiseen vapauteen päästettävän vangin valvontaan. Täsmennetty ja vahvistettu rangaistusajan suunnitelma sisältää koko yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon aikaa koskevat, 11 §:n mukaisesti selvitysvaiheessa

Tuomioistuimen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava Rikosseuraamuslaitokselle ratkaisustaan, jolla se on tuominnut yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangaistuksen. Ratkaisua koskevat tiedot talletetaan oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään. Merkinän tekemisestä säädetään oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010).

Voimassa oleva laki

Ehdotus

laadittua rangaistusajan suunnitelmaa tarkemmat tiedot ja määräykset:

- 1) täytäntöönpanon alkamispäivästä;*
- 2) valvontatapaamisista;*
- 3) sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tarpeellisista tukitoimista;*
- 4) yhdyskuntaseuraamuksen suorituspaikoista, joita ovat määrätty asunto, yhdyskuntapalvelun palvelupaikka, sosiaali- tai terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämään hoitoon liittyvä hoitopaikka taikka muu toimintavelvollisuuden täyttämispaiikka;*
- 5) toimintavelvollisuuteen kuuluvista työtehtävistä tai muun toiminnan sisällöstä;*
- 6) liikkumisrajoituksista ja muista yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen erityisistä ehdoista sekä palvelupaikan ja -tehtävien olosuhteista johtuvista ehdoista;*
- 7) yksityiskohtaisesta aikataulusta;*
- 8) seuraamuksen suorittamisen päättämispäivästä;*
- 9) tuomitun elämänhallintaa edistävien tukitoimenpiteiden jatkuvuuden turvaamisesta rangaistuksen tultua suoritetuksi;*
- 10) muista vastaavista yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanolle välttämättömistä tiedoista, määräyksistä ja ehdoista.*

Rangaistusajan suunnitelma on laadittava yhteistyössä tuomitun kanssa. Rikosseuraamuslaitos laatii lisäksi yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen aikataulun.

Rangaistusajan suunnitelma annetaan tuomitulle tiedoksi henkilökohtaisesti. Samassa yhteydessä käydään tarvittavassa määrin läpi rangaistusajan suunnitelman yksityiskohtia sekä sen määräysten rikkomisen seuraamuksia.

Jos I momentissa tarkoitettun tiedon tai määräyksen yksityiskohta selviää myöhemmin kuin mitä täytäntöönpanon käynnistäminen ilman aiheetonta viivytystä edellyttää, Rikosseuraamuslaitos voi täydentää rangaistusajan suunnitelmaa tältä osin sen vahvistamisen ja

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano on aloitettava ja seuraamus on pantava täytäntöön ilman aiheetonta viivytystä, kun rangaistusta koskeva tuomio on saanut lainvoiman tai se on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Rikosseuraamuslaitoksen on määrättävä tuomitulle rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tiedoksiannon jälkeen. Suunnitelmaa täydennettäessä noudatetaan, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään.

15 §

Rangaistusajan suunnitelman muuttaminen

Olosuhteiden olennaisen muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan hyväksyttävän syyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos voi muuttaa rangaistusajan suunnitelmaa. Suunnitelmaa muutettaessa noudatetaan, mitä 14 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

16 §

Täytäntöönpano ennen tuomion lainvoimaiseksi tuloa

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan aloittaa käräjäoikeuden tuomion perusteella, ennen kuin tuomio on tullut lainvoimaiseksi, jos tuomittu kirjallisesti suostuu täytäntöönpanoon ja on tyytynyt tuomioon siltä osin kuin hänet on tuomittu yhdyskuntaseuraamukseen.

15 §

Rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohta

Yhdyskuntapalvelun ja nuorisorangaistuksen suorittaminen alkaa sinä päivänä, jolloin on täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen, työpalvelupäivä tai muuhun toimintaan osallistumisen päivä taikka käynnistyy muu yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon mukainen valvonta. Valvontarangaistuksen suorittamisen alkamisajankohdasta säädetään 47 §:ssä.

Ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, valvonta-aika alkaa sinä päivänä, jolloin on täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen.

Jos ehdonlaiseen vapauteen päästettävä on asetettu koeajaksi valvontaan, valvonta alkaa sinä päivänä, jolloin henkilö päästetään vankilasta ehdonlaiseen vapauteen.

16 §

Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys

Rikosseuraamuslaitos voi lykätä tai keskeyttää yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, nuorisorangaistuksen tai ehdollisen vankeuden valvonnan täytäntöönpanon määräajaksi, jos:

1) yhdyskuntaseuraamuksen suorittaminen vaarantaisi tuomitun vakavan sairauden tai vaikean vamman hoidon;

2) yhdyskuntaseuraamuksen suorittamiselle on tuomitun päihdekuntoutukseen osallistumisesta, varusmiespalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisesta, lapsen hoitamisesta sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetun äitiys-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden aikana tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä johtuva tilapäinen este;

3) tuomitun olosuhteiden muutos edellyttää täytäntöönpanoon kuuluvan toimintavelvollisuuden tai määrättyssä paikassa pysymisvelvoitteen uudelleen järjestämistä;

4) yhdyskuntaseuraamuksen suorittamiselle on ehdottoman vankeusrangaistuksen tai toisen yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisesta taikka tutkintavankeuden toimeenpanosta johtuva este.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa täytäntöönpanoa on lykättävä tai se on keskeytettävä kunnes tuomiton terveydentilasta aiheutuvia esteitä täytäntöönpanon aloittamiselle ei enää ole. Edellä 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa lykkäysten ja keskeytysten pituus saa olla yhteensä enintään yksi vuosi tuomitulle määrätystä rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohdasta.

Rangaistusaika ei kulu lykkäyksen tai keskeytyksen aikana.

Rikosseuraamuslaitoksen on peruutettava täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys, jos ilmenee, että lykkäyksen tai keskeytyksen edellytykset eivät enää ole olemassa.

17 §

Täytäntöönpanoon ryhtyminen

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano on aloitettava ilman aiheutonta viivytystä ja seuraamus on suoritettava loppuun yhden vuoden ja kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Useaa yhdyskuntaseuraamusta täytäntöön pantaessa määräaika on kuitenkin yksi vuosi ja kuusi kuukautta luttuna viimeisenä täytäntöönpanokelpoiseksi tulleesta tuomiosta. Edellä mainittuihin määräaikoihin ei lasketa aikaa, jonka täytäntöön-

17 §

Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma

Rikosseuraamuslaitos laatii yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöön panemiseksi täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman. Täsmennetty rangaistusajan suunnitelma sisältää koko yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon aikaa koskevat II §:n mukaisesti selvitysvaiheessa laadittua rangaistusajan suunnitelmaa tarkemmat tiedot sekä seuraamuksen täytäntöönpanon alkamis- ja päättymisajan ja yksityiskohtaisen aikataulun.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

panon aloittaminen on ollut lykättyä tai täytäntöönpano keskeytettyä 18 tai 26 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen suorittaminen alkaa päivänä, jolloin on täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman mukainen ensimmäinen valvontatapaaminen, työpalvelupäivä tai muuhun toimintaan osallistumisen päivä taikka käynnistyy muu yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon mukainen valvonta. Yhdyskuntapalvelun, johon tuomittu on seuraamusselvityksessä todettu soveltuvan tukipalveluin, ja nuorisorangaistuksen suorittaminen alkaa päivänä, jolloin tuomittu ja valvoja tapaavat ensimmäisen kerran tuomion tultua täytäntöönpanokelpoiseksi. Ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, valvonta-aika alkaa kuluu, kun tuomittu on antanut suostumuksensa valvonnan täytäntöönpanon aloittamiseen tai kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi valvontaa koskevalta osaltaan. Jos ehdonalaiseen vapauteen päästettävä on asetettu koeajaksi valvontaan, valvonta alkaa päivänä, jolloin henkilö päästetään vankilasta ehdonalaiseen vapauteen.

18 §

Täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys

Rikosseuraamuslaitos voi lykätä tai keskeyttää yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, nuorisorangaistuksen tai 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneen ehdollisen vankeuden valvonnan täytäntöönpanon määräajaksi, jos yhdyskuntaseuraamuksen suorittamiselle on tuomittu muusta kuin lyhytaikaisesta sairaudesta, päihdekuntoutukseen osallistumisesta, varusmiespalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisesta, lapsen hoitamisesta sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetun äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden aikana tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä johtuva tilapäinen este. Rangaistusaika ei kulu lykkäyksen tai keskeytyksen aikana.

18 §

Täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman laatiminen ja muuttaminen

Rikosseuraamuslaitos laatii täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman yhteistyössä tuomitun kanssa.

Voimassa oleva laki

Edellä 1 momentissa tarkoitetun rangaistuksen täytäntöönpano voidaan lykätä tai keskeyttää myös silloin, kun aloittamiselle tai jatkamiselle on ehdottoman vankeusrangaistuksen tai muun yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisesta taikka tutkintavankeuden toimeenpanosta johtuva este. Lisäksi rikoksen alle 21-vuotiaana tehneen tuomitun yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan lykätä tai keskeyttää sillä perusteella, että häntä ei tavata eikä hänen olinpaikkaansa ole voitu saada selville.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitetun lykkäyksen tai keskeytyksen pituus saa olla yhteensä enintään yksi vuosi siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan keskeyttää tai lykätä määräajaksi, jos tuomitun olosuhteiden muutos edellyttää täytäntöönpanoon kuuluvan toimintavelvollisuuden tai määrättyssä paikassa pysymisvelvoitteen uudelleen järjestämistä. Yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus ja nuorisorangaistus voidaan keskeyttää määräajaksi myös, jos tuomitun epäillään rikkoneen velvollisuuksiinsa eikä asiaa saada selvitettyksi välittömästi. Keskeytys saa olla enintään yhden kuukauden pituinen.

Rikosseuraamuslaitoksen on peruutettava täytäntöönpanon lykkäys tai keskeytys, jos ilmenee, että lykkäyksen tai keskeytyksen edellytykset eivät enää ole olemassa.

19 §

Suoritusajan pidentäminen tuomioistuimessa

Jos yhdyskuntaseuraamuksen suorittaminen ei ole muusta kuin 26 §:ssä tarkoitetusta törkeän velvollisuuksien rikkomisen syystä mahdollista 17 §:n 1 momentin mukaisen enimmäisajan kuluessa, Rikosseuraamuslaitoksen on ilmoitettava asiasta sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopöytäkirjässä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Ehdotus

Olosuhteiden olennaisen muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan hyväksyttävän syyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos voi muuttaa täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa. Täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa muutettaessa noudatetaan 1 ja 3 momenttia.

Täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman yksityiskohdat sekä määräysten rikkomisen seuraamukset käydään tarkoituksenmukaisella tavalla läpi tuomitun kanssa.

19 §

Rangaistusaikojen ja määräaikojen laskeminen

Tässä laissa tarkoitetut rangaistusajat ja 16 §:ssä tarkoitetun lykkäyksen ja keskeytyksen enimmäisaika lasketaan päivinä. Vuosina ja kuukausina ilmoitetut ajat muutetaan päiviksi siten, että vuoteen lasketaan 365 päivää ja kuukauteen 30 päivää.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Tuomioistuin voi 1 momentissa tarkoiteissa tilanteissa pidentää yhdyskuntaseurauksen täytäntöönpanoaikaa taikka muuntaa suorittamatta olevan yhdyskuntapalvelun osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi ja valvontarangaistuksen osan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Suorittamatta olevan ajan lyhyden, tuomitun vakavan sairauden tai tapaturman taikka muun vastaavan syyn vuoksi, jota ei voida lukea tuomitun syyksi, jo suoritettu yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus tai nuorisorangaistus voidaan katsoa rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

Jos harkittavana on 2 momentissa tarkoitettu suorittamatta olevan yhdyskuntapalvelun muuntaminen valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi taikka valvontarangaistuksen muuntaminen ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, syyttäjä on läsnä asian käsittelyssä.

20 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) täytäntöönpanon aloittamisesta;
- 2) lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta;
- 3) toimintavelvollisuuden sisällöksi hyväksyttävästä toiminnasta;
- 4) täytäntöönpanoon ryhtymisen, lykkäyksen ja keskeytyksen kirjaamisesta.

22 §

Päihdeettömyyden valvonta

Tuomittu on velvollinen päihdeettömyytensä valvomiseksi vaadittaessa suorittamaan puhalluskokeen. Suorittaessaan yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistusta tai ehdollista vankeutta, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tuomittu on velvollinen vaadittaessa antamaan sylki- tai virtsanäytteen. Tällöin tuomittu voidaan myös velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain

20 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) täytäntöönpanon aloittamisesta;
- 2) täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimismenettelystä;
- 3) toimintavelvollisuuden sisällöksi hyväksyttävästä toiminnasta.

22 §

Päihdeettömyyden valvonta

Tuomittu voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

- 1) jos on syytä epäillä, että tuomittu on alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen 38, 61, 65 tai 72 §:ssä tarkoitettulla tavalla; tai
- 2) valvontarangaistuksen päihdeettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten.

Jos tuomittu valvontatapaamisen tai -käynnin taikka muun toimintavelvollisuuden täyttämisen yhteydessä on ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystila on ulkoisista merkeistä päätellen ilmeinen, 1 momentissa tarkoitettua koetta ei tarvitse tehdä eikä näytettä ottaa, ellei tuomittu sitä vaadi.

Tuomitulta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeesta taikka sylki- tai virtsanäytteen antamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

Jos tuomitun todetaan puhalluskokeen perusteella olevan alkoholin vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä 25 tai 26 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Jos tuomitun sylki- tai virtsanäytteen perusteella todetaan käyttäneen päihdyttävää ainetta, tulos on varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset. Samoin on menettävä, vaikka pikatestin tulos on negatiivinen, jos on perusteltua syytä epäillä päihtymystilaa. Jos varmistettu tulos osoittaa tuomitun käyttäneen huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta taikka lääkettä, jonka käyttämiseen hänellä ei ole oikeutta, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä tämän lain 26 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

uusi 22 a §

Tuomitulta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettua kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihhteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei tuomittu sitä vaadi.

Päihhteettömyyden valvonnassa todetun päihhteettömyysvelvollisuuden rikkomisen käsitteystä säädetään 24 a, 25 ja 26 §:ssä.

22 a §

Päihhteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihhteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Jos päihhteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, valvonnan suorittajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tuomittu voidaan velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoitua;

2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä

3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei tuomittu ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädettyt laatuvaatimukset.

Tuomitulle on ilmoitettava päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

23 §

Tilapäinen poikkeaminen velvollisuudesta osallistua toimintaan tai pysyä asunnossa

Tuomitulle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla tilapäisesti noudattamatta 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuun rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää *velvollisuutta*, jos se on välttämätöntä tuomitun sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman tapahtuman vuoksi. *Tuomittu on velvollinen viivytyksettä ilmoittamaan edellä tarkoitettusta syystä Rikosseuraamuslaitokselle.*

Tuomittu saa poiketa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuun rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvästä *velvollisuudesta* ilman etukäteen saatua lupaa, jos poikkeaminen on tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa välttämätöntä pakottavista syistä. *Tuomittu on*

23 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa

Tuomitulle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla noudattamatta 17 §:ssä tarkoitettuun *täsmennettyyn* rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää *määräystä*, jos se on tarpeen tuomitun perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä.

Tuomittu voi yksittäistapauksessa olla noudattamatta 1 momentissa tarkoitettua *määräystä* ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on välttämätöntä tuomitun sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi.

Voimassa oleva laki

velvollinen viivytyksettä ilmoittamaan edellä tarkoitetusta syyistä Rikosseuraamuslaitokselle.

uusi 24 a §

Ehdotus

Tuomitun on viivytyksettä ilmoitettava asiasta Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos voi ilmoituksen saatuaan myöntää luvan jälkikäteen.

24 a §

Velvollisuuksien rikkominen

Tuomitulle voidaan antaa huomautus tai varoitus, jos hän rikkoo 21, 22, 38, 49, 72 tai 73 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Tuomitulle voidaan määrätä 39, 55, 62, 67 ja 75 §:n mukainen seuraamus, jos hän rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi. Velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos tuomittu:

1) varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkoo velvollisuuksiaan; tai

2) jättää seuraamuksen suorittamisen aloittamatta tai kesken.

Velvollisuuksien rikkominen on törkeää myös, jos tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta rangaistuksen asianmukaisesta suorittamisesta.

25 §

Velvollisuuksien rikkominen

Jos tuomitun epäillään muutoin kuin 26 §:ssä tarkoitetulla törkeällä tavalla rikkoneen 21 tai 22 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä asiasta selvitys. Jos selvityksen perusteella tuomitun todetaan menetelleen säädettyjen velvollisuuksiensa vastaisesti, Rikosseuraamuslaitos antaa hänelle kirjallisen varoituksen. Varoituksen antamisen yhteydessä tuomitulle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saattaa seurata. Jos velvollisuuksien rikkomisen todetaan olevan vähäistä eikä se ole toistuvaa, tuomitulle voidaan antaa huomautus.

25 §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos tuomitun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Rikosseuraamuslaitos voi kieltää yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, 21 vuotta täyttäneelle määrätyn ehdollisen vankeuden valvonnan tai nuorisorangaistuksen täytän-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

töönpanon aloittamisen tai keskeyttää täytäntöönpanon velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen ajaksi, jos asiaa ei saada selvitettyksi välittömästi.

26 §

26 §

Törkeä velvollisuuksien rikkominen**Velvollisuuksien rikkomisen käsittely**

Jos tuomittu ei aloita seuraamuksen suorittamista tai jättää suorittamisen kesken, eikä hänellä ole menettelyynsä hyväksyttävää syytä, taikka hänelle annetuista kirjallisista varoituksesta huolimatta uudelleen tai muutoin tahallisesti ja törkeästi rikkoo 21, 22, 38, 49, 72 tai 73 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä toimenpiteisiin asian saattamiseksi syyttäjän ja tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos kyse on yhdyskuntapalvelusta, valvontarangaistuksesta, nuorisorangaistuksesta tai 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneen ehdollisen vankeuden valvonnasta, Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytettävä täytäntöönpano, jos se on jo aloitettu.

Jos tuomitun todetaan rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, Rikosseuraamuslaitos päättää huomautuksen tai varoituksen antamisesta. Varoituksen antamisen yhteydessä tuomitulle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saattaa seurata.

Käsitellessään törkeää velvollisuuksien rikkomista tai 19 §:ssä tarkoitettua suoritusajan pidentämistä tuomioistuimen on ennen asian ratkaisemista annettava tuomitulle tilaisuus tulla kuulluksi. Myös Rikosseuraamuslaitoksen edustajalle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa, jollei tämä ole asian käsittelyn kannalta selvästi tarpeetonta. Asia voidaan ratkaista tuomitun poissaolosta huolimatta. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Muutoin noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään.

Jos tuomitun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on toimitettava 25 §:ssä tarkoitettu selvitys syyttäjälle. Jos syyttäjä katsoo tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Rikosseuraamuslaitoksen on kiellettävä täytäntöönpanon aloittaminen tai keskeytettävä täytäntöönpano, jos kyse on yhdyskuntapalvelusta, valvontarangaistuksesta, 21 vuotta täyttäneelle määrätystä ehdollisen vankeuden valvonnasta tai nuorisorangaistuksesta.

Valitus, jolla haetaan muutosta tuomioistuimen tämän pykälän nojalla tekemään ratkaisuun, on käsiteltävä kiireellisenä.

Käsitellessään törkeää velvollisuuksien rikkomista tuomioistuimen on ennen asian ratkaisemista annettava tuomitulle tilaisuus tulla kuulluksi. Myös Rikosseuraamuslaitoksen edustajalle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa, jollei tämä ole asian käsittelyn kannalta selvästi tarpeetonta. Asia voidaan ratkaista tuomitun poissaolosta huolimatta. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yksin puheenjohtaja. Muutoin noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään. Valitus, jolla haetaan muutosta tuomioistuimen tämän pykälän nojalla tekemään ratkaisuun, on käsiteltävä kiireellisenä.

uusi 26 a §

26 a §

Kirjaaminen

Päihitteettömyyden valvonta ja velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen on kirjattava.

27 §

27 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset epäillyn *päihtymys-tilan toteamisesta ja kirjaamisesta*, velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta sekä menettelystä velvollisuuksien rikkomistapauksissa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat säännökset *päihitteettömyyden valvonnan kirjaamisesta*, velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta sekä menettelystä velvollisuuksien rikkomistapauksissa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset päihitteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

29 §

Tuomitun kuuleminen

kumotaan 29 §

Tuomitulle varattavasta tilaisuudesta tulla kuulluksi yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon edellytyksiä, sisältöä ja ehtoja sekä tuomitun velvollisuuksien rikkomista koskevaa päätöstä tehtäessä säädetään hallintolain (434/2003) 34 §:ssä.

30 §

30 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää toimenpiteistä, joita 26 §:ssä tarkoitettu törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta aiheutuu.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoon

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää toimenpiteistä, joita 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta aiheutuu.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää:

Voimassa oleva laki

ryhtymisestä, 18 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanon aloittamisen lykkäyksestä tai keskeytyksestä, 22 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta, 24 §:ssä tarkoitetun noudon pyytämisestä, 25 §:ssä tarkoitetun kirjallisen varoituksen antamisesta, 32 §:ssä tarkoitetusta matkakustannusten korvaamisesta, 74 §:ssä tarkoitetun kirjallisen kehotuksen antamisesta sekä 60 §:n 3 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitetusta valvonnan lakkauttamisesta. Jos asia ei siedä viivytystä, siitä voi päättää työjärjestyksessä määrätty vankilan johtaja, apulaisjohtaja taikka rikosseuraamusesimies. Matkakustannusten korvaamisesta voi päättää myös muu työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies vastaa valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta ja päättää valvontarangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen päästämistä. Täytäntöönpanosta vastaava tai täytäntöönpanojohdajan määräämä muu Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Valvoja tai muu työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 22 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 23 §:ssä tarkoitetusta oikeudesta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta esteen vuoksi, 25 §:ssä tarkoitetusta huomautuksen antamisesta ja 50 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta.

Ehdotus

1) 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistuksen alkamisajasta;

2) 16 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanon aloittamisen lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä lykkäyksen ja keskeytyksen peruuttamisesta;

3) 17 ja 46 §:ssä tarkoitetusta täsmennytyistä rangaistusajan suunnitelmasta;

4) 22 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;

5) 24 §:ssä tarkoitetun noudon pyytämisestä;

6) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta ja varoituksesta;

7) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitetusta valvonnan lakkauttamisesta.

Jos asia ei siedä viivytystä, siitä voi päättää työjärjestyksessä määrätty vankilan johtaja, apulaisjohtaja taikka rikosseuraamusesimies.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta ja valvontarangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen päästämistä. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Valvoja tai muu työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää:

1) 18 §:ssä tarkoitetusta täsmennytyen rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta;

2) muusta 22 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta;

3) 23 §:ssä tarkoitetusta oikeudesta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta esteen vuoksi;

4) 24 §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5) 32 §:ssä tarkoitetusta matkakustannusten korvaamisesta;

6) 50 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta.

31 §

kumotaan 31 §

Tiedonsaantioikeus

Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa ja yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten sosiaali- ja terveysviranomaiselta hoito-, kuntoutus- tai palvelusuunnitelmaan liittyvät tiedot, jotka koskevat tuomitun elinolosuhteita, päihteiden käyttöä, päihdekuntoutusta, mielenterveyttä ja mielenterveyspalvelujen käyttöä sekä muut vastaavanlaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamista varten, säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015).

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tässä laissa säädettyjä tehtäviään varten sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta tahoilta tiedot, jotka ovat tarpeellisia yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa ja yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamista varten.

38 §

38 §

Tuomitun erityiset velvollisuudet

Tuomitun erityiset velvollisuudet

Tuomittu ei saa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon alettua käyttää huumausainelain 3

Tuomittu ei saa olla yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutuspaikassa ja muussa toimintapaikassa

Voimassa oleva laki

§:n 1 momentissa tarkoitettuja huumausaineita. Tuomittu ei saa olla yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutus- tai muussa toimintapaikassa ja täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

39 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

Jos syyttäjä arvioi, että yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi 26 §:ssä tarkoitetun menettelyn vuoksi, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun menettelyn 26 §:ssä tarkoitetulla tavalla, se voi muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Edellä tarkoitettujen muuntorangaistusten vähimmäisaika on neljä päivää. Tuomioistuin voi muuntaa valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut.

46 §

Rangaistusajan suunnitelman täsmentäminen

Sen lisäksi, mitä 14 §:ssä säädetään, valvontarangaistuksen rangaistusajan suunnitelma sisältää valvontarangaistusta koskevat tarkemmat tiedot ja määräykset:

- 1) tuomitun asunnosta tai muusta hänelle määrätystä paikasta;
- 2) 21 §:n 4 kohdassa tarkoitetun toiminnan sisällöstä, viikoittaisesta tuntimäärästä ja tarpeellisista matka-ajoista;

Ehdotus

eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

39 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamus

Jos syyttäjä arvioi, että yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun menettelyn vuoksi, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun menettelyn 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, se voi muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Edellä tarkoitettujen muuntorangaistusten vähimmäisaika on neljä päivää. Tuomioistuin voi muuntaa valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut.

46 §

Rangaistusajan suunnitelman täsmentäminen

Valvontarangaistuksen tultua täytäntöön pantavaksi Rikosseuraamuslaitos laatii täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman 17 ja 18 §:n mukaisesti. Valvontarangaistuksen täsmennetty rangaistusajan suunnitelma sisältää lisäksi tiedot ja määräykset:

- 1) tuomitun asunnosta tai muusta hänelle määrätystä paikasta;
- 2) ajasta, jonka tuomittu on velvollinen pysymään asunnossaan tai muussa hänelle määrättyssä paikassa sekä siitä, miten tämä aika ajoittuu;

Voimassa oleva laki

3) valvonnasta ja sen edellyttämistä teknisistä valvontavälineistä;

4) ajasta, jonka tuomittu on velvollinen pysymään asunnossaan tai muussa hänelle määrättyssä paikassa sekä siitä, miten tämä aika ajoittuu;

5) tuomitun oikeudesta liikkua asuntonsa tai muun hänelle määrätyn paikan ulkopuolella;

6) tuomitun henkilökohtaisten asioiden hoitamiseen varattavasta ajasta;

7) muista valvontarangaistuksen täytäntöönpanolle välttämättömistä ehdoista.

47 §

Valvontarangaistuksen suorittamisen alkamisaika ja pituuden laskeminen

uusi 3 momentti

49 §

Tuomitun erityiset velvollisuudet

Tuomittu ei saa täytäntöönpanon aikana käyttää huumausainelain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta, alkoholia eikä muuta päihdyttävää ainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

54 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely

Jos syyttäjä katsoo tuomitun menetelleen 26 tai 51 §:ssä tarkoitettulla tavalla, hänen on vii-

Ehdotus

3) tuomitun oikeudesta liikkua asuntonsa tai muun hänelle määrätyn paikan ulkopuolella.

47 §

Valvontarangaistuksen suorittamisen alkamisaika ja pituuden laskeminen

Valvontarangaistusta suorittavalle on annettava päätös, joka sisältää 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot sekä tiedon vapauttamisen ajankohdasta. Rangaistusaikaa koskevassa päätöksessä oleva asia-, kirjoitus- ja lasku- virhe voidaan korjata ilman tuomitun suostumusta, jollei korjaaminen johda tuomitun kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen ottaen huomioon vapautumisajankohdan läheisyys, virheen vähäisyys tai muu näihin rinnastettava syy.

49 §

Tuomitun erityiset velvollisuudet

Tuomittu ei saa täytäntöönpanon aikana käyttää alkoholia eikä muuta päihdyttävää ainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

54 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely

Jos syyttäjä katsoo tuomitun menetelleen 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tai 51 §:ssä tarkoitettulla tavalla, hänen on viipymättä saatettava

Voimassa oleva laki

pymättä saatettava asia käsiteltäväksi siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

55 §

Valvontarangaistuksen sijaan tuomittava rangaistus

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun menettelyn 26 tai 51 §:ssä tarkoitettulla tavalla, sen on muunnettava valvontarangaistuksesta suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

62 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuramus

Jos ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan tuomittu rikkoo valvontaan kuuluvia velvollisuuksiaan 26 §:ssä tarkoitettulla törkeällä tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta syyttäjälle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta valvonnan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Jos syyttäjä arvioi, että 26 §:ssä tarkoitettun törkeän velvollisuuksien rikkomisen vuoksi valvonta-aikaa olisi pidennettävä tai 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneen suorittamatta oleva valvonta-aika olisi muunnettava ehdottomaksi vankeudeksi, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun rikkoneen valvontaan kuuluvia velvollisuuksia 26 §:ssä tarkoitettulla törkeällä tavalla ja jos siihen tuomittuun liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena arvioiden on erityistä syytä, se voi pidentää valvonta-aikaa yhteensä

Ehdotus

asia käsiteltäväksi siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

55 §

Valvontarangaistuksen sijaan tuomittava rangaistus

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun menettelyn 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tai 51 §:ssä tarkoitettulla tavalla, sen on muunnettava valvontarangaistuksesta suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

62 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuramus

Jos ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan tuomittu rikkoo valvontaan kuuluvia velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta syyttäjälle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta valvonnan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Jos syyttäjä arvioi, että 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun törkeän velvollisuuksien rikkomisen vuoksi valvonta-aikaa olisi pidennettävä tai 21 vuotta täytettyään rikoksen tehneen suorittamatta oleva valvonta-aika olisi muunnettava ehdottomaksi vankeudeksi, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun rikkoneen valvontaan kuuluvia velvollisuuksia 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla ja jos siihen tuomittuun liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena arvioiden on erityistä syytä, se voi pidentää val-

Voimassa oleva laki

enintään kuudella kuukaudella tai muuntaa suorittamatta olevan 21 vuotta täyttäneenä rikoksen tehneen valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi, jonka pituus on vähintään neljä ja enintään 14 päivää. Valvonta-ajan muuntamisessa ehdottomaksi vankeudeksi yksi kuukausi suorittamatta olevaa valvonta-aikaa vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos valvonta-aikaan kuuluvasta kuukaudesta on suoritettu osa, se katsotaan suoritetuksi kokonaan.

Pidennettyyn valvonta-aikaan sovelletaan, mitä 60 §:n 2 momentissa säädetään. Rikoksen 21 vuotta täytettyään tehneellä valvonta voi lisäksi sisältää 60 §:n 3 momentissa tarkoitettua osallistumista kuntoutukseen tai avohoitoon siinä määrin kuin sitä on sisältynyt rangaistusajan suunnitelmaan, mutta ei ole vielä toteutunut.

66 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely

Jos syyttäjä katsoo nuorisorangaistukseen tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 26 §:ssä tarkoitettulla törkeällä tavalla, hänen tulee viipymättä saattaa asia käsiteltäväksi siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

67 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuramus

Jos tuomioistuin toteaa nuorisorangaistukseen tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 26 §:ssä tarkoitettulla törkeällä tavalla, sen tulee tuomita hänet suorittamatta jääneen nuorisorangaistuksen osan sijasta muuhun rangaistukseen.

74 §

Ehdotus

vonta-aikaa yhteensä enintään kuudella kuukaudella tai muuntaa suorittamatta olevan 21 vuotta täyttäneenä rikoksen tehneen valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi, jonka pituus on vähintään neljä ja enintään 14 päivää. Valvonta-ajan muuntamisessa ehdottomaksi vankeudeksi yksi kuukausi suorittamatta olevaa valvonta-aikaa vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos valvonta-aikaan kuuluvasta kuukaudesta on suoritettu osa, se katsotaan suoritetuksi kokonaan.

Pidennettyyn valvonta-aikaan sovelletaan, mitä 60 §:n 2 momentissa säädetään. Rikoksen 21 vuotta täytettyään tehneellä valvonta voi lisäksi sisältää 60 §:n 3 momentissa tarkoitettua osallistumista kuntoutukseen tai avohoitoon siinä määrin kuin sitä on sisältynyt rangaistusajan suunnitelmaan, mutta ei ole vielä toteutunut.

66 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen käsittely

Jos syyttäjä katsoo nuorisorangaistukseen tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla, hänen tulee viipymättä saattaa asia käsiteltäväksi siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

67 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuramus

Jos tuomioistuin toteaa nuorisorangaistukseen tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla törkeällä tavalla, sen tulee tuomita hänet suorittamatta jääneen nuorisorangaistuksen osan sijasta muuhun rangaistukseen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Lääkehoitoa tai muuta hoitoa ja tukea koskevan määräyksen rikkominen

kumotaan 74 §

Jos 70 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla valvontaan asetettu jättää noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan kirjattuja, lääkahoitoa tai muuta hoitoa ja tukea koskevia määräyksiä, Rikosseuraamuslaitoksen on annettava tuomitulle kirjallinen kehoitus noudattaa rangaistusajan suunnitelmaa.

Jos tuomittu kehotuksesta huolimatta jättää noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyviä lääkahoitoa tai muuta hoitoa ja tukea koskevia määräyksiä taikka lopettaa lääkähoidon, noudatetaan, mitä 26 §:ssä säädetään.

75 §

75 §

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuramus

Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuramus

Jos syyttäjä arvioi, että osa jäännösrangaistusta olisi tuomitun 26 §:ssä tarkoitetun velvollisuuksien törkeän rikkomisen vuoksi pantava täytäntöön, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuimien toteaa tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 26 §:ssä tarkoitetulla törkeällä tavalla ja jos siihen tuomitun henkilöön liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena huomioon ottaen on erityistä syytä, se voi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään neljä ja enintään 14 päivää.

Jos syyttäjä arvioi, että osa jäännösrangaistusta olisi tuomitun 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun velvollisuuksien törkeän rikkomisen vuoksi pantava täytäntöön, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille käräjäoikeudelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Jos tuomioistuimien toteaa tuomitun rikkoneen velvollisuuksiaan 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla törkeällä tavalla ja jos siihen tuomitun henkilöön liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena huomioon ottaen on erityistä syytä, se voi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään neljä ja enintään 14 päivää.

81 §

Tuomioistuimen ilmoitus yhdyskuntaseuramuksesta

kumotaan 81 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tuomioistuimen on ilmoitettava Rikosseuraamuslaitokselle ratkaisustaan, jolla se on tuominnut yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangaistuksen, tallettamalla ratkaisua koskevat tiedot oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään. Merkinnän tekemisestä säädetään oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) ja sen nojalla.

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen, joka koskee:

- 1) 18 §:n 1, 2 ja 4 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäystä tai keskeytystä sekä 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäyksen tai keskeytyksen peruuttamista;
- 2) 25 §:ssä tarkoitettua kirjallista varoitusta;
- 3) 32 §:ssä tarkoitettua matkakustannusten korvaamista;
- 4) 70 §:ssä tarkoitettuun valvontaan asettamista;
- 5) 47 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa.

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäystä tai keskeytystä sekä mainitun pykälän 5 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäyksen tai keskeytyksen peruuttamista;
- 2) 17 ja 46 §:ssä tarkoitettua täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa tai 18 §:ssä tarkoitettua täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman muuttamista;
- 3) 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti rangaistusajan suunnitelmaa;
- 4) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautusta tai varoitusta;
- 5) 32 §:ssä tarkoitettua matkakustannusten korvaamista;
- 6) 47 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa;
- 7) 70 §:ssä tarkoitettuun valvontaan asettamista sekä 76 §:ssä tarkoitettua valvonnan lakkauttamista;
- 8) muuta kuin 1–7 kohdassa tarkoitettua tämän lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoksenhakua ole tämän lain 86 a §:n nojalla kielletty.

86 a §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

uusi 86 a §

Muutoksenhakukielto

Tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistuksen alkamisajankohtaa;

2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti rangaistusajan suunnitelmaa.

87 §

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Rikosseuraamuslaitoksen aluejohtaja ratkaisee oikaisuvaatimuksen 86 §:n 1–4 kohdassa tarkoitetuissa asioissa. Mainitun pykälän 5 kohdan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ratkaisee Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtaja.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisuunnista. Oikaisuvaatimus toimitetaan aluejohtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Jos kyse on 86 §:n 5 kohdassa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanojohtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikön muuhun kuin 86 §:n 5 kohdassa tarkoitettuun valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevaan päätökseen ei voi vaatia oikaisua, vaan siitä valitetaan hallinto-oikeuteen, kuten 88 §:ssä säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen aluejohtaja ratkaisee oikaisuvaatimuksen 86 §:n 1–5 sekä 7 ja 8 kohdassa tarkoitetuissa asioissa. Mainitun pykälän 6 kohdan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ratkaisee Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtaja.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisuunnista. Oikaisuvaatimus toimitetaan aluejohtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Jos kyse on 86 §:n 6 kohdassa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanojohtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikön muuhun kuin 86 §:n 6 kohdassa tarkoitettuun valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevaan päätökseen ei voi vaatia oikaisua, vaan siitä valitetaan hallinto-oikeuteen, kuten 88 §:ssä säädetään.

91 §

91 §

Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä 86 §:n 4 ja 5 kohdassa tarkoitettua päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikai-

Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä 86 §:n 6 ja 7 kohdassa tarkoitettua päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikai-

Voimassa oleva laki

suvaatimusta käsittelevä aluejohtaja tai täytäntöönpanojohtaja taikka valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin päätä.

Ehdotus

suvaatimusta käsittelevä aluejohtaja tai täytäntöönpanojohtaja taikka valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin päätä.

—
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätyn valvonnan alkamisajankohdan määräämisessä sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jos valvonta on määrätty rangaistukseksi rikoksesta, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa. Muilta osin yhdyskuntaseuraamuksen määräämistä, valmistelua ja täytäntöönpanoa koskevissa asioissa sovelletaan päätöstä tehtäessä voimassa olleita säännöksiä. Tämän lain säännöksiä sovelletaan kuitenkin, jos asia tulee ehtojen rikkomisen, edellytysten muuttumisen tai vastaavan syyn vuoksi uudelleen käsiteltäväksi tämän lain tultua voimaan.

5.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 10 ja 11 §, 14 §:n 2 momentti, 15 § sekä 16 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 14 §:n 2 momentti ja 15 § laissa 404/2015,

muutetaan 3 §, 5 §:n 2 momentti, 9 §, 14 §:n 4 ja 5 momentti, 18, 19 ja 21 §, 23 §:n 1 momentti, 26 ja 27 §, 31 §:n 4 momentti sekä 32, 40 ja 41 §,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 2 momentti, 14 §:n 4 ja 5 momentti ja 21 § laissa 404/2015, 32 § laeissa 404/2015, 1643/2015 ja 807/2017 sekä 40 § osaksi laeissa 397/2015 ja 404/2015, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 19 a ja 25 a §, 31 §:ään uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 31 a –31 c § ja 40 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

uusi 2 momentti

Valvottuun koevapauteen sijoitettujen kohdella noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

3 §

3 §

Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset

Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytykset

Sen lisäksi, mitä rikoslain 2 c luvun 8 §:ssä säädetään, *vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksenä on*, että:

Sen lisäksi, mitä rikoslain 2 c luvun 8 §:ssä säädetään, *vanki voidaan sijoittaa valvottuun koevapauteen*, jos:

1) koevapaus edistää vankeuslain (767/2005) 4 luvun 6 §:n mukaisen rangaistusajan suunnitelman toteutumista ja vanki suostuu tämän lain 7 §:ssä tarkoitettuun valvontaan;

1) koevapaus edistää vankeuslain (767/2005) 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vangin käyttäytymisestä rangaistusaikana sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella koevapauden ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä;

2) vangin käyttäytymisestä rangaistusaikana sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella koevapauden ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä;

3) vangilla on käytössään koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto tai muu 2 §:ssä tarkoitettu paikka;

3) vangilla on käytössään koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto tai muu tämän lain 2 §:ssä tarkoitettu paikka;

4) vanki sitoutuu noudattamaan 4 §:ssä tarkoitettua lääkehoitoa ja siihen mahdollisesti liitettyä muuta hoitoa ja tukea koskevia määräyksiä, jos sellainen asetetaan koevapauden ehdoksi;

4) vanki suostuu siihen, että hänet sijoitetaan valvottuun koevapauteen;

5) vanki suostuu kirjallisesti siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin koevapauden edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa sekä että nämä voivat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle ehtojen rikkomisesta;

5) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin koevapauden edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa sekä että nämä voivat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle ehtojen rikkomisesta; sekä

Voimassa oleva laki

6) vanki sitoutuu noudattamaan yhteydenpitoa koskevia määräyksiä ja muita 2 §:ssä tarkoitettun asunnon ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja;

7) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita koevapauden aikana sekä sitoutuu tässä laissa säädettyyn päihteettömyyden valvontaan; sekä

8) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos selvittää 2 §:ssä tarkoitettun asunnon ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitettun toimintaan osallistumispaikan soveltuvuuden koevapauden täytäntöönpanoon.

Koevapauksen sijoittaminen edellyttää lisäksi, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset henkilöt ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annetaan kirjallisena. Alle 18-vuotiaan mielipiteen selvittämisestä ja hänen kuulemisestaan säädetään 9 §:ssä.

5 §

Toimintavelvollisuus

Työtä tai muuta toimintaa on oltava vähintään viisi tuntia viikossa siten kuin 14 §:ssä tarkoitettussa rangaistusajan suunnitelmassa määrätään.

Ehdotus

6) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos selvittää tämän lain 2 §:ssä tarkoitettun asunnon ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitettun toimintaan osallistumispaikan soveltuvuuden koevapauden täytäntöönpanoon.

Koevapauksen sijoittamisen edellytyksenä on lisäksi, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset henkilöt ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annetaan kirjallisena. Vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa on selvitettävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa noudattaen lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ää. Valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

5 §

Toimintavelvollisuus

Työtä ja muuta toimintaa koskeva 14 §:ssä tarkoitettussa rangaistusajan suunnitelmassa määrättävä viikoittainen tuntimäärä on vähintään 5 ja enintään 40 tuntia viikossa. Velvollisuus osallistua työhön tai muuhun toimintaan voidaan määrätä tätä suuremmaksi, mutta enintään 50 tunniksi viikossa, jos siihen on toiminnan sisällöstä tai muusta vastaavasta seikasta johtuva erityinen syy.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

*Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen**Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen*

Vankilassa on selvitettävä vangin edellytykset sijoittua valvottuun koevapauteen hyvissä ajoin ennen mahdollista koevapauteen sijoittamista, jollei se ole rangaistusajan lyhyiden vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Erityisesti on arvioitava vangin sitoutumista hänelle asetettavien toimintaa, yhteydenpitoa, päihitteettömyyttä ja asunnon ulkopuolella liikkumista koskevien määräysten ja rajoitusten noudattamiseen.

Jos vangilla on edellytyksiä sijoittua valvottuun koevapauteen, selvitetään vangin asuinolosuhteiden ja paikan, jossa vanki osallistuisi 5 §:ssä tarkoitettuun toimintaan, soveltuvuus koevapauden täytäntöönpanoon. Lisäksi selvitetään koevapauden täytäntöönpanoon suunnitellussa asunnossa asuvien täysi-ikäisten suostuminen koevapauden täytäntöönpanoon ja siihen liittyviin valvontakäynteihin asunnossa. Suostumuksen tulee sisältää vakuutus siitä, että suostumus on annettu omasta vakaasta tahdosta. Alle 18-vuotiaan mielipide on selvitettävä. Tarvittaessa alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa siten kuin lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään. Valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

Vankilassa on selvitettävä edellytykset sijoittaa vanki valvottuun koevapauteen hyvissä ajoin ennen mahdollista koevapauteen sijoittamista, jollei sijoittaminen ole rangaistusajan lyhyiden vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Koevapauteen sijoittamista ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin kaksi kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei vangin työ-, asunto-, perhe- tai muissa vastaavissa olosuhteissa ole tapahtunut olennaista muutosta.

Ennen päätöstä valvottuun koevapauteen sijoittamisesta selvitetään täyttyvätkö 3 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa säädetyt edellytykset sekä antaako vanki mainitun momentin 4–6 kohdassa tarkoitettut suostumukset. Päihitteettömyyden valvonnasta valvotun koevapauden edellytysten selvittämiseksi säädetään vankeuslain 16 luvun 7 §:ssä. Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettut suostumukset ja alaikäisen mielipide selvitetään, jos muut edellytykset täyttyvät.

Vangille on tarkoin selvitettävä valvottuun koevapauteen liittyvien määräysten ja rajoitusten merkitys sekä seuraamukset niiden rikkomisesta.

10 §

Vangin suostumus

kumotaan 10 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vangille on tarkoin selvitettävä valvottuun koevapauteen liittyvien määräysten ja rajoitusten merkitys sekä seuraamukset niiden rikomisesta.

Vangin on annettava 3 §:ssä tarkoitetut sitoumukset ja suostumukset valvotun koevapauden valmisteluun ja täytäntöönpanoon kirjallisesti.

11 §

Koevapauden edellytysten selvittäminen vangin aloitteesta

kumotaan 11 §

Rikosseuraamuslaitoksen on käsiteltävä vangin hakemus koevapauteen sijoittamiseksi, vaikkei sijoittaminen sisältyisi rangaistusajan suunnitelmaan. Vangin hakemusta ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin kaksi kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, ellei vangin työ-, asunto-, perhe- tai muissa vastaavissa olosuhteissa ole tapahtunut olennaista muutosta.

14 §

Rangaistusajan suunnitelma

14 §

Rangaistusajan suunnitelma

Rangaistusajan suunnitelmassa on oltava tiedot koevapauteen sijoitetun taloudellisesta toimeentulosta koevapauden aikana.

kumotaan 2 momentti

Rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä 3 §:ssä tarkoitettu samassa asunnossa asuvien täysi-ikäisten henkilöiden kirjallinen suostumus koevapauden täytäntöönpanoon ja siihen liittyviin valvontakäynteihin asunnossa.

Rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä 3 §:ssä tarkoitetut suostumukset.

Rikosseuraamuslaitos laatii erikseen valvotun koevapauden suorittamisen viikoittaisen aikataulun.

Rangaistusajan suunnitelma sisältää myös valvotun koevapauden suorittamisen aikataulun.

15 §

Rangaistusajan suunnitelman vahvistaminen

kumotaan 15 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vankilan johtaja tai 13 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa Rikosseuraamuslaitoksen keskuhallintoyksikkö vahvistaa rangaistusajan suunnitelman, ja siihen liitetään 10 §:ssä tarkoitettu vangin kirjallinen suostumus. Rangaistusajan suunnitelma annetaan vangille kirjallisesti.

16 §

Rangaistusajan suunnitelman muuttaminen

kumotaan 16 §:n 2 momentti

Suunnitelmaa muutettaessa koevapauteen sijoitettua on kuultava.

18 §

18 §

Päihteettömyys

Päihteettömyys

Koevapauteen sijoitettu ei saa valvotun koevapauden aikana käyttää huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta, alkoholia eikä muuta päihdyttävää ainetta eikä rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

19 §

Koevapauteen sijoitettu ei saa valvotun koevapauden aikana käyttää alkoholia, muuta päihdyttävää ainetta eikä rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingainetta eikä olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

19 §

Päihteettömyyden valvonta

Päihteettömyyden valvonta

Koevapauteen sijoitettu on velvollinen päihteettömyytensä valvomiseksi vaadittaessa antamaan virtsa- tai sylkinäytteen taikka suorittamaan puhalluskokeen. Koevapauteen sijoitettu voidaan myös velvoittaa saapumaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten.

Jos koevapauteen sijoitettu on valvontakäynnin tai muun valvontaan liittyvän tilaisuuden yhteydessä taikka 5 §:ssä tarkoitettuun toimintaan liittyvässä tilaisuudessa ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystila on ulkoisista merkeistä päätellen ilmeinen, koetta tai näytettä ei tarvitse ottaa, ellei koevapauteen

Koevapauteen sijoitettu voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte 18 §:ssä tarkoitettun päihteettömyyden valvomiseksi.

Koevapauteen sijoitetulta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettua kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Voimassa oleva laki

sijoitettu sitä vaadi. Koevapauteen sijoitettulta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeesta taikka virtsa- tai sylkinäytteen antamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

Jos koevapauteen sijoitetun todetaan puhalluskokeen perusteella olevan alkoholin vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Jos koevapauteen sijoitetun todetaan virtsa- tai sylkinäytteen perusteella käyttäneen päihdyttävää ainetta, tulos on varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädettyt laatuvaatimukset. Samoin on meneteltävä, vaikka pikatestin tulos on negatiivinen, jos on perusteltua syytä epäillä päihitymistilaa. Jos varmistettu tulos osoittaa koevapauteen sijoitetun käyttäneen huumausainelain 3 §:ssä tarkoitettua huumausainetta taikka lääkettä, jonka käyttämiseen hänellä ei ole oikeutta, Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä tämän lain 26 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

uusi 19 a §

Ehdotus

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei koevapauteen sijoitettu sitä vaadi.

Päihitteettömyyden valvonnassa todetun päihitteettömyysvelvollisuuden rikkomisen käsitteystä säädetään 25 a, 26 ja 27 §:ssä.

19 a §

Päihitteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihitteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Jos päihitteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, valvonnan suorittajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Koevapauteen sijoitettu voidaan velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoitua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia; sekä
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei koevapauteen sijoitettu ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset.

Koevapauteen sijoitetulle on ilmoitettava päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

21 §

21 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Koevapauteen sijoitetulle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla noudattamatta 14 §:ssä tarkoitettuun rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen koevapauteen sijoitetun perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä. *Koevapauteen sijoitettu on velvollinen hyvissä ajoin etukäteen hakemaan Rikosseuraamuslaitokselta luvan olla noudattamatta suunnitelmaa.*

Koevapauteen sijoitettu voi olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelman määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä koevapauteen sijoitetun sairastumisen tai muun valvotun koevapauden täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. *Tällöin koevapauteen sijoitettu on velvollinen ilmoittamaan asiasta viivytystä Rikosseuraamuslaitokselle.*

Koevapauteen sijoitetulle voidaan yksittäistapauksessa antaa lupa olla noudattamatta 14 §:ssä tarkoitettuun rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen koevapauteen sijoitetun perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä.

Koevapauteen sijoitettu voi yksittäistapauksessa olla noudattamatta 1 momentissa tarkoitettua määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on välttämätöntä koevapauteen sijoitetun sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. *Koevapauteen sijoitetun on viivytystä ilmoitettava asiasta Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos voi ilmoituksen saatuaan myöntää luvan jälkikäteen.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kosseuraamuslaitokselle. Ilmoituksen johdosta tehtävästä päätöksestä säädetään 32 §:ssä.

23 §

23 §

Lääkehoitoa koskevan suostumuksen peruuttaminen

Lääkehoitoa koskevan suostumuksen peruuttaminen

Jos koevapauteen sijoitettu peruuttaa suostumuksensa 4 §:ssä tarkoitettuun lääkehoitoon, hänen on ilmoitettava siitä Rikosseuraamuslaitokselle. Tällöin *noudatetaan, mitä vankilaan toimittamisesta 27 §:n 3 momentissa ja seuraamuksen määräämisestä 26 §:ssä säädetään.*

Jos koevapauteen sijoitettu peruuttaa suostumuksensa 4 §:ssä tarkoitettuun lääkehoitoon, hänen on ilmoitettava siitä Rikosseuraamuslaitokselle. Tällöin koevapaus voidaan peruuttaa noudattaen 25 a §:n 2 ja 3 momenttia ja 26 ja 27 §:ää.

25 a §

uusi 25 a §

Velvollisuuksien rikkominen

Valvottuun koevapauteen sijoitetulle voidaan antaa huomautus tai varoitus, jos hän rikkoo 17 tai 18 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Valvottu koevapaus voidaan peruuttaa määräjäksi taikka kokonaan, kuitenkin enintään siltä osin kuin sitä ei vielä ole suoritettu, jos valvottuun koevapauteen sijoitettu rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi. Velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos koevapauteen sijoitettu:

- 1) syyllistyy rikokseen; tai*
- 2) varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkoo velvollisuuksiaan.*

Velvollisuuksien rikkominen on törkeää myös, jos koevapauteen sijoitettu rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta rangaistuksen asianmukaisesta suorittamisesta.

26 §

26 §

Seuraamukset velvollisuuksien rikkomisesta

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos koevapauteen sijoitettu syyllistyy rikokseen taikka törkeästi ja tahallisesti rikkoo tässä laissa tarkoitettuja velvollisuuksiaan, koevapaus voidaan peruuttaa määräjäksi

Jos tuomitun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 25 a §:ssä tarkoitettulla tavalla, Ri-

Voimassa oleva laki

taikka kokonaan, kuitenkin enintään siltä osin kuin sitä ei vielä ole suoritettu. Koevapauteen sijoitettu on tällöin palautettava vankilaan suorittamaan peruutettua osaa koevapaudesta.

Jos koevapauteen sijoitettu tekee rikoksen, noudatetaan lisäksi, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momentissa säädetään.

Jos koevapauteen sijoitettu menettelee muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tässä laissa säädettyjen velvollisuuksiensa vastaisesti, hänelle on annettava suullinen huomautus tai, jollei sitä pidetä riittävänä, kirjallinen varoitus.

27 §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos koevapauteen sijoitetun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä asiasta selvitys. Selvitykseen on liitettävä esitys ehtojen rikkomisen seuraamuksesta. Selvitystä tehtäessä koevapauteen sijoitetulle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Selvitys toimitetaan vankilan johtajalle, työjärjestyksessä määrätyle apulaisjohtajalle tai rikosseuraamusesimiehelle, taikka jos koevapauteen sijoitetun epäillään menetelleen tässä laissa säädettyjen velvollisuuksiensa vastaisesti 26 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, myös yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle.

Jos koevapauteen sijoitetun epäillään 26 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan eikä asiaa saada selvitettyksi välittömästi, Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa koevapauteen sijoitetun vankilaan velvollisuuksien

Ehdotus

kosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Jos koevapauteen sijoitetun epäillään 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan eikä asiaa saada selvitettyksi välittömästi, Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa koevapauteen sijoitetun vankilaan velvollisuuksien rikkomisen selvittämisen ja seuraamuksen määräämisen vaatimaksi ajaksi. Tämän momentin nojalla vankilaan toimitetun kohteluun vankilassa sovelletaan vankeuslakia.

27 §

Velvollisuuksien rikkomisen käsittely

Jos koevapauteen sijoitetun todetaan rikkoneen velvollisuuksiaan 25 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitos päättää seuraamuksen määräämisestä.

Varoituksen antamisen yhteydessä koevapauteen sijoitetulle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saattaa seurata.

Jos koevapaus peruutetaan, koevapauteen sijoitettu on palautettava vankilaan suorittamaan peruutettua osaa koevapaudesta. Jos koevapauteen sijoitettu syyllistyy rikokseen, noudatetaan lisäksi rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momenttia.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rikkomisen selvittämisen ja seuraamuksen määräämisen vaatimaksi ajaksi.

31 §

31 §

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjelun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioidessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjelun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

31 a §

uusi 31 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suorittaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

31 b §

uusi 31 b §

Sitominen

Koevapauteen sijoitetun välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä koevapauteen sijoitetun vankilaan toi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*mittamisen turvaamiseksi, väkivaltaisen käyt-
tämisen hillitsemiseksi tai uhkaavan väki-
vällän torjumiseksi.*

*Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on
välttämätöntä.*

31 c §

uusi 31 c §

Menettelysäännökset

Päihitteettömyyden valvonta, velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen, voimankäyttövälineen käyttö ja sitominen on kirjattava.

Koevapauteen sijoitetulle on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioidaan ottaen.

32 §

32 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Vankilan johtaja päättää muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vankien valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Vankilan johtaja päättää myös 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanoon tulevan uuden rangaistuksen vaikutuksesta koevapauden täytäntöönpanon jatkamiseen, valvotun koevapauden peruuttamisesta kokonaan tai määräajaksi ja 26 §:ssä tarkoitettua vankilaan palauttamisesta.

Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri päättää 4 §:ssä tarkoitettua lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, valvonnan lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa lääkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitettua sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Vankiterveydenhuollon

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Vankilan johtaja päättää muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vankien valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Vankilan johtaja päättää myös 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanoon tulevan uuden rangaistuksen vaikutuksesta koevapauden täytäntöönpanon jatkamiseen sekä 25 §:ssä ja 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamisesta kokonaan tai määräajaksi ja vankilaan palauttamisesta.

Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri päättää 4 §:ssä tarkoitettua lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, valvonnan lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa lääkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitettua sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Vankiterveydenhuollon

Voimassa oleva laki

yksikön lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkehoidosta.

Vankilan johtaja, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista, 26 §:ssä tarkoitettua varoituksen antamisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 19 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 24 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden pois ottamisesta, 26 §:n 3 momentissa tarkoitettua suullisesta huomautuksesta sekä 22 §:n 2 momentissa ja 27 §:n 3 momentissa tarkoitettua vankilaan toimittamisesta.

40 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus Rikosseuraamuslaitoksen aluejohtajalle voidaan tehdä päätöksestä, joka koskee:

- 1) 11 §:ssä tarkoitettua vangin hakemusta koevapauteen sijoittamisesta;
- 2) 21 §:ssä tarkoitettua tilapäistä lupaa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta; (10.4.2015/404)

Ehdotus

yksikön lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkehoidosta.

Vankilan johtaja, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää, 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta.

Täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 37 §:ssä tarkoitettua etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 19 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 24 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden pois ottamisesta, 22 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettua vankilaan toimittamisesta, 31 b §:ssä tarkoitettua sitomisesta sekä 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

40 §

Muutoksenhaku

Valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 2 §:ssä tarkoitettuun koevapauteen sijoittamista;
- 2) 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa ja 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamista;

Voimassa oleva laki

- 3) 26 §:n 3 momentissa tarkoitettua varoitusta;
- 4) 25 §:ssä ja 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamista;
- 5) 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemista;
- 6) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista.

Muutoin oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyssä noudatetaan, mitä vankeuslain 20 luvun 3–9 §:ssä säädetään.

uusi 40 a §

41 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan *säätää tarkemmin:*

- 1) lääkehoitoa koskevien määräysten noudattamisen valvonnasta;
- 2) apuvalvojan määräämiseen liittyvästä menettelystä;
- 3) valvottuun koevapauteen liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsittelystä ja sisällöstä;
- 4) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;
- 5) koevapauteen sijoitetun epäillyn päihtymystilan toteamisesta ja kirjaamisesta;

Ehdotus

- 3) 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta;
 - 4) 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamista;
 - 5) 25 §:ssä tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamista;
 - 6) 25 a §:ssä tarkoitettua huomautusta, varoitusta tai valvotun koevapauden peruuttamista;
 - 7) 28 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemista;
 - 8) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista;
 - 9) muuta kuin 1–8 kohdassa tarkoitettua tämän lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoshakua ole tämän lain 40 a §:n nojalla kielletty.
- Muutoin oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyssä noudatetaan vankeuslain 20 luvun 3–9 §:ää.

40 a §

Muutoshakukielto

Valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta.

41 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan *antaa tarkempia säännöksiä:*

- 1) lääkehoitoa koskevien määräysten noudattamisen valvonnasta;
- 2) apuvalvojan määräämiseen liittyvästä menettelystä;
- 3) valvottuun koevapauteen liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsittelystä ja sisällöstä;
- 4) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;
- 5) koevapauteen sijoitetun *päihteettömyyden valvonnan kirjaamisesta;*

Voimassa oleva laki

- 6) valvotun koevapauden ehtojen rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta;
- 7) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 5 §:ssä tarkoitetuksi toiminnaksi;
- 8) voimankäyttövälineistä;
- 9) koevapauden sijoitetulle aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta.
Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voi antaa tarkemmat määräykset:
 - 1) valvotun koevapauden valmistelusta;
 - 2) menettelystä alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämisessä;
- 3) 9 §:ssä tarkoitetuista tilanteista, joissa valvottuun koevapauden sijoittaminen on ilmeisen tarpeetonta;
- 4) valvonnan suorittamisesta;
- 5) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;
- 6) 28 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakottavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista;
- 7) 39 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä.

Ehdotus

- 6) valvotun koevapauden ehtojen rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta;
- 7) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 5 §:ssä tarkoitetuksi toiminnaksi;
- 8) voimankäyttövälineistä, *sitomiseen käytettävistä välineistä ja voimankäyttövälineiden käytön ja sitomisen kirjaamisesta;*
- 9) koevapauden sijoitetulle aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta.
Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voi antaa tarkempia määräyksiä:
 - 1) valvotun koevapauden valmistelusta;
 - 2) menettelystä alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämisessä;
 - 3) 9 §:ssä tarkoitetuista tilanteista, joissa valvottuun koevapauden sijoittaminen on ilmeisen tarpeetonta;
 - 4) valvonnan suorittamisesta *ja päihteettömyyden valvonnassa noudatettavasta menettelystä;*
 - 5) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;
 - 6) 28 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakottavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista;
 - 7) 39 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 5 §, 8 §:n 3 momentti, 10 §:n 2 momentti, 13, 14, 18 ja 19 §, 21 §:n 4 momentti, 23 §:n 2 momentti, 26 §:n 1 momentti, 29 §, 35 §:n 1 momentti, 36 ja 38 §, sellaisena kuin niistä on 35 §:n 1 momentti osaksi laissa 863/2020, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 13 a ja 17 a §, 21 §:ään uusi 5 momentti ja lakiin uusi 21 a–21 c §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

*Lain soveltamisala**Lain soveltamisala*

uusi 3 momentti

Valvottavan kohtelussa noudatettavista hyvän hallinnon perusteista ja menettelystä hallintoasiassa säädetään tämän lain lisäksi hallintolaissa (434/2003).

5 §

5 §

*Päihteettömyys**Päihteettömyys*

Valvottava ei saa olla valvontatapaamisissa, valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutus- tai muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuudessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Valvottava ei saa olla valvontatapaamisissa, valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutuspaikassa ja muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuudessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Valvottava ei saa valvonta-aikana käyttää huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta.

8 §

8 §

*Rangaistusajan suunnitelma ja aikataulu**Rangaistusajan suunnitelma ja aikataulu*

Rikosseuraamuslaitos laatii lisäksi viikoittaisen aikataulun valvonta-ajan suorittamiseksi.

Rangaistusajan suunnitelma sisältää myös valvonta-ajan suorittamisen aikataulun.

10 §

10 §

*Muiden kuin vangin kuuleminen**Muiden kuin vangin kuuleminen*

Myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide on selvitetävä. *Tarvittaessa* alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa *siten kuin lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään*. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen

Myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide on selvitetävä. Alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa *noudattaen lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ää*. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

13 §

Päihteettömyyden valvonta

Valvottava on velvollinen päihteettömyytensä valvomiseksi vaadittaessa suorittamaan puhalluskokeen ja antamaan sylki- tai virtsanäytteen. Tällöin hänet voidaan myös velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, Vankiterveydenhuollon yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolaissa (41/1986) tarkoitettuun yksikköön virtsanäytteen antamista varten.

Jos valvottava on 5 §:ssä tarkoitettussa valvontatapaamisessa, toimintapaikassa tai valvonta-ajan täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuudessa ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystila on ulkoisista merkeistä päätellen ilmeinen, 1 momentissa tarkoitettua koetta ei tarvitse tehdä eikä näytettä ottaa, ellei tuomittu sitä vaadi. Valvottavalta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeesta taikka sylki- tai virtsanäytteen antamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

Jos valvottavan todetaan sylki- tai virtsanäytteen perusteella käyttäneen päihdyttävää ainetta, tulos on varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset. Samoin on meneteltävä, vaikka pikatestin tulos on negatiivinen, jos on syytä epäillä, että tulos on virheellinen.

uusi 13 a §

13 §

Päihteettömyyden valvonta

Valvottava voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte sen varmistamiseksi, ettei hän ole alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Valvottavalta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettua kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei valvottava sitä vaadi.

13 a §

Päihteettömyyden valvonnan toteuttaminen

Päihteettömyyden valvontaan liittyvän näytteenoton tulee tapahtua asianmukaisissa tiloissa ja valvotuissa olosuhteissa siten, että

Voimassa oleva laki

Ehdotus

testattavan yksityisyyden suoja varmistetaan. Jos päihteettömyyden valvonta edellyttää vaatteiden riisumista, valvonnan suorittajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa.

Valvottava voidaan velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaiseen yksikköön virtsanäytteen antamista varten. Verinäyte on otettava tarkoitukseen sopivassa terveydenhuollon yksikössä. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Näytteenotto ja näytteen käsittely on suoritettava teknisesti luotettavalla tavalla siten, että:

- 1) eri testattavien näytteet eivät voi sekoitua;
- 2) näytteeseen ei voi joutua epäpuhtauksia;
- 3) näytettä ei voi väärentää.

Sylki-, virtsa- ja verinäyte on lähetettävä tutkittavaksi tai varmistettavaksi laboratorioon, jollei sylki- tai virtsanäytteestä otetun pikatestin tuloksen perusteella voida todeta, ettei valvottava ole käyttänyt päihteitä. Laboratorion tulee täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset.

Valvottavalle on ilmoitettava päihteettömyyden valvonnan peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

14 §

14 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Valvottavalle voidaan antaa *tapauskohtainen* lupa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen valvottavan perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon tai työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä. *Valvottava on velvollinen hyvissä ajoin etukäteen hakemaan Rikosseuraamuslaitokselta luvan olla noudattamatta suunnitelmaa.*

Valvottavalle voidaan *yksittäistapauksessa* antaa lupa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen valvottavan perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä.

Voimassa oleva laki

Valvottava saa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelman määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä valvottavan sairastumisen tai muun yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanoon vaikuttavan pakottavan ja ennalta arvaamattoman syyn vuoksi. Tällöin valvottava on velvollinen ilmoittamaan asiasta viivytyksettä Rikosseuraamuslaitokselle. Ilmoituksen johdosta tehtävästä päätöksestä säädetään 29 §:ssä.

uusi 17 a §

Ehdotus

Valvottava voi yksittäistapauksessa olla noudattamatta 1 momentissa tarkoitettua määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on välttämätöntä valvottavan sairastumisen tai muun täytäntöönpanoon vaikuttavan ennalta arvaamattoman ja pakottavan syyn vuoksi. Valvottavan on viivytyksettä ilmoitettava asiasta Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos voi ilmoituksen saatuaan myöntää luvan jälkikäteen.

17 a §

Velvollisuuksien rikkominen

Valvottavalle voidaan antaa huomautus tai varoitus, jos hän rikkoo 12 tai 13 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Valvonta-aika voidaan muuntaa ehdottomaksi vankeudeksi, jos valvottava rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi. Velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos valvottava varoituksesta huolimatta toistuvasti:

- 1) saapuu valvonta-aikaan liittyvään tilaisuuteen päihtyneenä;
- 2) yrittää estää teknisten valvontavälineiden toiminnan;
- 3) oleskelee muualla kuin rangaistusajan suunnitelmassa sallitulla alueella.

Velvollisuuksien rikkominen on törkeää myös, jos valvottava rikkoo velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta valvonta-ajan asianmukaisesta suorittamisesta.

18 §

Velvollisuuksien rikkominen

Jos valvottava rikkoo 12 tai 13 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on annettava hänelle kirjallinen varoitus. Varoituksen antamisen yhteydessä valvottavalle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta voi seurata. Jos velvollisuuksien rikkomisen todetaan olevan vähäistä eikä se ole toistuvaa, valvottavalle voidaan kirjallisen varoituksen sijasta antaa huomautus.

Jos valvottavan epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 17 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä velvollisuuksien rikkominen sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Voimassa oleva laki

Velvollisuuksien rikkomista epäiltäessä Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä asiasta selvitys.

Valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät viranomaiset ja yksityiset yhteisöt saavat sallassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle siitä, että valvottava on rikkonut rangaistusajan suunnitelmassa tarkoitettuja määräyksiä.

19 §

Törkeä velvollisuuksien rikkominen

Valvottava rikkoo törkeästi velvollisuuksiaan, jos hän toistuvasti:

- 1) saapuu valvonta-aikaan liittyvään tilaisuuteen päihtyneenä;*
- 2) yrittää estää teknisten valvontavälineiden toiminnan;*
- 3) oleskelee muualla kuin rangaistusajan suunnitelmassa sallitulla alueella.*

Velvollisuuksien rikkomista pidetään törkeänä myös, jos valvottava rikkoo 12 tai 13 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta valvonta-ajan asianmukaisesta suorittamisesta.

Jos valvottava 1 tai 2 momentissa tarkoitulla tavalla rikkoo törkeästi velvollisuuksiaan, hänet voidaan ottaa säilöön siten kuin 24 §:ssä säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen on törkeää velvollisuuksien rikkomista epäillessään viivytyksettä tehtävä asiasta selvitys ja, jos Rikosseuraamuslaitos katsoo velvollisuuksien törkeän rikkomisen tapahtuneen, toimitettava selvitys syyttäjälle. Jos syyttäjä katsoo valvottavan törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomioistuin toteaa valvottavan törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan, se muuntaa valvonta-ajasta suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeudeksi. Menettelystä tuomioistuimessa säädetään 26 §:ssä.

21 §

Ehdotus

Valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät viranomaiset ja yksityiset yhteisöt saavat sallassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle siitä, että valvottava on rikkonut rangaistusajan suunnitelmassa tarkoitettuja määräyksiä.

Jos valvottavan epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, hänet voidaan ottaa säilöön 24 §:n mukaisesti.

19 §

Velvollisuuksien rikkomisen käsittely

Jos valvottavan todetaan rikkoneen velvollisuuksiaan 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, Rikosseuraamuslaitos päättää huomautuksen tai varoituksen antamisesta. Varoituksen antamisen yhteydessä valvottavalle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta saattaa seurata.

Jos valvottavan epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan 17 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla törkeästi, Rikosseuraamuslaitoksen on toimitettava 18 §:ssä tarkoitettu selvitys syyttäjälle. Jos syyttäjä katsoo valvottavan rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomioistuin toteaa valvottavan rikkoneen velvollisuuksiaan törkeästi, se muuntaa valvonta-ajasta suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeudeksi. Menettelystä tuomioistuimessa säädetään 26 §:ssä.

21 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjelun rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Arvioidessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon virkamiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjelun liioittelusta 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

21 a §

uusi 21 a §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suorittaessa kohdataan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

21 b §

uusi 21 b §

Sitominen

Valvottavan välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojavaikuttamällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi tai uhkaavan väkivallan torjumiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

uusi 21 c §

21 c §

Menettelysäännökset

Päihitteettömyyden valvonta, velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen, voimankäyttövälineen käyttö ja sitominen on kirjattava.

Valvottavalle on ilmoitettava sitomisen peruste niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

23 §

23 §

Viittaussäännökset

Viittaussäännökset

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen käsittelyssä noudatetaan, mitä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) 6 §:n 3–5 momentissa säädetään.

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/).

26 §

26 §

Valvonta-ajan muuntaminen vankeudeksi

Valvonta-ajan muuntaminen vankeudeksi

Valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi muuntamisen perusteista säädetään 16 ja 19 §:ssä. Muunnettavan valvonta-ajan vähimmäisaika on neljä päivää.

Valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi muuntamisen perusteista säädetään 16 ja 17 a §:ssä. Muunnettavan valvonta-ajan vähimmäisaika on neljä päivää.

29 §

29 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus vahvistaa 8 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman ja päättää 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Täytäntöönpanojohtaja, täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies vastaa rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajaksi lukemisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus päättää 8 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelmasta ja 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Täytäntöönpanojohtaja, täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies

Voimassa oleva laki

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 14 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ilmoituksen johdosta tehtävästä päätöksestä;
- 4) 16 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 5) 18 §:n 1 momentissa kirjallisesta varoituksesta;
- 6) 19 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä ja sen toimittamisesta syyttäjälle;
- 7) 24 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä käräjäoikeudelle;
- 8) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää 34 §:ssä tarkoitetusta etsintäkuulutuksesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitetusta päihteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta ja 17 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta ja 18 §:n 2 momentissa tarkoitusta selvityksestä.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 20 §:ssä tarkoitetusta noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 19 §:ssä tarkoitusta valvottavan säilöönnotosta.

Ehdotus

päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 16 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 4) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta ja varoituksesta;
- 5) 19 §:n 2 momentissa tarkoitetusta törkeän velvollisuuksien rikkomista koskevan selvityksen toimittamisesta syyttäjälle;
- 6) 24 §:n 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä käräjäoikeudelle.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitetusta päihteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 14 §:n 2 momentissa tarkoitetusta luvasta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 17 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta, turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta, 18 §:n 1 momentissa tarkoitetusta selvityksestä, 21 b §:ssä tarkoitetusta sitomisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tämän lain 20 §:ssä tarkoitetusta noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 18 §:ssä tarkoitetusta valvottavan säilöönnotosta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää vankilan johtajan esityksestä 28 §:ssä tarkoitetusta tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää vankilan johtajan esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

35 §

35 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Valvottava saa vaatia oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen, joka koskee:

1) 14 §:ssä tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta;

2) 17 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta;

3) 18 §:ssä tarkoitettua kirjallista varoitusta;

4) 22 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemista;

5) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista;

6) muuta tämän lain nojalla tehtyä hallintolainkäyttölain (586/1996) 5 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, ellei muutoksenhakua ole tämän lain 36 §:n nojalla kielletty.

36 §

Muutoksenhakukielto

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta valittamalla seuraavista Rikosseuraamuslaitoksen päätöksistä:

1) 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta;

2) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta;

3) 28 §:ssä tarkoitettua päätöksestä valvonta-ajan suorittamisen jatkamisesta tai muunnetun vankeuden jatkamisesta.

38 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valvottava saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1) 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa ja 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamista;

2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta;

3) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautusta tai varoitusta;

4) 22 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajaksi ja rangaistusajaksi lukemista;

5) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista;

6) muuta kuin 1–6 kohdassa tarkoitettua tämän lain nojalla tehtyä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, jollei muutoksenhakua ole tämän lain 36 §:n nojalla kielletty.

36 §

Muutoksenhakukielto

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1) 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;

2) 28 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajan suorittamisen jatkamista.

38 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Voimassa oleva laki

Valtioneuvoston asetuksella voidaan *säätää tarkemmin:*

1) yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaan liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsitte-lystä ja sisällöstä;

2) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;

3) *valvottavan epäillyn päihtymystilan to-temisesta ja kirjaamisesta;*

4) velvollisuuksien rikkomisen selvittämi- sestä ja kirjaamisesta;

5) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 6 §:ssä tarkoitetuksi toiminnaksi;

6) *turvatarkastuksesta ja* poliisille luovutet- tavien esineiden ja aineiden kirjaamisesta;

7) säilöönottopäätöksen muodosta ja sisäl- löstä;

8) sallituista voimankäyttövälineistä;

9) valvottavalle aiheutuneiden matkakus- tannusten korvaamisesta;

10) vapauttamisen ajankohdan määräytymi- sestä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyk- sikkö voi antaa *tarkemmat määräykset:*

1) valvonta-ajan valmistelusta;

2) valvonta-ajan suorittamisesta;

3) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;

4) 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakot- tavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista sekä mainitussa momentissa tarkoitettun il- moituksen sisällöstä;

5) vapauttamisessa noudatettavasta menet- telystä.

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan *antaa tarkempia säännöksiä:*

1) yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaan liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsitte-lystä ja sisällöstä;

2) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;

3) *päihitteettömyyden valvonnan kirjaami- sesta;*

4) velvollisuuksien rikkomisen selvittämi- sestä ja kirjaamisesta;

5) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 6 §:ssä tarkoitetuksi toiminnaksi;

6) poliisille luovutettavien esineiden ja ai- neiden kirjaamisesta;

7) säilöönottopäätöksen muodosta ja sisäl- löstä;

8) sallituista voimankäyttövälineistä ja *sito- misvälineistä sekä voimankäyttövälineen käy- tön ja sitomisen kirjaamisesta;*

9) valvottavalle aiheutuneiden matkakus- tannusten korvaamisesta;

10) vapauttamisen ajankohdan määräytymi- sestä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyk- sikkö voi antaa *tarkempia määräyksiä:*

1) valvonta-ajan valmistelusta;

2) valvonta-ajan suorittamisesta *ja päihteet- tömyyden valvonnassa noudatettavasta me- nettelystä;*

3) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;

4) 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakot- tavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista sekä mainitussa momentissa tarkoitettun il- moituksen sisällöstä;

5) vapauttamisessa noudatettavasta menet- telystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki

rikoslain 8 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rikoslain (39/1889) 8 luvun 12 §, sellaisena kuin se on laissa 297/2003, ja lisätään 8 lukuun uusi 12 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 luku

8 luku

Vanhentumisesta

Vanhentumisesta

12 §

12 §

Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa

Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa

Jos vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa on vastaavasti sovellettava 10 ja 11 §:n säännöksiä. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeamiseen johtava aika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan, ja jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöönpanossa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Aika on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetetyksi tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, siitä päivästä, jona menettämistä tai täytäntöönpanoa koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

Jos vankeusrangaistuksen, yhdistelmä-rangaistuksen, valvontarangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen, nuorisorangaistuksen, ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa sovelletaan vastaavasti 10, 10 a ja 11, 12 a ja 12 b §:ää. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen, yhdistelmä-rangaistuksen, valvontarangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeamiseen johtava aika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan, ja jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöönpanossa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Aika on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetetyksi tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, siitä päivästä, jona menettämistä tai täytäntöönpanoa koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

12 b §

uusi 12 b §

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomitun valvonnan raukeaminen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi tuomittu valvonta raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäynnösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäynnösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

2) henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015) tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmästä mainitun lain 14 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti rikosten estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi, etsintäkuulutetun kiinniottamiseksi, henkilön luotettavuutta edellyttävää poliisin lupaa tai

2) henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) tarkoitetusta rikosseuraamusrekisteristä mainitun lain 19 §:n mukaisesti rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten sekä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 20 §:n mukaisesti henkilön

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hyväksyntää varten taikka maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi tietoja rikoksesta epäilyistä, tuomitusta, vangista, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetusta ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavasta henkilöstä;

luotettavuutta edellyttävää poliisin lupaa tai hyväksyntää varten taikka maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi tietoja rikoksesta epäilyistä, tuomitusta, vangista, tutkintavangista ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavasta henkilöstä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 1 momentin 7 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

7) henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarkoitetusta *Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmästä* mainitun lain 20 §:n mukaisesti rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi tietoja rikoksesta epäilyistä, tuomitusta, vangista, *Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetusta ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavasta henkilöstä*;

7) henkilötietojen käsittelystä *Rikosseuraamuslaitoksessa* annetussa laissa (/) tarkoitettua rikosseuraamusrekisteristä mainitun lain 19 §:n mukaisesti rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 6 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta, 7 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti laissa 189/2019 ja 7 §:n 3 momentti laissa 941/2019 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen

Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä potilastietojen luovuttamisesta ilman potilaan kirjallista suostumusta säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 3 ja 4 momentissa tai muussa laissa, saa vankien ja *Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettujen* terveydenhuollosta vastaava lääkäri, tai hänen ohjeidensa mukaan

Sen lisäksi, mitä potilastietojen luovuttamisesta ilman potilaan kirjallista suostumusta säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 3 ja 4 momentissa tai muussa laissa, saa vankien ja *tutkintavankien* terveydenhuollosta vastaava lääkäri, tai hänen oh-

Voimassa oleva laki

muu terveydenhuollon ammattihenkilö, luovuttaa potilasrekisteriin talletettuja tietoja seuraavasti:

1) arviointikeskuksen tai vankilan johtajalle taikka hänen määräämälleen Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle sellaiset vangin tai *Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun* väkivalta-, itsemurha- tai tartuntatautiriskiä taikka muita vastaavia sairaudesta johtuvia riskejä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi;

2) arviointikeskuksen tai vankilan johtajalle taikka hänen määräämälleen toiminnoista vastaavalle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset työntekijän työturvallisuuden varmistamiseen liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai *Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun* työkykyä hänen sijoittamiseen työhön, sekä sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun toimintakykyä hänen sijoittamiseen opiskeluun tai muuhun toimintaan;

7 §

Oikeus saada tietoja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä ja muulta viranomaiselta

Vankiterveydenhuollon yksiköllä on oikeus saada Rikosseuraamuslaitoksen *täytäntöönpanorekisteriin, yhdyskuntaseuraamusrekisteriin sekä valvonta- ja toimintarekisteriin* sisältyviä tietoja siltä osin kuin se on välttämätöntä Vankiterveydenhuollon yksikössä toimivien henkilöiden tehtävien suorittamiseksi.

11 §

Tarkastusoikeus

Ehdotus

heidensa mukaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö, luovuttaa potilasrekisteriin talletettuja tietoja seuraavasti:

1) arviointikeskuksen tai vankilan johtajalle taikka hänen määräämälleen Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle sellaiset vangin tai *tutkintavangin* väkivalta-, itsemurha- tai tartuntatautiriskiä taikka muita vastaavia sairaudesta johtuvia riskejä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi;

2) arviointikeskuksen tai vankilan johtajalle taikka hänen määräämälleen toiminnoista vastaavalle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset työntekijän työturvallisuuden varmistamiseen liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai *tutkintavangin* työkykyä hänen sijoittamiseen työhön, sekä sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin toimintakykyä hänen sijoittamiseen opiskeluun tai muuhun toimintaan;

7 §

Oikeus saada tietoja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä ja muulta viranomaiselta

Vankiterveydenhuollon yksiköllä on oikeus saada Rikosseuraamuslaitoksen *rikosseuraamusrekisteriin* sisältyviä tietoja siltä osin kuin se on välttämätöntä Vankiterveydenhuollon yksikössä toimivien henkilöiden tehtävien suorittamiseksi.

11 §

Tarkastusoikeus

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tarkastaja on päästettävä vankilaan ja kaikkiin Vankiterveydenhuollon yksikön toimipaikan tiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi, ja annettava niistä maksutta tarkastajan pyytämät jäljennökset. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastusoikeutta ei ole pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Oikeus ottaa valokuvia ei koske vankeja ja *Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettuja*.

Tarkastaja on päästettävä vankilaan ja kaikkiin Vankiterveydenhuollon yksikön toimipaikan tiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi, ja annettava niistä maksutta tarkastajan pyytämät jäljennökset. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastusoikeutta ei ole pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Oikeus ottaa valokuvia ei koske vankeja ja *tutkintavankeja*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20